UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI: 9
100.000 TL
ARALIK '96

- **İnşaa Süreci**
  Umut ŞENGÜL
- **"YDD" Açmazı ve radikal sosyalistler**
  Temel DEMİRER
- **İlerlemeci tarihte Hegel-Marks ilişkisi -1**
  Mustafa TOPAL
- **Karduk-2**
  Muzaffer ORUÇOĞLU
- **Devlet üzerine güncel tartışmalar**
  Bayram KAYA
- **Aşkın ve devrimin yeni baştan doğuran pratiği**
  Erkan UĞUR

BİR "HAYIR" YETER

Aşkın AYRANCIOĞLU / SİNOP

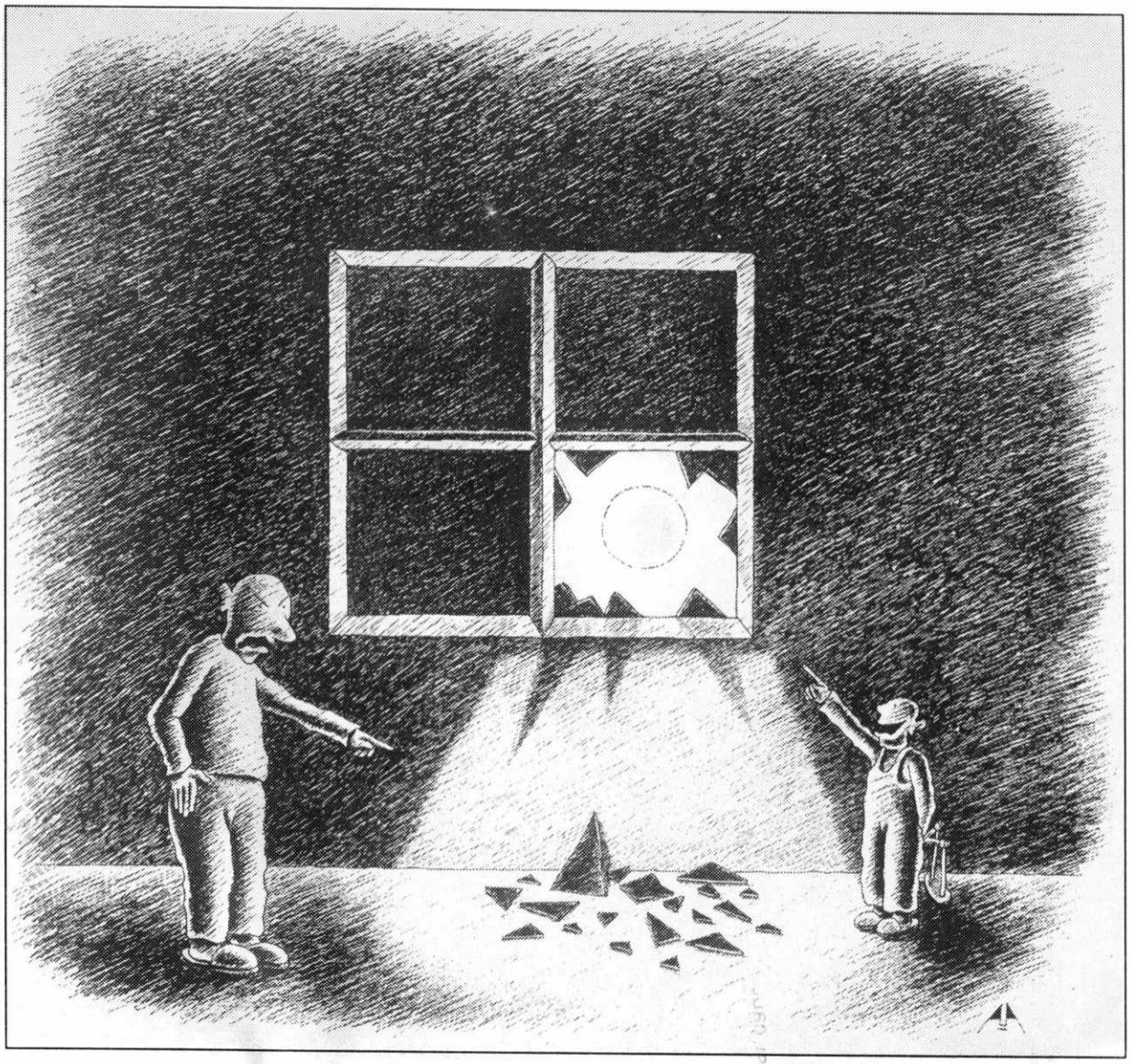

Merhaba,

Küçük adımlar, küçük ilerleyişlerle, yeri geldiğinde iğneyle kuyu kazma sabır ve titizliğini, çalışkanlığını göstererek çalışmamıza daha gelişkin bir yön kazandırma çabasındayız.

Okurlarımızın siyasal-kültürel çalışmalarıyla dergimize olan desteği, bu noktada gördüğümüz ilgi ve dayanışma olumlu bir seyirde ilerliyor. Yeni soluklar, yeni dinamiklerle tanışıyoruz. Her sayımızda yeni birkaç abone, yeni birkaç okur ve yeni birkaç siyasal-kültürel katkı sunumunun olması çabamızın milim milim ilerlediğini, yürünecek yolun katedilmesinin doğrultusu olarak görülüyor, hissediliyor.

Her yeni çıkan sayımızda bir öncekine oranla ne ölçüde mesafe aldığımızı kontrol ediyoruz ve her yeni sayımızı eksikliklerimizin neler olduğuna yeniden bir göz atma vesilesi olarak kabul ediyoruz. Bu noktada sunu bölümünde belirttiğimiz bazı ihtiyaçlara tekrar vurgu yapma zorunluluğu görülüyor.

Özellikle ekonomik alanda istediğimiz derlenişi sağlama ve disiplini oturtabilmede başarılı olamıyoruz.

Ekonomik alandaki sınırlılıklarımız özellikle yurtdışındaki okurlarımızın dergi dağıtımı ve ücretlerinin toplanmasında düzenli ve disiplinli bir tarz şekillendirememeleri zaten kısıtlı olan imkanlarımızın iyice daralmasını ve önemli zorlamalarla dergimizi çıkarabilmemize neden oluyor. Bu zorlanmalar biraz daha sürdüğünde dergimizin periyodunu aksatma durumuyla karşı karşıya kalma tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Ekonomik destek, abone sistemi ve dergi ücretlerinin düzenli toplanması bu açıdan oldukça önemlidir.

Bu noktadaki duyarlılık, disiplinlilik ve üretkenlik bir *Uzun Yürüyüş* okurunun farkını farkettirmelidir. Umuyoruz ki 10. sayımızda bu noktalara bir daha vurgu yapma gereksinimi duymayalım...

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA Sahibi: Güvenç ŞAR

Yazıişleri Müdürü
Filiz TEPELİ

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han No:21 / 3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 1.200.000 TL	Yurtiçi: 600.000 TL
Yurdışı: 60 DM	Yurtdışı: 30 DM

Banka Hesabı: Güvenç ŞAR T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 722133
Pound Hesabı/ Parmakkapı şub. : 71160
Mark Hesabı/ Parmakkapı şub. : 73887

UZUN YÜRÜYÜŞ

ARALIK 1996 SAYI: 9 (Ayda bir çıkar)
Fiyatı: 100.000 TL(KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

BİR "HAYIR" YETER! 2

İnşaa süreci
UMUT ŞENGÜL 4

Kurtuluş dergisinde değişen bir şey yok!
ERKAN UĞUR 6

Kamu emekçileri hareketi ve KESK
SEVİNÇ İLDAN 7

Öğrenci gençlik hareketi ve sorunları
ÇETİN KOZCU 9

Devlet üzerine güncel tartışmalar
BAYRAM KAYA 11

İlerlemeci tarihte Hegel-Marks ilişkisi -1
MUSTAFA TOPAL 15

Dogmatizm
TONGUÇ GÜLEÇ 19

Nitelik meselesi üzerine -2
OZAN VELİ 23

Kendimizle konuşma(ma) ya da düşünme(me)
EMRE DOĞAN 27

Schrödinger Kedisi'nin gizini açığa çıkarma
ÇEVİRİ 29

Doğu'da n'oldu -2
CENGİZ GÜNDOĞDU 32

Doğrulmalışın
OZAN VELİ 36

Karduk -2
MUZAFFER ORUÇOĞLU 37

"YDD" açmazı ve radikal sosyalistler
TEMEL DEMİRER 39

"Sınırları Yıkmak"
ERHAN MEYDAN 47

Silik fotokopiler
MUSTAFA ÖZ 49

Aşkın ve devrimin yeni baştan yaratan pratiği
ERKAN UĞUR 51

Yanıtlar
SERDAR ÇAKMAK 53

Okur mektupları 58

Karikatür
GÜRAY YALINCAK 64

ÇARKIN DİŞLİSİ OLMA,

Bir "hayır" yeter!

Yaşanan toplumsal ve siyasal kirlenmenin kaynağı, mevcut rejim ve o rejimin baskı aracı olarak devlet kurumudur. Yaşanan yüzlerce olayla tanıtlanmış bu gerçeği göremeyen gözlere daha çıplak bir şekilde meydana gelen kimi gelişmeler açıklayıcı olmaktadır.

Yaşanan bu kirlenmeye kuşkusuz önemli bir çoğunluk karşı olsa da bu çoğunluğun kendi gücünü ve yapabileceklerinin asgari düzeyde de olsa bilincinde olmaması öfke, memnuniyetsizlik ve mücadele etme isteğinin zamanla sönümlendiği kaderci yada ne "yapabilirim ki" tarzıyla herşeyin oluruna bırakıldığı bir tabloya dönüşebilmektedir.

Egemen sınıfların toplumu köleleştirme çabalarını ideolojik ve zora dayalı metodlarla alabildiğine sürdürdüğü , muhaliflerinin ve devrimci cephenin ise ciddi bir karşı duruş ve örgütlenmenin temellerini yaratabilmişlikten uzak oluşu yaşanan tüm çirkinliklerin, halka rağmenliklerin ve yozlaşmanın önüne geçilememesine neden olmakta, zaten belleksizleştirilmiş olan toplumun başka bir gündem ardına takılarak yaşanılanları unutabilmesine dönüşebilmektedir.

Her yapılanın yanına kar kaldığı süreçte egemen sınıfların gerek kendi iç hesaplaşmaları, gerekse yürüttükleri kirli işlerinden açığa çıkanların açıkça kamuoyunun önünde cereyan etmesine rağmen ortamın rahatlığıyla, kendi burjuva normları çerçevesinde dahi görünürde de olsa hesap verme işlemine bile tabi tutulmamaktadırlar.

Üstelik tüm bu yaşananlardan sonra "devlet hesap soruyor", "sonuna kadar gidilecek" vb. rüzgarı estirirerek yine kendilerini aklayacak bir tablo yaratmaya çalışıyorlar. Aşiret reislerinin, mafyacıların, çetecilerin varolan sistemin kendisi olduğunu gözlerden saklayacak kandırmacalarla halkı enayi yerine koyuyorlar.

Hem geleceğimizi çalıp, insanca yaşama koşullarını dahi halka fazla gören bu gayrı insani sistemin temsilcileri hem de kendilerini kahraman ilan ederek ne kadar vatansever olduklarını, ne yaptılarsa bunu vatana ve millete, birlik ve beraberlik aşkına yapıldığını anlatıp, türlü çeteciliklerinin (faili meçhullerin, gözaltında kayıpların, eroin kaçakçılığı, insanları kaçırıp fidye alma, haraç toplama, adam öldürme vb.) üzerini örtme aymazlığı çabalarına dahi girebiliyorlar.

Kuşkusuz bu aymazlığı, bu cureti onlara veren halkın örgütsüzlüğü, bilincinin esir alınmışlığı/satın alınmışlığıdır.

Öfkelerini, tepkilerini, beklentilerini ifade etmek, kendi dışındaki insanlara taşımak, kendisi gibi düşünenlerle biraraya gelerek haksızlıklara, soygunculuğa karşı durabilmek yerine, gidilen her yere bu bilinç ve azimle mücadele etme kimliğini taşımak yerine bir kurtarıcı beklemeyi, yada sıkıldım artık deyip unutmayı tercih ediyoruz.

Hayır, bunları istemiyorum! deyip harekete geçmenin, hakkını aramanın, daha güzel ve insana yaraşır bir gelecek yaratma uğruna kavga yürütmenin sorumluluğunu yakalamak, insanlaşmayı bu halkadan da güçlendirerek yarının sorgulayıcı, denetleyici, eleştirel kimliğini bugünden oluşturmaya başlamak istediğimiz şeyler değil mi?

Devlet vb tüm mekanizmaların halkın direkt inisiyatifiyle şekillenen, halkın üzerinde bir güç değil de, halkın denetiminde ve hizmetinde olan bir araç olarak şekillenmeye uğratılması, zorunlu değil mi? Kavga içerisinde kimi değerleri tekrar üretmenin, yeşertmenin zemini burası değil mi?

Bir "hayır" yeter!

Geleceğimizi karartanları, gözlerimizin içine batar hale gelen çirkinlikleri sergileyenleri ortadan kaldırma kavgasını kuşanmak, onları tarihte utanç ve soysuzluk abidesi olarak yer verecek güçlü bir isyana atılmak gerçek insan olmak değil de nedir?

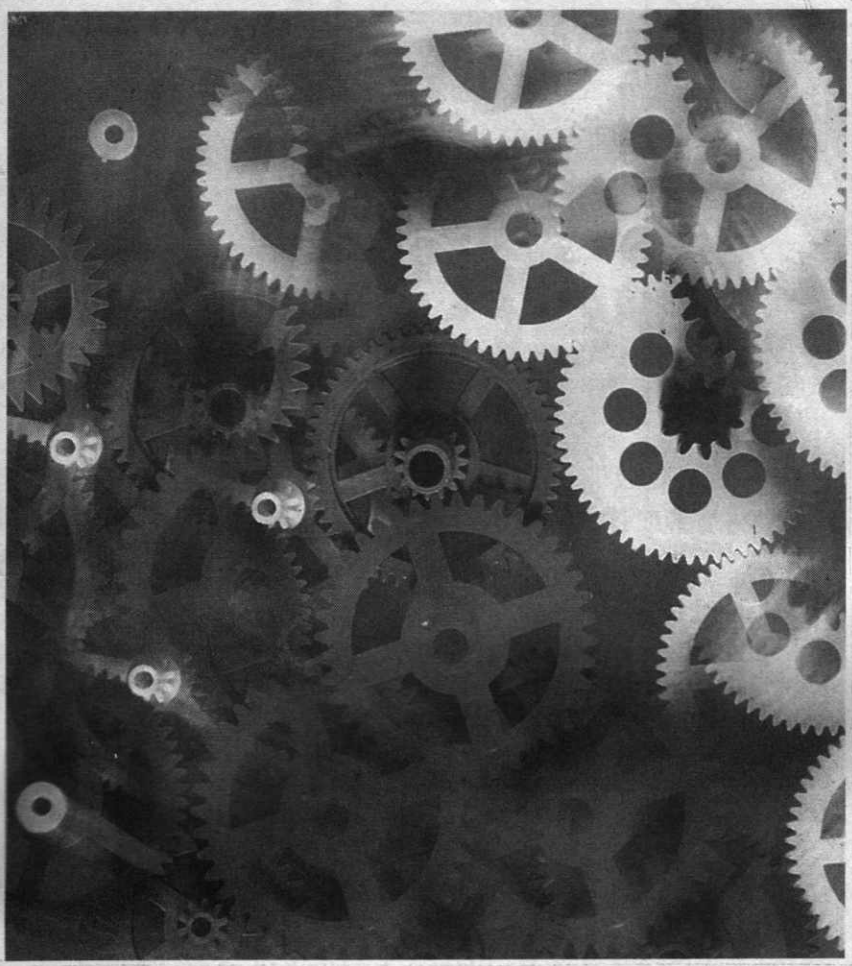

Bir "hayır" yeter!

Laik, şeriatçı, dinci, liberal ne olursa olsunlar iktidarın yumuşak koltuğuna oturduklarında birbirilerinden hiçbir farkı olmadığını gördüğümüz, vahşice ve pervasızca işledikleri cinayetleri, uyguladıkları baskı ve işkenceleri vatanseverlik, ülkenin kutsal bütünlüğü adına nasıl da yutturmaya çalıştıklarını bildiğimiz bu çıkar düşkünlerinin hükümranlığına insan olan hiç kimse layık değildir.

Bir "hayır" yeter!

Emperyalist efendilerinin önünde el pençe divan duran, ulusal ve insani onurunun ne olduğunu ülkeyi sattığı oranda gösterenlere dur demek için

Bir "hayır" yeter!

"Hayır" demek, mücadele etmek, ısrar ve kararlılıkla biraraya gelmekten, egemen sınıfların soygunlarını, cinayetlerini teşhir etmekten, karşı durmaktan geçmektedir.

İnsanı insan yapan ve bugün devrimci sosyalist mücadelenin başat erdemleri olan dürüstlük, eşitlik, paylaşma ve dayanışmayı kuşanmak; bu bilinçle güçlü bir hayır demenin zeminini yaratmak için işe koyulmak, sosyal bir varlık olarak insanın insan olarak anlam bulmasında vazgeçemeyeceği bir yoldur.

Yoksa kokuşan ve çürüyen sistemin bütün benliğimizi sarması bizi de beraber yokoluşa götürmesi kaçınılmaz son olarak bizi de içine alacaktır. Çarkın dişlisi olmamak ve çürümeye aşmak kiçin "hayır" demek şarttır, zorunludur.

uhakkak söylemeli ve belirtmeliyiz ki bu çürüme pansuman tedbirlerle giderilecek bir çürüme değildir.

Bu çürümeyi kökünden bir alt üst oluşla aşmak yıkımın içinden yeni ve insana layık olanı hep beraber yapmak insani bir yaşam için zorunludur.

Bu yüzdendir ki, bu çürümeyi güçlü bir halk hareketi, radikal devrimci bir kalkışmayla temizler.

Bu yeteneğin gösterilmesi, bu ihtiyacın hissedilebilmesi tutarlı, ilkeli, ahlakını ve demokrasisini yerleştirmiş, kurumlaşmış bir örgütlenme ile mümkündür.

Sosyalistlerin bu noktada katetmesi gereken uzun bir mesafe olduğuda doğrudur. Çürüme ve yozlaşmaya karşı yürütülecek mücadele bu mesafenin katedilmesinde önemli bir köşetaşıdır.

Boğazına kadar çirkefe batmış bu düzeni yerle bir edecek olan, insanlığın beşbinyıllık mücadelesiyle şekillendirdiği değerleri omuzlayan; eşitlik, özgürlük, kardeşlik şiarını, sömürüden ve baskıdan arındırılmış bir dünya ütopyasıyla taçlandıran, bu kavganın omuzlayıcısı yeni insanı yaratacak olan temel perspektif sosyalizmdir.

Sosyalizm, öldüğüne dair yürütülen tüm demagojilere rağmen "hayır" demenin güçlü bir temsilcisidir ve sosyalizm kendi eksik ve zaaflarını aşarak insanlığı daha güzel ve özgür günlere taşıyacak yeteneğe sahiptir.

Bu tabii ki biraz da önemli bir sorunsal olan yetmezlik ve zaafların görülebilmesine ve aşma için kavgayı bu yönde de yükseltme bilinciyle ilgilidir.

Özgür bir dünyaya giden yolda coğrafyamızı küçük bir basamak haline getirmek ve tüm kirlenmişlikleri aşmak için çarkın dişlisi olma, bir "hayır" yeter!

YAŞAMIN DEVRİMCİ DEVİNİMİNDE BİR ZORUNLU MENZİL;

İnşaa süreci

Umut ŞENGÜL

Realitenin zaman ve mekan dahilinde aşikar edilen fırtınalı gelişmelerini yorumlayarak bir sonuca varmak; aynı zamanda yeni bir fırtınalı dönemi başlatmak olacaktır. Çok büyük konuşmalara geçmeden önce, öğrenmemiz gereken yığınca şeyin olduğunu anımsayarak; daha derin düşünmek zorundayız.

Bulunduğumuz kesitte, işin kilit noktalarını doğru tespit edebilmek önemlidir. Bu hiç bir zaman yadsınamaz bir gerekliliktir. Atılan her adımdan sonra, yolun ötesi daha da yakınlaşmış olacak ve yanyana koşumlanan bu adımlar birliği, koskoca bir güzergahı var edecektir.

Gerçekliğimizi görebilen herkes; bir dağınıklığın yaşandığını kolayca ifade edebilmektedir. Her ne kadar bazı tozpembe bakışlı arkadaşlar hala, keskin ajtasyon lapaları pişirip sofraya sunmaya devam ediyorsa da; gerçekliklerin kendisine göz kapayamayacak önemli bir duyarlı kesimin olduğu inkardan gelinemez.

İçinde bulunduğumuz sürecin kendisi, amansız bir yargılama cenderesinin merkezine çekti çoktan bizi. Ya uslandıracak pervasızlığımızı ya da usandıracak sorgunun ateşten dilini.

İNŞAA DENİLİNCE

Her bir belirleme, koşulların nesnelliğine uyumu ve öznel yetilerin gün ışığına koşumu ile doğruluğunu tanıtlama imkanı bulacaktır. Sürecin dayattığı en temel ödevin; bir yıkımı inşaaya dönüştürmek olduğunu görebilmek zor olmasa gerek. Çoğu kereler "parti biziz", "tek temsil hakkı bizdedir", "en iyi biz temsil ediyoruz" gibi, bir avunu söylemi olmaktan öteye gitmeyecek olan belirlemelerin anlamsızlaştığını bir çoğumuz kabul görürüz. Tabi ki, kabul görmek sorunu çözmüyor. Anlamlı, doğru bir çıkış noktası, sorunları çözmede doğru yöntemi saptayamadığımız durumda iş sadece yakınma düzeyinde kalacaktır, kalmaktadır.

Bilinmelidir ki, her örgütsel yıkım ve dağılmanın öz nedenlerinde bir çok ideolojik ve siyasi problemin olduğu ve bu bağlamda bir inşaa, bir düzeltme hareketinin gerekli görülmediği, uygulanmadığı durumda, örgütsel inşaada sağlıklı olmayacaktır. Kendi gelişim seyrinde yenilenmenin devrimci tarza büründüğü koşullarda; kapsamlı ideolojik siyasi cebelleşmelerin, kıran kırana tartışmaların ufkunda somutlaşan kuramların patlamalı gelişlerinin olması mümkündür. Onlarca yılı bulan öncü gerçeğinde bu gelişmelerin yaşanmamış olması, başından itibaren böyle bir görevi koşullamaktadır. "*Söylenecek her şey söylenmiştir, hatta fazlasıyla söylenmiştir*" diyenlerin, elbette ki böyle bir gereksinimi kabul görmeleri de beklenemez.

İdeolojik-siyasi inşaa, örgütsel inşaaya nitelik kazandıracağı, onu gerçek öz varlığına ulaştıracağı gibi, örgütsel inşaa adımları da, ideolojik-siyasi gelişimin yaşam zeminini yaratacaktır. Bu yanlar birbirinden bağımsız, kendi başlarına değillerdir. Örgütsel bir birlik temel alınmadan, farklı düşünlerin birbiriyle hesaplaşıp ayrışmalarının sağlıklı zemini elde edilemez.

Gelinen bu aşamada, "*hiçbir tartışmaya gerek yoktur. İşler yolunda*" diyemiyoruz. Aksine, işlerin yeterince yolunda olmadığı gerçeğinin, köklü ideolojik, siyasi nedenlerinin mevcut olduğu ve bunların mutlaka ama mutlaka tespit edilmesinin şart olduğunu düşünüyoruz. Bizden, önermelerden, koşulların kendisinden kaynaklı tüm sebepleri tespit etmek; sağlıklı bir yönelimi ortaya çıkarabilmek için gereklidir.

Öncelikle herkes içinde bulunduğu koşulları kavramaya, gerçekliğimizi abartısız ele almaya çalışmalıdır.

Toplumsal pratik aksiyondan ay-

ı ele alınacak bir inşaa düşünülemez. Elbetteki her siyasal çalışmanın bir eylem biçimi olacaktır. Fakat bu eylemin niteliğinin de siyasi öze uygun olacağı yadsınamaz. Bizim siyasi gerçekliğimizin ortaya çıkardığı yönelimin ne olacağı gayet açıktır. Ortaya sürülen kimi spekülatif ve karalamacı yaklaşımlara en doğru cevabın toplumsal pratikte ortaya çıkacağıdır. Hatırlatacağımız bir başka şey de somut verilere dayanmayıp, niyetler üzerinden yapılan siyasetin kimseye yarar sağlayamacağıdır. Didişmeyi dostluk zemininde anlamlı kılmak gerekmektedir.

Konumuzun kendisi de bu türden yaklaşımlara cevap niteliği taşıyacaktır. İnşaa süreci halk savaşı eyleminin alt evrelerine, ön çalışma planlarına yayılarak devam edecektir. En azından bunu böyle ele almayı doğru buluyoruz. Ve yaşamın gerçekliği kendi şekillendirmesini gösterecektir.

Örgütsel anlamda yapılanma, kurumlaşma anlamına geleçek olan inşaa, siyasi ve ideolojik anlamıyla daha da kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Aciliyetini hissetiren kurumlaşma, aynı zamanda ciddi ve tutarlı bir ideolojik ve siyasi saflaşmanın, nitelikli bir gelişmenin koşullarından birini hazırlamış olacaktır. Kurumlaşma, yukarıdan aşağıya, temel mekanizmalardan en geniş birimlere doğru bir oluşumu yaratmak olacaktır. Ve bu, kollektif yönelim ekseninde, onun dağarcığında somutlaşacak faaliyetin maddi güce bürünmesini yaratacaktır.

İdeolojik ve siyasi inşaada temel itici güç, karşıtların aynı zemin üzerindeki mücadelesidir. Birliği çıkış noktası olarak kabul eden her türden karşıtlık bir olumlu gelişmeye kaynaklık edebilir, gelişmelerin devinimini daha nitelikli hale getirebilir.

Uluslararası toplumsal koşullar dikkate alındığında, iki tehlikeli yöne özenle dikkat kesilmenin yararlı olacağı kanısındayız. Bunlardan biri, koşulların gevşeyen, liberalleşen, reformize olan genel durumunun öncü bünyesini etkileme ve giderek; onu, bir öncü çekirdek olmaktan çıkarmak tehlikesine karşı aşırı merkezileşme ve birleşilebilecek güçler karşısında sekter bir konuma düşme; diğeri ise, geçmişin de cezası olabilecek şekilde, belirttiğimiz birinci duruma düşmemek için aşırı bir esneklik, aşırı liberalizm ve giderek öncü çekirdeği bir kitle partisine dönüştürme tehlikesidir ki; bunlar her ikisi de doğru gelişmeleri dumura uğratacak ve inşaayı tehlikeye sokacaktır.

Bu bağlamda doğru bir yaklaşımın elde edilebildiği durumda, siyasi ve ideolojik çekişmelerin olgunlaşmaya hizmet edeceği yadsınamaz. Siyasi ve ideolojik şekilleniş, istikrar kazanmış, kendisini ürebilen örgütsel kurumlaşmalar dahilinde anlamlı hale gelebilir. Ya da bizim ideolojik-siyasi gelişimimiz salt teorik betimlemeler çerçevesinde sayfa sayfa yazımlarla sınırlı olmayacaktır. Ete kemiğe bürünen her siyasi-ideolojik gelişme; bir kurumsal etkinlik içinde oluşacak ve kendi araçlarını en nitel seviyede yönlendirme cüreti kazanarak varlığını cisimleştirecektir.

En nitel çalışmalar, koşuların en zor olduğu anda ortaya çıkarılabilenler olacaktır. Bilimsel sosyalizmin devrimci aydınlanmacı kimliğini kuşanmış her ferdin; örgütün bittiği yerde örgüt yaratması, siyasetin tıkandığı yerde gedik açması zorunlu hale gelince, daha kapsamlı bir çalışma seyrinde, daha çok gözlemleyerek yaratıcılığını harlamak, gelişme devinimlerini ateşin kendisine uyarlamak zorundadır. Çünkü bu aşamada kendi gücünü esas almaktan başka seçenek yoktur.

İnşaa sürecinin dayatıcılığı, yeni ve zor görevleri hazırlamaktadır. Bir çok şeyin ertelenerek günümüze kadar geldiği açıkken, elbette ki bunların tümünün bir çırpıda halledilemeyeceği bilinen bir durum olmalıdır. İnşaa sürecinin yörüngesinde onlarca siyasi problem dönüp duracak, çözüm önerileri ve yöntem uygunlukları isteyecektir. Ve çözümlerin en seviyeli olanları kollektif bir mekanizmanın ayakları üzerine dikildiği andan itibaren kendisini var edecektir.

İnşaa sürecinin önündeki en temel görevlerinden biri de, devrimci, sosyalist aydınlanmacı insan vasıflarını nitelikli kılma, dağınıklık ve yenilgi dönemlerinin tahribatlarını kavram düzeyine çıkararak yeniden şekillendirme, devrimci yaşam tarzını istenir, arzulanır duruma getirmedir. Yığınlarla bütünleşebilen özverili kadrolara, eylem adamlarına, tabulardan ve ön yargılardan arınmış düşünce dehalarına olan ihtiyacı gidermenin tek ve biricik yolu, inşaa olayını kendi bünyemizde başlatabilmemizdir. Hata ve zaafların yakıcı gerçeğinden öğrenmek, ateş tanrılarının menzilini yakın etmek olacaktır. Bunu başarabilmek, kollektif bir yekinme hareketinin kalıcı deviniminde sebat göstermeyi öğrenmekle olasıdır. Devrimci, sosyalist bir organizma ancak, toplumsal yaşamın keskin çatışkıları dahilinde, doğru olanın eğriye galebe çalmasıyla olanaklı olacaktır ki, bunu da yine ancak, elleri toprağın, demirin ve ateşin narında pişmiş, yüreği ve bilinciyle halkın çıkarına tabi olmuş ateş tanrıları yaratacaktır.

Bütün eğrilerin ömrü, kendisini var eden doğruların birbirine küskünlüğü kadardır. Birbirine küskün doğrular barışık hale geldiğinde, ortaya bükülmesi zor bir doğrultu çıkacaktır.

Kurtuluş dergisinde değişen bir şey yok!

Erkan UĞUR

Halk İçin **Kurtuluş** dergisinin 12 ekim 1996 tarihli 1. sayısında, son dönemlerde çokça işledikleri ve bolca dargrupçuluk ve rakabetçilikten bahseden "birlikçi" yazılarından birinde dergimiz **Uzun Yürüyüş**'ünde bir çırpıda etiketlenip, işlerine geldiği biçimde lanse edildiğini gördük. *"Birliklerden uzak durmanın kaynağı"* başlıklı yazılarında dergimizden ve kimi sosyalist yayınlardan cımbızladıkları bir kaç cümleyle kendilerini olumlamaya çalışan bu arkadaşlara yöntemlerinin yanlışlığı ve devrimcilere yakışmayan düzeysizliğini göstermenin, bu vesileyle kendi gerçekliklerine dair görüşlerimizi kısaca ifade etmenin iyi olacağını düşündük.

Devrimci hareketin genel olarak tüm kesimlerinde oldukça etkili olan grup ruhu, kendi üstünlüğünü kanıtlama sevdası ve narsistlik **Kurtuluş** dergisi somutunda bariz bir örnek olarak kendisini ortaya koyuyor. Tam da kendisini biçimlendiren, siyasal-ideolojik şekillenişinin omurgasını oluşturan rekabetçilik, dargrupçuluk ve reklamcılık üzerine tumturaklı eleştiriler yapan **Kurtuluş** dergisinin kendi gerçekliğinden bu kadar uzak oluşu devrimci hareketin bünyesini esir alan subjektivizm hastalığının ne boyutta seyrettiğini gösteriyor.

Yazarımız **Serdar Çakmak**'ın gelenek gerçekliğine dair sunduğu ve tartıştığı, dergimizin 6. sayısı 51. sayfasında (fikir tartışmaları bölümü olarak açtığı) **"Yüz Fikir"** köşesinde yayınlanan "Alevin Şavkı" başlıklı yazısından alınan bölümler dergimizin yaklaşımlarıymış gibi yansıtılarak, yazarının ismi ve Yüz Fikir bölümünde yayınlandığı dahi belirtilmeyerek küçük hesaplar peşinde hareket ediliyor.

İşte size **Kurtuluş** dergisinin sözkonusu yazısından bir paragraf: *" Her siyasetin yayın organına bakarsanız, kimse 'komünistlikten', 'öncülükten' bir gram olsun taviz vermiyor. Ama kimse ne kör, ne sağır. Azçok gelişmeleri izleyenler kimin ne yaptığını, yapmadığını görüyorlar. İddiaların sahipleri de iddialarının pratikteki karşılığının ne kadar olup ne kadar olmadığını biliyorlar. Ve aslında iddialarıyla, ajitasyonlarıyla kendi gerçek durumları arasındaki* ***farklılığın,*** *kimileri açısından* ***uçurumun*** *baskılanması altındadırlar."*

Alın bu sözleri vurun **Kurtuluş** dergisinin gerçekliğine adeta bir kalıp gibi tamı tamına oturacağını göreceksiniz. Buna rağmen bu sözleri büyük bir eleştirellik ve sorgulayıcılık adına kendi dışındaki gruplara atfetmesi nasıl bir kavrayıştır anlaşılabilecek bir şey değil.

Kaldı ki bizim ölçeğimizde, birçok okurumuzunda üzerine basarak belirttiği; *'herşeyin doğrusu bende', 'ben sütten çıkmış ak kaşığım', 'ben bilirim, benim peşimden gelin'* vb. "öncülük" paronayası taşımadığımız; ölçülü, mütevazi, olgun, kendimizi ve toplumsal gerçekliği nesnel şekilde tahlil etmeye özen gösteren, devrimci aydınlanmacı bir tarz oluşturma perspektifinde azimle çaba sarfettiğimizde çok açık bir gerçekliktir. Mütevazi, planlı, kendi gücümüzü ve gerçekliğimizi olduğu gibi kavrama noktasında olgun ve objektif olan uzun vadeli bir devrimci özgürleşmeci inşaa hattını yükseltme ve bu temelde devrimci bir örgütlenme mücadelesini kökleştirme perspektifindeyiz.

Bu perspektif yarının devrimci toplumunu/bu toplum projesini bugünden yaratmaya soyunan, siyasal iktidar mücadelesini bu yönelimle yürüten; klasik şabloncu, kuyrukçu, ortodoks yaklaşımları devrimci yenilemeci tarzda (bilimin tahlilci yönü referans alınarak) aşmaya, geliştirmeye özen gösteren bilinçli bir donanımdır.

Kurtuluş dergisi geleneğinin, öteden beri yaptığı ve terketmemede ısrarlı gözüktüğü tarz, alabileceği tepki ve eleştirileri hesabederek o temelde yavuz hırsız evsahibini bastırır misali önceden, gelebilecek eleştirileri karşısındakine yöneltmesidir. Yaptığı bariz dargrupçuluk, karalamacılık ve saldırganlıklar sonrası yazdıklarına bakın tam da uğradığı eleştirileri (kendisini eleştirenlerden olabildiğince erken) sıralamak aymazlığı olmuştur.

Öncülük edebiyatında hırçın bir küçük burjuva mülkiyetçiliğiyle şekillenen, devrime ramak kaldı subjektivizmiyle saman alevi gibi parlayıp söne bu yaklaşımın devrimci sosyalist hare keti zedelediği ortadayken bu yaklaşım ları bir erdem derekesine yükseltip po püler bir edayla sürdürenlerin izledikle ri yolda tökezledikleri/tökezleyecekle açıktır.

Üzücü olan devrimci hareketin gene linin bu hastalıklarla çevrilmiş olma ve bu noktada ciddi, sorgulayıcı bir sil kinişin gösterilememesidir. Esasta b tür noktalar üzerinde durmamızın nede ni kendimizde de çeşitli yansmaların gördüğümüz bu olumsuz kültürle cep heden hesaplaşma ve aşma isteğidir. B sorgulama ve muhasebe kültürünü dev rimci harekete taşıma, yaygınlaştırm arzusudur. Gerçekten koşulları kavraya ve onla örtüşen radikal devrimci sosya list tarzın yakalanmasının yolu burada geçmektedir.

Kendi gücünü, niteliğini gerçekliğiy le taban tabana zıt biçimde empoz eden, kuru-tekerleme ajitasyonla yoğru lan ve yarın devrim olacakmış öznelcili ğiyle şekillenen **Kurtuluş** dergisi b yönleriyle solda olumsuzlukların sem bolü olacak derecede zaaflı bir pozis yondadır. Anti demokratik şekillenişi siyasal-ideolojik gelişkinlikten uzaklığ ve mülkiyetçi kimliğiyle yarının özgü kültürünü yaratmaktan çok iktidar hır sıyla bezenmiş burjuva 'ben' kültürün yaygınlaştırmaktadır.

Kurtuluş dergisinin yöntemi çarpıtı cı, cımbızlayıcı ve dürüstlükten uzaktı Böylesi yöntem ve yönelimlerin hiçbi şeyi çözümlemeyeceği, olumlu bir kül tür yaratmayacağı bilinciyle tartışılmal yada fikir alınmak istenen birşey varsa devrimci sosyalist dürüstlük ve açıklık gereği direk muhatabına ulaşıp açılımla rın alınması en doğru yaklaşımdır.

Bu yöntem terkedilmeli ve özeleştiri si verilmelidir. İyimser bir ifadeyle, ya pılan yanlış düzeltilmelidir. Gerçi özeleştiri kültürünün olmadığını bildiğimiz **Kurtuluş** açısından bu pek mümkün gözükmemektedir. Fakat biz yinede bu istemi ifade etmekten kaçınmıyoruz.

Tutarlı, samimi ve dürüst eleştiri/özeleştirilerin geleceğin sosyalist toplumunu bugünden biçimlendirmedeki önemi nin görülmesi içtenliğiyle...

Kamu emekçileri hareketi ve KESK

Sevinç İLDAN

Yaşadığımız çağ, insana dair değerlerin yerle bir edildiği emeğin ve yaratıcılarının azgınca sömürüldüğü, emperyalizmin dünya halkları üzerinde etkisini en yoğun şekliyle gösterdiği bir çağ.

Ülkemizde de dünyadaki genel gelişmelerin bir yansıması yaşanıyor. 12 Eylül askeri darbesinin üzerimizdeki etkileri hala sürmekte. Daha çok baskı, daha çok şiddet, kimliksizleştirilen, kişileksizleştirilen bir toplum...

Bugün işçisi, kamu emekçisi, aydını, bilim adamı, öğrencisi özcesi düşünen, hakkını arayan bütün kesimlere büyük bir tahammülsüzlük sözkonusu. En temel hak ve özgürlükler; yaşama hakkı, sağlıklı yaşama hakkı başta olmak üzere tüm bunlar sistemli olarak ihlal edilmektedir. Gazi ve Sivas katliamları, Kürt halkına yönelik saldırı ve katliamlar, faili meçhul(belirli) cinayetler, son süreçte cezaevlerinde yaşanan vahşet ise güncelliğini hala koruyor. Cezaevleri hala yeni katliam provalarına gebe.

Tüm bu gerçeklikler yaşadığımız toprakların, küçük bir panoraması sadece. Bizim burada ele alacağımız olgu ise, ülkemizde gelişen sınıf mücadelesinin en önemli dinamiklerinden biri haline gelen kamu emekçileri. Kamu emekçileri bugünkü aşamada sendikal mücadelenin neresindeler. KESK sürece ile kendini ifade eden bu süreçten nasıl bir mücadele perspektifi ile çıkılabilir?

Kamu emekçilerinin sendikalaşma çabaları (geçmiş dönemi ele almaz isek, 1961-1970-1980) 1990 yılında meşru ve fiili mücadele hattı ile kendini ortaya koydu. Demokratik ve bağımsız örgütlenme çizgisinde sürdürülen sendikal çalışma büyük bir kitleselliğe ulaşarak, ülkenin en önemli sınıf dinamiklerinden biri haline geldi. Bu gelişimde 87 yılında cezaevlerinde yaşanan direnişler, o dönem içindeki öğrenci hareketinin ve 89 işçi sınıfının bahar eylemliliklerinin büyük oranda etkisi olmuştur.

Bu etkilenmelerle 1990 yılında ivme kazanan kamu emekçileri sendikalarını tek tek kurdular. Bu dönem içerisinde, 12 Eylül'ün ölü toprağını üzerinden atmak isteyen bir demokratik halk hareketi söz konusu idi. Haklı ve meşru olduklarının bilinciyle memur artık sokağa çıkıyor, taleplerini haykırıyordu.

Bu çok yeni olan sınıf dinamiği hergün daha çok gelişmekte, bilinçlenmekte, devlet ile olan çelişkileri daha çok keskinleşmekteydi. Artık memur kavramı tarihin çöplüğüne atılmış, "devletin kapıkulu" imajı, yerini emekçi sınıflar gerçekliği içersinde ki özüne uygun yeni bir kavrama bırakmıştı.

Fiili ve meşru mücadele zemini üzerinden yükselen kamu emekçileri hareketi, grevli-toplu sözleşmeli sendikal hak'ta ısrarcılığı, sınıf sendikacılığının en önemli halkalarından biri olan işyeri komitelerinin hayata geçirilmesi noktasındaki çabaları ile 92-93 yılına kadar ki süreç içerisinde önemli kazanımlar elde ederek büyük oranda kitleselliğe ulaşmışlardır.

Toplumsal planda meşruluklarını kabul ettirmiş, yasallık zemininde belli kazanımlar elde etmişlerdir.

Fakat kazanılan bu iki nokta süreç içersinde iyi kullanılamamış, elde edilen hakların fiilen kullanılmasına önderlik yapmak yerine kitleye egemen olan yasa beklentisi gibi geri eğilimler beslenmiştir. Sendika yönetimleri mücadeleyi, uluslararası sözleşmelerle var olan hakların iç hukuk düzenlemesine kilitleyerek olması gereken mücadele hattının gerisine düştüler. Günübirlik ve programsız eylem biçimi, varolan dinamiği de yavaş yavaş yok eritiyordu.

Kamu emekçileri hareketi, devrimci dinamikleri içinde barındıran, onları sınıf mücadelesine kazandıran nüveler taşımaktaydı. Bu çok yeni olan sınıf dinamiği hergün daha çok gelişmekte, bilinçlenmekte, devlet ile olan çelişkileri daha çok keskinleşmekteydi. Artık memur kavramı tarihin çöplüğüne atılmış, "devletin kapıkulu" imajı, yerini emekçi sınıflar gerçekliği içersinde ki özüne uygun yeni bir kavrama bırakmıştı.

5 Nisan ekonomik terör kararlarıyla kamu emekçileri ve emekçi sınıflar için yeni bir dönem başlamıştı. Bu kararlarla sömürü daha çok yoğunlaştırılmış, sermayenin kasası iyice doldurulmuştur. Özelleştirme, taşeronlaştırma, sendikasızlaştırma planı daha fazla uygulanmaya çalışıldı, bizzat devlet eliyle ideolojik bir sal-

Kamu Emekçileri Kızılay Meydanı'nda

dırı başlatılmıştır. Bunun için medya en geniş olanaklarıyla kullanılmış, seferber edilmiştir. SSK'nin, Emekli Sandığı'nın, Bağ-Kur'un tasfiyesi, mezarda emeklilik yasası bu dönemde gündeme oturmuştur.

Gelinen noktada %150'lere varan (1994 yılı enflasyon oranı) enflasyonla halkı ezerek, örgütsüzleştirilerek oluşturulan sermaye birikimi büyük tekellerin, patronların, bankaların kârlarına kâr katmaktadır. Örneğin, 94 yılı devalüasyonunu önceden haber alan Türk Boston Bank, trilyonlarca lirayı bir gecede kar hanesine katmıştır. Yine Toprak Bank da 1995 yılında karını %123 oranında arttırmıştır. 11 bankanın 1995 yılı için açıklanan bilançolarına göre ise; bir önceki yıl elde ettikleri toplam yıllık net karlarını %230 arttırmışlardır. 1995 yılının net karları 35 trilyon olmuştur.

Bugün Türkiye'nin dış borçları 70 milyar dolar, iç borçları da 1 katrilyon lirayı aşmış bulunmaktadır. 1996 bütçesinin yarısından fazlası faiz ve borç gideri olarak ayrılmıştır. Türkiye ekonomisi hergeçen gün daha da kötüleşmektedir. Çünkü ekonomi aynı zamanda bir savaş ekonomisidir. Yıllardır yaşanan kirli savaş her alanda olduğu gibi ekonomik alanda da büyük tahribatlar yaratmış, ülke bütçesini bir savaş bütçesi haline getirmiştir.

Vergi adaletsizliği de işin bir başka boyutunu oluşturuyor. Sermayenin kendisinden hiç vergi alınmazken, ücretliler ise adeta vergi yoluyla zorunlu haraca bağlanmaktadır. Asgari ücretle geçinenler ise en büyük vergi diliminde yer alıyorlar. Kayıt dışı ekonominin vergilendirilmesinde ise hiçbir adım atılmamaktadır. Bugün kayıt dışı ekonomi denilen devletin resmi kurumlarının denetleyemediği ekonomik faaliyetler bütününün Türkiye'nin gayri-safi milli hasılası kadar olduğu söylenmektedir.

20 Aralık eylemi de böyle bir süreç sonucunda ortaya çıkan, son dönemlerdeki en büyük kitleselliği yakalayan eylemlerden biri oldu. 20 Aralık eylemi kamu emekçileri hareketi için bir dönemeç olabilirdi. Fakat sendika yönetimlerinin günü kurtarma mantıkları, programsız hareket etmeleri, ve nitelik olarak eylemi bir üst aşamaya sıçratmamaları varolan tepkilerin doğru bir şekilde kanalize edilememesine neden oldu.

20 Aralık sonrasında gerçekleşen eylemliliklerde de, sonuç alıcı eylemlerden ziyade hala "kamuoyu yaratmaya" yönelik anlayışlar hakimdi. 95 yılının 17-18 Haziran oturma eylemi de böylesi heba edilen bir eylem olmuştur. Ankara'nın merkezini 2 gün işgal etmek, diğer eylemliliklere göre daha ileri ve daha militan bir nitelik taşısada yeterli etkiyi sağlayamamış, hedefine ulaşmada istenilen başarı elde edilememiştir.

Kitleselliğini ve niteliğini gittikçe yitiren eylemliliklerin sürdüğü dönem içersinde, kamu emekçileri konfedarasyonlaşma tartışmalarını başlattı.

Konfederasyonlaşma ya da herhangi bir üst birlik, dağınık olan örgütlülüklerin, daha rahat çalışma, örgütlenme ve mücadele için bir tüzüğün, programın olması anlamına gelir. Aynı zamanda bu durum altlarda yürütülen tartışmaların, kararların bu üst oluşuma yansıdığı oranda geçerliliğini, işlerliğini kurar. KÇSP, KÇSKK ile kendini gösteren oluşumlar ise, harekete önderlik etme, politikalar belirleme yerine hantal, bürokrat tavırlar sergileyen, bu tutumlar yüzünden mücadelenin gerisine düşen bir hat izlemiştir.

Sendikalar uzun bir süre konfederasyonlaşma gündeminin etkisi altında kaldılar. Fakat bu etki "Nasıl bir konfedarasyon" sorusuna yanıt bulmaktan ziyade, olsun da nasıl olursa olsun mantığı ile bir kalemde kuruluverdi. Tartışmalar ise yalnızca sendika merkez yönetimleri düzeyinde kalıp, tabana yansıtılmadı. Bu tartışmanın kamu emekçileri sendikalarının gündeminde birinci sıraya oturmasının nedenlerinin başında, devletin kamu emekçileri sendikalarıyla, hazırladığı taslaklar için görüşmeye, en çok üyeye sahip konfedarasyonu ile yapacağı ibaresinin yer alması ile başlamıştır. Bu üzerinde düşünülmesi gereken bir noktadır.

Bu süreçten sonra kamu emekçileri sendikaları adına yaşananlar ve izlenen politikalar örgütsüzlük, programsızlık, bürokratlaşma eğilimi olarak bugüne kadar geldi.

KESK'in kurulması ve ardından gerçekleşen sendika genel kurulları sürecinde ortaya çıkan bu politik tarz, kendi iradelerini kitlelerin karar verme süreçleri yerine ikame etme anlayışlarının ürünü olmuştur. Bu ortamın yol açtığı en önemli sonuç, kitleler adına politikalar yaparak, kitleleri politikadan uzaklaştırma ve yabancılaştırmadır. Bu politik tarz kitlelerin politik mücadeleye çekmede başarısız olmuştur.

Kamu emekçileri hareketinin sorunlarını irdelemek, çözümler üretmek ve bu noktalarda devrimci-demokratik ortaklıklar kurmak yaşanan tıkanıklıklar ve yetersizliklerin aşılmasında en önemli yönü teşkil etmektedir.

Öğrenci gençlik hareketi ve sorunları

Çetin KÖZCÜ

Egemenlerin, ideolojik-politik olarak kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirdiği mevcut üniversiteler yeni bir "öğretim" dönemine başlarken sürecin ortaya çıkardığı talep ve ihtiyaçları kavramak ve bu bağlamda müdahalelerimizi yaşamsal kılmak için mevcut durumun bir panoramasını yapmak gerekiyor. Bu minvalde gelişecek politik belirleme ve önermelerle yeni yönelimlere girilebilir, etki alanımızı genişletebiliriz.

Bugün egemenler cephesine baktığımızda özellikle yurtsever devrimci mücadelenin boyutlandırdığı siyasi ve ekonomik kriz, sistemi saran çürüme ve yozlaşmanın yaşamın her alanında kendisini çarpıcı bir şekilde hissettirdiğini görüyoruz. Sistemin tepe noktalarında patlak veren yolsuzluk, rüşvet skandalları, üniformalı çeteler devlete duyulan güven (!) konusunda geniş yığınlar içerisinde kuşkular yaratırken, yaşanan "siyasi kirlenme" aynı zamanda varolan huzursuzluğun da kaynağı olmaktadır.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik, artan işsizlik, ülke nüfusu içinde yoksulluk sınırı altında yaşayanların sayısının hızla artmasına neden olmakta bu da kendiliğindenci tepkileri beslemektedir. Kendiliğindenci tarzda da olsa gelişme ve yayılma olasılığı taşıyan bu beklenti ve taleplere cevap verebilecek yeterliliğe (siyasi ve ekonomik anlamda) sahip olamama, sistemin geliştirdiği "zor" yöntemlerine zemin oluşturmaktadır. Ve önümüzdeki dönemde sertleşme eğilimi taşıyan bu siyasalar, sistemin krizine koşut olarak toplumun bütün kesimlerine yönelik yoğunlaştırılacaktır.

Bu noktada, öğrenci gençlikte toplumun diğer kesimlerine nazaran bu sallırılardan fazlasıyla payını alacaktır. Bu "özel ilgiye mazhar" olmanın bir takım politik, ekonomik ve tarihsel nedenleri var. Bu nedenleri biraz sonraya bırakarak bu saldırıların biçimi ve içerdiği hedeflere ilişkin bazı şeyler söylemek gerekiyor.

Her şeyden önce, üniversitelerin anti-bilimsel, gerici, şoven eğitim müfredatı ve anti-demokratik, anti-katılımcı idari yapısı bu saldırıların ilk ve en önemli ayağını oluşturur. Üniversitelere yönelik yeni saldırı politikalarına olabilirlik kazandırmayı amaçlayan bu şekillendirme çabaları apolitik, kendi sorunlarına, toplumun sorunlarına duyarsız bir gençlik yaratmayı sürekli kılmaya da çalışmaktadır.

Örneğin eğitimde özelleştirme politikasının yaşamda karşılık bulabilmesi tam da bu hedefli saldırının başarı şansına bağlıdır. Ancak, sistemin üniversitleri kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirme ve dikensiz gül bahçesi yaratma şiyasaları, öğrenci gençliğin aydın olma misyonu ve dinamizmiyle biçimlenen karakterinden kaynaklı olarak tepkilerini örgütlü bir tarzda dile getirme kararlılığı sonucunda yaşama geçirilememiştir. Bu da yeni saldırılara zemin hazırlarken, özellikle öğrenci gençliğin devrimci, demokrat unsurlarının varolan huzursuzları hedefe yöneltme noktasındaki çaba ve kısmi başarıları onları bu saldırıların merkezine oturtmuştur. Birbiriyle eşgüdümlü olarak yürütülen bu saldırı politikalarından ilki, resmi/sivil militarist aygıtlarını devreye sokarak yürütülen "zor" yöntemidir. esasta gençliği sindirmek, geniş yığınlar nezdinde korku yaratmak ve öğrenci gençliğin en ileri unsurlarının izolasyonunu hedefleyen bu saldırıların somuttaki karşılığı gözaltılar, cezaevleri, disiplin kovuşturmalarıdır. Bir diğeri ise ideolojik saldırı ve demogojidir.

Öğrenci gençlik mücadelesinin haklılığını ve meşruluğunu özellikle toplumun diğer kesimleri nezdinde karartmak ve kendi terörcü saldırılarına haklılık kazandırmayı hedefleyen bu politikanın yaşamdaki izdüşümleri, üniversitelerin "terör yuvası" öğrencilerin ise potansiyel "suçlu" olarak gösterilmesi çabaları, devrimci gençliğin "bir avuç", "kandırılmış", "çapulcu" olduğu söylemleriyle örtüşmektedir.

Geçmişten bugüne, taşınan bu saldırı politikaları, ülkenin siyasi konjöktörüne, politik iklime, sınıf karşıtlığına bağlı olarak uygulanması noktasında farklılık göstermektedir. Ancak bu farklılaşma kendisini yöntem sorununda göstermektedir.

Bugün sistemin yaşadığı çürüme ve yozlaşma, geniş öğrenci yığınlarının sistem içinde yer edinme uğraşısı ve güzel gelecek düşlerinde (!) büyük bir tahribata neden olurken, bu durum kısa vadede kendiliğinden tepki ve yönelimleri de beraberinde getirecektir. Bu anlamıyla örgütlü bir karşı duruşun ön koşullarını kendi bağrında taşıyan bu potansiyel tehlikenin bertaraf edilmesi egemenlerin bundan sonraki yönelimlerinin içeriğini oluşturacaktır. Ayrıca öğrenci gençliğin yukarıda da değindiğimiz aydın olma misyonu ve dinamizmiyle biçimlenen karakterinin sorunlar karşısında kendiliğindenci de olsa harekete gecirici etkisi, on yılları bulan bir devrimci geleneğinin olması, ve her dönem toplumsal muhalefet oluşum ve gelişiminde motor olma işlevi görmesi öğrenci gençliğin önümüzdeki dönemde çok merkezli, yoğunlaştırılmış saldırıların merkezine oturmasında yeterli sebepleri teşkil ediyor.

Geçen sene harçlara yapılan % 300-400 oranındaki zamlarla ilk adımları atılmaya çalışılan eğitimde özelleştirme çabalarına karşı öğrenci gençliğin

gösterdiği karşı duruşun toplumun geneline yayılan etkisi, bunun egemenler cephesinde yarattığı etki, egemenleri varolan tepkileri törpüleme ve bu politikanın yaşama geçirilmesi noktasında daha da saldırganlaştıracaktır.

Bu sene 6 kasım'da, parasız, bilimsel eğitim, özerk-demokratik üniversite talebi ile örtüşen YÖK'ü protesto eylemliliklerinde yaşanan saldırılar, sistemin öğrenci gençlik mücadelesine ilişkin sertleşme eğilimi taşıyan politik tutumunun da ipuçlarını vermektedir. Şüphesiz, egemenlrin bu derece pervasızca saldırmasında, kitlelerin örgütsüzlüğü, güçlü bir muhalefet cephesinin olmaması/oluşturulamaması ve solun genel dağınıklığının da payı vardır.

Kısaca aktarmaya çalıştığımız bu gelişmelerin **Uludağ Üniversite**'sindeki gençlik mücadelesi açısından ifade ettiği anlam, geçen seneden bu seneye taşınan resmi/sivil faşist saldırıların daha da yoğunlaşacağıdır. Nedenlerini yukarıda anlatmaya çalıştığımız bu saldırıların pervasızlaşarak artmasında özgülümüzdeki gelişmelerin de önemli bir yeri vardır.

Öncelikle, geçen sene **Koordinasyon** süreci ile birlikte varolan dağınıklık ve örgütsüzlük kısmen giderilmiş, bu da aşınmaya uğrayan güven ve meşruluk sorununu nötrleştirmiştir. Özellikle de harçlar özgülünde örgütlenen faaliyetler ve gelişen saldırılara karşı okuldaki varlığını kalıcılaştırma noktasındaki ısrarcılık 4 yıldır resmi/sivil işgal altında bulunan **Uludağ Üniversitesi** devrimci gençlik mücadelesi açısından anlamlı ve önemli bir kazanımdı. Bu noktada önümüzdeki dönem bu kazanımların kalıcılaştırılması ve daha da zenginleştirilerek etekemiğe büründürülmesi gibi bir hedef öne koyulmalıdır.

Öte yandan geçen seneki eylemlilik sürecinin açığa çıkardığı ama bir türlü harekete geçirilemeyen bir potansiyelin varlığı da önemlidir. Bu durum süregelen saldırıların daha da yoğunlaşmasına neden olacaktır. Örneğin bu sene 6 kasım'da sivil-faşistlerin yarattığı provakasyon ve jandarmanın saldırısı sonucu gözaltına alınan 4 arkadaşımızdan 3'ünün tutuklanması bu seneki yoğunlaştırılacak saldırıların ilk belirtileridir.

Bu nedenle gelinen aşamada açığa çıkan bu potansiyelin öğrenci gençliğin en ileri, devrimci unsurlarıyla kucaklaşmasının önüne geçmek, yaşam alanını daraltmak ve kazanımlarını yok etmek amacıyla sistemin yedekte beklettiği sivil-faşistleri devreye sokarak ortamı terörize etmek, hedefleri karartmak için provakasyonlara girişeceğini, her türlü akademik,demokratik meşru eylemin jandarma saldırılarıyla sonuçlandırılacağı görülmelidir. Bu saldırıların bertaraf edilmesi ve kazanımların pekiştirilmesinin yolu öncelikle geniş, birleşik devrimci-demokrat bir cephenin yaratılmasına aciliyet kazandırıyor.

Uludağ Üniversitesi, devrimci gençlik mücadelesinin genel değerlendirmesine bu açıdan baktığımızda ortaya çıkan tablo herkes açısından pek olumlu değil. Öğrenci gençlik hareketinin de genel sorunları olan dağınıklık, kitleselleşememe vb. bu tablonun en çok göze çarpan yanları olarak görülüyor. Bugün yaşanan bu dağınıklığın en büyük sorumlusu gençlik mücadelesinin politik özneleridir.

Bir araya gelmenin gerekliliğini sadece bir dizi pratik soruna indirgeyen, bunun dışında bu sorunu gör(e)meyen ya da soruna dargrupçu şekillenişle dayatmacı bir tarzda yaklaşan benmerkezci tavırlar bu zemini dinamitlemiştir. Ortaya çıkan bazı fırsatlar da kısır tartışmalar, soyut genellemeler, "merkezi politikalara" duyulan "aşırı" hassasiyetten kaynaklı olarak heba edilmiş, biriken sorunlar kronik bir hale bürünmeye başlamıştır.

Sürecin biraraya gelmeyi zorunlu kıldığı bu tarihsel anda bu ihtiyacı gerekli kılan nedenler nelerdir ve bunun nesnel zemini nasıl tanımlancak? Bu nedenlerin genel ve özgül yanlarını yukarıda aktarmaya çalıştık. Bunun dışında; bugün hiçbir politik öznenin nitelik ve nicelik itibarıyla tek başına bu sürecin önünü açabilme yetkinliğine sahip olamaması da önemlidir.

Geçen seneki kazanımları kalıcılaştırmak ve zenginleştirmek, yıllardır kendi gündemini yaratamamış gençliğin bu bilinçle hareket ederek yaşamın her alanında hak arama ve elde etme hedefi ile daha güçlü, daha etkin bir hareket yeteneği sergileyebilmesi gerekliliği bu sorunun giderilmesine daha da bir anlam katmaktadır. Bunu ilintili olarak; merkezileşmesini mamlamış, kurumsallaşmış yığın bir hareketin yaratılması gibi refera larımız da bu ihtiyacın en önemli m di zeminini oluşturuyor.

Bu bağlamda **Uludağ Üniversi**'ne baktığımızda; sürecin önünü mak noktasında çözüm önerilerinin ler oluduğunu kitlelere aktarmak a cıyla bir dizi toplantının yapıldığ görüyoruz. Bir takım iyiniyetli kay ların ifadesi olan bu toplantılar varo dağınıklığı daha da arttırmış, prati işlevsiz ve etkisiz kılmıştır Örneğin ne başında yürürlüğe sokulan çift d büs uygulaması büyük tepki almas rağmen bu konuda sistemli ve merk bir faaliyet örgütlenememiş, atı adımlarda çok geç kalınmıştır. İhtiy cevap vermekten uzak, dar-grupçu ruşlardan vazgeçilmesi zorunlud Doğruları kendinden menkul gö benmerkezci tavırlar yerine mütev adımlara ihtiyacımız var. Çabaları zın sorunlara cevap bulma anlayışı ortaklıklar yakalamaya özen göste rek biçimlenmesi gerekiyor.

Sene başında yapılan **Koordin yon** kitle toplantısında "nasıl bir pr ram ve örgütlülük" sorununa cevap labilmek amacıyla bir komisyon ol turulmuştur. Ancak benmerkezci şe lenişin aşılamaması yüzünden bu ça manın gerçek anlam ve önemini kav yamadık ve "vuslat bir başka bah kaldı."

Şüphesiz sorun alanlarının kapsa ve karmaşık oluşu, her politik özne buna yüklediği anlam ve önemin fa lılıklar taşımasından dolayı bu zem tanımlayabilmek zordur. Ancak öğr ci gençliğin genel çıkarları, genel du mumuz ve ortaya çıkan somut talep ihtiyaçlara cevap verme gerekliliği konuda ilk adım olabilir. Bunun öz lümüzdeki en önemli karşılığı ise çen seneki kısmi kazanımlarımızı k cılaştırma ve pekiştirme sorunsalı yatıyor.

Bu anlamda yaşamın, bir araya g menin gerekliliğini her zamankin daha yakıcı bir şekilde hissettird böylesi bir dönemde yüklendiğin misyonun gereği olarak bu soru önem vermeli ve çabalarımızı ortakl tırmak için adımlar atmalıyız.

Devlet üzerine güncel tartışmalar

Bayram KAYA

Son yıllarda *devlet* kavramı her görüşten yazarlar arasında yoğun tartışmalara sahne olmaktadır. Özellikle Marksistler bu tartışmayı burjuvazinin temsilcisi yazarlar kadar hararetli olmasa bile, daha derinden sürdürmektedirler.

Bu tartışmaların nedeni toplum yaşamında devletin özünün değişmesi değildir; tersine toplumsal gerçekliğin bir tezahürü olarak devletin rolünün artması, devlet üzerine yaratılan yanılsamaların güçlenmesidir. Tartışmada asıl ağırlığı "Marksist Burjuva Devlet Eleştirisi" oluşturuyor. Farklı farklı burjuva anlayışlar Marksizm'e vurmaya, oradan kopardıkları parçalarla kendilerini beslemeyi gelenek haline getirmişlerdir. Yapısalcılar, yeni pozitivistler, çoğulcular, yeni solcular... devlete olan yaklaşımlarını bu şekilde çalıntılarla oluşturmuşlardır. Sermayenin çıkarlarına sıkı sıkıya bağlı bu akımlar, özel mülkiyet dışındaki düşüncelerini tamamen Marksizm'i revize ederek toplamışlardır. Dolayısıyla Marksistler bu tartışmalara devlet kavramı üzerine, mevcut toplumsal bilincin bir ürünü olarak, yaratılmak istenen önyargı ve yanılsamalara karşı siyasal ve ideolojik-teorik bir mücadele aracı olarak bakarlar.

Dünyada bu çerçevede süren tartışmalar ülkemize de yansımıyor değil. Devleti "herşeye kadir gören" anlayışlardan devleti bir garsona benzeten yaklaşımlara kadar, dünyadaki devlet tartışmalarının bir tezahürü biçiminde, farklı düşünceler ortaya konmaktadır. Sabah Gazetesi'ndeki köşesinde **Mehmet Altan**: "*Ulus-devletin yerini küreselleşme, savaşın yerini barış, silahın yerini de uzlaşma alıyor... Sermaye globalleşti, ulusal sınırlar sermaye için bırakın avantaj olmayı, tam anlamıyla ayakbağı olmaya başladı... İletişim devrimi ile birlikte, sanayi devriminin tüm kavramları gibi ulus-devlet anlayışı da yok oluyor. Yeryüzünün tek bir pazara dönüşmesi ve bilginin sermayenin yerini almasıyla, çatışmalar birer birer bitiyor, silah tekelleri nal topluyor*", diyor ve ekliyor: "*Yeni Dünya Düzeni'nin aynı sanayi devrimi gibi, belki de ondan çok daha köklü derin ve geniş bir dönüşümün simgesi olduğunu anlamadan bugünkü yeryüzünün okuma imkanı yok*". M. Altan, bilimsel Teknik Devrimin günümüzdeki biçiminden oldukça etkilenmiş, yanlış sonuçlara varmıştır. Günümüz devletlerinin nasıl bir devlet olduğunu çözümleyemediği için de, Yeni Dünya Düzeni zemininde emperyalizm ile buluşmaktadır. **Cengiz Çandar** ise 5 kasım 95 tarihli yazısında, "*Devlet, vatandaşlarının çıkarlarını yansıttığı, koruduğu, temsil ettiği, onların kültürel kimliğiyle barışık olduğu ölçüde bir demokratik devlettir*" görüşüyle devletin asıl tanımına uzak dururken, devlet üzerine yanılsama yaratan Amerikan "Yeni sağ"ının içimizdeki izdüşümü olmaktadır. **Mustafa Erdoğan**, Yeni Yüzyıl'da, 30 Nisan 96 tarihli makalesinde "*eğer devlet toplumun örgütlü bir kurumuysa ve onun toplumdan bağımsız bir varlığı, bir başka meşruluk temeli yoksa... o zaman toplum çıkarından ayrı bir devlet çıkarından söz edilemez*" demektedir. Ve Yeni Sol'un iyi bir temsilcisi olduğunu kanıtlamaktadır. 3 Mayıs 96'da **Altemur Kılıç** ise demokrasinin değil, milli çıkarların daha önemli oldunu belirtiyor, aynı gazetede. Yine **Gülay Göktürk**, soyut bir demokrasiyi, soyut bir ulusal çıkara yeğ tutarak soyut, ayakları yere basmayan, yalnızca "bilinç"te olan bir devlet anlayışı getiriyor. Bu örnekleri uzatmak mümkün, ancak dışarıdaki tartışmalar içerideki izdüşümünde, çok çarpık, kendinden menkul bir anlayışla yansımaktadır.

Bu tartışmalar, günümüzde, çoğulcu devlet, araççı devlet, yapısalcı devlet ve refah devleti anlayışı gibi eksenlerde sürmektedir. **E.H. Carr**'ın Sovyet Tarihi üzerine yaptığı çalışmalarında, Marks'ı eleştiren Anthony Giddens'in "Sosyoloji" gibi eserlerinde bunlara daha derli-toplu rastlamak mümkündür.

Giddens eserinde Marks'ı çoğulculuk anlayışına yakın duran Dahrendorof yapısalcı N. Poulantzas ve araççı devlet anlayışını savunan R. Miliband gibi düşünürlerin eleştirisiyle mahkum etmeye çalışır. Komünist Manifesto'da "*Modern devlet yönetimi, tüm burjuvazinin ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değildir*", sözünü parçalı olarak ele alan Giddens burada: "devlet burjuvazinin yürütme komitesi" ve "devlet kapitalist üretimin sürekliliğini sağladığı.." gibi iki ayrı yaklaşım ve farklılık keşfeder. İkinci tanıma bir itirazları yoktur ama birinci tanım daha "ihtilalci"dir. Giddens'e göre çoğulcular bunu haklı olarak eleştirmektedirler. Burada Marks'ın revize edilmesi bir yana, devlet tartışması da yanlış bir zemine çekilmektedir. Öncelikle, bir devletin ne olduğu anlaşılmadan onun işlevini tartışmak kimin işine yarayabilir ki...

Çoğulcuların Marksizm'e yönelik eleştirileri, özel mülkiyetin ortadan kalkışıyla iktidarın devlet bürokrasisinin ele geçeirip diktatörlüğe dönüşeceği şeklinde olup, özel mülkiyeti demokrasinin temeli saymalarıdır. Çoğulcular özel mülkiyet ile devlet ara-

sındaki bağı göremediklerinden, toplumu derinden etkileyen sınıfsal çatışma yerine, toplumu yüzeysel etkileyen ırk, inanç, ulus gibi olguları öne çıkararak devleti farklı gruplar arasındaki rekabeti dengelemeyi amaçlayan bir güç olarak kavramışlardır. Bundan dolayı en iyi yönetim olarak çoğulculuğu savunurlar. Ancak liberal devletin bireylere eşit davranmadığı, seçkinci olduğu, kötü durumda olanlara baskıcı davrandığını gören çoğulcular, özel mülkiyet çıkarına sıkı sıkıya bağlı "yeni solcu"lara yaklaşırlar. Bu yönüyle Max Weber ve ardıllarını (çoğulcular ve yeni çoğulcular) devlete, Hegelci-Marksist bir yaklaşım içinde görürüz. Dahrendorf bu çoğulcu yaklaşım ile uyuşur. Ama kapitalist sistemin bir parçası olan endüstri toplumunu sistemden ayırarak "sanayi toplumu" kuramını savunurken çoğulculuğa uzak ve soğuktur.

Yapısalcı devlet yaklaşımının temsilcisi Poulautzas'a göre, devletin kapitalist sınıf içinde onun deyimiyle bir tür "göreceli özerkliği" vardır. Bu sınıf kendi içinde bir birlik meydana getirmez. Devletin bir yere kadar sınıflardan bağımsız gücü vardır. Bu gücü sistemin yapısına destek vermede kullanır. Devlet, düzenin uzun vadeli çıkarlarını gözetir, kapitalist grupların kısa vadeli çıkarına ters düşen uygulamalar yapabilir. Kapitalist sınıf içindeki çelişkiler gayet normaldir, bu sınıfın egemenliğini tehdit eden bir unsur değildir. Önemli olan bir şey varsa, "*kapitalilst üretimin kurumsal mekanizmalarının kalıcılığıdır.*" Poulantzas, günümüzde devletin değişimini, "*ekonomi ve siyasal yönteminin birleşiminin derin yer değiştirmelerinde*" görür.

Araççı devlet anlayışının temsilcisi Ralp Miliband ise, yönetici sınıfın özelliği sınıf ile devlet arasındaki ilişkilerin değişimi, sınıf çıkarı ile devlet politikası arasındaki bağın işleyişini ön plana çıkarır. Miliband, Poulantzas gibi, nesnel ilişkilere vurgu yapmak yerine, seçkin, imtiyazlı kesimin doğası ve karakterinin, devlet sınıf ilişkisinde önemli bir fonksiyonu olduğu kanısındadır. Poulantzas'ı, devletin yaptıklarını salt bu nesnel ilişkilerce belirlendiği görüşünü fetişleştirmekle eleştirir. Ayrıca, bir devlet biçimi olan faşizmde özerkliğin uç noktaya varmasından bahseder.

Tartışmanın en hararetli yeri, Miliband'ın insan unsurunu toplumsal nedenlerle açıklayan ve özneyi nesnellik içinde eriten Poulantzas'ı "yapısal üstdeterminizm"e kendini kaptırmakla eleştirdiği ve Poulantzas'ında Miliband'ı devleti "kapitalistlerin yürütme komitesi" görmekle suçladığında başlar. Giddens ise bu tartışmayı yapıcı ve verimli bulmaz. Çünkü, "tartışmanın ardı arkası kesilmemiştir".

Devlet nisbi bir özerkliğe nasıl ulaşır? Poulantzas, bunun yanıtını yeterince açıklamaz. Her anlayışı gibi bu yaklaşımı de net değildir. Tıpkı düşüncelerinden etkilendiği Althusser'in politikalarıyla sisteminin örtüşmemesi gibi. Althusser'in, politikaları toplumsal ilişkileri yeni toplumsal ilişkilere dönüştüreceği anlayışı ile K. Kautsky'nin moda deyimiyle, kapitalizmde "egemen sınıfın yönetimde görünmediği" anlayışı, yapısalcı Poulantzas üzerinde oldukça derin iz bırakmıştır ve devletin özerkliği savunusuna Marks'tan saparak Kautsky'e uğrayarak gelmiştir. Giddens ise "Poulantzas'ın çıkış noktası genelde Marksist olsa da" kendisinin ifade etmek istediklerini dile getirdiğini söyler.

Giddens'e göre, kapitalizmde devlet, gelirleri bakımından işletmelerin yürütülmesiyle bağıntılıdır. "Endüstri girişimcileri zenginleşmez ve gelişmezse devlet de varlığını dürdüremez". Devlet bu girişimciliği doğrudan yönetip, denetleyemez, çünkü bu denetim kapitalist sınıfın kendi alanına girer. Bu yüzden devlet görevlileri yönünden hareket özerkliği kapitalist girişime bağımlı olması nedeniyle son derece sınırlı kalır. Bunu devletin sınırlı özerkliğinin kaynağı grür. Böylece Giddens'in devletin, günümüzde nasıl bir devlet olduğu sorusuna yanıt aramadığı ortaya çıkıyor. Daha çok devletin nasıl ve kimlerin çıkarı doğrultusunda işlediği sorununa eğiliyor. Devletin asıl tanımı ve anlamına uzak ve soğuk bakıyor. Kendi içinde birbirinden farklı düşünceler bütünü olarak gördüğü Marksizm ile burjuva sosyolojisini uzlaştırmaya çalışırken, "sanayi toplumu" nosyonunu Marksizm'den yararlanarak eleştirmektedir.

Ralf Dahrendorf, günümüzü kapitalist toplumun değil, endüstriyel toplum kavramının daha kapsayıcı olduğunu sanayi toplumunun ise endüstrileşmenin egemen bir ekonomik kurumlaşma biçimine dönüştüğü toplum olarak tanımlıyor. Ona göre, kapitalist toplum fabrikaların mülkiyetini elinde bulunduranların çalışanlar üzerinde otorite kurduğu bir toplumdur. Ve kapitalist toplum uzun ömürlü olamaz çünkü sanayinin mülkiyeti ve yönetimi aynı elde değildir. Üretimi elinde bulunduranlar yalnızca yürütme yetkisine sahip yöneticilerdir. Dahrendorf'a göre, endüstrinin çapının genişlemesi, sermaye sahibinin yönetim mekanizmasında yer almaması, tarihte sanayi toplumunun ölümsüzlüğünü kapitalizmin ise günü birlik misafirliğini gösterir. Kapitalist toplum bir aşaması olduğu sanayi toplumu tarafından, devrimle değil, "evrimci bir şekilde alaşağı edilir" temel anlayışını şöyle formüle eder: "*Sosyal hareketlilik tayin edici ögelerin biridir. Bu süreç engellenecek olursa bu yapının çökmesini beklemekten başka çare yoktur.*" Onun evrimciliği de diğer görüşleri gibi, böylesine kıldan bir ipliğe tutunmuş gibidir. Dahrendorf, Marks'ın temel düşüncelerinin geçersizliğinin ortaya çıktığına da sık sık vurgu yapar.

Ralp Miliband ise Marks'ın düşüncelerinin çözümleyici ve aydınlatıcı gücünden çok şey kaybetmediği, yaklaşımlarının temelde doğru olduğunu söyler. Miliband devrimci değildir ancak toplumun dönüşmesi için temel prensip olarak gördüğü "parlamenter sosyalizmin" etkisiz kalma ihtimaline karşı parlamento dışı bir halk hareketinin "ek desteği"ne vurgu yapar. Aynı şekilde devletin hükümetin dizginlerini elinde tutan sıkı dayanışma içindeki varlıklı bir sınıfın aleti olduğu düşüncesinde de diretir.

Refah devleti anlayışına sahip T.H. Marshall ise, refahı kapitalizm sonrası bir endüstriyel kurumlaşmanın sağlandığı sanayi toplumunda gören Dahrendorf'a yakın düşünceler taşır. Endüstri sonrası toplumcular içinse Dahrendorf bir postuladır. Onlar, bilişim teknolojisinin egemen olacağı, bilgisayarın ve mikro-chip teknolojisinin yaygınlaşmasıyla sosyal düzen yönünden çok

önemli sonuçlar doğacağını söylemektedirler. Bu grubun tezlerinde tarih, kültür ve devrim yoktur. Çok farklı söylemlerden yakın sonuçlar çıkaran bu akımlar, fütürologlardan post-modernistlere kadar geniş bir cepheyi kapsar. Örneğin Poul Kenndy, Peter Drucker, Alvin Toffler, F. Fukuyama'nın benzerlikleri, tarih yaratan olguları bir çırpıda silip atıp, dünyanın sorunlarını, kapitalizmin ölümsüzlüğünü ilan ederek çözmeleridir.

Bilimsel Teknik Devrim'in yeni biçimlerini, yalnız son yirmi yılı veri olarak değerlendirenler, "Enformasyon çağı", "Bilgi Toplumu" söylemlerini güçlendirdi. Hatta postmodernizme kapıyı sonuna kadar araladılar. Yeni teknolojiye bağlı olarak, el emeğine dayalı emek gücünün, el emeğine dayanmayan iç gücü karşısında gerilemesi ve işçi ile kapitalistler arasında, büro işlerinde yoğunlaşan orta sınıfı geliştirmesi devlet üzerine yapılan tartışmaları doğrudan etkiledi. "Bilgi toplum"cular bu durumun insanlarda yeni değer yargıları ve yeni tutumlar geliştirdiğini, işçi sınıfının, orta sınıf içinde eridiğinin söylediler. Bunu Marksizm'i çürüten bir olgu olarak gördüler. E. O. Wright, "yeni orta sınıfı" çözümlemek için formüller geliştirme çabası içine girerken, Alvin Toffler, yeni toplum nosyonunu "beyin, bilgi herşeye egemen olacak", "bilgisayara bağlanacak toplumda, işçinin yerini robot alacak", tezine sarılıyordu. Aynı Toffler, kapitalizmin ölümsüzlüğünü ilan ederken demokrasi ile yönetilen ülkelerin "hiçbir zaman halk tarafından denetlenmediğini" itiraf etmek zorunda kalır. Kısaca, Marksizm karşıtı akımlar birbirlerini koşullayarak, aşama aşama gelişmektedirler.

Yakın çağ siyasi tarihini bilenler, burjuvazinin Marksizm'e dönük ardı arkası kesilmeyen eleştirilerini ve Marksizm'in bittiğinin ilan edildiği dönemleri de iyi bilirler. Bu eleştiriler günümüzde de artarak sürmektedir. Marksizm, hiç bir zaman sancısız, sıkıntısız, krizsiz bir dönem geçirmedi. Gelişen yeni duruma özgü, yeni biçimleri doğuruyor olmanın, yani diyalektik materyalizmin yeni biçimlerini yaratmanın sancısını her dönem yaşadı. Lenin dönemi ve sonrası böyledir. Marksizm niyetlere göre açıklanamaz. Toplumun en genel yasalarını içerir. Marksizm değişmez bir bilgi teorisi değildir, tersine "hayatın yeni gerçekleri karşısında kendi kendini aşan bir doktrindir".

1950'li ve 60'lı yıllardan sonra burjuva araştırmacıların "II. sanayi devrimi", Marksist araştırmacıların ise "bilim ve teknik devrim" çağı dedikleri bir döneme girildi. "*İnsanlığın atom enerjisini kullanmasına, evrenin fethine, kimyanın gelişmesine, üretimin otomatikleşmesi ve bilimle tekniğin diğer muazzam başarılarına bağlı olan bir bilimsel ve teknik devrim çağına girdiğinden kimsenin şüphesi yoktur*". Emperyalizm, bilimsel teknik ve keşifleri kullanarak, üretimi arttırarak dev gelişmeler sağladı. Bilimsel teknik devrim günümüzde emperyalizmin işine yarayabilir ancak bilimin durdurulamaz ve engellenemez ilerleyişi, sürgit emperyalizmin üretim ilişkileriyle örtüşmez. Bilimsel teknik devrimin bugünkü biçiminden hareketle emperyalizmin özünün değiştiğinin, devrimlerin ve tarihin bittiğini iddia etmek, emperyalizmin, emperyalist devletlerin yeni ilişki ve çelişkilerinden bihaber olmak demektir. "Değişen öz değil biçimdir".

Günümüz devlet tartışmaları Marksizm eksenli fakat Marksizm'i eleştiri düzleminde ilerlemektedir. Bu yüzden ulus-devlet anlayışından emperyalist devlet anlayışına doğru günümüz devletlerin nasıl bir devlet olduğu üzerine yapılması gereken tartışma, devletin kimin çıkarına hizmet ettiği üzerine yoğunlaşmıştır. Ve tartışmalarda liberal siyaset kuramı ağır bastığından devletin genelde toplumun çıkarları konusunda hakem rolü oynadığı liberal anlayışı ön plana çıkmıştır.

Marksizm, devleti insan toplumunun sınıflara bölünmesinin kesin siyasal biçimler kazanması şeklinde ifade edilen görüşün doruğudur. İdealleri değil, "güç" kavramını öne çıkaran İbn-i Haldun'dan Marrks'a uzanan çizgide devletin bir "zor aygıtı" olduğu anlayışına ulaşan düşünürler olmuştur. Ama Marksizm, devletin maddi temelinin sınıfların tarih sahnesine çıkışıyla doğduğunu ve sınıfların ortadan kalkışıyla bu maddi temelin yok olup devletin söneceği bilimsel yaklaşımını getirmiştir. Devleti doğal, ilahi ve meşru sayan görüşlere karşı tarihin bir sınıf mücadeleleri tarihi olduğunu, sınıf mücadelesinin proletarya devrimine yol açacağını göstermiştir. "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" adlı eserinde Engels: "*Kan bağına dayalı örgütlenme, işbölümü ve toplumların sınıflara bölünmesi ile çözülür, yerine devlet geçer.*" demektedir. Engels'e göre: Toplum engellenemez şekilde karşıt sınıflara bölündüğünden çelişki içine girer. Bu çelişkinin savaşa dönüşüp toplumu eritmemesi ve çelişkiyi yumuşatması temelinde bir güç oluşur. İşte toplumdan doğan ve gitgide onun üstünde, ona yabancılaşan bu güç devlettir. Kısaca devlet, sınıf karşıtlıklarının başladığı ilk duraklarda, "sınıfların çatışması ortasında doğar" ve ekonomik bakımdan güçlü olan, siyasal bakımdan hakim duruma geçen sınıfın, ezilen sınıflar üzerinde "baskı aracına" dönüşür.

Devletin, sınıf savaşları içinde doğması ve bir sınıfın diğer bir sınıf üzerindeki baskı aracı olması burjuva ideologlarının kabul etmediği, çarpıttığı bir olgudur. Onlar toplumun belli bir aşamasında sınıfların ortaya çıktığını kabul ederler ancak devleti bu sınıfların bir uzlaşma organı olarak görürler. Hatta isteyen her siyasi gücün demokratik bir seçimle devleti ele geçirebileceği yalanını da buna eklerlelr. Devletin sınıflar arasında "hakem rolü" oynadığını ya da devletin "nisbi özerkliği" görüşünü savunan tüm liberal çevreler böyledir. Sınıflar savaşımının ileri boyutlar aldığı ezen ve ezilen sınıfların pata-pat duruma geldiği dönem ve mekanlarda devletin bağımsızlığı, dengeli bir güç olduğu görüşü öne çıkabilir ancak bu devletin genel karakterini yansıtmaz. Devlet tanımında aslolan onun bir zor aygıtı olduğudur. Günümüzde, sınıf savaşları sonucu ezilen sınıfların çok iyi bir konum elde ettiği devletler vardır. Türkiye gibi, ezilen sınıfların, geçmişten bu yana yenildikleri, katledildikleri, örgütsüz bırakıldığı ülkelerde vardır. Devletleri karşılaştırırken ilk başvurulacak olgu sınıf mücadelesi olgusudur. Kuşkusuz bunun da temelinde ekonomik olgunun varlığı atlanamaz.

Marks, "*insan nasıl yaşarsa öyle düşünür*", der. Yaşamın bilinci belirlemesi gibi, toplumun ekonomik ilişkileri de sosyal ve siyasal kurumları belirler. Devlet bir üstyapı kurumu olarak, siya-

si yapının, ekonomiye hakim sınıf tarafından elde tutulmasının ifadesidir. Her toplum (tez) kökleri geçmişte olan bir devamlılığın üzerine yükselir ve kendi karşıtını (anti-tez) yaratarak yeni biçime (sentez) girer. Her toplum eninde sonunda bu diyalektik çizgiye uyar. Bu anlayışla devlet ezeli ve ebedi değildir; değiştirilebilir ve ortadan kaldırılabilir.

"Ülke ve özgürlük" filmini izlemiş olanlar faşizme karşı savaşan bir militanın şu sözlerini anımsar: "Ben bir komünist değilim ama sonuçta aynı şeye karşıyız". 1940'lı yılların mücadele biçimi ve ittifaklarını belirleyen anlamlı bir sözdür. Ancak bu dönemin devlet tartışmaları Marksizm'in liberalce iğdiş edilmesine de iyi bir örnektir. Faşizmin ne olduğu, onun bir yönetim biçimi mi yoksa devlet biçimi mi olduğu tartışması, burjuva diktatörlüklerini aklamaya dönüştü. Devletin niteliği sınıf savaşımlarına göre değerlendirilmesi gerekirken, burjuvaziye karşı mücadele salt faşizme karşı mücadeleye indirgendi. Bu boşluktan doğan "liberal sol" devletin sınıflar üstü olduğunu keşfetti. Böylece devlet politikalarının ezilenleri de koruduğu anlaşıyı güç kazandı. Devletin, egemen sınıfın bir zor aygıtı olduğu üzerine ise yanılsamalar arttı.

"Burjuva devletler, biçim bakımından çok çeşitlidir, ama öz bakımından hepsi birdir; biçimleri ne olursa olsun bütün bu devletler, son tahlilde kaçınılmaz olarak burjuva diktatörlüğüdür" (Lenin). Burjuvazinin Marksizm'e karşı soyut bir demokrasi söylemine sarılmasına Lenin, "kimin için demokrasi" sorusu ile karşılık verir. Burjuva demokrasisinin yığınlar için bir diktatörlük olduğunu ifade eder, ve ekler: *"Demokrasi azınlığın çoğunluğa bağlı olmasını kabul eden bir devlettir. Başka bir deyişle bir sınıfın başka bir sınıfa karşı, nüfusun bir bölümünün başka bir bölümüne karşı sistemli bir biçimde zor kullanmasını sağlayan bir örgütlenmedir.... Ama demokrasi azınlığın çoğunluğa bağlı olmasıyla aynı şey değildir. Biz, azınlığın çoğunluğa bağlı olması ilkesine uymayan bir toplum düzeninin gerçekleşmesini beklemiyoruz... İnsanlar toplumsal hayatın temel koşullarına zor olmaksızın ve bağımlı olmaksızın uymaya alışacaklarına, nüfusun bir kesimin başka bir kesimine bağımlılığına duyulan ihtiyacın tümüyle yok olacağını inanıyoruz"* (Lenin). Ayrıca devletin, halkın "genel oy"una değil, polis, ordu gibi militarist güçlerle ve bürokrasiye dayandığını da söylemek gerekir.

Her toplum dünden miras kalan bir devamlılığın üzerine şekillenir. Devlet de, tarihte egemen sınıfların çıkarına olan tüm deney ve tecrübeleri hakim sınıf adına kendinde biriktirerek bir devlet geleneği yaratır. Türk devleti bunun iyi bir örneğidir. Köklü bir devlet geleneğine sahiptir. "Biz çobanız halk bizim sürümüzdür", diyen İmam Gazali, altmış yıllık istibdat bir saatlik anarşiden daha iyidir" diyen Nizam-ı mülk günümüz Türk devletine yön verir gibidir sanki. *"...yalnızca kapitalist üretimin gelişmesinin değil, bu gelişmenin tamamlanmamış olmasının da acısını çekiyoruz. Modern kötülüklerin yanısıra, dünün mirası olan bir sürü kötülüklerin, çok eski üretim biçimlerinin alttan alta hala sürüp gitmelerinden doğan ve bunların kaçınılmaz olarak beraberinde getirdikleri çağdışı toplumsal ve siyasal ilişkilerin altında eziliyoruz. Yalnızca yaşayanlardan değil, ölülerden de acı çekiyoruz."* (Marks, Kapital, önsöz)

Türk toplumu gibi ciddi bir ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel kriz içinde, çözülüşü özgün bir karmaşıklık içinde yaşayan, kendini aşağı çeken etkenler kadar yukarı çeken etkenlere de sahip olan bir devlet de bu acı daha keskin hissedilmektedir.

Türk devleti de her toplumsal, siyasal kurum gibi kökleri derinlerde yatan bir sürekliliğin üzerinde yükselir. Devleti yaşadığımız zeminde doğru tanımlayabilmek herşeyden evvel, onun tarihsel evrimini diyalektik bütünlük içinde incelemekten geçer.

Türk toplumu tarihiyle hesaplaşmış bir toplum değildir. Tersine Osmanlı mirasının sürdürücüsü olmuştur. Ulusal devletler ortaya çıkarken geçmişin feodal devletleriyle hesaplaşan, gerektiğinde tavır alan burjuva sınıfı, Avrupa'da demokratik hayatın oluşumunda öncü olmuştu. Türkiye'de ise demokratik hayatın oluşumunda tarihsel bir gecikmişlik söz konusudur. Avrupa'da, fırtınalı devrimler ardında, gerici diktatörlüklerin egemen olduğu, aydınlanma düşüncesinin de bu gericiliğin baskısında olduğu bir dönemde Osmanlı devleti Batı'ya açıldı. Tanzimat aydını batıdan bu gerici bürokratik diktatörlüklerin ideologları olan, A. Comte, E. Durkheim, Gobmeau gibi düşünürlerden beslenerek, aydınlanma kavramlarıyla ve onun ardılı Marksist düşünce ile tanışmadı. Böylece batılılaşma politikası, demokratik değerlerden arındırılmış soyut bir modernleşme olarak yansıdı Osmanlı'ya... Dolayısıyla batılılaşma en gerici, ırkçı ve pozitivist biçimiyle devletin varlığını uzatmaktan halkların üzerinde uygulanan tehcir, kıyım ve göçertme politikalarının şiddetini arttırmaktan başka bir sonuç vermedi. Daha sonra batılılaşma politikası kendi tarihsel evrimini yaşayarak yeni-Osmanlılar, Jön Türkler düzleminden geçerek Kemalistlerle anlam kazandı. Bu süreçte, **Y. Akçura**'nın 1904'te ortaya attığı üç tarz-ı siyaset (Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük) ve 1915'te devşirme **Z. Gökalp**'in ortaya çıkardığı Türkçülük bütünüyle ideolojik temelini "pozitif" anlayıştan alan, oryantalist tarih anlayışının Osmanlı'daki Türkoloji kolu gibi çıkmıştı. Bu topraklarda temeli olmadığı içinde çok "kanlı" ve "kirli" bir ulus gerçekliğine tekabül etti.

Şimdi ayaklar yere değmeli devlet tanınmalıdır. Devlet sisteminin görünen yüzü, ve gerisindeki güçler iyi bilinmelidir. Türk devlet sisteminin sosyo-ekonomik yapısı, sınıflar mücadelesi, devletin halk kitleleri üzerinde yarattığı olumsuz zihinsel ve kültürel ilişkiler, ahlaki yargılar tanınmalıdır. Bu da siyasi, ideolojik ve teorik bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKLAR

1- Lenin, Devlet ve Devrim

2- F. Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni

3- Marks-Engels, Komünist Parti Manifestosu

4- A. Giddens, Sosyoloji, Eleştirel bir yaklaşım

5- E. H. Carr, J. Fonkana, Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık

6- N. Poulantzas, Kapitalist Devlet Sorunu.

İlerlemeci tarihte Hegel-Marks ilişkisi- 1

Mustafa TOPAL

(1)

Batı felsefesinde tarihle ilgilenen filozofların oluşturdukları farklı gelenekler içinde etkisi günümüzde de güçlü bir biçimde süren ilerlemeci anlayışoldukça önemli.

Voltaire, Herder, Kant, Schellingi, Fichte, Hegel, Marks... belli başlı adları arasında bu düşünürlerin yer aldığı ilerlemeci tarih anlayışı görmezden gelinerek tarihle ilgili kuramsal tartışmaları sağlıklı bir zeminde sürdürmek olanaklı değil.

20. yüzyıla damgasını vuran, 20. yüzyıl tarihinin devindirici olduğu kadar etkin bir parçası konumundaki çeşitli toplumsal oluşumların (sosyalist devletler, enternasyonaller, sosyalist halk hareketleri, devrimler...) mayasındaki Marksçılığın bu anlayışın zirvesinde yer alması, konunun önemini daha da artırıyor.

Öte yandan, 20. yüzyıl tarihinde Marksçılığın oynadığı rolün belirlenmesi kadar, 21. yüzyılda Marksçılığın oynayacağı- yada oynamayacağı- rolün sınırlarının kestirilmesinde, bir bakıma, ilerlemeci tarih anlayışın doğru çözümlenmesine bağlı.

(2)

Oldukça geniş bir alana yayılan, zorlu bir araştırma gerektiren bu çözümleme açısından Hegel önemli bir düğüm noktası.

Hegel'i bunca önemli kılan iki neden var.

Birincisi; Hegel, ilerlemeci anlayışı oluşturan düşünce akıntılarını güçlü bir ırmak yatağında birleştiren bir düşünür. Hegel'in tarih anlayışı, işin aslında, Voltaire, Herder, Kant, Schellingi ve Fichte'nin belli düşüncelerinin ustalıklı bir bireşimi. Konuya bu açıdan bakıldıkta, Hegel'in "Tarih Felsefesi"de yepyeni düşünceler aramak boşuna bir çaba olacaktır.

İkincisi; öncellerine çok şey borçlu olsa da Hegel'in tarih anlayışı kendine özgü bir bütünlüktür. Bu nedenle Hegel öncellerinin basit bir izleyicisi olarak görülemez. Düşüncesinin güçlü yapısı nedeniyle Hegel, bazen doğrudan bazen dolaylı bir biçimde, kendisinden sonraki düşünürleri öylesine etkiledi ki, bu etki günümüzde gücünden bir şey yitirmiş değil. Hegel'i bilmeyen bazı Marksçıların, Marks'tan bazı Hegelci düşünceleri, Marks'ın öngöremeyeceği bir hevesle alıp benimsemeleri... abartmaları, bu etkiye somut bir örnektir. Bugün birçok Marksçı, Marksçılık adına, Hegelci bir eylemce sürdürmektedir.

(3)

Hegel, Voltaire'in "tarih felsefesi" deyimi önerisini benimseyerek deneysel, olayanlatıcı tarihten farklı yeni bir tarih anlayışı ortaya atmıştı.

Hegel'e göre önemli olan tarihi olguların, olayların, saptanması değildi. Asıl önemlisi olayların neden gerçekleştikleri biçimde olup bittiğini, bunun nedenlerini, kavramaktı. Olayları yalnızca dışsallıkları içinde, belli bir zamanda, belli bir yerde gerçekleşen insan eylemleri olarak ele aldığımız sürece kavramamız olanaksızdı.

Tarihi olayları kavramada can alıcı nokta, belli eylemleri gerçekleştiren insanların ne düşünerek, hangi erekleri kovalayarak o biçimde eylemde bulunluklarını anlamaktı. Kısacası, Hegel'e göre her tarih, düşünce tarihi idi.

Hegelci tarih felsefesi; tarih üzerine felsefi düşünce değil, tarihini kendisinin, insanlık tarihi biçiminde düşüncede sergilenmesiydi.

(4)

Hegel'in tarih felsefesi ilk çağlardan bugüne doğru süren bir ilerlemeyi sergileyen insanlığın evrensel bir tarihiydi. (Bu düşünceler Herder'den alınmaydı...)

Bu gelişimin konusu, gerçek bir toplumsal ilişkiler dizgesi içinde sergilenen ahlaki insan aklıyla özdeş özgürlüğün gelişmesidir; öyle ki, felsefi tarihin yanıtlaması gereken soru devletin nasıl ortaya çıktığı sorusudur. (Bunlar Kant'tan alınma...)

Tarihçi geleceğe ilişkin hiçbir şey bilmez; tarih gelecekteki bir ütopyada değil, gerçek olan şimdide sona erer. (Bunlar Schiller'den...)

İnsanın özgürlüğü, özgürlüğünün bilinciyle aynı şeydir. Özgürlüğün gelişmesi bilinçliliğin gelişmesidir, kavramın çeşitli zorunlu aşamalarının birbiri ardından tamam-

landığı bir düşünce ya da mantıksal gelişme sürecidir. (Fichte'den...)

Felsefi tarih yalnızca insan sürecini değil, evrensel bir süreci, dünyanın kendinin bilinci içersinde tin olarak kendini gerçekleştirdiği bir süreci de sergiler (Schelling'den...)

(5)

Hegel'in tarih felsefesi felsefi düşüncesinden bağımsız değil, Hegel felsefesinden kopuk bir biçimde ele alındığında Hegel'in tarihle ilgili düşüncelerinden çok farklı anlamlar çıkartmak olası. Bu nedenle dikkatli olmak gerekiyor.

Hrıstiyanlığın tanrısının Hegel felsefesindeki karşılığı konumundaki Saltık Tin (Absoluter Geist) kavramı Hegel düşüncesinin kilit kavramıdır. Öncesiz, sonrasız varlığı dile getirilen Saltık Tin doğayla özdeşleşmiş bir çeşit doğa tanrıdan başka bir şey değildir. Hegelci heptanrıcılığın dinbilimle içiçe geçmesinin nedeni budur.

Öncesiz, sonrasız bir kendilik olarak Saltık Tin evrendeki her varlığın yaratıcı nedenidir; varolan her şey ondan türemiştir.

(6)

Bilindiği gibi Hristiyanların yüce tanrısı insanlara doğru yolu göstermek ereğiyle doğalaşmış, Hz. İsa'nın bedeninde nesneleşerek (cisimleşerek) Kutsal Bakire'den doğarak dünyaya gelmiş, insanların Hz. İsa'yı öldürmek istemeleri karşısında tekrar göğe yükselmişti.

Hegel'in Saltık Tin'i de benzer bir yol izler. Saltık Tin, yeniden kendisine dönmek üzere, devinime geçer. Önce kendisine yabancılaşarak, Hegelci dille dışsallaşarak, doğalaşır. Bu nesneleşmeden evren, yıldızlar, güneş dünya vb... oluşur. Daha sonra dünya üzerinde canlı varlıklar, en sonunda en yetkin, düşünen biricik varlık olarak insan ortaya çıkar.

Bütün varlıklar nesneleşmiş Saltık Tin'in görünümleri, belirlenimleridir. Her varlık; Saltık Tin'den türemiş, onun kendisini ortaya koyduğu, açılıp serpildiği basamakların biri konumundadır. Saltık Tin'in gelişimi diyalektik üçlemelerle süren kavramsal bir dizindir. Hegelci mantığın görevi Saltık Tin'in kavramsal gelişimini ortaya sermektir. Bu nedenle Hegel'de diyalektik yöntem onun felsefesinin içten, zorunlu bir parçasıdır. Diylektik gelişme Hegel felsefesinin özünü açığa vurur.

(7)

Saltık Tin en yetkin canlı olan insan bilincinde kendisini yansıtacak aynaya kavuşur. İnsan anlığı Saltık Tin'i yansıtarak onun kendi kendisinin bilincine ulaşmasına, böylelikle daha yetkin bir duruma gelmesine aracılık eder. Dolayısıyla Saltık Tin'in açılıp gelişmesi salt doğalaşmayla tamamlanamaz, insan anlığında, insan bilincinde, bu açılıp gelişme sürer.

Saltık Tin; ilkin, en saf, en ilkel düşünce biçimlerinde, inançlarında, söylencelerde, efsanelerde belirir. Daha sonra dizgesel inanç biçimleri, dinler, sonunda felsefi düşünceler ortaya çıkar. Saltık Tin'in kendini tanıması, içinde bulunduğu yabancılaşmayı aşarak kendisine dönmesi için, insan bilincindeki gelişmenin tamamlanması gerekir. Bu tamalanma felsefede sağlanabilir, çünkü felsefe insan düşüncesinin en yetkin, en üstün biçimidir.

Felsefede varlığın saltık bilgisine ulaşan Saltık Tin böylece içinde bulunduğu yabancılaşmadan kurtularak, başladığı yere, kendisine döner; özgürlüğüne kavuşur.

(8)

Saltık Tin'in doğalaşmasıyla insanın, insan düşüncesinin, ortaya çıkması birbirinden tümüyle farklı iki dünya yaratır.

"Doğanın yaratılmasından sonra insan ortaya çıkar ve doğal dünyaya karşıtlık oluşturur; varlığıyla ikinci dünyayı kurar. Genel bilincimize göre iki dünyalıyız: Doğa dünyası ve tinsel dünya. Tin dünyası insanın meydana getirdiği dünyadır." (Hegel)

Tin dünyası yalnızca insanda oluşur, çünkü düşünen biricik varlık insandır. İnsanı diğer varlıklardan ayıran düşüncedir.

"İnsanca olan her şeyde, insanca olduğu ve hayvanca olmadığı sürece, düşünme vardır."(Hegel)

Saltık Tin'in kendisini seyrettiği ayna olan insan düşüncesinin alçaktan yükseğe gelişimi, aynı zamanda Saltık Tin'in kendi ereğine ulaşmak için harcadığı çabanın da bir serimidir.

(9)

Hegel'e göre doğa dünyası sürekli aynı şeylerin yinelendiği çevrimsel bir döngüdür. Tomurcuklar gelişir, düşer, yerlerine yenileri gelir. Ağaç filizlenir, yapraklanır, çiçek açar, meyve verir, ama bu süreçte hep aynı kalır. Bir yıllık bitki, meyvelerinden sonra yaşamaz; ağaç yıllarca yaşar, ama bir gün o da ölür.

Doğadaki yeniden canlanma yalnızca aynı şeyin yinelenmesidir, hep aynı döngüyle yinelenen can sıkıcı bir gelişme... Doğa dünyasında "güneşin altında yeni bir şey doğmaz."

Oysa tin dünyasında durum farklıdır. Tinin güneşi sözkonusu oldukta, tinin devinimi, bir kendini yineleme değildir. Tinin gelişimi, her zaman başka başka biçimlere girmesiyle değişen görünüşüyle, gerçek bir ilerleme oluşturur.

(10)

Belli bir tinsel oluşum doğal bir

şey gibi zamanla geçip gitmez. Yani tinsel oluşum, kısmen koruyan, kısmen yükselten bir ilkenin sonucu olarak aynı zamanda daha yüksek bir oluşumdur. Belli bir tinsel oluşum kendinin bilincini kendisi gerçekleştiren, kendini bilen bir etkinlikle kaldırılır.

Bir düşünce etkinliği olarak gerçekleşen bu kaldırma, aynı zamanda, hem saklama, hem yükseltmedir. Tin bir yandan gerçekliği, kendisi olduğu şeyi kaldırırken, aynı zamanda, olmuş olduğu şeyin özünü, düşüncesini, genel yanını, kendisine kazanıp saklar.

Doğal biçimlerdeki gelişme tekdüzeliğin ötesine geçmez. Doğada hep aynı bir belirlenim, her zaman için durağan bir nitelik olarak ortaya çıkar. Tüm "değişmeler" bu niteliğin sınırları içinde gündeme gelen ikincil türden gerçekte değişme olmayan "değişmeler"dir. Oysa insan; gerçek bir değişme yetisiyle, hem de daha iyiye, daha yetkine yönelme güdülenmesiyle belirlendiği için, tin dünyasında her şey farklıdır.

Tin dünyasında değişme, sözcüğün gerçek anlamıyla bir değişmedir. Bu dünyada değişme, ilerleme, bir kuraldır.

(11)

Doğadaki "gelişme" dingin bir gidiş gösterir, çünkü doğa, ürünlerinde, kendisine eşit, kendi içinde kalır. Doğadaki bu dingin "gelişme" tin dünyasında tinin kendi kendisine karşı yaptığı çetin, sonu gelmez bir kavgaya dönüşür.

Tin dünyasındaki gelişme örgensel yaşamda olduğu gibi zararsız, çatışmasız bir gelişme değil tersine kendi kendisiyle sert, zorlu bir uğraşmadır.

Doğada, ölümden doğan yaşam, yine bireysel yaşamdır. Tür, bu değişme içinde töz olarak karşımıza çıkar, bireyin yok olması, türün yeniden bireyselliğe dönüşü demektir. Türün korunumu, yalnızca aynı varlık biçiminin tekdüze yinelenmesiyle olur.

Tinsel değişmeyse yalnızca yüzeyde değil, fakat kavramdadır da. Düzenlenen, kavramın ta kendisidir. Doğada, tür, hiçbir ilerleme yapmaz, tindeyse her değişme ilerlemedir.

"Doğa kendi kendisini kavramaz, bunun için de oluşturduklarının olumsuzlanması diye bir şey onun için söz konusu değildir. Tinsel alanda ise daha yüksekteki oluşum, daha önceki, daha aşağı basamaktakinin yeniden işlenmesiyle görünüş alanına girer. Bir önceki oluşum bu nedenle sona erer. Bir sonrakinin bir öncekini aydınlatarak görünüş alanına girmesi nedeniyledir ki, tinsel oluşumlar zaman içinde görünür. Bu da şunu gösterir: Dünya tarihi tinin zamandaki açınımıdır." (Hegel)

(12)

Saltık Tin'in ürünü doğa dünyasını tarihin dışında bırakan Hegel için tarihin sahnesi yalnızca tin dünyasıdır.

Tarihi süreçler, deyim yerindeyse, zamana yayılmış mantıki geçmişlerdir. Tarih bir çeşit mantıktan başka bir şey değildir. Zamanda gelişmiş mantıki bir süreç olarak tarihte önem taşıyan kavramsal sıranın, kavramsal gelişimin kavranmasıdır. Böylece Hegel'e göre tarih hakkındaki bilgimiz önsel, kavramsal bir bilgidir.

Evet... Tarihi olaylar, eylemler vardır, bunlar incelenmelidir. Ama bu eylemleri incelemek, öncelikle bu eylemleri gerçekleştiren insanların tutkularını, ereklerini... kısacası düşüncelerini incelemektir. Her tarihin düşünce tarihi olmasının anlamı budur. Dolayısıyla dünya tarihi Saltık Tin'in tarihi süreçteki diyalektik kavramsal gelişiminden başka bir şey olamaz.

(13)

Tarihi ele alacak düşünce için kendisine sonradan bir de olayların ekleneceği yazgılar, tutkular, halkların enerjisi... birinci derecede önem taşıyan araştırma konuları değildir. İncelenecek asıl şey tindir, tinin gelişimi, kavramsal ilerleyişidir.

"Olayları götüren tindir, ilk-olan, halkların önderi, merkür, tindir" (Hegel)

Tarihi olaylara dayanan açıklama, kavramsal açıklamaya çoğu kez uygun gelmez. Ama bunu sorun yapmamak gerekir; çünkü tarihi gereçler, bilgiler, eksiktir çoğu zaman. Uygunsuzluğun nedeni bu bilgi eksikliğidir.

Hegel'e göre tarih ele alınacaksa önce anlık açısından ele alınmalı, nedeni, etkisi, öncelikle açıklanmalıdır.

Dünya tarihinde önem taşıyan özseli (kavramsalı) ele almaktır. Bireylerin, grupların, devletlerin çok çeşitli çabaları, tutkuları, erekleri olabilir; ama tarihçi bunlarda kalmamalı, öze yönelmelidir.

(14)

"Tözsel ve fiziksel dünya, tinsel dünyaya bağlı olduğundan, ya da fizik dünyanın tinsel dünyanın karşısına çıkaracağı hiçbir doğru olmadığından, tinsel dünyanın belirleniminin ve dünyanın genel son ereğinin tinin kendi özgürlüğünün gerçekliği olduğunu varsayıyoruz".

Hegel'in bu sözlerinde dile gelen "dünyanın genel son ereği" Saltık Tin'in kendi yabancılaşmasına son vererek kendisine döndüğü, özgürlüğü kazandığı sonul erektir.

"Tinin özü özgürlüktür" diyen Hegel'e göre tinin tarih sürecindeki ereği özgürlüğünü kazanmaktır. Buysa tinin kendisinin bilincine varması demektir, çünkü kavramı

gereği özgürlük, kendini bilmedir.

(15)

Hegel'e göre özgürlük; dolaysız, doğal bir şey değil, ilkin kazanılması gereken bir şeydir. Bu kazanlıma; bilmenin, istemenin eğitimden geçişini sağlayacak sonsuz bir dolayım yoluyla olur. Bu nedenle bazı düşünürlerin tasarımladığı, insanın doğal durumunun özgürlük olduğu düşüncesi tümüyle yanlıştır. Tam tersine, doğal durum, bir haksızlık, şiddet, dizginlenmemiş içgüdü, insanlık dışı eylemler, duygulanımlar durumudur.

Hegel'e göre, kavramının gereği olarak, özgürlüğü özgürlük yapan şeyler haktır, törelliktir. Bunlar da kendinde ve kendisi için genel özsellikler, nesneler, ereklerdir. Özgürlüğü yalnız biçimsel, öznel anlamda, onun asıl özünü oluşturan nesnelerden, ereklerden soyutlayarak ele almak, hep yapılan bir yanlışlıktır. Özgürlüğe yaklaşımın bu öznel biçiminde, tek kişi olarak bireyin içeriği neyse onun yalnızca bir yanını oluşturan içgüdü, istek, tutku, istediğini yapma, keyfe kalmışlığı... özgürlük olarak kabul edilir, bunların sınırlanması ise özgürlüğün sınırlanması.

Bu öznel özgürlük anlayışının tersine, Hegel, böylesi sınırlamaların özgürlüğün koşulu olduğunu düşünür. İnsanın gerçek insan durumuna gelmesi doğal durumdan kurtulmayla olanaklıdır diyen Hegel duygulanımlar, içgüdüler, keyfilikler... toplumca, devletçe sınırlandıkça özgürlük gelişir der.

Hegel'e göre "*devlet özgürlüktür.*"

(16)

Devleti devlet yapan yasalardır. Yasada, töre, düpedüz dolaysız bir biçimde değil, asıl genelliğiyle, bu genelliğin bilinmesiyle vardır. Genelin bilinmesi, devletin tinsel yönünün oluşturur. Birey yasalara boyun eğer, bu boyun eğme ile özgür olduğunu bilir, böylelikle kendi istenci ile karşılaşır. Öyleyse yasada, bilme ve isteme birleşir. Bundan dolayı devlette bireylerin bağımsızlığı söz konusudur: Çünkü onlar bilen kişilerdir; bildikleri genelin karşısına kendi benlerini koyarlar.

Devlette, bireylerin karşısında duran genelle birlikte, bu bireylerin bağımsızlığı belirmeye başlar. Birey, genelle bir ilişkiye girerek, buna aklıyla karar vererek, aklıyla verdiği karar önünde istencini ortaya koyarak bağımsız bir kişi olur. Dolayısıyla devleti kendinde somut bir varlık yapan akıl ögesidir.

İnsan yalnızca devlette akılcı bir varlığa kavuşur. Eğitimin tüm amacı bireyi öznellikten kurtarıp ona devlet içinde nesnellik kazandırmaktır. Doğal olarak bir birey, devleti şu yada bu isteğine erişmek için araç diye kullanabilir. Ancak aslolan herkesin bir şeyi kendisi istemesi, o şeyle ilgisizi bir yana atmasıdır.

Sonuç olarak; Hegel'e göre, insan, bütün insanlığını devlete borçludur. İnsanın özü yalnızca devlette belirir. İnsandaki bütün değerler, insandaki tüm tinsel gerçeklik, devlet aracılığıyla ortaya çıkar; çünkü doğru olan genel ve öznel istencin birliği ancak devletle olasıdır. Geneli ortaya çıkaransa yasalarıyla devlettir.

(17)

Devlet, birey ve özgürlük arasındaki ilişkilerle ilgili görüşlerinde Hegel'in çıkış noktası 18. yüzyıl hukuk felsefesidir. Montesquieu ve Rousseau'ya göre yasa bireylerin istencinin değil, genel istencin ürünüdür. Bu anlayıştan genel istenç (volonté générale) kavramı ortaya çıkar. Ancak bu genel istenç toplumu oluşturan bireylerin istençlerinin basit bir toplamı değildir.

İstenç tek başına kalmayıp genel istence katılırsa ahlaki (törel) bir değer kazanır. Bu katılım aracılığıyla bireysel istenç genel istençle aynılaşır. Bu yüzden yasalar bireyin özgürlüğünü sınırlamazlar; çünkü birey genel istence katılmakla, bağımlı olmaktan çıkıp yasayı birlikte-koyan durumuna gelir. Bu nedenle yasalar bireyin istencine uygundurlar.

Bireysel istenç ile genel istenç her zaman birlikte bulunur, bunlar birbirlerinden ayrılmazlar. Genel istenç bireyin varlığının derinliklerinde saklıdır; o, ayrı bir varlık olmayıp bireyin eylemlerinde somutluğunu kazanır. Ama ortaya çıkması için devlet zorunludur.

(18)

Hegel'e göre bireyin dışında tinin, genelin, ayrı bir gerçekliği yoktur. Tin bireyde somutluk kazanır. Nitekim yalnız başına, toplum dışı birey de, bir gerçeklik değildir, yalnızca bir soyutlamadır. İnsan, topluluk içinde yaşamaya yazgılıdır.

İnsan gerçekliğini, nesnel anlamdaki ahlaki değerini, ancak bir topluluğun örgensel bir parçası olmakla elde eder. Bunun için Hegel "*birey her şeyini devlete borçludur. Bireyin bütün değeri, bütün tinsel gerçekliği, yalnız devlet yüzündendir*" der. Bireyin derinliğinde duran genel istenç ancak devletle gerçeklik kazanır. Dolayısıyla "devlet, genel istencin gerçekliğidir."

Bireyselle genel istençlerin birleşmesi olan devleti, yurttaş, özünün derinliklerinden benimser, onar. Gerçek özgürlüğün kökü bireysel, genel istençlerin bu birliğindedir. Hegel'in "*özgürlük ahlaki bir bütün olan devlette gerçekleşir*" demesinin nedeni budur.

(Devam edecek)

DEVRİMCİ HAREKETİN ÇIKMAZ SOKAĞI;

Dogmatizm

Tonguç GÜLEÇ

12 Eylül ve ardından yaşanan süreç, Türkiye ve Kürdistan devrimci hareketlerinin nesnel gerçeklikle olan uyumsuzluklarını bütün yönleriyle açığa çıkardı. Birbirinin ardı sıra çeşitli boyutlarda yenilgiye uğrayan örgütlerin hemen tümü, bu durumun ciddi ve kapsamlı bir değerlendirmesinden yana olduğunu söylerlerken, bugün hiç de buna uygun davranmamaktadırlar. Bazıları, sanki bu görev kendisinin dışındaymış gibi hiç alakadar olmazken, bazılarıda ise bir kaç taktik hata ile geçiştirmektedir. İdeolojik ve siyasal hattın bir bütün olarak yeniden gözden geçirilip değerlendirilmesini bırakalım yapmayı, ağzına alan dahi yok. Tersine, herkes 12 Eylül ve ardından yaşanan sürecin kendilerini doğruladığını ve kendilerinin "komünist" ileri görüşlülükleri sayesinde bu sorunu çok önceden gördüklerini yazmaya başladılar.

İçinde bulunduğumuz dönem hemen, hemen bütün örgütler birçok konferans yaptılar. İşin bazı demogojik ve ajitatif yanlarını bir yana bırakırsak, bugünümüzde hepsindeki ortak öge, geçmişin, olduğu gibi bir kez daha onaylanmasıdır. İşin bir diğer ilginç yanı ise, konferansın yarattığı etkiyle eski sempatizan çevresini biraz da olsa toparlayabilen ve örgütsel olarak biraz iyi bir duruma kavuşan örgütlerin giderek burnunun büyüdüğü ve içine kapanmaya doğru gittiğidir. Fakat unutulmamalıdır ki var olan siyasal ve ideolojik sorunlar aşılmadığı sürece örgütsel düzenlemeler bir anlam ifade etmeyecektir.

1970'li yıllardan bu yana geçen sürede politik deneyim kazanan ve iki ağır yenilgiyi tadan Türkiye ve Kürdistan devrimci hareketlerinin, ne pahasına olursa olsun, eskiyi olduğu gibi muhafaza etme tavırları bize, ilkel insanları ve putperestleri anımsatmaktadır.

Bileceğiniz gibi ilk çağlarda insanlar, çözemediği doğa olayları karşısında işi, onu kutsama, yani dokunulmaz kılıp Tanrı ilan etmekle yetinirdi. Yer tanrısı, Gök tanrırısı, Rüzgar tanrısı v.b gibi tanrılar bu dönemin ürünleridirler. Daha sonraları ise bazı kabileler kendi elleriyle yaptığı putlara tapmaya başladılar. Onu kendileri yaratıyor, ama onu kutsuyor, dokunulmaz kılıyor ve onun esiri oluyorlardı.

Günümüzün modern putperestleri olan dogmatiklerimiz de aynen bunlar gibi kendi elleriyle yarattığı teorinin ve örgütün esiridirler. Var olan teori ve örgüt, bunlar için dokunulmazdır. Ona yan gözle bakanlar, hele "inancını yitirip" onun hakkında konuşmaya cesaret edenler, kırk katırı, yada kırk satırı tercih etmek zorundadırlar.

DOGMATİZMİN FELSEFİ KÖKLERİ

Diyalektik materyalist felsefenin kurucularından olan Marks ve Engels daha önceki felsefi akımlarla giriştikleri mücadelede, idealist ve kaba evrimci teorileri yerle bir etmiş, ve kendi diyalektik materyalsit felsefeleri karşısında hiçbir şeyin, kesin, mutlak ve kutsal bir şekilde varlığını sürdüremeyeceğini özellikle belirtmişlerdi. Onların, gerçeğin mutlaklığı ve göreliliği bağlamında Hegel'e, Feuerbach'a ve Dühring'e karşı yürüttüğü mücadele, dogmatizmi ve onun geçmişten günümüze uzanan kökenlerini kavramamız açısından oldukça önemlidir.

Hegel'in idealist sistemini bütün yönleriyle eleştiren Engels onun sistemindeki dogmatizmi şöyle ifeade ediyordu:

"...Hegel'in sisteminin, bütün dogmatik içeriği mutlak gerçek olarak ilan edilmiş olur, bu dogmatik içerik, Hegel'in dogmatik olan ne varsa hepsini,geçersizleştiren diyalektik yöntemi ile çelişki halindedir, Bu yüzden Hegel'in öğretisinin devrimci yanı onun tutucu yanının ağırlığı altında ezilip boğulmuştur."(1)

Hegel'in diyalektiği ve mantığı arasındaki çelişki, onun sisteminin en zayıf halkalarından biridir. Ona göre, nesnel dış dünya üzerine olan bilgimiz "bir kere keşfedildikten sonra artık ezbere öğrenilebilecek" olan şeylerdir. Onun diyalektiği, sadece şeyler hakkında bazı bilgilerin keşfedilmesi sürecinde bir işleve sahiptir. Ve bundan ötürü de, Hegel'e göre keşfedilen şeyler göreli değil, mutlaktır.

Aslında, *"Felsefede kabul edilmesi sözkonusu olan gerçek, Hegel'de, bir kere keşfedildikten sonra artık ezbere öğrenilmesinden başka bir şey kalmayan bir dogmatik ilkeler dermesi değildi artık; gerçek bundan böyle, bizzat bilgi sürecinin içinde, hiçbir zaman sözde bir mutlak gerçeğin bulunuşu ile artık daha öteye gidilmeyen, ulaşılan mutlak gerçek karşısında kolları kavuşturup ağzı açık seyretmekten başka yapacak bir şey bulunmayan bir noktaya varmaksızın, bilginin alt basamaklarından gittikçe daha üst basamaklarına yükselen bilimin uzun tarihsel gelişmesinde yatıyordu. Ve bu, bütün öteki bilgi ve pratik eylem alanında olduğu gibi felsefi bilgi alanında da böyleydi. Bilgi kadar tarih de*

insanlığın ülküsel olarak eksiksiz bir durumu içinde son ve kesin tamamlanışa varamaz; eksiksiz bir toplum, eksiksiz bir 'devlet', ancak imgelemede (muhayyilede) var olabilen şeylerdir; tam tersine, tarih içinde ardarda birbirini izleyen durumlar, insan toplumun aşşağıdan yukarıya doğru giden sonsuz gelişmesi içinde ancak geçici birer aşamadırlar. Her aşama zorunludur ve bu yüzden de çağına göre ve kökenini borçlu olduğu koşullara göre meşrudur; ama bu aşamanın kendi bağrında yavaş yavaş gelişen daha üst düzeydeki yeni koşulların karşısında hükümsüz ve haksız olur; daha üst düzeyde bir aşamaya yer vermesi gerekir ki, bu yeni aşama da sırası gelince gerileme ve ölme devresine girer. Nasıl burjuvazi, büyük sanayi, rekabet ve dünya pazarı aracılığıyla, pratik içinde bütün eski, dayanıklı ve saygın kurumları bozup yokederse, aynı şekilde, bu diyelektik felsefe de bütün en sonuncu mutlak gerçek kavramlarını ve bu gerçeğe uygun düşen insanlığın mutlak durumları kavramlarını geçersizleştirir. Bu diyalektik felsefe karşısında kesin, mutlak, kutsal hiçbir şey varlığını sürdüremez; bu felsefe her şeyin dayanıksızlığını ve her şeydeki dayanıksızlığı gösterir ve onun karşısında, kesintisiz olmak ve yok olmak sürecinden, daha aşağıdakinden daha yukardakine sonsuz çıkış sürecinden başka hiçbir şey yürürlükte kalamaz, o kendisi de bu sürecin düşünen beyindeki yansısından başka bir şey değildir."(2)

Şeyler hakkındaki bilgimizin, doğa ve toplumlardaki gelişmeye bağlı olarak sürekli değişikliğe uğraması, bundan dolayı da kesin ve mutlak olan bütün şeylerin hükümsüzleşmesi, materyalist diyalektiğin göreciliğe indirgenmesi şeklinde anlaşılmamalıdır. Şüpheciler ve Bilinmezciler de sözüm ona Mutlak Gerçek kavramına karşı çıkarlar ama onlar, buradan hareketle nesnal gerçeği ve onun beynimizdeki yansıması olan bütün şeyleri inkar ederler.

Şüpheciler ve bilinmezciler ile arasındaki bütün ayrım çizgilerini belirleyen materyalist diyalektik dünya görüşünün bundan dolayı *"bir de tutucu yanı vardır; o bilginin ve toplumun gelişmesinin belli aşamalarının kendi çağlarına ve kendi koşullarına göre meşruluğunu kabul eder; ama daha ileri gitmez. Bu görüş tarzının tutuculuğu görelidir, onun devrimci niteliği ise, mutlaktır- zaten hüküm sürmesine izin verdiği tek mutlak olan da budur."*(3)

Aynı konuda Mach, Avenarius, Bogdanov ve benzerleriyle polemik yürüten Lenin ise sorunu şöyle koyuyordu: *"Marks ve Engels'in diyalektik materyalizmi elbetteki göreciliği kapsar, ama ona indirgenemez; yani diyalektik materyalizm, bütün bilgilerimizin göreliliğini nesnel gerçeğin yadsınması anlamında değil, ama bilgilerimizin bu gerçeğe yakınlaşmasının sınırlarının tarihsel göreliliği anlamında kabul eder."*(4)

(....)

Yine Engels'in Dühring'e ve onun dogmatizmine karşı yürüttüğü mücadele oldukça önemlidir. Engels, ünlü yapıtı olan Anti-Dühring'in "Ölümsüz Doğruluklar" adlı bölümünde Dühring'in dogmatizmiyle alay etmektedir. Bu noktada Engels ile Dühring arasındaki çatışmanın ana konusu diyalektiğin, Mutlak Gerçek ile göreli gerçek arasına uygulanıp, uygulanmaması sorunuydu. Dühring bu yetenekten yoksundu ve onun dogmatizmi tam da bu noktada yakayı ele veriyordu.

Dühring'in ileri sürdüğü kesin ve ölümsüz doğruluklar savı hakkında bakın Engels ne diyordu.

"Ama, gene de en küçük bir kuşkunun bize delilik gibi görünebileceği kadar sağlam doğruluklar da yok mudur? İki kere ikinin dört etmesi bir üçgenin üç açısının iki dik açıya eşit olması, Paris'in Fransa'da bulunması, yiyecek bir şey bulamayan adamın ölmesi vb. gibi. Yani ***ölümsüz*** *doğruluklar, son çözümlemede kesien doğruluklar yok mudur?*

Vardır elbette. Bütün bilgi alanının, eski ünlü yönteme göre üç büyük kesime bölebiliriz. Birincisi cansız doğa ile uğraşan ve matematik olarak işlemeye azçok elverişli bütün bilimleri kapsar: Matematik, astronomi, mekanik, fizik, kimya. Eğer biri çok yalın nesnelere büyük sözcükler uygulamakta zevk bulursa, bu bilimlerin ***bazı*** *sonuçları ölümsüz doğruluklardır...*

Bilimlerin ikinci sınıfı, canlı organizmaların irdelenmesini içine alan sınıftır. Bu alanda karşılıklı ilişkiler ve nedenselliklerin öylesine bir çeşitliliği gelişir ki, sadece çözülmüş her sorun ortaya, sayılmaz bir miktarda yeni sorunlar çıkarmakla kalmaz, ama hetekil sorun da, ancak çoğu kez yüzyıllar isteyen bir dizi araştırmalar aracıyla ve çoğu zaman parça parça, çözümlenebilir.... Kan yuvalarının kökeni üzerine ne kadar az şey biliyoruz ve bugün bile, örneğin bir hastalığın belirtileri ile nedenleri arasında ussa bir ilişki kurmak için, ne kadar çok aracı halkadan yoksun bulunuyoruz. Üstelik, sık sık bizi biyoloji alanında o zamana kadar yürürlükte olan tüm son çözümlemedeki kesin doğrulukları tam bir gözden geçirmeye ve bunlardan birçoğundan vazgeçmeye zorlayan, hücrenin bulunması gibi bulgular ortaya çıkıyor. Öyleyse, bu alanda ortaya gerçekten gerçek ve değişmez doğruluklar koymak isteyen biri, bütün insanlar ölümlüdür, bütün dişi memeli hayvanların süt bezleri vardır vb. gibi yavanlıklarla yetinmek zorunda kalacaktır...

Ama ölümsüz doğruluklar için, işler, bilimlerin üçüncü grubunda yani insanların yaşama koşullarını, toplumsal ilişkileri hukuk ve devlet biçimlerini, felsefeden, dinden, sanattan vb. meydana gelen ideal üstyapıları ile birlikte, tarihsel ardarda gelişleri ve o günkü sonuçları içinde inceleyen tarihsel bilimlerde daha kötü gider... Demek ki, ancak belirli bir zamanda ve belirli halklar için varolan ve özü gereği geçici bir nitelik taşıyan bazı toplum ve devlet biçimlerinin bağlantı ve sonuçlarını kavramakla yetinmesi sonucu, bu alandaki bilgi, esas olarak görelidir. Öyleyse bu alanda son çözümlemede kesin doğruluklar, mutlak olarak değişmez katışıksız doğruluklar

...vına çıkan biri, örneğin insanların genellikle çalışmadan yaşayamayacakları, şimdiye kadar çoğu kez yönetenler ve yönetilenler olarak bölünmüş bulundukları, Napoelon'un 5 mayıs 1821'de öldüğü gibi, en kötü cinsten cahillik ve beylik düşünceler dışında, çok az avla dönecektir."(5)

Yukarıdaki uzunca alıntıdan da anlaşıldığı gibi Dühring, cansız doğa ve buradaki bazı değişmez sonuçları, canlı organizma ve toplumsal yaşamda da uygulamaktadır. Onun ölümsüz doğrulukları şeklindeki savı olguları değişmez ve durağan gören metafizik bakış tarzıdır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Dühring, Diyalektiği Mutlak gerçek ve Göreli gerçek arasındaki ilişkiye uygulamaz ve bu metafizik düşünce tarzı onu dogmatizme götürür.

Materyalist diyalektik felsefenin ustası Lenin'e gelince; O, Marks ve Engels'ten devraldığı zengin ve sağlam miras üzerine basarak bilimi değişen yeni koşullara dehaca uygulamış ve başarılı bir diyalektikçi olduğunu kanıtlamıştır. Şüphesiz bu başarı öyle kolayca ve çatışmasızca kazanılmamıştır. Metafizik bakış açısına sahip olanlar, yaşayatın bütün dinamiklerde uğradığı değişkenliği göremeyenler ve mevcut teoriyi dokunulmaz kılıp Lenin'i Marksist olmamakla suçlayanlar bolca çıkmıştır. Ama, gerçek Marksçı olan ve diyalektiği bilgi teorisinde de uygulamak gerektiğinin bilen Lenin'in bunlara cevabı şöyle olmuştur:

"Biz Marks'ın teorisini, bitirilmiş ve dokunulmaz bir şey olarak asla görmüyoruz; tersine bizim inancımıza göre, bu teori yalnızca, sosyalistlerin, yaşamın gerisinde kalmak istemiyorlarsa, her yönde daha da geliştirmek zorunda oldukları bilimin temelini atmıştır. Bizim kanımızca, Marks'ın teorisini ***bağımsız olarak*** *daha çok geliştirmek, özellikle Rus sosyalistleri için zorunludur, çünkü bu teori yalnız* ***ayrı ayrı*** *İngiltere'de Fransa'da olduğundan başka türlü, Almanya'da Rusya'da olduğundan başka türlü uygulanan genel ilkeleri verir."*(6)

Marksist bilimi bütün diğer alanlarda olduğu gibi felsefi alanda da geliştirip zenginleştiren Lenin, dönemin dogmatik ve metafizikçileriyle, tam da Marks ve Engels'in tartıştığı noktalarda yeniden taşır. Onun, Materyalizm ve Ampriokritisizm adlı eserinin bilgi teorisiyle ilgili bölümleri Marksist bilime kazandırılmış olunan önemli bir hazinedir.

Aynı eserinde gerçeğin mutlaklığı ve göreliliği bağlamında Bogdanov'la polemik yürüten Lenin, Onun Engels'e yönelttiği seçmecilik suçlamasına değinir ve yine onun metafizik düşünce tarzını bütün yönleriyle ortaya koyar. Mach, Avenarius, Petzoldt, Çernov ve daha bir dizi Rus Mach'çılarının Mutlak gerçek kavramına karşı çıkarken, diğer yandan nasıl nesnel gerçeği reddedip bilinmezciliğe düştüklerini ve bilgi teorilerini görecelik üzerine kurduklarını eleştirir ve şöyle der:

"Mach, Avenarius ve Petzoldt biz görece'yiz diyorlar. Ve bay Çernov ve daha bazı Marksist geçinen Rus Mach'çıları, biz görece'yiz diye onları yanıltıyor. Evet bay Çernov ve Machçı yoldaşlar, sizin yanılgınız işte burada, çünkü bilgi teorisini görecelik üzerine kurmak, kendini kaçınılmaz olarak mutlak şüphecilikle, bilenemezciliğe ya da öznelciliğe mahkum etmek demektir. Bilgi teorisinin temeli olarak görecelik, yalnız bilgilerimizin göreliliğinin kabul edilmesi demek değildir, aynı zamanda her türlü ölçünün, insandan bağımsız olarak var olan ve bizim göreli bilgimizin gittikçe daha çok yaklaştığı her türlü nesnel modelin de yadsınması demektir"(7)

Çünkü, materyalist bilgi teorisi açısından en önemli temel ilkesel sorun "yansıtılanın, yansıtandan bağımsız olarak var oluşu"dur. Daha değşik bir şekilde ifade edecek olursak bu sorun Madde ile Bilinç arasındaki ilişkide hangisinin esas olduğu sorunudur. Bize rağmen nesnel gerçeğin var olduğunu kabul etmeyenler idealizm kampında yer alırlar. Çünkü bunlara göre bilinci yaratan madde değil, tersine maddeyi yaratan bilinçtir. Bogdanov ve benzerlerinin bilinmezcilikleri ve nesnel gerçeği reddetmeleri onları idealizm kampında konaklattırmıştır.

TEORİ-PRATİK İLİŞKİSİ VE DOGMATİZM

Engels, F. Sorge'ye yazdığı 29 kasım 1886 tarihli mektubunda teorilerinin bir dogma değil, eylem kılavuzu olduğu gerçeğini özellikle belirtiyordu. O, kendi döneminde, dogmatizme karşı mücadele yürütüp bilimsel teorisini oluştururken, bunun pratikle olan ilişkisine özel bir dikkat çekiyordu.

Lenin ise, Materyalizm ve Ampriokritisizm adlı yapıtında bilgi teorisini tartışırken bunun pratikle olan bağı üzerinde önemle duruyor ve *"pratik başka bir şeydir, bilgi teorisi bundan oldukça farklı başka bir şeydir."* diyen Mach'ı eleştiriyordu. Lenin'e göre, teori ile pratik arasındaki ilişkide temel olan öge pratiğin öncülüğüdür. O, "yaşamın, pratiğin görüş açısı bilgi teorisinin ilk ve temel görüşü olmalıdır" diyordu. Yine O, "pratiğin ölçütü bilgi teorisinin tabanına oturtuldu mu kaçınılmaz olarak materyalizme varırız" demekteydi.

Marks, Engels ve Lenin'de genel yönleriyle ortaya konulan bu anlayış, daha sonra Mao zedung tarafından genişçe ele alındı. Mao'nun 1937 yılında kaleme aldığı "Pratik Üzerine" başlıklı makale, hem materyalist bilgi teorisini, hem de teori ve pratik arasındaki ilişkide dogmatizmin mantığını kavramamız açısından oldukça önemlidir. Makalenin dipnotunda aynen şöyle denmektedir:

"Bir zamanlar partimizde bazı doğmacı yoldaşlar vardı. Bunlar uzun bir zaman 'Marksizm bir doğma değil, bir eylem klavuzudur' şeklindeki gerçeği inkar ederek ve insanları Marksist eserlerden yerli yersiz aktardıkları sözler ve cümlelerle yıldırarak, Çin devriminin tecrübesini reddettiler. Bir zamanlar bazı deneyci yoldaşlar da vardı. Bunlar uzun bir zaman kendileri, kendi bölük pörçük tecrübeleriyle sınırladılar, teorinin devrimci pratik için ne kadar önemli olduğunu kavramadılar yada devrimi bir bütün olarak göremediler. Vargüçleriyle ama önlerini görmeden çalıştılar, bu iki türden yol-

daşların özellikle de dogmacıların hatalı fikirleri 1931-1934 yıllarında Çin devrimini ağır kayıplara uğrattı. Ama gene de Marksist kisvesine bürünen dogmacılar epeyce yoldaşın kafasını bulandırmaya devam ettiler. "Pratik Üzerine" yazısı parti içindeki dogmacılığın ve deneyciliğin öznelci hatalarını, özellikle de dogmacılık hatasını Marksist bilgi teorisinin bakış açısından gözler önüne sermek amacıyla yazılmıştı. Bu yazıya "Pratik Üzerine" adının verilmesinin nedeni yazıda pratiği küçümseyen öznelciliğin dogmacı türün açığa çıkarılmasına ağırlık tanınmasıdır."(8)

Teori ve pratik arasındaki ilişki sorununda ilk etapta kavranması, yada açığa çıkarılması gereken şey, doğru fikirlerin nereden geldiğidir. Eğer madde ile bilinç arasındaki ilişkide, maddeyi temel alıp, bilincin ancak bunun bir yansıması olarak var olabileceğini söylüyorsak, yani maddesiz bilinçten nasıl bahsedemiyorsak, teori ve pratik arasındaki ilişkide de bu böyledir. Toplumsal pratiğin (maddi üretim, bilimsel deney ve sınıf mücadelesi) dışında oluşmuş olan bir teoriden bahsetmek saçmadır ve idealistçe yaklaşımdır.

"Bir şeyi öğrenmek isteyen bir kimsenin o şeyle bağ kurmaktan, yani o şeyin çevresinde yaymaktan (uygulamada bulunmaktan) başka çaresi yoktur. Feodal toplumda kapitalist toplumun yasalarını önceden bilmek olanaksızdı, çünkü kapitalizm henüz doğmamıştı ve bununla ilgili pratik henüz yoktu. Marksizm ancak kapitalist toplumun ürünü olabildi. Marks laissezfaire kapitalizmi döneminde, emperyalizm çağına özgü belirli yasaları önceden somut olarak bilemezdi, çünkü kapitalizmin son aşaması olan emperyalizm henüz doğmamıştı ve bununla ilgili pratik henüz yoktu. Bu görevi ancak Lenin ve Stalin yerine getirebilirdi. Dehaları bir yana, Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in teorilerini yaratabilmelerinin temel nedeni, kendi zamanlarının sınıf mücadelesi ve bilimsel deney pratiğine doğrudan doğruya katılmış olmalarıydı. Bu pratiğe katılmayan hiçbir dahi başarıya ulaşamaz."(9)

Materyalist bilgi teorisini ve pratiğin bu süreçte oynadığı rolü kavrayamayan bazı çok teori savunucuları, Lenin'in "devrimci teori olmadan devrimci hareket olmaz" şeklindeki önermesini bıktırıcı bir şekilde ama ne olduğunu kavramadan tekrarlayıp dururlar. Ustaları biribirleriyle ya da kendi kendileriyle mantığından koparıp tokuşturma anlayışına sahip olsaydık, yine Lenin'e kendi sözü olan *"Pratik, (teorik) bilgiden daha yüksektir"*, ya da *"yüzmeyi öğrenmek için suya atlamak gerekir"* biçimindeki önermeleriyle cevap verir geçerdik. Peki bu durum bize Lenin'in kendi kendisiyle çeliştiğini mi göstermektedir? Elbette değil, problem Lenin'de değil bizde aranmalıdır. Sözler mantığından koparılarak aktarılırsa böyle durumlar haliyle ortaya çıkar.

Lenin'in, devrimci hareket için, teorinin taşıdığı can alıcı önemi vurgulaması, dardeneycilerin teoriye karşı gösterdikleri küçümseyici tavırdandır. Lenin, alabildiğine bir teorik karmaşanın olduğu dönemde Raboçeye Dyelo'nun Marks'tan yaptığı *"İleriye doğru atılan her adım, her gerçek ilerleme, bir düzine programdan daha ileridir."* biçimindeki aktarması için şöyle demektedir. *"Teorik kargaşalık döneminde bu sözcükleri yinelemek tıpkı bir cenazede yaslılara 'gözünüz aydın!' demeye benzer"*(10)

Materyalist bilgi teorisinde dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer sorun ise, pratikle başlayan ve algısal bilgiden, akla uygun bilgiye dönüşen teorinin, buradan yeniden devrimci pratiğe dönmesi ve ona yol göstermesidir. Mao, bu sorunu şöyle izah eder.

"Gerçeği pratik içinde keşfedin ve gene pratik içinde kanıtlayıp geliştirin. Algısal bilgiden yola çıkın ve onu etkin bir biçimde ussal bilgiye vardırın; sonra ussal bilgiden yola çıkın ve hem öznel, hem de nesnel dünyayı değiştirmek üzere devrimci pratiğe etkin bir biçimde rehberlik edin. Pratik, bilgi, gene pratik ve gene bilgi. Bu sür sonsuz döngüler içinde tekrarlanır her döngüyle birlikte pratiğin ve bil nin içeriği bir üst düzeye yükselir. B tün bir diyalektik materyalist bilgi orisi budur."(11)

Bu mantığı kavrayamayan dar d neyciler ve dogmatikler bir döngüde diğer bir döngüye geçemezler, onl hep alışkanlıklarının yarattığı şeyle yapmakla yetinir ve bundan dolayı bilgi teorisini yarıda keserler. Pratiği kendileri için çok önemli olduğu lafta da olsa söyleyen dogmatikle kendi pratiğinden bile öğrenmesini lemez. Zaten ondan öğrenip gerek dersleri çıkartsa, teorisini ve pratiği bir üst aşamaya ulaştırmış olacaktır.

İçinden geçtiğimiz şu karmaşık s reçte, gerek UKH'nın, gerekse de kemiz devrimci hareketinin güçle önemli ölçüde dağınıktır. Bu bağlam teori sorunun önemi bütün yakıcılığı la kendini hissettirmektedir.

Var olan sorunların üstesinden gel bilmenin ve hareketi hem teoride, he de pratikte bir üst noktaya sıçratab menin de yolu buradan geçmekted Fakat bütün bu görevler dogmatizm karşı amansız bir mücadele yürütülm den başarılamaz. Taklitçiliğe son ve meli ve ML'nin evrensel ilkeleri Türkiye ve Kürdistan'ın somut özelli leriyle birleştirmesini bilmeliyiz. Yo sa gelişen hareket yeniden çıkmaz sokağa sokulacaktır.

DİPNOTLAR

1- Lud. Feuerbah. Klasik Alm. Fel. S nu, sf.17

2- Age, sf. 15-16

3- Age, sf. 16

4- Materyalizm ve Ampriokritisizm, L nin sf.145

5- Anti-Dühring, Engels, sf.167,168, 169, 170

6- İşçi sınıfı partisi üzerine, M-E- sf.165

7- Materyalizm ve Amriokritisizm, L nin sf.144

8- Seçme Eserler, Cilt I, Mao, sf, 37 377

9- age, sf.381, 382

10- Ne Yapmalı, Lenin, sf.34

11- Seçme Eserler, Cilt I Mao, sf. 392

Nitelik meselesi üzerine- 2

Ozan VELİ

ÖNCÜ BİLİNCİNİ YOĞURAN İDEOLOJİ VE SİYASETİN KIVAMI; PROLETER KÜLTÜR

Kültür; sanatın, edebiyatın, estetiğin, inceliğin, çok yönlü insan yetilerinin, siyasetin, ideolojinin kıvamında seyiren bilincin yansımasıdır. Kültür olayı hiç bir zaman tek başına bir yanı ifade etmez.

Salt bir entellektüel bilgi birikimi olmadığı gibi, tek başına herhangi bir davranışın yansıması da değildir. Bir yaşayış tarzının maddi temelleri ve onun üst yapısı bağlamında ele alınabilecek bir bütünselliktir. Ve sonuçta, toplumsal alt yapısı bir sınıf gerçeğine dayanan ve dönem dönem üst yapının belirleyiciliği bağlamında kendi maddi koşulu üzerinde yönlendirici etkide bulunan bilinç ve ruh zenginliği düşünce dinamiğidir.

Üretim koşullarının estetiği içinde ileri ya da geri olan üst kurumu, onun düşünsel yansımasıdır.

Statükocu, evrimci, devrimci, yansımaların tümü, iktisadi koşullar bağlamında ilerleyen, çürüyen, sıçramalı devinimler gösteren, her hangi bir sınıfın, üretim araçları karşısındaki pozisyonu ekseninde şekillenen, üst yapı bütününün oluşturduğu ruhi şekillenmelerdir. Devrim orduları aynı zamanda devinimin güçlü kültür ordularıdır ve öncü kültür, yeni demokratik halk kültürünü yoğuran ve onu yönlendiren ve giderek de onu, devrimi en ilerde temsil eden sınıf özüne kavuşturan proleter kültür olacaktır.

Üst yapıda geri olana yönelmek, onu ilerleyen maddi koşullara uyarlayabilmek iradi müdahaleyi ister; tabulara ve statükoculuğa meydan okumak, cesaretli adımlar kuşanmayı gerektirir. İleri ile geri olanın en kızgın çatışmaları, en amansız karşıtlıkları bu alanda gündemlenir. Proleter kültür emeğe ve üretkenliğe, onun üretim araçlarına, var olan gerçeğine dayanır. Sınıf bilinciyle, (siyaseti ve ideolojisiyle) aydınlanan kültürel bütünsellik en yetkin seviyeye ulaşmaya adaydır.

Öncü kurmayı özelinde, üst yapının belirleyiciliği tamamen bilinçli bir yönlendirmeyi şart koşar. Her meselede olduğu gibi bu sorunda da politik açılımları, tabusuz, önyargısız tartışma ortamlarını gerekli kılar.

Alt yapıda önemli yarı-feodal ilişkilerin yer edindiği bir ülkenin egemen olan kültürü bu gerici öz ve emperyalist yoz burjuva şekillenişle iç içe yürürken, bunun güçlü yansımalarının kaçınılmazlığı karşısında bilinçli politik yönlendirmeler zorunluluk olarak belirginleşir.

Gelişmiş kapitalist ülke komünist öncüleri ile geri ülkelerin komünist öncüleri kıyaslandığında dahi, toplumsal şekillenmelerin yarattığı büyük farklılaşmalar kendisini çok açık biçimde ifade eder.

Egemen kültürün saltanatına bağlanmaya çalışılan halkın ilerici ve devrimci kültürü sancılı ve çarpık bir gelişme seyrinden geçerken, geri olanla kıyasıya bir çatışma içinde olacaktır.

Bu gerçeklik öncü bünyesinde dahi, en belirgin çatışkılarla yer edinecektir. Yaşanan güncelerimiz içinde bunun deneyimleri oldukça zengindir.

Öncünün, politik yönlendirmesi, kültürel alanın çok çeşitli yanlarına, insan yaşamını ileriye taşıyan maddi yansımalarına dair olan sanatsal, edebi vb. yanlara dair açılımları içermek zorundadır.

Halk kültürünün ilerici ve devrimci özünü temsil eden yeni demokratik kültür, devrimin kendi özgün sürecine yayılan karakterine tekabül eden ve proletaryanın öncü kültürüyle yönlendirilme ayrımını gözeterek, her ateş siperini güçlü kültür siperleri durumuna getirmek olanaklıdır. Yenilenme her daim, her birey, her alana ilişkin olacaktır.

Komünal toplumun çok ilerideki kültür gerçeğine ancak, dinamiği, sıçramalı ve sürekli olan bir ilerleme ile ulaşmak olanaklıdır. Gelişmenin evrimi sınırsız, kuralsız ve tabusuz olacaktır.

Her gelişme bir sonuç ortaya çıkarabilir. Alışılageldiği gibi, bir sonuca çok farklı cephelerden yönelmek ve onu da her kesitten, her renkten cilalarla süslemek değil, gelişmelerin, aykırılıkların maddi toplumsal temellerine inerek, nedenleri üzerine yoğunlaşabilmek; eğitimi ve öğretimi sorunların derinliğini kavrayarak süreklileştirmek ve birey bilincine hükmetmek; kural ve kararları geçici araçlar olarak ele almak öncünün temel meselelerindendir.

İnsana sınıf penceresinden eğilerek, her özgün meseleye dair çok yönlü yetkin kadrolar yetiştirmeyi hedeflemek bir kültür devriminin ateşini süreklileştirerek olanaklı olacaktır.

Her ayrılık sonrası çeşitli aykırılıklara karşı durma pozisyonunu kültür devrimi yaftası altında sunmanın pek gerçekçi olmadığını görme şansına erişmiş bulunuyoruz.

Elimizi yakan, gözlerimizi sızlatan süreçlerimizde iyi bir öğretici güç edinmedikçe, doğru bir yönelime girme şansından yoksun kalacağız demektir.

Yeni demokratik halk kültürünün karılmasında, çeşitli sınıf çatışkılarının at başı gideceği bilinmelidir. Köy tabuları, öğrenci dinamiğine çatacak, aydın edası lümpen ara akımları yenecek ve hepsinin en önünde proletaryanın sınıf bilinci yüklenmiş kültür şöleni olmadıkça bu çatışmalı durumlar doğru yönelime giremeyecektir.

Bu seçimler içinde en devrimci ögeler ilk sıralamayı ve en güçlü etkiyi elde tutmak zorundadır. Savunuların geri ve tabucu, yoz olana tekabül edeni yine ancak, öncünün somut ve sade perspektifleri ile bir birinden ayrıştırılabilinir. Kendi bünyesinde ileri ile gerinin çatışması noktasında gerinin çok acılarını çekmiş bir yapının bu sorununa daha çok eğilmesi zorunludur.

Elden ele dolaşan afaroz bayraklarının beyaz görüngüsüne dolanan çehreler az zarar vermiş değildir.

Komünal kültür seviyesini yakalamak, günün nesnel gerçekleri içinde kitlelerden kopmayı getirecek olduğu gibi, sürecin özgün düşünce dinamikleri içinde bu seviyeye ulaşabilmek oldukça da zordur.

Fakat durum böyle diye, var olanla veya var olanın kendi evrimci gelişme seyriyle yetinmek asla doğru görülemez. En tepeden başta öncü bilincinin somut kurumsal dinamiklerinden başlayarak, en ileri olana tutunma ve en ileri olanı nihai hedef olarak belirlemek ve tüm aykırılıkları bu bağlamda törpülemek ve yine giderek en gelişkin kültürel seviyeye doğru ilerlemek aslolandır/ aslolmak zorundadır.

Devrimin temel güçleri açısından köylü dinamiklerinin önem arz ettiği ülkelerimizde, halkın yeni demokratik kültürüne çengel takan, ortaçağ gericiliğinin önemsenmesi önem arz eden etkili yansımalarla öncü bünyesine taşınmaktadır.

Bunun yanında, bir küçük burjuvalar yığını ile karşı karşıya olan gerçeklikler, ara sınıf yaşam tarzını da etkili kılmaktadır. Bütün bu durumların nesnel bir tahlili ve üst yapıda edindikleri yerin gerçekliği ve öncü bilince yansıyan etkilerini somutlamak gerekmektedir.

Devrim salt silah patlatma olayı değil, insan bilincinin eşelenmesi devrimler zincirinin bu bilinçlere kazınması ve ezilen insanın (halkın) örgütlenmesidir. Silahın esas işlevi de, yığınları bir hedefe kanalize eden etkili bir güç, bilinçlerin sıçrama dürtüsü olabilecek bir araç ve yığınların varlığını teminat altına alan bir savunma misyonu olacaktır.

Devrim stratejileri uzun süreli halk savaşına dayanan / dayanacak olan ülkelerde, yeni demokratik bilincin sürekli bir kültür devrimiyle bir arada, onunla aynı güzergahta ve en zor badirelerde dahi ondan bir an olsun dahi kopmayacağını bilmek, anlamak ve ona uygun davranmak önem arzetmektedir. İleri ile gerinin, gerekli olan ile gereksiz olanın ayrıştırılamadığı ve bunun sürekli bir yönlendirme altında tutulamadığı bir bünyede, aykırılıklar çok erken boy verecektir. Çünkü devrimin yabancı olanın, geri olanın önemli maddi zeminleri söz konusudur.

Kendi bünyesinde aykırılıkları öğütebilen ve her an uçarı ve sonsuz ereklerin seyrine adanabilen bilinçlerin hareketini devrimci kılabilmek önemlidir. Yenilgi dönemlerini ve çeşitli karanlık günlerin bukalemunlarıyla yol alabilmek mümkün olabilir, ama onun sürekliliğini kanıksamak ve

devrime damgasını vuracak güç durumuna getirilecek yabansımalara karşı durmamak zararlı olandır.

Yaşam tarzının kaynaklık ettiği duygu ve düşüncelerin somut ifadesi olan sanatsal yaşamda, kendi özgün gerçekliği içinde somut perspektifleri ister. Sanat ve edebiyat, halkın devrimci gelişiminde önemli bir yere sahiptir ve kültür sorununun belirgin, görülebilir aynasını oluşturmaktadır. Bunun öncülüğünde de proletaryanın yaşam tarzı belirleyici iken, halkın çok geniş kesimlerini dıştalamadan, öncü sanat ile ardılları arasındaki bağı da doğru kurabilmek önemlidir.

Çok yönlü yetkin unsurlar yetiştirmek devrimin faaliyetinin en önde marifeti olmak zorundadır. Bu nedenledir ki, her savaş siperini bir kültürel etkinlik siperi durumuna getirmeyi hedeflemek gerekir. Devrimci sanat ve edebiyatın da en iyi yeşereceği yer, en tavında meyvaya duracağı yer yine bu savaş siperlerinin kendisi olacaktır.

Devrimin pratisyenleri aynı zamanda, kendi duygu ve düşüncelerinin ifadecileri, kendi yaşamının öz teorisyenleri olmak zorundadırlar. Bunun koşulları oldukça da olgunlaşmış, ürün çağına gelmiştir. Her türden gericiliğe karşı, devrimci faaliyetin aktif duyuları olmayı istemek ve bu yönde bir alternatif etki olabilmeyi hedeflemek gereklidir.

Yaşamın her kesiti ilerici ve devrimci olan bir yığın zenginliği içeririr. Komünal çalışmalar ve yaratıcı komünal güç, bu alanda da nitel sunular yaratma kudretine sahiptir.

Bu da hepsinden önce öncünün kendi somut perspektifleriyle kendi bünyesini yenilemesi, yol göstermesi ve yetkinleştirmesi demek olacaktır. Bu alanda başından beri önemli bir boşluğun olduğu yadsınamayacak kadar açıktır ve bunun en görülebilir nedeni, öncülük sorunu noktasındadır.

Sınıf kültürü, sınıf alışkanlıklarının bütünselliğini, çok yönlü komünal insan motiflerini, ideolojik ve siyasi enginliğin kıvamını yansıtacaktır. Devrim, iktisadi koşulların değişiminden önce, insan bilincinin değişimiyle başlar.

Ve bu değişim, kendi alt yapısının evrimci gelişimini hızlandıracak ve onun içinden sıçramalı devinimlere dayanarak yol alacaktır. Her bir ayrı tavrın, her bir davranışın bir sınıf karakteri taşıyacağı ve sonuçta bir sınıfın siyasi tasarruflarına tekabül edeceği unutulmamalıdır. Belli dönemler moda haline getirilen sınıf üstü etkinlikler gibi safsatalar da sonuçta egemen sistemin soysuzlaştırma siyasetinin somut ifadesi onun yaşam bulması demek olacaktır.

YETKİN KADROLAR VE KOLLEKTİF ÖRGÜT

"Kadrolar gerçek olgunluklarını, pratik çalışmada, okul dışında, zorluklarla savaşmada, zorlukları yenmede kazanırlar. Yoldaşlar, yalnızca zorluklardan kaçmayan zorluklardan korkmayan, tersine yenmek ve ortadan kaldırmak amacıyla zorlukların karşısına çıkan kadroların bir işe yaradığını hatırlayın"(Stalin, Örgüt Üzerine sf.19)

Bu cümlelerle başlamayı, sürecin özgünlüğünde gerçekliklerimize iyi bir cevap olduğundan tercih ettim. Öncü bilinci ve öğretileri bizim çok açık seçik olan bu önermeleri usumuzun bir kenarına kalın harflerle kaydetmemizi ve asla unutmamamızı emrediyor/edecek.

Profesyonel bir örgüt yaratmak, yetkin ve nitel kadro yaratmak demektir.

Bir kadrolar topluluğunun oluşturulamadığı bir yerde hiç bir zaman kollektif profesyonel bir örgüt var edilemez. Mesele böyle konulunca sorun, yetkin ve nitel kadro yaratma işini çözmek oluyor en başından. Bu nokta öncü sorunlarının en başında yer edinmektedir ve bu konuya değin de, somut politik perspektifleri şart koşar. Yukarıda aktardığımız öğretmen öğretilerinin iki cümlesindeki özce, temel yol göstericimiz olduğunda, çözümleyici olmak da kolaylaşmaktadır.

Devrimleri kağıt üzerinde halledilemeyecek ülkelerin devrim işçileri, en zor badirelerin aktif taşıyıcıları olmak zorundadırlar. Bu durum hiç bir şekilde, iyi bir teorisyen olmanın önünde engel değildir, aksine tutarlı, derin, yetkin ve yaşamın nesnelliğine paralel bir siyasileşme ve oturmuş bir önderlik ancak bu maddi koşulların en önde işçisi olmayla elde edilebilinir. Yetkinlik olayı her şeyden önce bireyin, yaşadığı koşulların nesnelliğini olduğu gibi kavrayabilmeyi öğrenmesidir. Bu da yine bizzat yaşamın kendi öğretici gerçekliği ile yüzleşmekle olanaklı olacaktır. Bu noktada da kendi süreçlerimizin deneyimlerinden kopmazsak, öğrenecek çok şey bulabiliriz.

Öncü pratiğinin orta yerinde olmak işin aslı iken, bu yalnız başına yeterli olmayacaktır.

Öncü perspektifleri ile iradi yönlendirmelerin, ideolojik ve siyasi öğretilerin süreklileştirilemediği durumlarda kendiliğinden ge-

lişmeler, bireylerin kendi öğrenme kabiliyetine endekslenecektir. Tabi ki bu, bireysel belli yetileri var edebilir, ama esaslı bir kollektif gelişme seyri tutturamaz. Teori ve pratik bütünselliği dahilinde yönlendirmelerde bulunmak mutlak gerekli olandır. Zorluklar karşısında dökülen iyi gün "kahramanları"nın azımsanamayacağı süreçler yaşadık.

Politik yönelimin emrettiği gibi konumlanmak başlangıç için ilk basamak olmak zorundadır. Devrimci bir pratiğin ve bu pratiğin başından sonuna kadar şiddeti içeren kızıllığı içinde kadro deneyimleri yaşamak çok daha bariz imarelerle mümkündür.

En zor koşulda, tek başına kalırken bile baş direyerek yürümek işin aslı ve elemenin en geniş delikli süzgeci olacaktır.

Bu demek oluyorki bizim kadrolarımız, ateş siperleri içinde yetişecektir. Hata ve zaaflarından, yetersizliklerinden arınacakları en etkili yer de yine bu ateş siperleri olacaktır.

Kendi politik perspektiflerinin gerçekliğini anlaması sıçramalı bilinç devinimlerine ulaşması da bu yolla mümkün olacaktır.Neyi, nasıl çözeceğini öğretecek pratik, politik yönelimin emrettiği, yani bizim açımızdan halk savaşı- pratiğinin kendisidir.

Pratik deneyim ve işçilik, siyasileşmede doğru bir yöntemle bütünleştirilebilinirse etkili bilinç sıçramaları yaratmak olanaklı olacak ve her yönüyle gelişmiş nitel kadrolarla, bir kollektif örgüt oluşturmak olanaklı olacaktır. Bağımsız siyasal kişilikleri, her türden aykırılığa karşı durmada tek seçenek olacaktır ve başından sonuna kadar, doğru bir ideolojik bakış açısına sahip yetkin ve bağımsız siyasal kişilikler oluşturmak kadro yetiştirme noktasında esas olmak zorundadır.

Öncü kimliği edinmek kolay elde edilebilir bir sinema bileti olmamalıdır. Geçmiş süreçlere bakıldığında sinema bileti dağıtır gibi dağıtılan öncü ünvanlarının, gerçekte hizmet ettiği amaç çok açıktı.

Doğruyu ve yanlışı ideolojinin bilimsel süzgecinden geçiremeyen, yamanmacı ve kuyrukçu dalkavuk tipler yetiştirerek, aykırılaşan saltanatların devamı sağlanmaya çalışılıyordu.

Bunun çok/çeşitli örneklerini sıralamak mümkün iken, bunun yerinin burası olmadığını düşündüğümüzden geçiyoruz.

En zor, en can alıcı dönemlerde öncü direktiflerine bağlı kalabilmek, hiçbir biçimde mücadelesini pazarlık konusu yapamayacak sorumluluk bilincine erişmiş kadroların, siyasi ve ideolojik derinliğini önemsemek işin en başında gelmektedir.

Yaşadığımız zor sürecin bukalemunlarını anımsamamız bu sorunun önemini anlamak için yeterlidir.

Düşülen yanlışların ya da gösterilen zaafların öğretici olduğunu bilmek kadar, önderlik misyonu ile şekillendirmek de -daha doğrusu şekillendirememek de- işin asıl öğretici yanıdır.

Uzun yürüyüşün büyük kayıp ve dökülmelerinden sonra, Zunyi toplantısında Başkan Mao'nun yönetime geçmesi ile gerçekleştirdiği şekillendirmeleri, yarattığı feragat tutkularını, feda ruhunu, önderlik yetilerinin devasa gücünü özümsemek, ondan öğrenmek ve ondaki insan psikolojisini ve mücadele yöntemlerini incelemek. Kendi güncemizin sorunlarına vakıf olabilme açısından önemlidir. Kadro olayı da sonuçta, en güdücü hedeflerle yüklenmiş insan bilincinin kaynaklık ettiği bireysel faaliyetin örgüt kollektivizmine çekilmesidir.

Örgütün kendisi, bireysel yetilerin en uyumlu, en verimli, en rel şekilde kollektifleştirilmesidir. Kollektif emeğin en nitel ve e somut ifadesi örgüt/ örgütlü faaliyetin kendisidir.

Devrimin öncülüğü, en gelişmi işçi emeğinin kollektifleşmiş v sınıf bilinciyle en üst niteliğe eriş miş örgütlü faaliyetin sorunu ola caktır.

Örgütsel çerçevede cereya eden her türden hastalığı, her tü den yozlaşmaya -ki bunların ba şında, örgüt işlerliğini zorunlu maddi temel oluşturduğu bürokra tizme karşı- etkili mücadele yürü tebilmek, gelişmeci ve değişkenl ği elde edebilici olabilmek içi kadro meselesindeki siyasi ve id olojik nitelik yine sorunun can al cı noktasını oluşturmaktadır. Ö güt sorunu, örgütleme sorunu sonuçta bir politik perspektif a dınlığı ile sadeleştirilmeyi gerek rir.

Günün en temel meselesi, önc bilincinin kurumlaşmasını zorun kılan gerçeği kavramak ve en g rekli temel çekirdekleri oluştur rak faal yönlendirmelere geçme tir.

Zor ve dağınık koşulların içi den öncü fidelerin dirayetli güc ne erişmek, koşulların dağınıklı ını ters yüz ederek kollektif önc nün kurumlaşmasını sağlamak h devrim işçisi komünistin öne kan görevidir. Bu gün, temel y nelime bağlı olarak girilecek es uğraş da kendi tali bağıntıları özgün politikaları ile birlikte ge şecektir.

Kendimizle konuşma(ma) ya da düşünme(me)

Emre DOĞAN

Uzun Yürüyüş'ün Eylül sayısında **Cengiz Gündoğdu**'nun yazısını okuyunca "*İşte tam da bu*" dedim. **Gündoğdu**'nun dikkat çektiği nokta "insanın kendisiyle konuşması"ydı. Benim "düşünmeme" olarak ifadelendirdiğim durumu, **Gündoğdu** "İnsanın kendisiyle konuşma(ma)"sı olarak anlatmış. Arada fark yok. Çünkü insan düşündüğü zaman; sessizce kendisiyle konuşur. Kafanın içindeki "ben", "ötekiler"le konuşur, tartışır, kavga eder. Bir durum karşısında dümdüz bir şekilde şu veya bu demez, insan bilinci. Dayandığı temellere, sarmalayan koşullara, varacağı sonuçlara dikkatle göz gezdirir. Ve bunu yaparken hep, olguları farklı farklı değerlendiren yanlarıyla tartışma içinde olur. Bir sonuca ulaştığımızda ise bize "yanlış yoldasın" diyen yanlarımız hala vardır. Ama bu karşıt yanlar azınlıkta kaldıkları için davranışımıza genellikle fazla etkileri olmaz. Davranışımızı birlik içinde gerçekleştiririz. Tabi bunların gerçekleştirilmesi için "kendimimzle konuşma" ya da "düşünme" yetimizin körelmemiş olması gerekir. Kendimize, insanımıza, insanlığa bakınca bu yetinin pek fazla kaldığını söylemek zorlaşıyor.

Soyut düşünce ya da nesnel gerçekliğin soyutlanması, insana özgü bir davranıştır. İnsanı insan yapan en önemli özellik bence. İnsan, günü, geçmiş ve gelecek bağlantısıyla ancak soyut düşünmeyle anlayabiliyor. Yaşamına anlam verebilmesi, amaçlı bir yaşama sahip olması düşünceyle olanaklı hale geliyor.

Fakat insanın gerçekliği anlaması egemen sınıfların işine gelmiyor. Egemenlerin egemenliklerini sürdürebilmesi için; gerçekliğin çarpıtılması, ezilenlerin gerçekliği kavramamış gerekiyor. Bunun için de her yol, her araç kullanılıyor. Egemenler; kültür, medya, din, hukuksal kurumlar, eğitim, siyaset, bilim, felsefe ile hep gerekliği çarpıtmak, ezilenleri yanılsamalı bir gerçek ile koşullandırarak, sömürü ve baskı sisteminin devamını sağlayamaya çalışıyorlar. Bunda ne kadar başarılı olduklarını, özgürleşme mücadelesinin boyutlarına bakarak anlayabiliriz.

Egemenler gerçekliği çarpıtıyor ve ezilen yığınların kavramasını engelliyor. Ama bunu özgürlelşme mücadelesi içindeki bizler de yapıyoruz. Ve işin en tehlikeli yanı da burası. Zaten özgürleşme mücadelesinin güdükleşmesinin en önemli nedeni de bu. Egemence düşünen bir kafadan kurtulamadığımız için, egemenlere karşı gelişemiyoruz. Peki nasıl yapıyoruz bunu?

İşte bir örnek: Devlet tarafından devrimci olmaları nedeniyle; evlerden sokaklardan, işyerlerinden gözaltına alınıp, işkencelerle katledilen ve çoğunluğunun ölü bedenleri dahi kaybedilen insanların yakınlarının, dostlarının, yoldaşlarının, demokrat, devrimci insanların oluşturduğu ve her cumartesi eylem yapan devrimci kayıp yakınlarına ne diyoruz? "Cumartesi Anaları". Cumartesi Anaları sözcükleri nedir? bir kavramdır. İnsan kavramlar aracılığıyla düşünür. Peki kavram nedir? Nesnel gerçekliğin insan beyninde yansıma biçimi. Daha da açarsak; "*sözcüklere gerçek anlamını vermek ve bunlar aracılığıyla düşünmek, olayların ve süreçlerin özünü kavrayıp temel yanlarını ve özelliklerine ilişkin genellemeler elde etmek olanağını sağlayan nesnel çevrenin insan düşüncesindeki yansıma biçimi?*"*

Peki; "Cumartesi Anaları" kavramı bu tanımla uyuşuyor mu? Bu tanım ile devrimci olduklarından katledilen, kaybedilen insanlar için yapılan eylemlerin kapsamı ve amacı belirsizleşiyor. Bu insanların ve eylemlerinin niteliğinin kararsızlaşması, çarpıtılmasından kimin çıkarı var? Elbette devletin, egemenlerin. Çünkü bu insanlar eylemlerini devlete karşı yapıyorlar. Yakınlarının katlinden, kaybından devlet sorumlu.

Peki bu kavram nereden çıktı. Kavramın nereden ve kim tarafından ileri sürüldüğünden çok, kavramın yansıttığından kimin çıkarı olduğunu tespit ettiğimizde bu sorunun cevabıda veriliyor. Egemenler tarafından üretilmiş veya egemence düşünen, bir kafanın ürünü, bu kavram. Nesnel gerçekliği çarpıtıp kitlelerin olguyu kavraması engelleniyor. Sıradan bir insan bu kavramdan yola çıkarak kaybedilen insanların ve yakınlarının amaçlarını, niteliklerini anlayamaz. Anlayamayınca da eylemlerine anlam veremez. Ve alışıldık tavrıyla umursamaz ya da yasadışı davrandıklarını düşün(dürül)erek devletin yanında yer alır.

Milyonlarca ezilenin sorunlarına, çıkarlarına sahip çıkmamasının nedenlerinden biri de bu şekilde bilinçlerin çarpıtılmasıdır. Yoksa aptal veya gerizekalı olmaları değildir.

Egemenler egemenliklerini sürdürmek için bilinçleri çarpıtmaya, nesnel gerçekliği çarpık yansıtmaya zorunlular. Özgürleşme mücadelesi safında olanların ise egemenlerin aksine, ezilenlere gerçekleri anlatmaları, yaymaları gerekiyor. Fakat bakıyoruz özgürleşme mücadelesi içindeki insanlarımızda egemenlerin kavramlarıyla düşünüyor, yazıyor, konuşuyor. "Cumartesi Anaları" kavramı yazılarda kullanılıyor, bu isimle kitaplar çıkarılıyor. Egemenlerin kavramlarıyla düşünen, konuşan, yazan bir insan bilinçli olmadan egemenlere hizmet eder. Varlıklarını korumalarına farkında olmadan destek verir.

"Cumartesi Anaları" kavramını çarpıcı ve gündemde olduğu için örnek verdim. Bu tür kavramlar hayli fazla. İlk elden aklıma gelenler; "yargısız infaz", "kirli savaş". Bir de bugünlerde çokça kullanılan, "zafer" kavramı var. Devrimci tutsaklar ölüm orucu eyleminin sonucunu hem "zafer" olarak değer-

lendirip, "zafer" olmadığını ileri sürenleri "zaferimize saldırıyorlar" (!) diye "eleştiri"yorlar, hem de gazetelere verdikleri ilanlarla yapılan anlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi için burjuva demokrat aydınlardan oluşan "Cezaevleri İzleme komitesi"ni göreve çağırıyorlar. Bu nasıl "zafer"dir ki, güvencesi burjuva demokratları oluyor?

Kavramların üzerinde bunca durmamın asıl nedeni; yaşama amaçlı yaklaşmadığımızı göstermektir. Kendimizle konuşmadan, düşünmeden, neden ve sonuç bağlantılarını kurmadan, kendiliğinden davranıyoruz. Aslında kendiliğinden davranışta denemez. Egemenlerin yönlendiriciliğinde davranıyoruz. Farkında bile olmadan egemenlerin değirmenine su taşıyoruz. Neden yapıyoruz bunu? Çünkü kullandığımız kavramlara, yaptığımız işlere, olgulara soru sorup, kendimizle konuşmuyoruz. Özcesi düşünmüyoruz. A kavramını duyuyoruz, ne anlattığını, kaynağını, sonuçlarını düşünmeden kullanıyoruz. Bir işle karşı karşıya kaldığımızda neden-sonuç ilişkisi, hangi yol ve yöntemi kullanmamız gerektiği üzerine düşünmek yerine alışıldık davranışı sergiliyoruz. Davranışımıza kendi düşüncelerimiz yerine dışımızda oluşmuş düşünceler yön verdiği zaman da egemen sınıfın düşünceleriyle davranmaktan kurtulamıyoruz.

Düşünmeden davranmanın en yaygın olduğu alan gündelik yaşam. Gündelik yaşamdaki davranışlarımızı daha çok alışkanlıklar belirliyor. Bir işi yaparken karşılaştığımız, "neden öyle yapıyorsun?" sorusuna; "işte", "canım öyle istiyor", "Bu şekilde yapmayı seviyorum" gibi hiç bir anlamı olmayan cevaplar veriyoruz. Çünkü, biz de neden öyle yaptığımızı bilmiyoruz. Öncesinde düşünmediğimiz gibi o anda da düşünme gereği duymuyoruz. Düşünme gibi bizi insanlaştıran özelliğimizi kullanmıyor, geçiştiriyoruz. Bu koşullarda bizleri hayvanlardan ayıran çizgi de giderek inceliyor. Kolayca yönetilen sürüler haline geliyoruz.

Örnekleme; "çok uç", "nadir karşılaşılan" olarak değerlendirilebilir. Ama böyle davrandığımız zamanların olmadığının söylenebileceğini sanmıyorum. Anlatmaya çalıştığımı genelleştirip yaşamımıza uygulayalım: Çalıştığımız iş, işi nasıl yaptığımız, ilişkimiz olan insanlarla neden ilişki sürdürdüğümüz? Okuduğumuz kitaptan ne öğrenmek istediğimiz? Ve en temeli yaşama, amaçlı yaklaşıp yaklaşmadığımız. Bu sorulara cevap verebiliyor muyuz? bu konularda hiç düşündük mü?

Yaşamdan bir örnek daha; futbol ve televizyon. Tanıdığım devrimci insanlar içinde futbol konusunda o kadar fanatik insanlar var ki, bu arkadaşların yayınlarında yayınlanan futbolun olumsuz özellikleriyle ilgili yazılar ne için yazılıyor, merak ediyorum.

Futbol sporunun, amacından saptırılarak, kitleleri uyuşturmak, sistemden kaynaklanan sorunları unutturmak, yenen-yenilen takımlar, sporcuların yaşamı nezdinde sisteme bağlama aracı olduğu bilinen şeyler. Diktatör Franko'nun "halkımı 3F (fiesta, fado, futbol) ile yönetiyorum" dediği de bilinir. Fakat buna rağmen devrimciler arasındaki futbol tartışmalarını, karşılaşmaları izlemek için çalışmalarını iptal etmelerini her gördüğümde "bu insanlar kendi yazdıklarının gereklerini yerine getirmedikten sonra kitleleri nasıl inandıracaklar?" diye soruyorum kendime.

Aynı şey yaygın adıyla aptal kutusu olarak değerlendirilen televizyon için de geçerli. İnsanların ne kadar çok izlediklerini duyduğumda şaşkınlığım kaçınılmaz oluyor.

Okuma, yazma, araştırmalara yönelme, sosyal etkinliklere katılma, ilişkilerimizi geliştirme, gereğinden sözedildiğinde "koşturmaktan zaman kalmıyor" diyoruz. Ama televizyon izleyerek geçirdiğimiz zamanın farkına bile varmıyoruz. Katı bir tutumla izlemeye tamamen karşı olduğum sanılmasın. İzlenmesi gerekli birçok haber programları, sinema, müzik ve belgesel yayınlar izlenmeli de. Fakat zamanın önemini bilerek, günde yapılması gerekenleri önem sırasına koyarak. yani zorunlulukları belirleyip, yaşamı bunlara uygun programlayarak.

Yaşam bir bütünsellik. Fakat bütün içindekileri ağırlıklarına bağlı olarak önem vermek, bütünü oluşturan parçaların hiçbirini önemsiz görmemek, dolayısıyla öneminde zaman ayırmak gerekiyor. Herhangi bir konuda tek yanlı gelişim de insanı mekanikleştiren bir durum.

Kendiliğinden davranmamak, tekyanlı olmamak için öncelikle kendimizle konuşmalı, düşünmeliyiz. Dışımızda oluşmuş belirlemeler sorgulamasız kabullenme yerine, neden-sonuç ilişkisi düzleminde kavramaya ve yanlışlığı-doğruluğu temelinde, yaklaşım geliştirmeye çalışmalıyız. Olgulara, içinde bulunduğumuz durumlara sorular sorarak amacı ve araçları, izlenmesi gereken yolları netleşltirmeliyiz. Ama bunun için de bilgiye gereksinimimiz olacak, her soru beraberinde yeni soruları getirecektir. Gerçek anlamdaki bilgilenmede önümüzdeki somut sorunları çözmek için bilgilenme ve bilgimizi pratiğe uygulayarak sonuçlarını görme yoluyla olacaktır. İnsan ancak yaşamındaki somut sorunların çözümü için bilgilendiğinde, bilgisi kalıcı, kavranmış bilgiye dönüşür. Bunun yolu da; içinde bulunduğu koşullara, karşısına çıkan sorunlara soru sorup kendisiyle konuşmaktan, düşünmekten geçiyor.

Ve biz kendimizle konuşmadığımız, düşünmediğimiz sürece ayırıcı yanımız olan soyut düşünme yeteneğimizin de hiçbir anlamı kalmayacak, egemenlerin tahakkümü altında tutulmaktan da kurtulamayacağız. İnsanlaşmanın, özgürleşmenin yolu en başta insani yetilerimize işlerlik kazandırmaktan geçiyor.

Ezilenlerin egemence düşünme ve davranmaları burjuva toplumsal ilişkilerde doğal. Fakat bu olumsuz doğallığı tersine çevirebilmek için öncelikle ezen-ezilen çelişkisinin farkında olanla egemence düşünme ve davranmadan kurtulabilmeli. Kullanılan kavramlar, ilişkiler, araçlar, izlenen yol ve yöntemler özgürleşme amacına bağlı olarak el alınmadığı, üzerinde düşünülüp neden-sonuç ilişkisi kurulamadığı ve tüm bunların sonucunda ortaya çıkan düşüncenin gereksindiği davranış gerçekleştirilmediği sürece varolan durumdan yakınmaya da hakkımız olmayacak.

(*) Dr. Özer Ozankaya, Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları.

BİAN SİZU'NUN MAKALESİNİN GÜNÜMÜZLE İLİŞKİSİ

Schrödinger Kedisi'nin gizini açığa çıkarma

ABD Devrimci Komünist Partisi kitle yayın organı haftalık "Revolutionary Worker" (Devrimci İşçi) gazetesinin 23 Haziran 1996 tarihli sayısından aldığımız ve Uzun Yürüyüş'ün 6, 7 ve 8. sayılarında yayınlanan "Madde sonsuzca bölünebilir" başlıklı makaleye dair "Revolutionary Worker" 'ın aynı sayıda yayınladığı değerlerdirme yazısını aynen yayınlıyoruz.

İng'den çeviren: **Mustafa TOPAL**

Bian Sizu'nun yayınlanan makalesi Colorado (ABD)'da Ulusal Ölçütler ve Teknoloji Kurumu (UÖTK)'ndaki fizikçiler tarafından yürütülen bir deneye gerekçe oldu. UÖTK fizikçileri Chris Monroe ve David Wineland önculüğünde tek bir berilyum atomuna lazer ışınlarını yönelttiler. Bilim gazetesinin (24 Mayıs) bildirdiğine göre "atom aynı anda iki farklı fiziksel yerde görülebiliyor."

Fizikçiler atomaltı parçacıkların -elektron, foton, quark, nötrino ve diğer atom altı parçacıklar- tuhaf davranışlarına benzer bir biçimde bir atomun davranıp davranamayacağını araştırmak için deneyler yaptılar. Kuantum dünyası olarak bilinen maddenin atom altı düzeyinde küçük parçacıkların davranışları, makroskopik (büyük dünya) madde düzeyindeki çok daha büyük nesneler için geçerli "klasik fizik yasalarından" çok farklıdır.

Örneğin Bian SİZU'nun "Waves" dediği atomaltı parçacıkları, onları gözlemleyenin kullandığı yönteme bağlı olarak hem dalga hem de ayrı parçacıklar gibi davranırlar. Çağcıl fizikçilerin önde gelen kuramları atomaltı parçacıkların makroskopik maddelerde olduğu gibi bir "yer"lerinin olmadığını öne sürer.

Kuantum fiziğinin tarihinde atomaltı parçacıkların **neden** mokro düzeydeki nesneler gibi davranmadıklarına ilişkin bir çok tartışma yaşandı. Atomaltı parçacıklarla ilgili kuantum fiziği yasalarının, içlerinde moleküllerin ve günlük yaşamda gözle görülebilir nesnelerin bulunduğu makroskopik nesnelerle uygulanıp uygulanmayacağı konusunda bir dizi tartışma yaşandı.

UÖTK deneyinde fizikçiler "acaba kuantumun üstüste binme ilkesini klasik fizikçilerce tanımlanan makroskopik dizgeye uyguladığımızda ne olur" sorusunun yanıtını aradılar.

Bilim gazetesinin bildirdiğine göre, fizikçiler, tek bir berilyum atomunu elektromanyetik bir kafes içine kapattılar. Daha sonra bu atomun elektronlarından birisini ayırarak, bu elektrona elektrik şoku yönelttiler. "Ortaya çıkan iyon (elektrik yüklü atoma iyon denir) birdenbire elektromanyetik kafesin içinde ve dışında algılanmaya başladı. Bir sonraki adımda, diyor fizikçi Monroe, lazer ışını kullanılarak bu iyon kafesin merkezinde devinimsiz bir duruma getirildi. Şimdi bu iyon yerinden kıpırdayamıyor. Fizikçiler bir çift lazer ışının farklı dalga boylarını kullanırak onu kuantum durumunun içinde üstüste binmiş durumda tutabiliyorlar. Berilyum iyonu aynı anda iki farklı durumda olabiliyor. Buna "üstüste binme" durumu deniyor.

Bu noktaya kadar deney alışılmadık bir durum. Ancak daha sonra Monreo ve ekibi lazer ışınları kullanarak bir dalga yaratıyorlar. Bu durumda iyon kafes içindeki doğal titreme salınımına denk bir salınımla titremeye başlıyor. İyonu devindirmek için uygulayacağınız güç salıncakta sallanan bir çocuğu devindirmek için harcayacağınız güç gibi. Lazer öylesine duyarlı bir ayarda olmalı ki bu aşırı duyarlı salınım dışında hiçbir salınımda sonuç alamıyorsunuz" diyor Monroe. Lazerin ayarını değiştirerek UÖTK gurubu ilkin aşırı duyarlı

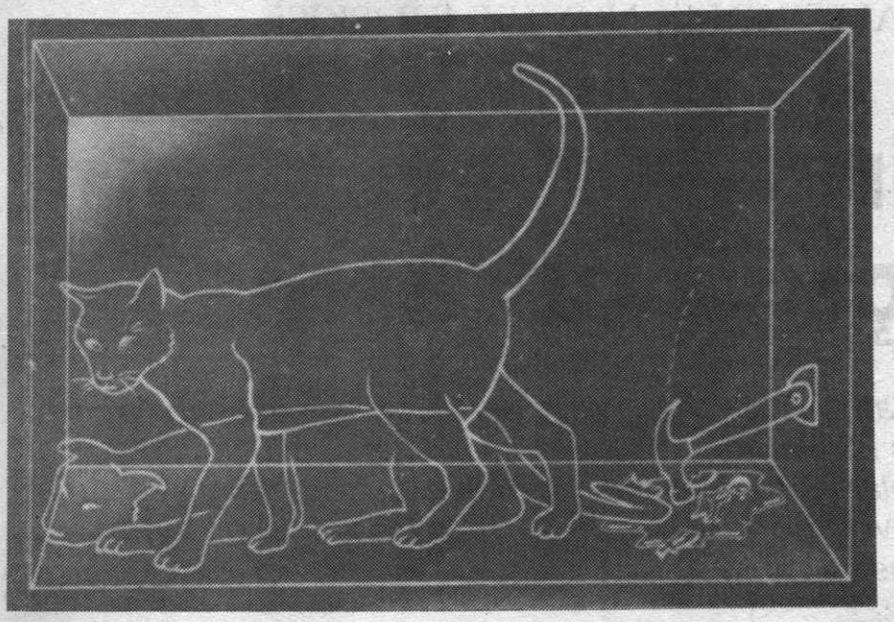

bir devinim durumu belirliyor, sonra ilkinden çıkan yeni bir fazda bir diğerini belirliyor. İki durum arasındaki uzaklığı ölçmek için UÖTK fizikçileri onları birbirleriyle örtüşecek ve girişim yapacakları ilk duruma geri getiriyorlar.

Bir başka deyişle, Monroe ve Wineland **bu tek bir atomun iki ayrı duruma getirilebileceğini** öne sürüyorlar. Yani bu atom aynı anda iki yerde birden oluyor. Bu iki "iyon dalga paketi" farklı yerlerde göründüğü için, atomun kendisi artık makroskopik maddenin bildik durumundaki tek bir yerde değildir.

Fizikçiler iki durumda aradaki uzaklığın 80 nanometre (*) olduğunu öne sürüyorlar. Bu atom ölçülerinde bir hayli büyük bir uzunluktur (**). Bilim gazetesi bu uzaklığın "dalga paketlerinin kendisinden ve gerçek iyondan daha büyük olduğunu" bildiriyor.

SCHRÖDİNGER KEDİSİ

Schrödinger kedisi paradoksu tartışmasıyla ilgili bir çok deney vardır. Avusturyalı bilim insanı Erwin Schrödinger atomaltı parçacıkların davranışlarının öngörülemeyeceğini öne süren bazı biliminsanlarıyla alay etmek için bir şaka yapmıştır.

Schrödinger'in öyküsü bize içinde zehir olan bir şişeyle bir kutuya kapatılmış bir kedi düşünmemizi söyler. Kutunun içinde uranyum gibi radoaktif bir madde parçası vardır (***). Eğer bir uranyum atomu bozunmaya uğrarsa şişenin üzerine kurulmuş olan bir çekici harekete geçirecek olan elektronik alımlayıcıyı devindirir. Böylece şişe kırılır ve zehir kediyi öldürür. Atomaltı düzeydeki parçacıkların davranışları öngörülemediği çin (Uranyumun çekirdeğindeki radyoaktif bozunmada olduğu gibi) atomun bozunma **olasılığını** bilebilirsiniz ama bu bozunmanın tam olarak ne zaman olacağını bilemezsiniz. Bir diğer deyişle, eğer kedi ölmüşse bunu öngörecek atomaltı fiziğin yasalarından yararlanamazsınız. O halde sonucu öğrenmenin tek yolu kutunun içine bakmaktır. Bazı biliminsanları şöyle diyorlar: Mademki atomaltı parçacığın **tam olarak** ne yaptığını öngöremiyorsunuz, bu gerçekte olanları siz gözleyene dek, hiç birşeyin olmadığı anlamına gelir. Parçacık sanki bir çeşit kuantum *arafındadır*(****) ve sanki belirsizliği sona erdirecek olan **sizin gözleminizdir**.

Schrödinger alaylı bir dille şöyle diyordu. Mademki kutuyu açana dek kedi ölü mü, canlı mı söyleyemiyoruz, o halde bazı insanların mantığına göre, kutu açılana dek kedi hem ölüdür hem de canlı. Bir uranyum atomu bozunmuş olabilir, fakat gerçekte kediyi öldüren **bizim gözlemimiz** olacaktır.

Schrödinger bu öyküye inanmıyordu. Onun düşüncesine göre atomaltı maddedeki yasalar makroskopik maddelere (kedi gibi) uygulanamazdı. Yine de hem ölü hem canlı kedi öyküsü, makro dünyadaki ve atom altı dünyadaki maddenin davranışı arasındaki farklılığın sembolik bir ifadesi olmayı sürdüregeldi.

UÖTK fizikçileri makroskopik bir olayın kuantum fiziği yasalarına göre davrandığı anlamına gelecek, gerçek bir Schrödinger kedisi olduğunu öne sürmüyorlar. Berilyum atomu diğer atomlarla karşılaştırıldığında bile çok küçüktür. Yalnızca 4 elektron, 4 proton ve 5 nötrondan oluşmuştur. Bir diğer deyişle, diğer atomlar gibi berilyum atomu da atomaltı dünyaya oldukça uzaktır. Bu nedenle **tek bir** berilyum atomunun yer aldığı bir deney makroskopik düzeyde maddenin ele alınması olarak pek görülemez. Olsa olsa iki dünya arasındaki "orta" (mesoscopik) düzey olarak görülebilir. Bir biliminsanı UÖTK fizikçilerinin bu "Schrödinger kedisi" yani makro dünya ile atomaltı dünya arasında bir köprü bulduklarını öne sürmesi için, berilyum iyonunun iki durumu fiziksel olarak 80 nanometre uzaklıkla değil makroskopik ölçülerle ayırt edilmelidir diyor.

Bilim gazetesi, iki iyon dal

paketinin makroskopik ölçüde ayrılmasının daha büyük (ve daha klasik) ayrılma olarak peketlerin yaşam süresini "sonsuzcasına kısaltacağını" bildiriyor. Bir diğer deyişle biliminsanları iki dalga paketini daha fazla ayırdıklarında iki ayrı kararlı durumu sürdürmeyi başaramıyorlar.

Fizikçiler bu çizgide sürdürülecek daha gelişmiş deneylerin "klasik dünya" ile kuantum dünyası arasındaki çelişkilere ilişkin daha fazla bilgi sağlayacağını umit ediyorlar. UÖTK deneyinin "Schrödinger kedisi" üretmesi iddiaları kısaca bundan ibaret.

BİLİM VE SINIF MÜCADELESİ

Tarihsel olarak bilimdeki yeni buluşlar maddenin davranışlarıyla ilgili düşünceci ve metafizik görüşleri ilerletme yönünde adımlara yol açarlar.

Örneğin radyum atomunun ışıma ile bozunmasının bulunuşu bazı insanlar, "madde ne yaratılabilir ne de yokedilebilir" biçimindeki klasik fiziğin önceki bir yasasını sorgulamaya yöneltti. Kimileri "maddenin yokolduğunu" bildirerek, insanlığın nesnel olarak varolan maddi gerçekliği bilemeyeceğini öne süren görüşü yanlandırmaya çalıştı. Ernest Mach gibi kimi insanlar ise şeyler hakkında "duyumlarımız" olduğunu, fakat gerçekte şeylerin kendilerinin ne olduklarını bilemediğimizi söylediler. Bu düşünclere Lenin'in halkın dünyayı bilme ve değiştirmesini yadsıyan Mahçı kuramlara karşı çıktığı Rus Devrimi öncesi dönemde sınıf mücadelesi üzerinde önemli bir etki yapmıştı.

19. yüzyılda ışığın elektromanyetik bir dalga olduğuna inanılıyordu. Ancak daha sonra ışığın foton denilen parçacıklardan oluştuğu bulundu. Böylece ışığın yalnızca bir dalga değil, aynı zamanda bir parçacık da olduğu anlaşıldı. 20. yüzyıldaki daha ileri buluşlarla atomların çok daha küçük parçacıklardan oluştuğunun bulunması ise atomaltı düzeydeki maddenin yasalarıyla ilgili bir çok tartışmaya yol açtı. Daha küçük parçalara bölünemeyen ve evrenin temel yapıtaşını oluşturan "sonul" atomaltı bir parçacığın olup olmadığı tartışması bugün gündemdedir. Bian SİZU'nun makalesi bu tartışmanın tarihini ortaya koyuyor ve "madde sonsuzca bölünebilir" savını ortaya atıyor.

Lenin'den 90 yıl, Bian SİZU'dan 20 yıl sonra , "Bilgilenim Çağı", "Sanayi sonrası toplum" ve dahası (yine) "maddenin yok olduğu" üzerine bir yığın görüş ortalarda dolaşıyor. Popüler "politik kimlikler", toplumsal deneyimlerine bağlı olarak, farklı insanların öne sürdükleri farklı gerçekleri dile getiren kavramlar öne sürerler. Bu nedenle nesnel bir gerçekliğin varlığını tartışmak bir kez daha gerekiyor.

İlk bilimsel deneyler gibi, UÖTK'nın son berilyum deneyi de maddenin yasalarıyla ilgili yaygın anlayışa karşı çıkan yeni bilimsel buluşları ortaya koyuyor. New York Times'ın kapak sayfasında şöyle bir başlık var: "Fizikçiler aynı anda atomu iki yere konumlandırdılar". Ayrılmış iyonların durumlarıyla ilgilenen Times'daki makale aynı zamanda kapitalizmin uluslararası bankacılık sistemiyle de ilgileniyor. Eğer "şeyler aynı anda iki yerde birden bulunabilirlerse" diye akıl yürütüyor makale, o zaman üretilecek süper hızlı yeni kuantum bilgisayarları uluslararası yüksek finans çevrelerinde kullanılan bütün gizli şifreleri kolaylıkla çözebilir. (kimilerinin yeni süper hızlı bilgisayar olasılıklarını tartıştıklarını düşünün. Onların üzerinde durdukları biricik sosyal sonuç bu buluşun bankacılık sırları üzerindeki etkileri oluyor?). Times'daki bu ilk makaleyi, daha ciddi bir ikinci makale izledi. UÖTK deneyiminin yanlış yorumlanması konusunda tedbirli olan bu makale "ikili evren" olasılığı üzerinde duruyordu. Bu kavram, herhangi birisinin "diğer" evrene gidip gözlem yapmadığı sürece birbirlerinden habersiz bir biçimde bir arada yaşadıkları yıldız yolculukları kurgularının gözde kavramıdır.

UÖTK deneyinde bir diğer sıcak tartışma konusu toplum ve bilim arasındaki ilişki konusudur. Bilimsel kuramlarla sınıf mücadelesi arasında bir ilişki var mıdır? Bazı biliminsanları uğraşlarını, gözlemlerini, ulaştıkları sonuçları ve kuramlarını etkileyen kültürel, toplumsal ve sınıfsal bir ortamda yürüttüklerini kabul etmiyorlar. Bazı biliminsanları ise uzman olmayanların çağcıl bilimsel tartışmalara entellektüel olarak katılamayacaklarını düşünüyorlar. Bu biliminsanları uzman olmayanların biliminsanlarınca ortaya konan kuramlara ya da bilimsel kuramların gerçerlilik ve nesnelliğine karşı çıkmaya haklarının olmadığını düşünüyorlar.

Türkçe'ye çevirenin notları:

(*)Nanometre: 0,00070000001 metreye denk uzunluk birimi.

(**) Bir atomun yarıçapı: 0,000.000.000.01 metredir.

(***) Radyoaktif bir element belli zaman aralıkları ile atomundan elektron yitirerek bozunur.

(****) Dinsel inanışta cennetle cehennem arasındaki bölmeye *araf* denir. Burada geçici, kararsız bir durumu dile getiriyor.

Doğu'da n'oldu- 2

Cengiz GÜNDOĞDU

HÜRMÜZ KAZANACAK MI?

Şimdi Doğu'da eyleyen... düşünen insanın serüvenine Zerdüşt'le başlıyorum. Türlü söylentiler var Zerdüşt üstüne. Belki böyle biri yaşamadı. O, ezilen... horlanan insanın özlemiydi. İnsan, özlemlerini Zerdüşt diye birinde somutluyordu. Bir de şu var. Sömürülen... horlayan insan yaşayan birini de ülküleştirir. Buna bir örnek "Hazreti Ali." Çocukluğumda kasaba pazarlarında kitap da satılırdı. Ben de gider "Hz. Ali'nin serüvenlerini anlatan kitapları alırdım. "Hz. Ali"nin öldürüldüğünü... hem de müslümanlarca öldürüldüğünü duyunca pek şaşırmıştım. Peki Zülfikar ne işe yarıyordu.

Koskoca orduları tekbaşına dağıtan bir kahramanı kim öldürebilirdi. Ya Zaloğlu Rüstem.

Anneannem anlatmıştı. Nesimi'nin derisini yüzmüşler. Nesimi, derisini sırtına almış, çıkmış gitmiş kentten. Kentin yedi kapısı varmış. Bir bakmışlar, yedi kapıda da kan izleri. Nesimi, aynı gün, aynı anda yedi kapıdan geçmiş, öyle çıkmış kentten.

Zerdüşt'de insanın düşsel bir kahramanı mı derken **Cemil Sena**'nın şu saptamasına rastladım. **Cemil Sena**, Zerdüşt için şöyle diyor. "*Bugün onun gerçekten yaşamış bir devrim adamı olduğu kabul ediliyor*".(10)

Zerdüşt, M.Ö. 7. yüzyılda yaşamış. İran'da. Dönem insan için acılı... korkulu bir dönem. Persler, Asurlular egemenlik için... bir karış toprak için vuruşup duruyorlar. Sömürü... talan... İnsan şaşkın. Nerden geliyor... nereye gidecek... N'olup ne bitiyor... Kime... nasıl sarılmalı. Gerçi yüzyıl önce Musa çıkmış ama, musevilik evrensel değil... bütün insanlara seslenmiyor. Musa kendi "kavmi"ni kurtarmak istiyor. İşte bu karmaşa döneminde çıkıyor Zerdüşt. "Dileğim şudur" diyor, "iyi düşünülsün, söz yerinde söylensin. İş uygun yapılsın." Zerdüşt, dünyaya... hayata açık bir insan. Öyle bir yere kapanıp tapınma yok. Çalışacaksın... büyük baş hayvanlara iyi bakacaksın.

Bütün bunlar iyi de, bu acılı dönem... bu kargaşa nasıl... ne zaman bitecek. Zerdüşt'ün bu konuda düşüncesi şöyle. Dünya eskiden esenlikliydi. İnsan mutluydu. Ancak kötülük tanrısı Ahrimen her şeyi bozdu. Ahrimen'in karşısında Hürmüz var. Hürmüz, iyiliğin... güzelliğin tanrısı. Bu iki tanrı savaşır dururlar. İnsan da bu savaşa katılmalı. Tabii iyilik tanrısı Hürmüz'ün yanında.

Hürmüz'ün yanında yer alırsan ruhun cennete gider. "*Zerdüşt'e göre ruh, bu alemden çıkar çıkmaz Sinvard Köprüsü yakınında bekleyen Mitra tarafından yargılanır. Eğer iyi eylemler kötülerine galip gelirse, bir ustura gibi keskin ve ince olan bu köprüden geçer ve seçkinlerin durağı olan Behiç'e (Cennet'e) gider.*" (11)

Zerdüşt'ün bu düşüncesine... iyilikle kötülüğün mücadelesine bakıldıkta şu görülür. İnsanlığın eşitlikçi bir dönem geçirdiği biliniyor. Bu dönemin dilden dile... süslene püslene binlerce yıl anlatıldığını düşünüyorum. Zerdüşt, bu anlatılanlara... duyduklarına bakarak, dünya eskiden mutluydu, insan esenlikliydi diyor. Daha sonra bu eşitlik bozuluyor. Zerdüşt'e göre kötülük tanrısı yapıyor bütün bunları... Ahrimen.

Childe şöyle açıklıyor bu durumu. "*Yeni artık üretimin en büyük payı, bir avuç insan-krallar, rahipler, bunların akrabaları ve yakınları-tarafından alı konuluyordu. Toplum, sınıflara ayrılmıştı. Krallar, rahipler ve memurlardan oluşan 'yönetici sınıf'a karşılık köylüler ve işçilerden oluşan bir 'aşağı sınıf' vardı.*" (12)

Zerdüşt işte bu aşağı sınıfın sözcüsü. Kendini tanrı ilan eden... halkın korkularını sömüren... bu korku üstüne sömürüsünü kuran sınıfa karşı... Ahrimen'e karşı Hürmüz'ü çıkarıyor.

Zerdüştlükte ateş önemli. Ateş... iyiliğin... ışığın simesi. Her tapınakta ateş var. Şuna inanıyor Zerdüştler. Ateş aydınlatır. Bir yerde aydınlık varsa, orada kötülük gelmez. Ateş yakılan yer ateşgede deniyor.

Bütün insanları iyiliğe çağıran Zerdüşt, çevresinde rahatsızlık yaratıyor. Harzem'e kaçıyor Zerdüşt. Aşağı sınıflar için yollara düşen bu güzel insan bugünkü Afganistan'da hançerle katledildiyor.

Ne tuhaf değil mi. Bugün Afgan halkı daha karanlık için birbirini katlediyor.

Zerdüşt öldürülüyor ama Zerdüşt'in ışığı yayılıyor. Bu ışığa ilk vuruşu, tarihte büyük denen İskender vuruyor. İkinci büyük vuruş müslümanlarda. Cihat için yollara düşen Araplar atezedeleri yerlebir ediyor. Zerdüştleri kılıçtan geçiriyor. Cihat için yollara düşen... Zerdüşleri kılıçtan geçiren Arap ordularının komutanı Saad İbn-i Vakkas.

Tam burda cihadın ne olup n'olmadığını bilmek gerekiyor. **Turgut Akınar** doğubilimci **Rudi Paret**'den akarıyor. "*Bedeviler için zorunlu ve tanımen şerefli bir iş kabul edilen ve yeşiklere veya diğer bedevilere ait malmülkün gasbedilmesine dayanan yama seferleri, 'gazve'ler komşu olan kavimlerin İslamiyet'i kabul etmeleri üzerine (artık onlara karşı yapılamadığından) daha ötedeki kavimlere yönelve bu medeni memleketlere karşı hat' ilanına yani Allah'ın dinini oraya yaymak ve ahalinin İslamiyet'i kabul etmelerini sağlamak gayesini den din savaşları haline dönüşmüş*

(13)

Zerdüştler kılıçtan geçirildi. Ateşzedeler yerlebir edildi. Ama bugün bile az sayıda Zerdüşt, iyilik tanrısı Hürmüz'ün ergeç savaşı kazanacağı günü bekliyor.

Soru. Hürmüz kazanacak mı?

ÜÇ DÜŞÜNCE

Biz Çin dendikte, Çinlilerin kağıdı, barutu bulduklarını, bir de Çin Seddi'ni bilirdik. Sonra Mao çıktı. Mao okundu. Mao, bir çok insanı etkiledi. **Talip Çakmak**'da Mao'dan etkilenenlerden. Bakın ne diyor. "*Devrim için saflaşmanın zorunluluğu ortada olmasına rağmen, saflaşması gereken güçlerin dağınıklığı da ortada olan yadsınamaz bir gerçekliktir. Saflaşması gereken güçlerden kimleri kastediyorum? Elbette Maoistleri! Neden Maoistler'in saflaşması gerekir? Çünkü devrime ve sosyalizme rehberlik edecek olan biricik ideoloji Maoizm'dir.*"(14)

Şimdi burda şunu söylemek gerekiyor. **Talip Çakmak**'ın söyledikleri doğru mu, değil mi, buna bakmıyorum. Baktığım şu. Böyle akıl yürütme olmaz. **Talip Çakmak**'ın yöntemiyle şöyle de denebilir. "Devrim için saflaşmanın zorunluluğu ortada olmasına rağmen, saflaşması gereken güçlerin dağınıklığı da ortada olan yadsınamaz bir gerçekliktir. Saflaşması gereken güçlerden kimleri kastediyorum. Elbette 30 yaşında olanları. Neden 30 yaşındakilerin birleşmesi gerekir. Çünkü devrime ve sosyalizme rehberlik edecek biricik ideoloji 30 yaş ideolojisidir."

Talip Çakmak'ın kalıbına ne koyarsanız uyar. Tabii buna akıl yürütme denmez. Kalıp denir... ezber denir.

Ben devam ediyorum. Çin'de üç düşünür var. Konfüçyüs... Lao-Tsi... Mo-Ti. Bu üç düşünürü bilmek gerekiyor. Şunun için. Bu üç düşünürde bugün bile tartışılan üç düşüncenin... üç davranışın temel özellikleri var. Şimdi bu düşünürlerin yaşadığı binlerce yıl öncesine baktıkta şunu söylemek gerekiyor. O dönemde Çin'de vuruşma var, çekişme var, siyasi iktidar kavgası var. İnsan mutsuz. Bundan ötürü düşünürler "Bu evren nasıl oluştu" sorusuyla uğraşmıyor. Düşünürlerin temel sorunu şu. Bu kargaşayı nasıl durdururuz. İnsan bu kargaşada n'apmalı.

Konfüçyus M.Ö. 551-479 yıllarında yaşamış. Düşünürümüz, kargaşada her şeyden önce insanın erdemli olmasını öneriyor. Erdemli olmak insanın ödevi Konfüçyus'a göre. "Kendine yapılmasını istemediğin şeyi, başkasına yapma. İyiye iyilikle, kötüye adaletle davran. Birbirinizi seviniz. Kötülük yapmak yetmez, iyilik de yapacaksın" diyor Konfüçyus.

İnsan... İşte Konfüçyus'ün sorunu. Karmaşanın, savaşın, çekişmenin bitmesi.... toplumun esenlikli yaşamasını istiyorsan, önce kendinden başla. Konfüçyus'ü incelerken kendimi düşündüm. Şundan ötürü. Konfüçyus ne demişse ben de onu diyorum. Toplumun düzelmesini istiyorsan, önce kendini düzelt. Konfüçyus'ün şu sözü, üstelik bugün tartıştığımız yeni insan sorunun önemli bir ilkesi. "Yetkin insan, elde edilebilcek bir çıkarı olduğu halde tehlike karşısında hayatını hiçe sayan ve geçmişte verdiği sözleri yerine getirendir."

Umutsuzluğa düşmeden şunu bilmek gerekiyor. Binlerce yıl sonra Lenin şöyle diyor. "*Burjuva toplumunun cesedi bir tabuta yerleştirilip üstü çivilendikten sonra toprağa gömülemez. Kapitalizmin cesedi bizim aramızda, havayı kirleterek, yaşantımızı zehirleyerek yavaş yavaş çürüyor, dağılıyor, eski, çürümekte ve yavaş yavaş ölmekte olan cesetten kopan binlerce lif, yeni, taze, genç, diri olanın ayaklarına kapanarak onu kendi tuzağına düşürüyor*"(15)

Binlerce yıldır olagelen bu. Çürüyen cesetten kopan lifler, yeni toplumu da tuzağına düşürüyor. Çürüme devam ediyor.

Peki ama biz, çürümüş sisteme göre değil, insana göre davranan... verdiği sözü yerine getiren... kendine yapılmasını istemediğini başkasına yapmayan insanı nerde bulacağız.

Konfüçyüs, bu insanı geçmişte bulabiliriz diyor, böyle düşünüyor. Konfüçyus'a göre geçmiş, altın çağ.. Geçmişte nasıl yaşıyorsak şimdi de öyle yaşamalıyız. İşte o zaman mutlu oluruz. Burda bizim islamcıları düşünüyorum. İslamcıların hepsi geçmişi özlüyor. kimi Osmanlı'yı... kimi daha eskiyi... İslamın ilk günlerini.

Burda işin imkansızlığı şu. Geçmişe dönmek... geçmişi yaşamak mümkün değil. Değişen hayata ancak bir süre direnebilirsiniz. Sonra hayat alır hakkını.

Hayatın hiçbir dönemi iki kez yaşanmadı. Yaşanmayacak.

Peki n'apacağız. Oraya koy olmadı, buraya koy olmadı. N'olacak. M.Ö. 5. yüzyılda yaşanan Mo-Ti şöyle düşünüyor. İnsanlığın ilk döneminde yöneten de yok, yönetilen de. Herkesin görüşü kendine, herkesin kuralı kendine. Güzel mi bu. Değil. Herkes kendine bir kural koyduğu için her yerde vuruşma çekişme var. Kin... nefret... çekişme kırıp geçirdi insanları. Sonunda bunun böyle yürümeyeceğini anladı insan. Dediler. "Bu işin sonu yok. Bu gün sana, yarın bana. Gelin bir sözleşme yapalım. Bir de şef seçelim. Şef bizi yönetsin"

Mo-Ti'ye göre böyle yaptı insan. Böyle yaptıkta dirlik düzenlik geldi dünyaya. Ancak zaman geldi, bu sözleşme unutuldu. İnsanlar yine birbirine düştü. Dirlik düzenlik bozuldu. Kaçgun başladı. Kaçgunun bitmesi isteniyorsa, uzun boylu düşünmeye gerek yok. Başımıza bir şef gelsin. Şef ne derse o olsun. Şefin doğru dediği doğru, eğri dediği eğri.

Bu gün bunun adına faşizm diyoruz. Üstelik biz bunu hep deniyoruz. En son 12 Eylül'de denedik. Şef Kenan Evren kürsülere çıkıp konuşurdu. Şu doğru, şu eğri derdi. Sıkı bir düzen kurmuştu. "Suçluları asıp kurtulalım" diye çığrışırdı.

Mo-Ti'nin önerileri akla uygun gelsin diye kuramlaştırıldı. Yalnız bizde değil, bir çok ülkede uygulandı. Olmadı. Şefler nice acılara karşın dirlik düzenliği kuramadı. Bütün bunlara karşın bu görüşün savunulması insanlığın trajedisi.

M.Ö. 570-485 yıllarında yaşayan Lao-Tsi, bu düşünceleri eliyle itiyor. Erdemli ol... bilgili ol.. eskiyi yaşat.. sözleşme yap... şef seç... bütün bunlarda eylem var. Eylem, kötülüğün... kaçgunun nedeni. Lao-Tsi, eylemsizliği savunuyor. Toplum düzelmek istiyorsa, dirlik düzenlik isteniyorsa, herkes yan gelip yatacak. Şöyle diyor Lao-Tsi, "Büyük adamlar, oturdukları yerde hiç-

bir şey yapmadan iş görürler."

Lao-Tsi'nin bu önerisi de geçersiz. Eylemsizlik de dirlik düzenlik getirmiyor topluma. Eylemsizlik dirlik düzenlik getirseydi. Türkiye insanı dirlik düzenlikde yaşardı. Çünkü Türkiye insanı yangeldimci olmasına karşın mutlu değil ülke. Dirlik düzenlik yok.

Lao-Tsi'nin dirlik düzenlik için bir önerisi daha var. İnsanları cahilleştirmek. Bilgili... bilen insanı yönetmek zor. Bunun için cahil bırakacaksın insanı, dumura uğratacaksın bilincini. Lao-Tsi'nin bu önerisini şimdi kapitalizm uyguluyor. Tabii bu yeterli değil. Bilgili insanı... bileni... düşüneni de yok edeceksin. Kapitalizm bunu da yapıyor.

Bütün bunlara karşın yine de dirlik düzenlik yok.

KÜÇÜK BİR MADDE

Cemil Sena'nın Filozoflar Ansiklopedisi'ni karıştırırken buldum onu. Adı Wang-Tschung. Şöyle diyor. **Cemil Sena**, "Çin filozofu. Miladın 27. yılında doğmuş, 97 ya da 100 yılında ölmüştür. Maddeciliğe bağlı bir kuşkucudur". Wang-Tschung, Çin'in bütün doğmalarını eleştiren... kutsallıkla alay eden özgür düşünceli bir insanmış. Pek sevilmezmiş. Eleştirileriyle kırıp geçirirmiş çevresini. Bu eleştirilerine karşın Konfüçyüs'un, Mö-Ti'nin, Lao Tsi'nin etkisini kıramamış.

Peki, neden böyle bu.

Sistem içi düşünürleri eleştirmek, doğruyu söylemek etkili olmaz da ondan. Sistem içi düşünürlerin etkisini kırabilmek için, o düşünceleri destekleyecek toplumsal sınıf gerekiyor. Bir çok zamanda doğru düşünce sınıfsız kaldığı için yerlebir edilmiştir. Şimdi bu durum Türkiye için geçerli. Sözgelimi, benim Sanatta Star Sistemi diye kavramlaştırdığım düşünce. Onca doğru eleştiriye karşın burjuva sanatçısının etkisini kıramadım. Çünkü bu düşünce sınıfsız. Hiç okumayan... okursa bile sanata yüzvermeyen proletaryanın haberi bile yok bu düşünceden.

Bir başka sorun. Örgütlenme. Yıllardır proletaryanın örgtülenmesinden söz edilir. Bundan daha doğru bir düşünce var mı. Proletarya örgütlensin. Hem toplumsal hayatı, hem siyasi iktidarı ele geçirsin. Üreten... çalışan... emek veren yönetsin toplumu.

Bu doğru düşünce neden hayata geçmez. Düşünce sınıfsız da ondan. Ama bakın kapitalistler nasıl da bu düşünceyi hayata geçiriyor. Örgütlenin düşüncesinin o yamaçta... kapitalistlerde sınıfı var. TÜSİAD, Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Esnaf Odaları diye toplumun içine giriyor.

Bir ansiklopediye küçücük bir madeyle giren Çinli materyalist düşünürü okudukta düşündüm bunları. Wang-Tschung eleştirdi... doğruyu söyledi ama etkili olamadı. Sınıfsız da ondan.

İNSAN İÇİNE KAPANIYOR

Sömürücülerin en çok ezdiği... sömürdüğü halklardan biri. Hind halkı. Brahmanlar bu işin ustası. M.Ö. 800 yıllarında adına kast denen bir sistem kuruyorlar. bu sistem dört kastlı. 1- Brahmanlar 2- Kşatriyalar, 3- Vaysiyalar, 4- Südralar.

Brahmanlar, din adamları, Kşatriyalar, askerler, yöneticler. Vaysiyalar, tarımla, ticaretle uğraşanlar, Südralar, köleler. Sistem böyle. Hindistan'da bir kasttan öbür kasta geçiş mümkün değil. Hangi kastta doğmuşsan o kastta öleceksin. Bu sistemde iktidar mücadelesi Brahmanlarla Kşatriyalar arasında. Öbür kastlarda başını kaldıranın kafası uçuruluyor.

Bu sistemi değiştirmek mümkün değil. Bu imkansızlıkta insan içine kapanıyor. Hiç olmazsa iç dünyamda esenlikte yaşayayım diyor. Budizmin kurucusu Buda işte bunun için yollara düşüyor. M.Ö. 560-480 yıllarında yaşadığı sanılıyor Buda'nın. Gençliğinde vur patlasın, çal oynasın yaşayan biri.

Buda için söylenen şu. N'aparsa yapsın mutlu olamıyor. Mutlu olmak için yollara düşüyor. İçini dinliyor. Şu doğruları buluyor kendince. Hayat, bitmez tükenmez acılarla dolu. Bu acılar içinde zevk, eğlence çözüm değil. Her eğlence acıyla bitiyor. Hayatta çekilen acıların temel nedeni, eğlenceye, maddiyata düşkünlük. İnsan acı çekmek istemiyorsa bu düşkünlükten kurtulmalı. İnsan, işte o zaman Nirvana'ya ulaşır... mutlu olur.

Nirvana, kaçgundan kurtuluşun adı. Maddiyattan, hırstan, eğlenceden arınan insan Nirvana'ya ulaşır. Çünkü Nirvana bilginin... bilgeliğin... esenliğin adı.

Nirvana bütün bütün içine kapanmıyor. En başta kastlara karşı çıkıyor. Buda'ya göre insanlar eşit. Ama bu düşünce bugün bile geçerli değil Hindistan'da.

Buda krala da sesleniyor. Kral, toplumsal düzeni sağlamalı. Haydutluk... yol kesmeler önlenmeli.

Budizm'e devam etmeden önce burda bir noktanın üstünde durmak istiyorum. O nokta kast sistemi. Buda bu sisteme karşı çıkıyor. Ancak bakın binlerce yıl sonra Türkiye'de **Cemil Meriç** kast sonusunda ne diyor. Aynen. *"Hint" in aleyhinde atıp tutanların başlıca dayanağı kastlar. Ama Britanya sömürgelerinde İngiliz'le yerliyi birbirinden ayıran duvar, çok daha sarp değil miydi? Amerikan zencisinin durumu paryanınkinden daha mı imrendirici? batılı nasıl uzun veya kısa boylu, sarışın veya esmer, Danimarkalı veya İspanyol doğarsa, Hintli de dokumacı veya balıkçı Brahman veya Kşatriya olarak doğar. Kast bir ana kucağıdır Hintli için. Leyleğin yuvadan attığı yavru yok bu ülkede. Hangi kastta doğmuşsanız o kastta ölürsünüz."*(16)

Buda kastlara karşı çıkıyor. Kastın, insanı ezdiğni görüyor. Hele Südraların durumu; Südraların yaptığı yemekten yemek bile yasak... suç. **Cemil Meriç**, binlerce yıl sonra. "Hayır" diyor, kastları savunuyor. Kastlar için ana kucağı diyor.

Peki, **Cemil Meriç**, niye böyle düşünüyor. Hintlileri seven biri. Sevgi bilinçli değilse, işte böyle sağlıklı düşünmeyi önler.

Cemil Meriç kastı Batı'ya karşı savunuyor. Hint'i eleştirenlere, önce sen kendi durumuna bak diyor. Bu, bir düşünme yöntemi. İçinden çıkılmaz...tatsız bir durum varsa işin içinden sıyrılmak için bir başka tatsız durumla karşılaştırma yapılır, bu düşünme yöntemine göre. Tatsız durum değiştirilmez. Durumu kurtaran bir yöntemdir. Ancak bu yöntem insanı edilginleştirir.... insanı durdurur.

Bu yöntem, Türkiye'de sık sık uygulanır. Bir televizyon kanalı, geçen gün İstanbul'daki gecekondu yıkımlarını gösterdi. Daha sonra "bunlar Venezuella'da da oluyor" dedi. Venezuella'daki gecekondu yıkımlarını gösterdi.

Peki n'apmalı böyle bir durumda. Her şeyden önce sevgimiz sağlıklı düşünmemizi engellememeli. Tatsız durumları, ordan burdan bulacağımız tatsızlıklarla savunmamalı. İşte o zaman sağlıklı düşünürüz. Kapitalist sisteme de karşı çıkarız, kastlara da. Yoksa Batılı kapitalist de bize "Bizde zenci varsa, sizde südra var. Dünya böyle kurulmuş"der, bizi sus pus eder.

İNSAN NEDEN SAVAŞIYOR?

Hindistan'da bir kral var. Adı Auska. Savaşı seven... vurdulu kırdılı bir kral Auska. Kalinga krallığıyla bir savaşa girmiş, yüzbin insanı öldürmüş. İşte bu kral, günün birinde Buda'nın görüşlerini benimsiyor. Buda'nın görüşlerini benimsedikte savaş karşıtı oluyor. Bir yazıt diktiriyor. Şöyle diyor yazıtta *"Kutsal Kral, tüm canlıların güvenlik, özgürlük ve erinç içinde bulunmasını, sevinçle yaşamasını ister. İşte bu amaçla oğullarının ve torunlarının yeni bir fetih yapmayı görevleri olarak düşünmemeleri için bu kutsal buyruk yazıldı."*(17)

Auska, birçok bölgeye budist göndeniyor. Amaç, "tüm canlıların güvenlik, özgürlük ve erinç içinde bulunmasını, sevinçle yaşamasını" sağlamak. Bu amaç için yollara düşen budistler tabii başarılı olamıyor.

Kral Auska, barış için sağa sola budist göndereceğine, bütün dünyada sömürüyü önleyen eşitlikçi bir sistem kursaydı, dünya barış içinde yaşardı. Çünkü insanı, daha çok sömürmek için, öbürü de sömürülmemek için savaşıyor.

Sözgelimi Buda'nın düşüncesi hayata geçirilebilseydi, savaşlar bitebilirdi. Peki, neydi Buda'nın temel görüşü. Buda, Brahmanizme karşı. Brahmanizm, kast sisteminin meşruluğnu... doğruluğunu savunan bir din. "Brahmanizm, teokratik bir devlet anlayışı olarak anlatımını buldu. Bu anlayışta, toplumsal ve siyasal eşitsizlik (Kastlar) Brahmanların en üst kast olarak siyasal iktidarı paylaşmak ve denetlemek olarak gösteriliyordu." Brahmanizm din görüntüsüyle eşitsizliği... sömürüyü pekiştirdi.

Buda işte buna karşı çıktı.

Budizm sistem için tehlikeliydi. Çünkü sistemde işlevsiz olsa bile savaş karşıtlığı sakıncalıdır. N'olur, n'olmaz, insan niye savaşıyorum diye düşünmeye başlayabilir. Ucun ucun savaşın hakikatını görebilir. Bundan ötürü savaş karşıtı oldun mu, sistem peşini bırakmaz.

Sistem n'apar. Üç yol uygular. Birincisi savaş karşıtını yerle bir eder. Katleder. Hapse atar. "Bu düşman" der, halkın gözünden düşürür. İkincisi, sömürüden pay verir. Ağzını tadlandırır. Üçüncüsü o düşüncyi sisteme uydurur. sistem Budizm'e işte bu üçüncü yolu uyguladı. Buda'nın toplumsal görüşleri budandı. Bugün Budizm'in iki tarikatı var. Daha çok var da bu ikisi Ninaya'yla Mahayana büyük. Ninaya'ya göre insanın iç kurtuluşu önemli. Sen içini kurtar... gönlünü temiz tut, gerisine karışma. Mahayana'ya göre kurtulmak istiyorsan gece gündüz ibadet edeceksin.

Budizm, sömürüden... zordan... baskıdan kurtulmak isteyen insanın sarıldığı bir düşünce. Nerden bakarsak bakalım sorun şuna dayanıyor. İnsan, zulümden, baskıdan, sömürüden nasıl kurtulur. İnsan, bunun yolunu yöntemini ararken, sömürücüler de boş durmuyor. Bakın neler yapıyorlar. Susan George şöyle diyor. *"1945'ten beri neo-liberal akım, çok sayıda düşün adamı ve sermaye sahibini saflarına katmak, önemli finansal ve kurumsal araçlara sahip olmak için yoğun çaba içinde oldu (...) Harvard, Yale, Stanford ve tabii Şikago ve daha çok sayıda üniversitelerde bugün, Olin kürsüleri bulunmaktadır. Fransız tarihçisis François Furet, Şikago Üniversitesi John M. Olin kültür politikası programı direktörü sıfatıyla 470.000 dolar alarak, 'serbest pazarcılıktan' nasiplenen ünlüler arasına katılmıştır."*(18)

Susan George, düzmece tartışmalarla insan bilincinin nasıl dondurulduğunu da anlatıyor. Allan Bloom, kimyevi ürünler üreten Olin'in merkezi yöneticisi. Olin, Şikago Üniversitesi'ne her yıl 36 milyon dolar veriyor. Bu üniversitede demokrasinin kuram ve pratiği konusunda bir konferans vermesi için Dışişlerinin silik bir görevlisi Olin şirketinin önerisiyle çağrılıyor. Daha sonra bu konferansın metni Olin'den yılda bir milyon dolar yardım alan The National İnterest dergisinde yayımlanıyor. İşlem şöyle devam ediyor. *"Derginin direktörü çok tanınmış bir neo-liberal olan ve New York Üniversitesi Business; School profesörü sıfatıyla Olin Vakfı'ndan 360 milyon dolar' finansman sağlayan Irving Kristol'du. Kristol, Bloom'u, daha sonra da tanınmış sağcı aydın Samuel Huntington'u (Olin'in 14 milyon dolarlık yardımıyla kurulan Harvard Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Direktörü) derginin aynı sayısında yer alan sözkonusu makaleyi "yorumlama"sı için davet etmişti.*

Böylec Olin Vakfı'ndan yardım sağlayan dört uzman Profesörün, Olin tarafından düzenlenen ve yine Olin dergilerinden birinde yer alan makale çerçevesinde yarattıkları "tartışma" çok geçmeden New York Times, Washington Post ve Time'ın sayfalarında boy gösterdi. Üzerinde onca gürültü koparılan makalenin sahibi, bugün çok sayıda dilde "best seller" olan ve herkesin tanıdığı "Tarihin Sonu" kitabının yazarı Francis Fukuyama'dan başkası değildi. Büyük günlük gazetelerin, ekranların ve radyoların tartışma programlarında yer almaşı başarılmış ve halka tamamlanmıştır. Bu zafer tek kurşun atılmadan elde edilmiştir. Düşüncenin sonuç vermediğine inanmayanlar, sonunda o düşüncelere boyun eğerler"

Kapitalistler sınıf gerçeğini çok iyi kavradıklarını bir kez daha gösteriyor. Bu gerçeği bir türlü kavrayamayan... düşüncenin sonuç verdiğine inanmayan Marksistler bir kez daha yeniliyor.

Şu belli. Sömürüyü yürütenlerin tarihi birikimleri çok güçlü. Hepsi çok deneyli. Kapitalistleri küçümsemesin hiç kimse. (Devam edecek)

Dipnotlar

10- Cemil Sena. Filozolar Ansiklopedisi, Cilt 4, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1976

11- Age.

12- Child, Kendini Yaratan İnsan, Varlık Yayınları, İst. 1978

13- Turgut Akpınar, Türk Tarihinde İslamiyet. İletişim Yayınları, İstanbul, 1994.

14- Talip Çakmak, Uzun Yürüyüş, Sayı 7

15- Tony Cliff, Lenin, Kuşatılmış Devrim, Cilt 3, Çev. Bernar Kutlug, Z Yayınları, İstanbul, 1996

16- Cemil Meriç, Bir Dünyanın Eşiğinde, İletişim Yayınları, İst. 1994

17- Prof. Dr. Kıvanç Ertop-Doç. Çetin Yetkin, Siyasal Düşünceler Tarihi I., Say Yayınları, İstanbul, 1985

18-Susan George, Le Monde Diplomatique, Cumhuriyet, 20.10.1996

Doğrulmalısın

Ozan VELİ

Bir kuşatma günlüğünde, kuşatmanın yarılmasının iki esas belirleyici etmeni kendisini cesaret ve akıl diye tanımlar. Bunların, feda olma tutkuları ve bilimsel düşünme gücü diye ifadelendirilmesi daha yerinde olur düşüncesindeyim. Bu her iki ögenin birinden yoksun olmak, kuşatmanın orta yerinde çaresizce kalmayı kaçınılmaz kılacak; sonuç; zarın bir takla yerine, iki takla atma gücüne itilmiş olma "şansı"na bağlı olacaktır.

Oysa, kuşatmayı yarma gücü; en önce bu iki ögenin diyalektik bağıntısının kaçınılmazlığıyla yarına bakabilmekle başlar. Toplumun maddi hareketinin ulaşacağı en üst evreye doğru yönelen devinimin kaynaklık edeceği bilimsel inanışı yitirmemiş her birey *doğrulmalıdır*. Ve bu doğrultu en başından, ateşten kuşatma çemberlerinin içinde yanma cesareti kuşanmak ve yaşam denilen toplumsal gerçekliğe gözlerini kapamamayla başlar.

Bir kuşatma sonrası oturup kayıpların muhasebesinde akıl hocalığı yapmak işin en kolay yanı olurken; " iyi de bu iş bu kadar kolay yaşama geçmiyor, buyurun; siz tecrübe, birikim, ve derin kavrayışınızla pratik yönlendirilmemize katılın" çağrılarımız hemen oracıkta değiştirilen konuların karambolünde duyulmuyor/ duyulmamazlıktan geliniyor.

Kendi düşüncesine sınıf bilinci niteliğini yükleyen herkesin; bilimsel düşünme gücü yanında, -herkes kendisinin düşüncelerini böyle savunuronu yaşama geçirme cesareti de göstermelidir ki, bu; düşüncelerine olan güvenin ve düşünme tutarlılığının, samimiyetinin de göstergesi olacaktır. Kendi davranış ve yaşam tarzına kaynaklık eden dünya görüşünün başka, sınıf mücadelesi sorunlarına yaklaşıma kaynaklık edenin bir başka olması pratik anlamda herhangi bir değer ifade etmezken; "o da sonuçta bir düşüncedir ve biz burjuva düşünürlerin düşüncelerini de inceleriz" önermesinin yaşama geçmesini sağlamaya çalışmak gerekecektir. Bu böyle iken, en önemli gereklerden biri, doğru olarak savunulan ya da savunulacak düşünceler uğruna pratik bir adım atabilmektir.

Çok karmaşık sorunlu bir sürecin bunalımlı kuşatması altından "ha doğruldu ha doğrulacak" beklentisinden ziyade, bu doğrultuyu en yakınından omuzlayarak ve bilfiil kendi bireysel yeti ve yönlendirmelerini de katarak sürece müdahalede bulunmak, sorgulamanın ve yenilenmenin en tutarlı isteyeni olmak demektir. "*Şu gökkubbenin altında bizden kaynaklanan bir sorun yok!*" diyenlerden değiliz. Aksine; devrim sürecinin en sancılı sorunlarının öznel gücün kendisinden kaynaklı olduğunu ve ancak; öncü bilinciyle toplumsal pratik hattın en önünde yer alarak iyi birer yenilikçi olabileceğimize inanıyoruz/ve bunun böyle bilinmesi gerektiğine inanıyoruz.

Öte yandan sızlanıp durmak ve her süreçte kötülüklere bir ana tayin etmek de pek gerçekçi ve de çözümleyici bir yaklaşım olmayacaktır. Kendi yenilgilerinden ve süreçlerinden öğrenme yetisi, devrimci hareketin geneli açısından kayda değer olumluluklar taşıyor denilemez. Bu genel içerisinde Maoizmi rehber edinen öncü geleneğinin durumu da iç açıcı değildir. Olguları olduğu gibi kavramadan onun çözümü için doğrulara ulaşabilmek imkansızdır. Bu gün Maoist güçlerin dağınıklığının ötesinde, yaşamın nesnelliğini doğru tahlil etmek ve ona uygun özgün politikaları yaşama geçirebilmedeki doğrultunun önemi öne geçmektedir. En yakın güçlerle bir araya gelme sorunu, sürecin ilerleyecek zamanına meyillidir. Öncü sorunlarının gözden geçirilmesi en doğruya ulaşabilme mücadelesinin kollektifleştirilmesinin kapıya dayandığı görülmelidir. Birlik ve cepheyi genişletme sorunları da bu teori ve pratik tutarlılığı dahilinde daha doğru olarak çözümlenebilinir.

Kuşatmaları yarıp geçmek mümkündür ve bunun tek çare olduğu unutulmamalıdır. Feda olma cesareti ve bilimsel düşünme gücüne bir arada sahip olabilmek bu kuşatmayı yarıp doğrulmanın tek dayanağıdır. Her ikisinden birinin yoksunluğu aynı sonucu -yani devrimin yerinde saymasını- doğurur.

Kartal beyinli bir tavukla, tavuk beyinli bir kartalın yeri, sonuçta aynı yerdir. Bunu böyle bilmek ve anlamak önemlidir.

Bugün doğrultunun esasını kararta-cak aymazlıkların önüne dikilerek öncünün kurumlaşmasını ve sorunlarını çözümleme gücüne erişmesini sağlamak peş peşe atılacak ilk adımlardır. İşte yenillikte, yenilenmede, aydınlanmada bu tutarlı adımlarla birlikte yürüyecektir.

Kuşatma günlüğünün bize öğrettiği bir başka yan ise, engin düşünme kudretine sahip olan bilincin ve beceri sınırı gökyüzüne yayılan yetilerin olgun, seviyeli, mütevaziliğinin kaçınılmazlığı yanında; keskinliklerin bir uçtan diğer uca geçmesinin ender rastlanan olmadığıdır. Bu nedenledir ki, yanlış fikirlere karşı mücadele edenler, kendi doğru fikirlerini tartışmasız kabul ettirme yöntemi izlemezler. Bunu izlemenin başta kendi fikirlerini anlamama ve onlara güvenmeme olduğunu bilir. En geniş çevrelerle tartışabilmek işin gerekli bir yanı iken, doğrultuları karartmadan ve onların mesajlarını direkt bir yüklemin ve o doğrultuda bir yönlendirme misyonu üstlenmeden öncülük bilinciyle hareket edildiği söylenemez. İnsan bilincinin tartışmasız evrilmesi zor, sığ ve kendiliğindenci olur. Oysa devrimler başta, insan bilincinin devrimci dönüşümünü şart koşar. Bu olmadan, insan unsurunun rolünü üstlenmesi olanaklı olamayacaktır.

Kuşatma anında uğultular derinden gelir. Omuz omuza tutulan siperlerin bedelleri yoğunlaşır. Ve en vakur adımlar, en dirayetli tutkular, en onurlu söylemler haykırır kavga erbabının kulağına, doğrulmalısın!

Karduk

(TASLAĞIN TASLAĞI-2)

Muzaffer ORUÇOĞLU

C- POLİTİK HAKLARDA

13 - Devleti yüceltmemek, dokunulmaz, eleştiri üstü bir tabuya dönüştürmemek, küçültmek. Buna bağlı olarak, halkın haklı direnme hakkına saygı duymak. Demokratik ya da sosyalist bir toplumda genel olarak kitlesel eleştiri mızrağının esas hedefi devlettir. Devletin hizmetlerini, iyi aktivitelerini desteklemek, statik, baskıcı, çürütücü, gerici, köleleştirici etkilerine ise karşı çıkmak. Destek ve eleştiriyi birlikte yürütmek.

14- Devrilen sınıflar dahil, herkesin düşüncesini açıklama ve örgütlenme özgürlüğünü güvence altına almak. Yığınlara, düşüncelerini, eleştirilerini, sözlü ve yazılı olarak etkin bir şekilde açıklama olanağını sunmak. Mahallelerde, işletmelerde yerel yayın organlarını, duvar gazetelerini yaygınlaştırmak. Halkı eleştiri anaforuna sokmanın, düşündürmenin, yazmaya özendirmenin, tartışmaya ve okumaya çekmenin varsa başka etkin araçlarına başvurmak. Aydınlanmayı yayacak, derinleştirecek araçlarına...

15- Başkalarının yaşamını, özgürlüğünü ve emek ürünlerini ortadan kaldırmayan her türlü barışçıl, bireysel, grupsal ve kitlesel mücadele biçimlerini önceden izine bağlamaksızın güvence altına almak.

16- Genel seçimlerde özellikle çok daha özgür bir ortam yaratmak, halkın iradesine, özgür seçeneğine saygı göstermek.

17- Herkesi ilgilendiren çok önemli kararları referandumla almak.

Devleti yüceltmemek, dokunulmaz, eleştiri üstü bir tabuya dönüştürmemek, küçültmek. Buna bağlı olarak, halkın haklı direnme hakkına saygı duymak. Demokratik ya da sosyalist bir toplumda genel olarak kitlesel eleştiri mızrağının esas hedefi devlettir. Devletin hizmetlerini, iyi aktivitelerini desteklemek, statik, baskıcı, çürütücü, gerici, köleleştirici etkilerine ise karşı çıkmak.

D- SOSYAL HAKLARDA

18- Çalışma süresini 6 saate indirmek. Olağanüstü durumlar dışında 6 saatten fazla çalışmayı yasaklamak. Sağlığı tehdit eden ağır yeraltı ve yerüstü işlerinde çalışma süresini 5 saate indirmek. Söz konusu alanlarda uzun süre çalışmayı yasaklamak. İnsan işe değil, iş insana tabidir.

19- Sağlığı bozulanları, iş kazaları sonucunda çalışamayacak duruma gelenleri, çalıştığı yıla göre ödenen iş tazminatıyla birlikte emekliye ayırmak.

20- Onsekiz yaşına kadar olanları, gönüllü, geçici, kampanyasal işler dışında çalıştırmamak. Zorunlu eğitim sürecinden (ilk, orta, lise vs) geçirmek.

Halkın aydınlanması, bilimle donanması esastır. Halkı bilinçli, ekonomisi güçlü, çevresi temiz bir ülke, insanı durmaksızın yetkinleşen bir ülke.

21- Her altı ayda bir ay olmak üzere dinlenme ve gezi izni sistemini uygulamak. Ülkenin ve yaşamın güzelliklerine açılmayı zevk haline getiren, kazandığını kendi kişiliğinin ve bilgisinin gelişimi için harcayan, daha az stresli bir işçi sınıfı, zenginleşme hırsından uzak bir toplum için...

22- Elli yaşına basan her insanı, emekli maaşına bağlamak. Emeklilere, ağaç dikme, doğayı güzelleştirme, kendi isteklerine, yeteneklerine uygun gönüllü, yaratıcı, zevk verici alanlar açmak, emeklileri işsizlik ortamına sokmamak. Yaratıcılığın ve güzelleştirme işinin zevk haline geldiği alanları çoğaltmak. Sanatsal etkinliği kitleye yaymak.

Resim: Muzaffer Oruçoğlu

E-ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK

23- Karduk çok kültürlü bir ülkedir. Gerek tek tek parçalarda, gerekse, birleşik, demokratik, bağımsız Karduk'ta aynı ya da ayrı ayrı kökenden gelen tüm kültürler (Kurmanç, Zaza, Gorani, Sorani, Süryani, Arap, Türk vb.) Kendilerini kendi dillerinde özgürce geliştirme haklarına sahiptirler. Bu, kültürlerin ve dillerin birbirlerini özgürce özümsemelerinin, bir üst seviyede, yepyeni, zengin bir bileşimle ortaya çıkmalarının, yani doğal entegrasyonun ön şartıdır.

24- Belli bir toprak bütünlüğü üzerinde yaşayan, belli bir nüfus yoğunluğuna sahip olan milliyetlere özerklik satüsünü uygulamak.

Karduk Program Taslağı'na bu noktadan itibaren, daha önce kaleme aldığım Türkiye Program Taslağı'ndaki şu sorunları aynen ekliyorum: **1-** Aile ve Kadın, **2-** Çocuk hakları, **3-** Gençlk, **4-** Eğitim, **5-** Çevre, **6-** Farklı cinsel yaşam ve cins değiştirme hakkı, **7-** Devlet, hukuk ve din, **8-** Bağımsızlık ve enternasyonalizm.

Birleşik, demokratik, bağımsız bir Karduk'un kurulması, Ortadoğu ve dünya devriminin lehinedir. Karduk burjuvazisinin önderliğinde Birleşik bir Karduk devletinin ortaya çıkması da dünya devriminin lehinedir. Baskı altında olan, birleşmek isteyen parçalanmış ulusların birleşmesini savunmaktan daha doğal bir şey var mı? Zoraki birlikleri parçalamadan gönüllü birlikleri gerçekleştiremeyiz. Doğal entegrasyonun ayağındaki pranganın adıdır zoraki birlik.

Çok uluslu devletlerde, ezen ve ezilen ulus proletaryasının ortak önderliğinde yapılan devrimler, rahminden doğdukları eski toplumun ruhundan kendilerini tamamen koparamıyorlar. Bu özellikle milliyetler sorununda kendisini daha çok belli ediyor. Gürcistan'da, Lenin'in deyimiyle büyük Rus kabadayıları gibi davranan Bolşevik kadroları düşünün. Aslında Sovyetler Birliği'nde, Ruslar hariç, her milliyet, büyük Rus kabayılığından şu veya bu ölçüde payını almıştır. Çin komünistlerinin Tibet'teki kabadayılığının, Büyük Rus kabadayılığından pek geri kalır bir yanı yoktur. Hiç bir devrim günahsız olmaz. Önemli olan günahları görmek, üzerine yürümektir onların.

Karduk'un ayrılmasının ne zaman iyi ne zaman kötü olacağını tartışmak hakkımızdır. Bağımsızlığın doya doya yaşaması ise Karduk'un hakkıdır. Sınıf mücadelesi, bu hakkı gerçekleştiremeyen ulusların cılız bünyelerinde, sağlıklı bir şekilde gelişemez. Ezilen ulusların gizli dünyasını derinlemesine kavramayan, acısını duyumsamayan bir devrim, çürümeye, yenilmeye mahkumdur.

"YDD" açmazı ve radikal sosyalistler

Temel DEMİRER

"YDD", Kuzey'den Güney'e, klasik formlardan önemli farklılıklar arzeden 'postmodern' görünümlü gerici bir müdahaleyi devreye sokuyor. Dünyanın Kuzeylileştirildiği kesitte, kapitalist üretim anarşisiyle bolluk içindeki yokluğun küresel krizi yaşanıyor. Kuzey'in daldığı 'postmodern' labirentte kapitalizm, sistem olarak içerici esnekliğini yitirip dıştalayıcılık, marjinalleştiricilik ve kutuplaştırıcılık zeminine oturmuş yıkıcılığını örgütlüyor. Emeğin, kapitalizm tarafından gaspedilebilmesini ve yeni istihdam alanları açılabilmesini "imkansız"laştırıyor. Sürekli istihdamın yerini, Kuzey'de "Bilgi Toplumu" dedikleri kontrol teknolojisinin dar istihdamı alıyor. Klasik tanımlı emek ve Güney, Kuzey'in düzenlemelerine fazlalık oluyor. Yani global ölçekli dıştalayıcılık ve marjinalleştiricilik "YDD" müdahalesinin temel "mantık(sızlığın)ı"nı oluşturuyor.

F. Engels, (1881 yılında) borsalarda spekülasyon yapan kapitalistlere "kupon kesiciler" diyor; herhangi üretken bir fonksiyonu olmayan ve toplumun sırtında yük olan sınıf olarak tanımlıyordu. Yani kapitalizm, F. Engels'e göre büyük bir "kumarhane cehennemi"ydi. "YDD", Engels'in tesbitini, bir kez daha doğruladı. Asalak "YDD", klasik sınıf tanımlarını, bilimsel teknolojik gelişmelerin potasında deformasyona uğrattı. Uluslararası kumanda ekonomisinin, "esnek üretim"li boğucu edimleri; kafa gücünün, üretim sürecinde etkin pozisyonlara geçmesi; tahvil, hisse seneti, ortaklık payları vb. yollarla "mülkiyetin yaygınlaşması"; vb'lerinin sınıflı rejimi perçinleyen apolitikleştirici ideolojik paketler haline sokulması, "insanlık durumu"nu ağırlaştırdı.(1) Bilim ve tekniğin üretici gücün önemli enstrümanı olması ve toplumsal praksise bağlanması; yani bilim ve tekniğin hızlı devinimi; toplumsal yapılar ve değerler sisteminde önemli değişimleri devreye sokmuştur. Değişim işçi sınıfının klasik tanımlarını da etkilemektedir.(2) Sınıf bileşenlerinin emek saflarını genişlettiği, sermayenin saflarını daralttığı gidişatta, "zayıf halka" teorisi de, "eşitsiz birleşik gelişim" gerçeğiyle anlam kazanıyor.(3)

Sonuçta karşımıza şöylesi bir tablo çıktı: **a)** Kuzey'deki yapısal dönüşümün, 'postmodern' görünümlü labirentindeki "bilinmezler"le donandığı ve kapitalizm açısından krizin, "yumuşak iniş/soft landing"le aşılabilmesinin "imkansız"laşıp, "çöküş inişi/crash landing" trendinin yükseldiği; **b)** Dünya kapitalizminin içericilik ve istihdam kapasitelerini yitirdiği; **c)** Kuzeyli "yeni küresel milliyetçiler"in, "çözüm" diye sarıldığı neo-Keynesyen önermelerin, dünya kapitalizminin ulaştığı nesnelliğin gerisinde kaldığı; **d)** Kuzey'de ticaret savaşı startının verildiği ve hegemonya boşluğunun oluşmaya başladığı; **e)** Yalta-Potsdamlı klasik "denge" ve statükoların alt-üst olduğu; **f)** Uluslararası ilişkiler alanında, ABD'nin iki adım ileri atmak için bir adım "geri"ye attığı; **g)** Japonya'nın başına buyruk "yeni küresel milliyetçi" muhafazakar politikalarıyla ABD ve AB'yi sıkıştırdığı; **h)** AB'nin bir hayalden, hayalete dönüştüğü; **ı)** Avrupa'da bölgesel entegrasyon hayalleri yerine, yeniden "çift vitesli/iki halkalı/iki kademeli Avrupa/two speed /deux vitesse" ilişkilere yani AB içinde (1. ve 2. Dünya Savaşı'na yol açan 'Mittel Europe'a benzer !) bir Alman-Doğu Avrupa ekseni ve buna karşıt Fransa-İngiltere-İspanya-İtalya eksenli denge ve nüfuz politikalarına dönüldüğü; **i)** İhtiyar Avrupa'daki "istikrar ve istihdam" sözcüklerinin çirkin bir yalana dönüştüğü; **j)** Öne çıkan kriz içinde Almanya'nın Hitler patentli "Avrupa Kalesi"ni oluşturmaya yöneldiği; **k)** Rusya'nın yaşadığı çalkantılarla, Slav ulusçuluğunun emperyal düşlerine sarıldığı; **l)** "İnsanlık durumu"nun ağırlaştığı ve yeni Ortaçağ'ın realize olduğu; **m)** Kuzey/Güney çelişkisinin netleştiği ve; **n)** Kuzey'de ırkçılığın ve Güney'de köktendincilikle, az gelişmiş ülke milliyetçiliğinin tırmandığı bir dünyada yaşıyoruz... "YDD"nin devreye soktuğu bu tablonun "soğuk barış" dönemi uzun ömürlü olmayacaktır.(4)

Üçüncü "Millenium"un eşiğinde "YDD"nin devindirdiği dipten gelen dalganın basıncıyla şekillenen "yeni durum"un çözümlenmesi, ne saltçı somutun kaba sığlığı ne de saltçı soyutun uçuk belirsizliği ile kavranamayacak kadar girifttir. Çünkü Kuzey'in hakimiyetindeki dünya kapitalizminin emek süreci örgütlenmesini yeniden yapılandırma yönelimiyle; Fordizm'den post-Fordist üretim modeline yani toplumsal yanları olan tüketime dayalı ekonomik yapıdan, özelleşmiş tüketime dayalı "esnek üretim ve uzmanlaşmanın global ekonomik yapısı"na geçerek "krizi aşmaya" çalışmaktadır. Kuzey'in hakimiyetindeki bilimsel teknolojik gelişimin gidişatı, piyasanın önemini ve işlevselliğini artırmıştır. Kapitalizm için piyasanın büyük önem kazandığı kesitte; Kuzey kapitalizmi, bir "üretim toplumu" olmaktan çok, rantiye bir "tüketim toplumu" haline gelmiştir. Kapitalist toplumda metalaşma ve "şeyleşme" süreçleri büyük bir hız kazanırken; kapitalist top-

lumun şekillendirip sürüleştirdiği insanlar üretimden çok tüketimle, toplumsallıktan çok bireysellikle ve emekten çok metayla ilgilenen tüketici yaşamın tutsakları kılındılar.

I-) KUZEY'İN KÜRESELLEŞMESİ "ÇÖZÜM" MÜ?

Jean-Marie Guehenno'nun 'The End of the Nation-State/Ulus Devletin Sonu' (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1995), John Dunn'un 'Contemporary Crisis of the Nation State ?/Ulus Devletin Çağdaş Krizi' (Cambridge, Blackwell, 1995) yapıtlarında özetle şunlar iddia edilir: "Küreselleşmenin beraberinde getirdiği 'bilgilendirme' ve 'demokratikleşme', 'uluslar-ötesi (trans-national)' ekonomi, 'uluslar-üstü (supranational)' oluşumlara çağrı çıkarıyor. Bu durum, 'ulus-altı (sub-national)' etnik tepkileri devreye soksa da önemli değil. Dünya yeni bir evreye girdi.'

'Yeni evre', küreselleşmeden çok şey bekleyenlerin büyük umutları, kısa sürede alabora oldu. Yaşananlar, onların teorilerini tekzip etti. Dünya alt-üst oldu. Tıpkı Bernard-Henri Levy'nin, 1995 yılı nitelemesi gibi: "Biten yıl mı ?.. Ne çok sevimli ne de gurur okşayıcı... Genel bir hazımsızlık. Barış sayılmayan barışlar... Öylesine bir yıl işte... Çabuk sayfayı çevirelim..."

Tarihin istihzasıydı bu, bitti, bitecek, noktalandı, "sonu geldi" denirken, tarihin ivmesi arttı küreselleşmeyle... Mali skandallar, Kuzey'deki ticaret savaşları, "sosyal devlet"in imhası, "Yeni Düzensizlik"in savaşları, yıkımları, felaketleri ve acıları: Bosna savaşı Dayton "barışı"... Ortadoğu ve Irak'ta çocukları katleden ambargo... Kanayan Kafkasya... Meksika'daki mali kriz ve EZLN ile EPR'nin başkaldırısı... Ruanda... AB'nin açmazı... Kanada'dan ayrılmak isteyen Quebec... Güney'de büyüyen açlık... Sokakları zapteden Fransa işçileri... Yerkürede ekolojik dengenin bozulması... 'BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) 1995 verilerine göre, Çok Uluslu Şirket, firma ve şubelerin sayısının 250 bine ulaşması... ABD merkezli çok uluslu şirketlerin 1994'teki dış yatırımlarının 46 milyar dolar tutarında ve dünya ticaretinin yüzde 30'unun ÇUŞ kontrolünde olması... ABD'de 'Amerikan tarzı yaşam' söylencelerinin nihayeti... 'Washington Post' gazetesinin bir araştırmasının, ABD'de her 10 gençten 4'ünün gelecekten korktuğunu ortaya çıkarması... 'CIA' Başkanı John M. Deutch'un, gelecek 10 ila 15 yılda "dünyadaki terör olaylarının artış kaydedeceği"nin altını çizmesi !..

Wallerstein'e göre, 1989'da başlayan, insan özgürlüğü adına insanın aşağılandığı ve 20-25 yıl sürmesi muhtemel bir dönemdeyiz. Eric Hobsbawm'ın 'Aşırılıklar Çağı'nda ifade ettiği gibi, "dağılma, belirsizlik ve bunalım" sarmalında "kapitalizm kendi bindiği dalı kesiyor." (Eric Hobsbawm) 'Le Monde' yazarı Jean François Petitbon, "YDD" ile gezegenimizde "geliyorum" diyen felaketin güncesini" kaleme alırken, sanki, 1930'lar dünyasından söz eder. Dr. Herbert Hauptman'ın, "insanlığın geleceğine ilişkin korku"ya ve gidişatın "insan yaşamını tehdit edici boyutlara ulaşması"na (Herbert Hauptman, Cumhuriyet, 27.07.1995, s.12) dikkat çekmesi boşuna değildir. Bu nedenle Arnold Wesker, "üçüncü binyıla açılan kapının cephesine 'masumları koruyun' yazılmalıdır", (Arnold Wesker, Cumhuriyet, 31.08.1995, s.10) diye haykırır... Gerçekte de durum vahimdir. "Kapitalizmin 1960'ların sonunda başlayarak 1974-75'te genelleşen "yapısal krizi" devam ediyor. Ve ultra-liberal ideolojinin iddia ettiğinin aksine, krizden çıkacağına dair ortalıkta hiçbir emare görülmüyor." (Fikret Başkaya, Evrensel, 03.07.1995, s.3)

"YDD"nin gündemini, giderek ağırlaşan küresel istikrarsızlık ve kriz oluşturuyor... Ekonomik durgunluk, krizin küresel ölçeğinin genişlemesi, uluslararası ilişkilerin sertleşmesinde karakterize olan gidişat da, (Schiller'in deyişiyle), "uygarlıkta bütünün tek bir küçük parçasına prangalanan insan, artık kendisini çok zor ifade edecek. Çünkü ilkeler ve yasalar, duyumsayışın ve duyguların çok ötesine düşmüştür. İnsan kendisini ancak biraz biçimlendirebilir. Sürekli olarak döndürdüğü çarkın tekdüze uğultusunu duymaktan varlığının uyumunu asla gerçekleştiremez. Doğasında bulunan insana biçi verecek yerde, basit bir canlı biçimi girer." (İnsanın Estetik Terbiyesi Üzrine Mektuplar)

II-) İNSAN(LIK)IN ÇÖZÜMÜ İÇİN...

Geniş çaplı "dÈcadence/çöküş"ün yaşayan dünyada umudu yaratmak crete muhtaç. Çünkü "adalet" ve "vicdan" kavramları hayatta karşılığını bulamıyor. Kapitalizmin "YDD" boyutu depolitizasyon süreci; ahlakı ve vicdanı ıskartaya çıkartıp insanal değerleri tahrip ediyor. Burjuva ideolojisi, dünyayı Kuzeylileştiren ideolojik/kültürel saldırganlığıyla; insan beynini parçalayarak dünyayı kodlayıp, düşünceyi "imajlar"ın küçük mesajı haline getiriyor. Toplumsalı bölüp, etkisizleştirerek lokalize etmeye çalışıyor. Labirente dönüşen insan beyninde şizofrenik yarılmalar oluşup toplumsal depresyon döllüyor. "Adalet" ve "vicdan" kavramlarını askıya alıp; **insan(lık)ı şekilsizliğe mahkum eden kapitalizm, tüketimin ve anlık zevklerin tutsağı kılınmış, sorunlara tepkisiz, bireyci, küstah, konformist, tembel, sorumsuz ve başkaldır(a)mayan insan üretiyor.** "Akıl" bunalımdadır. Eleştiri, anlamını yitirmiş ve taklite dönüşmüştür. İnsan, "başkalaşım"ın değersiz enstrümanıdır. **Belirsizliklerle bezenmiş geçiş sürecinde yakıcı Aydınlanma ve yıkıcı sorgulama ihtiyacı büyüyor. İnsan(lık), yok olacağı veya yeniden başkaldıracağı zamanın kıyısındadır.**

Zorunluluktan özgürlüğe uzanmak için Marksizme, ahlak ve coşku dolu militan enerjinin katılması gerekiyor. Çünkü dünyayı değiştirmek amacıyla yürüyen insan, saltçı sözellikle yetinmez. Ateşlemeyen silaha dönüşmüş söz; yetinilebilir bir şey değildir. Söz'e anlamını veren eylemdir. Eylemsiz söz, anlamsızdır; değiştirmenin-değişmenin önünü açamaz. Söz, anlamını eylemle yakalar ve insanayaşama ait kılınır. "Önce Söz", onu önceleyen eyleme muhtaçtır. Güçlükler, tehlikeler karşısında kenetlenmek ya da fitne fesatla, yenilgilerle, sevgisizlikle cehenneme çevrilmiş kesitlerde elele tutmak, omuz omuza olmak,

eylemsiz söylemle mümkün değildir. Saltçı söz, yitik zamanların hayaliyle gelecekten medet umanların demogojik sığınağıdır. Söz ile yetinmek; varolanın "hiç"lenmesi ya da "hiç"likle yok olmaya razı olmaktır. Saltçı söz; eylemle somutlanmadığı sürece eksikli bir "iddia"dır. Yeterli değildir. Anlamını yitirmiş bir oyundur...

Oysa devrimci teorinin kazanılması için organik eylem, tamamlayıcı ve tamamlayıcıdır. Yığınlar için okunabilir bir çığlıktır; delifişek yaratıcılıktır. Devrimci praksis, tarihsel bakış açısıyla, gündelik hayatın devrimcileştirilmesi, devrimin güncelliği fikrini realize etmektir. Aklın araçsal kullanımı ile tarihsel-nesnel kullanımını birbirinden ayıran turnusol kağıdıdır.

III-) UMUT BAŞKALDIRMAYA CÜRET ETMEKTE

İnkar edilemez, hal-i pür melalimiz, toplumsal seçenek bulanıklığında somutlanıyor. Orhan Veli'nin "sol elim, avallı elim", dizelerini anımsatıyor. Ama hala umut var. Çünkü "umut, uyanık insanın rüyası"dır (Aristo)... "Umut, cesaretin yarısı"dır (Balzac)... ve "eylem, umudun anasıdır..." (Neruda) Her şey çok kötü görünse de, kaderimsarlığa hakkımız yok. "Eğer görüşle yetinilseydi, bütün bilim gereksiz olurdu", diyen Marx anımsanmalı... Karanlığın diyalektiği tam istim çalışırken, yeni umut rüzgarlarına da çağrı çıkarıyor. Nekahat dönemi kapanacak... Bu kolay değil, hatta çok zor... Ama "cesurluklar, yalnızca alçakları vazgeçirmek içindir", diye dörtyüz yıl önce haykıran Bruno değil miydi ?...

O halde 'Niçin, Neden, Nasıl' sorularını daha çok sorup yanıtlarını bulmak gerek. 'Niçin', 'Neden', 'Nasıl'ın müthiş önem kazandığı küreselleşme koşullarında, aranan yanıtı "lafa boğan", "saptıran", "küçümseyen" sözde "bilgelikler"e teslim etmemek gerek... **İnsan(lık) bilgiye, ufkunu genişletmeye, çözüm üretmeye muhtaç... Bu da, radikal bir silkinişle, yanlışı silip atmadan mümkün değil.** "Teorisist yanılgı bilgi", sağduyuyu ve dünyayı değiştirecek insan eylemliliğinin önünü tıkıyor, köreltiyor, çözümü erteliyor...

Düşünce tembelliğinin, hazır reçetelerin ve "paketlenmiş bilinç"in prangalarından kurtulmak için yaratıcılık ve öfkeye muhtacız. Yaratıcı öfke neden kınanır, anlamak mümkün değil. Belki de öfkesizliğin duyarsızlığı, ilgisizliği, bilgisizliği körüklediğini anlamamaktan. Oysa bilinçli-yaratıcı öfke, haklı tepkilerin ve başkaldırının yoldaşı ve prangalar içinde yaşamanın reddidir.

'Yaratıcı öfke gerekli', derken duyguların aklın önüne geçtiği olumsuzluğu kastetmiyoruz. Duyarlık, her koşul altında akla ve yaratıcı öfkeye tutunmak zorundadır. Akıl incelemeyi, irdelemeyi ve 'Niçin, Neden, Nasıl'ın yanıtlarını araştırmayı 'olmazsa olmaz' kılar. 'Yaratıcı öfke' engellenme, incinme, horlanma, ezilme, sömürülme karşısında aklın duyarlılığıdır. İnsan kişiliğinin, toplumsal değerlerinin, etik ve estetiğinin gasbına tepkidir. İnsan olup da "YDD"ye öfke duymamak teslimiyettir. Toplumun sürüleştirilip, kişiliksizleştirilmesi ve pısırıklaştırılıp istençsiz bir nesneye dönüştürülmesidir...

"Yeni Düzen(sizlik)i"n Türkiye ve dünyasında, insan nasıl öfkelenmez ?.. İnsan(lık) boş umutlarla aldatılıyorsa, verilen sözler tutulmuyorsa, emeğe saldırılıyorsa, özgürlükçü aklın ve istencin önüne set çekiliyorsa, öfkelenmek insana ait bir hak değil de nedir ki ?..

Düşünmeme, irdelememe, 'Niçin, Neden, Nasıl'ı araştırmama, kişileri ve toplumları kaderciliğe yöneltiyor. Mücadele gücünü köreltip teslimiyeti körüklüyor. Umutlarını, mucizelere bağlamasına yol açıp, 'İnşallah'ı en çok kullanılan söz katına çıkarıyor. Çözümler "Tanrı"dan ya da "egemen"den bekleniyor. Bunlar da durağanlıkla içiçe geçmiş çürümede somutlanıyor. O halde skolastik ve "teorisist" düşünce sisteminin, 'Niçin, Neden, Nasıl'ın devrimci yanıtlarıyla aşılması, emekten yana bilinçli-yaratıcı öfkeyi 'olmazsa olmaz' kılıyor. **Çünkü bilincin süzgecinde damıtılmış yaratıcı öfke, insan(lık)ın aydınlık geleceğinin şaşmaz güvencesidir.**(5)

IV-) "YDD" DE O'CONNOLY OLMAYI GÖZE ALMAK...

James O'Connoly'i, 1916 Dublin'inde İrlanda Ulusal Kurtuluşu'nun gönüllü müfrezeleriyle ayaklanmayı başlatan devrim önderi... Dublin'in büyük postanesinde Bağımsız İrlanda Cumhuriyeti'nin kurulduğunu açıklayan devrimci ordunun Başkomutanı...

O'Connoly'i ayaklanmayı başlattığında, şansları olmadığını biliyordu. Yoldaşı William O'Brien'in "Başarma şansımız yok mu" sorusuna, "Kesinlikle yok, katledilmeye gidiyoruz" yanıtını vermişti... Bağımsızlık açıklamasından birkaç saat sonra İngiliz sömürgecileri şehri kuşatıp çatışmayı başlattı. James O'Connoly ve yoldaşları, geleceği kazanmak için dövüştüler. Çünkü dövüşmeden yenilmek geleceği yitirmeyle özdeşti...

"İnsanlar yaşatarak yaşar birbirini/ ve hayat meşalesini, birbirine devreder koşucular gibi" (Lucretius) gerçeğinin kanıtı O'Connoly'inin cüreti 'quis faut veritatem/ kendi gerçeğini inşa etme' ilkesine müthiş bağlıydı... "In solis sis tibi turbo locis/ ıssız yerlerde kendin için evren olmak"ın (Tibullus) örneğiydi... Dayatılana boyun eğmek yerine, zorunluluğu kucaklayarak gerçekten ve gerekliliğinden yana olabildi...

Güncelin dayatmalarına boyun eğmeden, özgürlüğün zorunluluğun bilinci olduğunu unutmayan cüretle, "kendi gerçeğini inşa etmek", "YDD" koşullarındaki temel gereksinimimiz... Doğruda durmanın felsefesi burada başlıyor. Doğruda durmanın felsefesini yitirmiş bir yaşam, "YDD" ile sarsılan zamanda, saat sarkacı gibi savrulan, askıya alınmış bir "yaşam"dır.

İnsanl(lık)ın devrimci felsefeye ihtiyacı büyürken, James O'Connoly'i anlamak gerek. İnsan(lık)ın "YDD" sarsıntılarıyla savrulmuşluğuna 'Dur', diyebilmek için devrimci felsefeye muhtacız... 'Tüketiyorum öyleyse varım' girdabında tüketilen insan, "felsefesiz" insandır. Giderek yaygınlaşan felsefesiz insan karşısında, kolektif sorumlulukların bilinç ve felsefesiyle donanmış insana ve eyleme olan ihtiyaç şimdi daha büyük...

"Yeni Düzen(sizlik)i"n kurallarına hapsolmuş felsefesizlikle, insan olmanın imkanları tükenmiştir. Bu bağlamda, kapitalizm açısından "tarihin sonu"na ulaşıldığından söz edilebilir. Kapitalizm insana ait felsefeye yabancılaşıyor, üretemiyor, ürettiklerini de tüke-

tiyor. İnsana ait felsefe üretmeyen toplum, kendini tartışmayan, tartışma gereği duymayan geleceksiz bir toplumdur. Felsefi üretkenliğini yitirmiş ve felsefe düşmanı özellikler kazanmış kapitalizm, nihayetinde, "ideolojilerin sonu" yalanına sarılan bir hezeyana dönüşmüştür. ("İdeolojilerin sonu" önermesi, kapitalizmin "son"unun itirafı olarak anlaşılmalıdır !)

Bu koşullarda insan(lık)a düşen, kendi gerçeğini inşa etmektir. Ancak devrimci felsefe ve değer yargılarının alt-üst olduğu... Yığınların sindirilip, apolitize edildiği... Gündelik maişet dertlerinde boğularak metamorfoza uğratıldığı... Binlerce manipülatif dürtüyle, meta fetişizmine köle kılındığı... Paranın ve tüketimin değer yargıları "ölçütüne" dönüştürüldüğü... Hasılı insanların "tacirleştirildiği" bir dünyada, insana parmak ısırtan iğrençlikler yaşanmaktadır... Dünya ve Türkiye'deki durum karşısında, Ertuğrul Özkök bile sormadan edemiyor: "İnsanlar nasıl bu kadar karamsarlığa sürüklenebilir ?.. Bunu yaratan kimlerdir ?.." (Hürriyet, 2 Nisan 994)

Elemeyi, ayıklamayı, yargılamayı, seçmeyi ve köktenci reddi 'olmazsa olmaz' kılan bu kesit, insan(lık) için değerlendirilebilir bir bilgi yığınıdır. Ümidi insan(lar)a, O'Connoly'i anlatmalı ve alternatifi sunmalıyız. Devrimci felsefe, inanç ile inançsızlığın ve yalan ile doğrunun içiçe girdiği kesitlerde çözümleyici bir çıkış noktası ve turnusol kağıdıdır. Yoksa eşikte bir yok oluş veya tehdidi var. Hayır abartmıyoruz... Yok oluş: Tarihin "şaşmaz" yasalarına bel bağlamış edilgenliğin kefaretidir. Çünkü Godot, tarihin "şaşmaz" yasalarının "emri" üzere gelmeyecektir.

"YDD" koşullarında, insan olarak var olmak zorundayız. Yoksa insan(lık)ı (biçimi nasıl "seçilirse" seçilsin !) yok oluş bekliyor. Çünkü kapitalist talan boyutlanıp derinleşirken dünya debelendiği sorunlarla yalan, talan ve süngü ekseninde yönetiliyor. "YDD" sertlik ve süngüye(6), umutsuz insanlar ise dine sarılıyor. Zihinlere tek tip militarist bir üniforma giydiren küresel düzenleme karşısında, kerameti kendinden menkul bir "kurtuluş reçete"si veya "tarihin şaşmaz yasaları"nın garantisi yok.

"YDD" gerçekliği karşısında kapatılan gözler(imiz)i açmalı ve "çözüm modeli" olduğu varsayılan iddiaları, cesaretle sorgulamalıyız. Elifi görse mertek sanan dehşetengiz "teorisist" bilgiçlere itibar etmemek gerek... **Kendi gerçeğini inşa etmek zorunda olan insan(lık)ın elinde "hazır reçeteler" yok. Sormak, eleştirmek, öğrenmek ve biriktirmek gerek.** Ayrıca, "YDD"ye karşı muhalif kulvarda koşmak hevesinden önce, "YDD"ye başkaldıran muhalif kulvarı yaratmak zorunlu...

O halde, Eugene Ionesco'nun "Gergedanlaşan insanları"na benzemeden, akıntıya karşı çıkıp damıtarak biriktirmek ve insan(lar)a dayatılan iletişimsizliği, yabancılaşmayı aşmak gerek. Bunları yaparken, mistisizm kokan lanetlemelere kodlanmış "hesaplaşmalar-hesap sormalar", uzak durulması gereken "teorisist" yüzeyselliklerdir. Çünkü sorusu, sorunsalı netleşmemiş arayışlar, sözde "tepki"lerin ötesine geçemez. Artık damıtarak biriktirmeyi öğrenmek zamanıdır. ***"Büyük bir çalışmaya, dahası acı çekmeye katlanmadan, hiçbir şey meyve vermez."*** (Bernard Palissy)

Ancak unutulmasın: Duyarsızlığın ve yabancılaşmanın toplumun tüm dokularına nüfuz ettiği kesitlerde, bilim tek başına yol açamaz. Bilim, sadece olanın tanımlanması ve evrenin dönüşümünü öngören, bunun yollarını gösteren yöntemdir. Marx'ın 'Onbirinci Tez'de belirttiği gibi, aslolanın dünyayı değiştirmekte olması, bilimin ütopyaları gerçeklemeye yönelik eylemle taçlandırılmasını 'olmazsa olmaz' kılar. Çünkü ütopya, varlığını benimsemediği dünyayı yadsırken, yeni bir dünyanın gerçeklenmesinin ipuçlarını da sunar. İnsan(lık)ı yabancılaştıran koşullara karşı başkaldırıyı besler güçlendirir. Yeni insan ve dünyanın yolunu açar. İnsan(lar)ı, rasyonalist gözlemcilik konumundan kurtarır...

V-) VE TÜRKİYE...

"80'li yılların ortalarından 90 küsurlara uzanan süreçte, Türkiye gerçekten çok değişti. Cumhuriyet ideolojisinin nüfuz alanı daraldı. Ortaya çıkan boşluğu, dünyanın kuzeyinde "ideolojiler öldü" sloganıyla pazarlanan ve iyi hasılat yapan tek tip ideolojinin yerli versiyonu doldurdu.

Özgürlük ve eşitlik projelerini ütopyaları yıpratıldı. Onların yerini bi tür finansal pragmatizmin servet ütopyaları aldı. Medyanın toplumsal belirleyiciliği ürkütücü noktalara tırmandı. İletişim kanalları, "çağdaş elitistler" in değişimi sorgulamaktan kaçınan ve he rüzgarın yönünde seyreden fazla uya nık, hayli asabi bir güruhun eline geçti.

Değişim, tüm toplumsal yapıyı dikle mesine yaladı, süpürdü. Birbirine İng lizce küfreden insanlar çıktı ortaya Arabesk kültür, ilginç bir çeşitleme si recinden geçti. Yaşanan aşkların biçim değişti. "Business" kavramı yüceltild Tüketim gücü, en tepedeki statü sembo lü haline geldi. Ve işlevini tamamlaya resmi yasakların yerini fiili yasaklar a maya başladı. Değişim süreci, yeni di zeni sorgulama yasağı, bazı uzlaşmala rı reddetme yasağı, radikal düşünm yasağı...

Bu yasakları delmenin cezası, "d nazor" damgasından başlıyor, ilkelliğ kafasızlığa, muhafazakarlığa, hatta te röristliğe kadar gidiyordu. Hazır değ şim paketini ustaca dayatanlar, tü seslendirme kanallarını ele geçirmiş lerdi ve bu kanallardan yoğun ima bombardımanı yapıyorlardı. Değişim böylesine itirazı olanlar, bu bombard manın gürültüsünde, cezalarını temy bile edemediler.

Sonuçta, tepeden imajlar yağarke gerçekle imajın birbirine karıştığı yıll yaşandı. Değişim gerçek, ilan edile sonuçlar birer imaj... Değişim süreci nin en kaba özeti, aşağı yukarı böyle i te. Aşkın, refahın, liderlerin, zaferleri her şeyin ama her şeyin imajı üretild tüketime sunuldu. Ve yasaksız ya da d ha az yasaklı bir dönemin imajı pazar lanırken, yükselen değerlerin kolunda fiili yasaklar devreye sokuldu.

Fiili yasakların asli işlevi, imajları kazınmasını engellemek. Çünkü imajl toplu halde kazınırsa görülecek ki, Tü kiye'de çok şey değişmiş, gündelik k lıplar, baskın değerler değişmiş am bir şey değişmemiş: İnsanlar yine ken seslerine sahip değil. Birileri hayatı o ların yerine seslendiriyor ve "Bakın, b sizin sesiniz" yutturmacası iyi işliyo Toplumun sesi bile bir imaj yalnızca (Can Kozanoğlu, Cilalı İmaj Devri. s.

İletişim Yayınları-1993)

"Türkiye ve dünyada yaşanan değişim süreci 80'li yıllara özgü yeni bir değerler sisteminden söz etmeyi mümkün kıldı. Aslında 89'lara atfedilen eğilimler, 90'larda da etkisini sürdürüyor. (...) 89'lu yılların eğilimlerini en heyecanla benimseyen ve en yoğun yaşayan yuppilerin tipolojisi" döneme damgasını vurdu. "Yuppie, Türkiye'de 89'lu yılların ortasından başlayarak eğitimli kesimlerin jargonuna yerleşti. Alaturka, kıro, arabesk, züppe gibi tanımı kişiye göre değişebilen, ama genel bir mesaj da verebilen kelimeler arasında yerini aldı. Yuppie bir simge, bir karikatür... Toplumculuğa karşı bireyciliği, paylaşmaya karşı yarışmayı, başkaldırıya karşı düzenle özdeşleşmeyi çıkarması anlamında devrimci genç tipinin anti-tezi olarak da düşünülebilir." Hayri Kozanoğlu, Yuppieler, Prensler ve Bizim Kuşak, s.7-8, İletişim Yayınları-1993)

Türkiye ve dünyada dört yanı kaplayan postmodern hezeyanlar, işlevselliği itibariyle, sosyalist kimlikli eylemin yeniden devrimci tanımlanmasının engelini oluşturuyor. "Türkiye'de, sol sonrası bir durum yaşanıyor", saptamasının paygınlaşması ve "Toplumsal gelişmede köklü bir kırılma olduğu" varsayımlarına sarılan postmodernler, dünyayı değiştirmeye uzak duran ve itiraz edenek var olmayı seçen "genel aydın"lardır. Söz konusu tipoloji, 1980 ve 1989 yıkımı sonrası koşulların rafine ürünüdür.

Sosyalizmin 1980'lerdeki yıkımının yol açtığı "depresyon", 1990'ların "şizofren" politik-psikolojisiyle derinleşti. Toplumsal kurtuluş eyleminden uzaklaşan Türk(iyeli) "münevverler", 80'lerden 90'lara uzanan neo-liberal yükselişe boyun eğdi. Polonyalı J. Kosinsky'in ünlü "Boyalı Kuş"una benzedi. "Boyalı Kuş"un öyküsü bilinir: Çocuk bir kargayı beyaza boyar. Karga beyaz olduğu için güvercinlerin yanına gitmez tabii, fakat kargalar da onu beyaz haliyle görmekçe sinirlenir ve aralarına almak istemez. Karganın yani "Boyalı Kuş"un yaşamı, sıkıntılı ve çetin bir kopukluğa dönüşür...

Yaşanan Eylül yıkımının ardından, anlatacak çok şeyi olmayan, yenilenmiş anlatım yolu bulamayan, yıkımın çapını kavrayıp-tartışamamaktan ötürü anlatma gücü, isteği ve iradesi körelen Türk(iyeli) "münevverleri"n dört yanını edilgen bir umutsuzluk, yas, huzursuzluk, mutsuzluk sarmıştır. Bu, bir felaket halidir.

'Felaket'i anlamak, yeni çözümlerin başlangıcı için bir imkandır. Anlamak, bütünü bilmeyi ve sorgulamayı gerektiriyor. Çünkü anlamamak, değiştiremeyen yüzeyselliğin bireyci çaresizliğidir. 'Güçlü-zayıf', 'koruyucu-korunan', 'ezen-ezilen', 'hükmeden-hükmedilen' ikileminin dişlileri arasında öğütülmeyi kabullenmektir.

VI-) İKİ GERİCİLİK DALGASININ ETKİLERİ

80'lerden 90'lara geniş çaplı bir erozyon süreci yaşandı. Açmazları büyüyen sosyalist solda işlevsiz soyut eleştiri sağanağı yaşandı. Kendiliğindenliği yücelten toptancı yanılsamaların beklentileri "teori" diye sunuldu. Kendiliğinden hareketin kendiliğinden örgütlenmesine denk düşen popülist "tarz-ı siyaset"in, "çözüm" olduğu görüşleri, akıntıya kapılmanın "gerekçe"si oldu.

1980 ve 1989'un arka arkaya gelen iki gericilik dalgası, Türkiye'de, sosyalizmden ve örgütlülükten kaçışı körükledi. Türk(iye) sosyalistleri'nin durgunluk ve ataleti, vahim özellikler kazandı. Kendini yeniden değerlendirmekte eksikli kalan Türk(iyeli) sosyalistler, kendi gündemlerini yaratamamaktan ötürü, burjuvazinin belirlediği ideolojik ve politik gündeme takılıp kaldılar. Devrimci içeriği boşaltılmış kavramlar, sınıfsallıktan soyutlanmış şekilsiz "hümanizm" veya "hoşgörü" edebiyatı dört yanı sardı. Karşıtı ile düşünmeyen ve yaratıcı çabaya, ısrara yabancılaşan Türk(iye) sosyalist hareketi, devrimci politik mücadelenin bütünlüğünü göz ardı ederek, "muhalefete angaje olmak" ve "İnsan hakları", "birey olma", "demokrasi", "sivil toplum", "laiklik" gibi argümanların propagandasıyla sınırlandı.

"Teorisist" edilgen "sözde umutvarlığı"yla siyasi ölüler yatağına dönüşen Türk(iye) sosyalist hareketinin yüzü eyleme dönük değildir. Pratiğin olmadığı yerde, doğru ile yanlışı ayırmak olanaksızdır.(7) Toplumsal eylemden kopan Türk(iye) sosyalist hareketinin, devrim ve iktidar hırsı körelmiştir. İktidar perspektifini kaybeden(8) bir çaresizlik ve yılgınlığın kollarındadır. Eski dönem kapandığı halde geçmiş henüz aşılamamıştır. Bunun suçu da geçmişi yaratanlara ait değil. Ayrıca geçmiş öyle lafla, geçmişi yaratanlara küfürle aşılamaz. Geçmişin eylemini aşan eylemlilikle aşılır. "Sol tip", "sol kültür" dejenere olmuş, güvensizlik eğilimleri güçlenmiştir. Duran toplum veya topluluk durgun suya benzer. Ne kadar temiz tutmaya çalışırsan çalış mutlaka kokar, suyu arı tutan temizleyen onun akıntısıdır. Geçmişi aşıp geleceği kazanmak için gereken: *"Anlayacak kadar zeka, isteyecek kadar cesaret, zorlayacak kadar kuvvettir. Eğer yeni toplumla ilgili düşünceleriniz bir düşten ibaret değilse, bu haslet emekçi halkın etkin çoğunluğunu harekete geçirmelidir."* (William Morris)

O halde yüzü eyleme dönük bir devrimci teorik yenilenme, gündemin temel maddesidir. Çünkü bu güne kadar Türk(iye) sosyalist hareketi pratiğinde gerçeklendiği biçimiyle teorik üretim, klasiklerin (özellikle Marx ve Lenin'in) hemen hemen aynı ifadelerle naklini aşamayan "yansıtıcılık"ın ötesine geçemedi. Yani "teorik üretim" denilen şey, pratikte bir "tefsir"i aşamadı. Oldukça içselleştirilmiş ve aşılması kolay olmayan bu negatif "gelenek"le yenilenmek mümkün değildir.

Oysa "YDD" koordinatlarındaki soru(n)larımız, yaşamakta olduğumuz olguların ampirik araştırmasını ve kavramlaştırılarak çözümlenmesini gerektiriyor. Bunun üstesinden gelmek, kişisel ya da dar yalıtık grup çabalarıyla olası değil. Rasgelelikten kurtarılması gereken teorik yenilenme, '... dedi ki' nakliliğini aşamayan derlemeci-seçmeci anlayışın veya 'a priori' doğruları terennüm eden soloların ürünü olamaz.

Toplumsal pratik ile doğrudan ilişkili olması gereken teorik yenilenmeyi pratikten, devrimci pratiği teoriden arındırma çabaları 'ipe un sermek'tir. Yaşanan krizin aşılması ne "bütünsel teoriyi kotarmak" için köşeye çekilmeyi, ne de teoriyi, dar pratiğin sıradan bir aksesuarı kılmayı gerektirmez. Çünkü devrimci mücadelenin olmadığı yerde,

entelektüel gelişme de olmaz. Çünkü *"filozoflar dünyayı çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir."* (K. Marx)

Kendini "teorisizm"le sınırlamış "entel" faaliyeti, devrimci teorik önünde bir engeldir. "Teorisist" gerekçelere yaslanmak, sosyalistlerin aşması gereken bir kısır döngüdür. **Devrimci mücadele ile doğrudan ilişkili devrimci teoriyi yaratmak, öfke duymayı, sokağa çıkmayı gerektirir.** Ancak çözülüşü, krizi ve kaosuyla Türkiye'nin "düşük yoğunluklu demokrasi"sinde at izi it izine karışırken, söz yetmez. Çünkü söz, tek başına yeni bir ahlakın ve eylemin güvencesini oluşturmaz. Köktenci organik aydın olmayı gerektirir.

VII-) AYDINLANMA İHTİYACI VE SOSYALİST KİMLİK...

Organik aydın, reddedendir. Gösterileni değil, gösterilmek istenenin ardındakini görendir. Zaten Türkiye'nin yöneldiği gidişatta, geleneksel aydın kategorisinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Çünkü Türkiye'de genel aydının siyasal, ideolojik ve kültürel zemini tükenmiştir. Yeni kuşak aydınları, iki temel sınıftan birinin organik aydını olmaktan başka seçeneği yoktur. Türkiye'de "genel aydın" kategorisinin trajikomik bitişi, organik aydın kategorisinin somutlandırılmasını gerektiriyor.(9) Marksist olmayı (ve açık taraflılığını) tartışma konusu yapmadan; devrimci yenilenme sürecine yönelmeliyiz. Yenilenme lafta değil, gerçekleyen radikal sosyalistler, düşünce-davranış birliğini toplumsal eylemde ve geniş çaplı bir yeniden Aydınlanma'da aramaya zorunludur. Çünkü Marksizm'in özeti "11. Tez"dir... Çünkü, "tarihi gerçeklik bakımından kendini tanımanın organik yolu harekettir..." (A. Gramsci)

Türkiye önümüzdeki yıllarda, son derece ciddi, sert karşıtlıklarla dolu bir süreçten geçerek rejimini yeniden kuracak. Önümüzdeki yılların siyasal gündemini "aşağıdan" veya "yukarıdan", "aktif" ya da "pasif", "halkçı" veya "burjuva" bir siyasal devrim meselesi işgal edecek. Kurulu düzen şu ya da bu şekilde yeniden yapılanmak zorundadır. Şeriatçılar, faşistler ve liberal burjuvazi sistemin temeline dokunmayan toplum projelerini ve gelecek tasarımlarını insanlara dayatıyor. Oligarşik çete ise, statükoyu korumaya çalışmaktadır. Bu tablo içinde sosyalistlerin gelecek projeleri yoktur. Bu eksiklik umutsuzluğu beslemektedir.

Oysa "Yaklaşan felaketin eşiğinde"ki Türkiye'de yangın var !.. Yangının adı rejim krizidir; toplumun yeniden yapılanması ile devletin yeniden yapılanması arasındaki çelişkidir. Türkiye'de yaşanan toplumsal çürüme, yeni bir toplumsal kurucu iradenin gerekliliğine çağrı çıkartıyor. "Türkiye çözülüyor. Toplum bugün çok katlı ve çok yönlü bir krizin içinden geçiyor. Geleneksel siyasi eğilimlerin, köklü bir yeniden yapılanmayı gerçekleştirebilecek güçten yoksun olduğu ortaya çıkıyor. Burjuva siyasetin sol kanadı (sosyal demokrasi) tükeniyor. Toplumsal muhalefet odaklarını içerecek bir siyasal önderlik boşluğu, bu ortamda, yakıcı bir boyut kazanıyor. Kriz, toplumda içe kapanma, gericileşme ve sağa savrulma olarak ortaya çıkıyor. Toplumda bir çözülme ve tükeniş yaşanıyor. Toplum, krizi ileriye doğru gerçekleştirebilecek bir atılımla aşamayınca, içine büzülüyor. Öte yandan içe büzülme eğilimi şiddetli bir direnişle karşılaşıyor. Bu iki eğilim arasında yaşanan gerilim, değişim için muazzam bir olanak sunuyor. Önümüzdeki bir kaç yıl içinde, Türkiye'de toplumsal ve siyasal bir altüst oluş kaçınılmaz görülüyor. Yeni bir toplum kuruculuğu tarih tarafından dayatılıyor. Sorun; bu kuruculuğu hangi güç ya da güçlerin gerçekleştireceğidir. Günümüzün kavgası budur.

Toplumsal muhalefetin örgütsüz ve öndersiz olduğu bugünün Türkiye'sinde, devrimci sosyalist güçler sokağı hedefleyen yeni bir politik çıkışla tekrar gündem maddesi olabilirler. Kriz döneminin doğru yönetimiyle gerçekleştirilecek bu devrimci çıkış, sosyalistleri, geçmişle kıyaslanamayacak büyük bir güç haline getirebilir. Sosyalist ve devrimci hareketteki dağınıklığı giderecek, onun gündemini sadeleştirecek ve sosyalist potansiyelin bütünü üzerinde etkili olacak bir yeniden yapılanma, yeni bir çıkış için gerekli olanakları sunacaktır. Siyasi mücadele güçle yürütülüyor. Ne söylerseniz söyleyin, ne kadar doğru bir programa sahip olursanız olun, eğer siyasi bir güç değilseniz, bütün bunların hiçbir "kıymet-i harbiyesi" olmuyor.

Bu koordinatlarda "Aydınlanma nedir ?" sorusuna Kant'ın verdiği, "İnsanın kendi aklını kullanma cesareti" yanıtı durmadan anımsanmalı... Başkaldıran eleştirel aklın algı ve düşüncesine sınıf bilinci pusulası yön gösterir. Gerçeklikle sürekli ve dolaysız iletişim halinde olması gereken eleştirel akıl, yaşama müdahale ederek anlam kazanır. Çünkü dönüşmek ve dönüştürmek zorunda olan eleştirel aklın bütünleyeni iradedir. İrade ise, süreklilik içinde kopuşun dinamiği... Kopmak, ikircimsiz bir tercih ve arınma yani ideolojik kavrayış ve politik duruştur. Kopmadan süreklilik yakalanamaz, dünyayı değiştirmeye taraf olunamaz, 'Ütopyalar' gerçeklenemez.

'Olmayan Yer' anlamına gelen 'Ütopya', yeni toplum umudunu simgeler. Eleştirel bir karşı çıkış olan 'Ütopya', umut dolu müdahale zeminidir. Çünkü 'Ütopya'da acılar ve haksızlıkların ortadan kaldırılması için akıldışı uygulamalar kıyasıya eleştirilir, eşitsizliğe başkaldırı ve adil bir dünya özlemi dile getirilir. 'Ütopya', "biçare"likten nefret eden başkaldırının kaldıracıdır. Yabancılaştıran, yoksullaştıran, geleceksizleştiren irrasyonelliğine karşı, başkaldıran gelecek umudunun köktenci eleştirisidir.

Köktenci eleştiri noktasında, muğlaklık ve kararsızlık halen sürüyor. Sosyalistler, kapitalist uygarlığı, "YDD"yi aşan, reddeden ve her alanda kopuşu gündeme getiren görüşlerini açıkça öne süremiyorlar. Bu durumun aşılabilmesi için: **a-)** Geleneksel düşünce ve davranış kalıplarının yetmezliğini; **b-)** Kavramların içerik değiştirmesini; **c-)** Yeni kavramlara olan ihtiyacı; **d-)** Birikimin tanzim ve tasnif edilmesi gerekliliğinin kavranması gerekiyor. Ne ki sosyalistler hala radikal sosyalist kimlikli bir tanımlama ve eylemin uzağında duruyorlar...

"Sosyalistlik, kendinden menkul bir nitelik değildir. Belli tarihsel ve toplumsal koşullara bağlı olarak gelişen, ayrıca salt kendiliğinden ("kendinde") değil, 'kendisi için' oluşan bir kimliktir. Bu tanımın çelişkili gibi gözüken iki bileşeni bulunur: İlki, özneye, bilince ve

iradeye (volantarizme); öteki toplumsal bütüne ve onun belirleyiciliğine (determinizme) öncelik verir. Ancak her ikisinin diyalektik birliği olmaksızın, sosyalist kimliğin kurucu unsurları gerçekleşmez. Birinci unsur, sosyalist öznenin toplumsal varlığın basit bir kopyası olmadığına (öznellik ilkesi) işaret ederken; ikincisi, sosyalist öznenin gelişmesinin belli tarihsel ve toplumsal koşulların varlığına bağlı olduğunu (nesnellik ilkesi) vurgular. Sosyalist insan, duyguları, düşünceleri, tercihleri, gereksinimleri olan ve dış dünya karşısında etkin bir tutum içinde bulunan bireydir. (...) Sosyalist özne, devrimci praksis sürecinde gerçekleşir. (...) Devrimci praksisin özü, birey ile toplum, parça ile bütün, bilinç ile varlık, öznellik ile nesnellik arasındaki diyalektik ilişkinin gerçekleşmesidir. (...)

Sosyalizm kadar insan iradesine ve öncülüğüne gereksinim duyan bir başka toplumsal proje yoktur. Sosyalist insan, kendiliğinden bir sürecin değil, bilinçli ve iradeci bir çabanın ürünüdür. *Öte yandan eleştirel bilinç iradeyi gerektirmekle birlikte, bilinç ve maddi oluşum süreçleri ile birlikte, bilinçte maddi oluşum süreçleri ile diyalektik bir iç içelik (praksis) içinde işler. Bu sosyalist kimliğin bir uğrakta değil, dinamik bir süreçte gelişen bir özne olarak kavranmasını gerektirir. (...) Sosyalist kimlik, bir yandan gündelik yaşamın pratiği içinde gerçeklik kazanır ve gelişir, öte yandan bireysel gerçekliğin toplumsal gerçeklikle diyalektik ilişkisi içinde yeniden üretilebilir.(...) Sosyalist kimliğin biçimlenmesi, birden fazla kökten beslenir. Ütopya, bilim (diyalektik ve tarihsel materyalizm), ideoloji (sosyalist düşünce) ve siyasal mücadele (parti vb. yapılar içindeki örgütlü kolektif etkinlikler), sosyalist özneyi biçimlendirir. (...)*

Devrimci praksis, ütopyadan bilime ve bilimden pratiğe geçişin gerçekleşmesi olarak düşünülebilir. (...) Sosyalizm mücadelesi, bir yandan kişiliklerin, yaşam pratiklerinin ve toplumsal ilişkilerin dönüştürülmesini, öte yandan bu çabaların toplumu dönüştürecek kolektif, örgütlü siyasal hareketler düzeyine yükseltilmesini içerir. (...) Sosyalist kimlik oluşumunun temeli olan devrimcileş(tir)me süreci, her şeyden önce sosyut ve kuramsal düzeyde değil, gündelik yaşam ve toplumsal pratik içinde gerçekleşen dinamik ve sosyal bir süreçtir. (...) ***Sosyalist kimlik bir anda ortaya çıkmaz; başka bir deyişle bir kez kurulup tamamlanan bir özne değildir. Sosyalist kimliğin oluşumu, güç, sancılı, çelişkili ve sürekliliği olan bir süreci gerektirir. (...) Sosyalist insan, yalnızca özel ve gündelik yaşamdaki değil, kamusal yaşamdaki toplumsal etkinlikler, özellikle siyasal süreçlerdeki kolektif tutumlar aracılığıyla gelişir.*** *(...)*

Sosyalist formasyon, yalnızca var olan toplumun özgül değerlerinden, kısaca kapitalist biçimlerden uzaklaşmayı değil, yaşadığımız toplumsal sisteme içselleşmiş veya eklemlenmiş bulunan öteki üretim biçimlerinden ya da önceki katlardan kalan tüm değer yargılarından ve ilişki türlerinden özgürleşmeyi içerir. (...) Sosyalist kimlik, hem parça ile bütün, hem de parçalar arasındaki diyalektik ilişkiye gereken önemi vermezse güdük kalır. (...) Kendini dönüştüremeyen insan, başkalarını ve toplumu hiç dönüştüremez. (...) Devrimcileşme sürecinin diyalektik özü sosyalist kimliğin statik değil, dinamik bir nitelik olarak görülmesini gerektirir. (...) Sosyalist kimliğin oluşumunun kaynağı, bir yandan kuram ise, öte yandan toplumsal pratiktir. Toplumsal gündeme (pratik) aktarılamayan kuram veya tam tersi siyasal uyanışa yol açmayan toplumsal gündem, devrimci praksisin gerçekleşmemesidir. Sosyalistler, toplumsal çatışmalarla beslenir ve kendilerini yeniden üretirlerken, toplumsal gündem de bunu başaran devrimcilerin önderliğinde yeniden belirlenir. Kendilerini toplumsal çatışmaların dinamosuyla şarj etmeyenler, gündemin ve toplumsal dinamizmin gerisinde kalmaktan ve böylece sosyalizm mücadelesinin dışına düşmekten kurtulamazlar. (...)

Devrimci özne, konformizme ve pragmatizme karşı sağlam bir formülasyondan kaynaklanan ilkeli tutumlarla direnebilir. İlkeli olmak, kendi kendinin egemeni olmaktır. *İlkeli insan, kendi dünya görüşünü kendisi oluşturan, yaşamını eleştirel ve bilinçli bir çabayla kendisi kuran ve böylece hem kendisinin, hem de toplumun pusulası olmayı başaran insandır. Özgürlük, insanın her türlü nesne konumundan özne konumuna geçişini anlatır. Kendisini dış dünyanın edilgen bir nesnesi olarak gören insan, kendi kendisinin egemeni olmayı beceremez. İşte devrimcilik, her türlü kulluğa, köleliğe ve edilgenliğe, başka bir deyişle yabancılaşmaya karşı duruştur."* (Tülin Öngen, Marksizm ve Gelecek, No:3, yaz 1994, s.103, 104, 105, 106, 107, 108, 110) (a.ç U.Y.)

O halde 2000'lerin eşiğinde radikal sosyalistlik, Nazım Usta'nın deyişiyle şudur: "Yürümek; /yürümeyenleri / arkanda boş sokaklar gibi bırakarak, / havaları boydan boya yarıp ikiye /bir mavzer gözü gibi /karanlığın gözüne bakarak /yürümek !.. /Yürümek; /dost omuzbaşlarını /omuzlarının yanında duyup, /kelleni orta yere /yüreğini yumruklarının içine koyup /yürümek !.. Yürümek; /yolunda pusuya yattıklarını, /arkadan çelme attıklarını /bilerek /yürümek !.. Yürümek; /yürekten /gülerekten /yürümek..." (...) "Sende, ben, kutba giden bir geminin sergüzeştini,/ sende, ben, kumarbaz macerasını keşiflerin,/ sende uzaklığı, / sende, ben, imk,nsızlığı seviyorum. / (...)/ Sende, ben, imkansızlığı seviyorum, / fakat asl, ümitsizliği değil..."/ (...)/ "Bilirim,/ hele bir düşmeye gör hasretin halisine,/ hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,/ yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok, / yeldeğirmenleriyle dövüşülecek."/ (...)/ "üimdiden çekilecek acısı bunun,/ duyulacak mahzunluğu şimdiden./ Böylesine sevilecek bu dünya/ "Yaşadım" diyebilmen için..." (Nazım Hikmet, Yatar Bursa Kalesinde, üiirler-4, Adam Yayınları-1990, s.17-170-161-164)

DİPNOTLAR

1- "YDD" ile "teknolojik gelişmede hızlanma", "üretim birimlerinde değişim" ve "üretim artışı ve ayrışma"nın derinleşerek devreye girmesi; *"sermayenin emeğe saldırısı"nda yoğunlaşma eğilimini güçlendirdi. Yani "üretimin rasyonelleştirilmesi", sermayenin emeğe büyük saldırısı ile gündeme geldi. Ekonomik bunalım ve dünya çapında sertleşen rekabet, tekelleri özellikle personel giderlerinde tasarrufa zorluyor. Bu tasarruf sadece çok sayıda işçinin, işyerinin modernleştirilmesi gerekçe-*

siyle işten çıkartılmasıyla sınırlı değil. İşçilerin sosyal hakları da (hastalık parası, emeklilik keseneği, ikinci maaş, izin parası) sürekli olarak kısılmaya çalışılıyor." (Engin Erkiner, Söz, 20.05.1995, No:14, s.10)

2- Emek, artık Marx'ın "kolektif işçi" ve "global işçi" kavramlarıyla açıklanmak durumundadır. Küresel düzlemli oluşum, Marksist literatürün "kolektif işçi" ve "global işçi" kavramlarını doğruluyor. "*Marx'ın Kapital'de emek sürecinin kooperatif yapısını incelediği bölümde, kolektif işçi yanı sıra 'global işçi' (gesamtarbeiter) deyimini kullanması raslantı değildir. Mühendis, teknolojist, yönetici, vb. grupları içeren 'global işçi', nihai ürünün gerçekleşmesi için zorunlu olan emeği tanımlayan kavram niteliğindedir. (...) Marx'ın kolektif işçi ile eş zamanlı kullandığı, bunun dışında ayrıntılı olarak tanımladığı global işçi, aslında günümüz işçi sınıfının çelişkili ve eklektik yapısını çok iyi yansıtan bir kavramdır. Bu konuda daha öteye giderek çağdaş sınıf sorunsalının, her şeyden önce 'kolektif işçinin' ya da 'global işçinin' dinamik bir tanımını vermekten ibaret olduğu söylenebilir.*" (Tülin Öngen, Prometheus'un Sönmeyen Ateşi, s.265, Alan Yayıncılık-1994)

3- "*Küreselleşme ve yeni uluslararası işbölümü, bir yandan ulusal işçi sınıfları arasındaki çelişkileri körüklemekte, öte yandan ulusal işçi sınıflarından kopan uluslararası ve uluslar üstü bir emek ordusu yaratmaktadır. Söz konusu gelişmelere karşın emeğin uluslararası bütünleşmesi bir türlü gerçekleşememektedir. Ayrıca bloklar ve emperyalistler arasındaki rekabetin faturası da tümüyle işçi sınıfına çıkartılmaktadır. Bu durumda, işçi sınıflarının, bir yandan ulusal düzeyde bütünleştirici ve dayanışmacı, öte yandan uluslararası dayanışmayı sağlayacak ve ulusal işçi sınıfları arasındaki rekabeti önleyecek enternasyonalist nitelikteki oluşumlara yönelmeleri tarihsel bir zorunluluktur.*" (Tülin Öngen, Marksizm ve Gelecek, No:5, Bahar-1995, s.48-49)

4- "*Kapitalistler dünyayı hınzırlıkları nedeniyle değil, ulaştıkları yoğunlaşma düzeyi, kar sağlamak için onları bu yola zorladığından paylaşıyorlar. Ve dünyayı 'sermayeleri', 'güçleri' oranında paylaşıyorlar; çünkü kapitalizm ve meta üretimi alanında başka bir paylaşma yöntemi olamaz. Güç de ekonomik ve siyasal gelişmelere bağlı olarak değişiyor. Olanları anlayabilmek için, güç ilişkilerindeki değişikliklerin hangi sorunları çözdüğünü bilmek gereklidir. Bu değişikliklerin salt ekonomik mi, yoksa ekonomik olmayan mı (örneğin askeri) olduğu sorunu, kapitalizmin son aşaması ile ilgili temel görüşleri değiştirmeyecek ikincil bir sorundur. Kapitalist gruplar arasındaki mücadelenin içeriği sorunu yerine bunların (bugün barışçı, yarın savaşçı ve öbür gün yine savaşçı olacak) biçimleri sorununu koymak bir bilgiç durumuna düşmektir.*" (V.İ.Lenin, Toplu Yapıtlar, C.22, s.253)

5- Yüzü eyleme dönük politik sorumluluklarını, bilincin süzgecinde damıtılmış yaratıcı öfkeyi göz ardı eden spekülasyonlar, insana bir fıkrayı anımsatıyor: Hani adamın biri söze başlamış; "Hazreti İsa Fırat Nehri'nden yüzerek..." derken, öbürü sözünü kesip, "İsa değil, Musa; Fırat değil, Kızıldeniz; yüzerek değil; yürüyerek... "Neresini düzelteyim ?" demiş ya !..

6- Kirli savaş ya da kardeş ulusun doğal hak arayışı karşısında, korkunç bir edilgenliği yaşarken, ne yazıktır ki, bırakalım enternasyonalist yükümlülüklerimizi yerine getirmeyi, Nikolayeviç Tolstoy kadar bile anti-militarist olamadık: "*Henüz bir çocukken bana askerlik sanatını öğretmelerine izin vermiştim, şimdi ise reddediyorum !... (...) Toplumsal organizma gerçekten sağlıklı olsaydı, yani toplumsal ilişkilerde bu denli aşırı suistimaller olmasaydı, biri açlıktan ölürken diğerinin israf ve bolluk içinde yüzmesine göz yumulmasaydı, işte o zaman beni bu düzeni savunanların ilk safında görürdünüz; ancak mevcut düzenin korunmasına yardımcı olmayı reddediyorum.*" (Lev Nikolayeviç Tolstoy, Savaşa Karşı Yazılar)

7- "*Sınıf mücadelesi hiçbir zaman saydamlık içinde yürümez ve kendi sınıf mücadelesini yürütmekte olan proletarya, burjuvazinin tuttuğu yoldan apayrı bir yol izler, kendisi de kendisine saydam görünmez ve birliğini yaratmak zorunda olan, karışık öğelerden oluşan bir sınıftır. Sınıf kavgası içinde, yavaş yavaş kavgadaki yerini bulur, birliğini sağlar, mücadele ve sınıf tavrını alır.*" (L. Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Birikim Yayınları, s.110)

8- Devrim, özünde "iktisadi bir sorun" değil, siyasal bir sorundur. Kapitalizmin iktisadi tükenişi, otomatik olarak yıkılışını değil, yıkılışının koşullarını olgunlaştırır. Kapitalizm, siyasal eylem olmadan yıkılmaz. Siyasal bağlamı öne çıkarmak, kapitalizmi aşmak için 'olmazsa olmaz'dır. Siyasal bağlamını öne çıkarmayan "demokratikleşme" söylemi, devrimin güncelliğini unutan "iktidarsız muhaliflik"tir... Oysa sosyalizmin bütün amaçları bir özgürlük çağrısına içerilebilir ve özgürlükçü perspektiflerle toplumsal hegemonya yaratılmadan da, krizi aşabilmek mümkün değildir..

9- Türkiye'de "imtiyazlı sınıf" diyebileceğimiz ve devletin kapıkulları statüsünde bir "entel" kastı ya da nomenklaturası vardır. El öpen ve el öptüren bu "imtiyazlı sınıf"tan olabilmenin iki şartından biri devletin ehli kapıkulu olmaksa; ikincisi de nomenklaturanın "onayını almak"tır. Yani Türkiye'de "saygın bir entel" olmak, statükonun bir parçası olmanın "gereklilikleri"ni yerine getirmekle mümkündür.

Öteki Yayınevi'nden ÇIKTI! Kitapçılarda.

"Sınırları Yıkmak"

Erhan MEYDAN

Bu ifade aslında Mary MELLOR'ın kitabının ana başlığı: SINIRLARI YIKMAK, Kitabın temel argümanını da açıklayan alt başlığı ise daha çarpıcı: FEMİNİST YEŞİL BİR SOSYALİZME DOĞRU*. Bu ifade her çalışmanın içeriğini ve yazarının anlayışını olduğu gibi özetliyor. Yaklaşımını içeriğini ve yazarının anlayışını olduğu gibi özetliyor. Yaklaşımını ve hareket tarzını açıklıyor. Her şeyden önce sorunları ortaya koyan ve çözüm arayışları doğrultusunda kendi önermelerini formüle eden bir çabanın söz konusu olduğunu belirtmek gerek. Sınırları Yıkmak, bu bağlamda çok yönlü ve kapsamlı bir sorgulayıcılığı, bütünlüklü bir eleştiri ve yönelimi ifade ediyor. Kendimize koyduğumuz düşünsel sınırlardan, her türlü ekonomik, etnik, ırksal, ulusal, kültürel ve cinsel eşitsizliklerin belirlediği sınırların kaldırılmasına kadar, bütünlüklü bir yaklaşım dile getiriyor.

Mellor, böyle bir bütünlük içerisinde yeni bir mücadele girişimi için feminizmin, yeşil anlayışın ve sosyalizmin bütünleştirilmesi projesini tartışmaya açıyor. Bu üç hareketin potansiyellerini ve sınırlılıklarını, birbirleriyle olan ilişkilerini irdeleyerek, böylesi bir bütünleşmenin olanaklarına ilişkin ipuçlarını sergiliyor. Ancak, bu feminist, yeşil ya da diğer "yeni toplumsal hareketler"in sosyalizme eklemlenmesi yönünde bir çaba değildir. Aksine Mellor'ın anlayışındaki üçüncü özellik, bu noktada ortaya çıkmaktadır. Toplama ve birbirine ekleme yaklaşımına kesin bir şekilde karşı çıkan Mellor, temellerden başlayan bir sorgulayış süreci ile sosyalizmin teorik-politik bütünselliğinin yeniden kuruluşunu önermektedir. Bu, elbette söz konusu hareketlerin toplamıyla sağlanabilecek bir şey değildir. Bunun için gerekli olan, sınırları yıkmaya kendi içimizden başlamak üzere, kuruluş ilkelerinden itibaren köklü sorgulamaların ortaya konulabilmesidir.

Kişisel bir açıklama olarak yazdığı politik girişte Mellor, şöyle söyler: "*Benim yapmayı istediğim, gerek insanlık gerek gezegen açısından yaşamı idame ettirebilir bir geleceğe ulaşmak istiyorsak, ister istemez bütünleşmeleri gerektiğini sergileyerek, bu üç hareketin fikirlerinden yola çıkıp feminist, yeşil ve sosyalist bir hareketi savunmaktır*". Seslendiği kesim feministler ya da yeşillerden daha çok asıl olarak sosyalistlerdir. Sosyalizmin, kadını ve doğayı içerecek şekilde genişletilmesinden daha kapsamlı olarak, bütünselliğin sağlanabilmesi yönünde temellerden başlanması gerekliliğini belirtir.

Feminist ve Yeşil hareket kapsamlı bir bakışa ve teorik birikime sahip bulunuyor. Köklü bir felsefi yaklaşım ve çok zengin bir literatür geliştirmiş durumdadırlar. Mellor eleştirel bir yaklaşımla bu zenginliğe sahip çıkmaktadır. Kadının ve doğanın erkek egemen ekonomik sistemlerde nesneleştirilerek sömürüldüğünden hareketle, köklü bir çözümlemenin ve karşı koyuşun bu temellerden başlaması gerektiğini savunmaktadır.

Mellor, ekolojik kriz olgusundan veri olarak hareket ediyor ve öncelikle bu olgu üzerinden ortaya çıkan yeşil anlayışın kapsamlı bir değerlendirilmesini yapıyor. İnsani gelişmenin ekolojik sınırları konusunda Yeşil hareketin önemini belirterek, ekolojik bakışın ilkelerini irdeliyor.

"*Yeşil hareet, insani gelişmenin gezegenimizin varlığımızı idame ettirme kapasitesini aştığı konusunda bizi uyarmıştır. Endüstriyalizmin yarattığı dev teknolojiler (ulaşım ve iletişim, kitlesel üretim ve kitlesel tüketim, sanayileşmiş tarım ve askeri teknoloji) insan ırkının, diğer canlı türlerinin ve gezegenin yaşamasını tehdit etmektedir.*"

Bu tehdidin ortadan kaldırılabilmesi, toplumsal eşitsizliğin ve doğanın sınırsız bir kaynak olarak tüketilişinin bir bütün olarak ele alınmasını gerektiriyor. Bunun için her şeyden önce, 'doğayı insan için bir kaynak' olarak gören bakış açılarından kurtulmak gerek. Bu ise, köklü bir şekilde modernizmin sorgulanmasını zorunlu kılıyor. Dolayısıyla, Marksizmin modernizmin sınırlarıyla hesaplaşması kaçınılamaz durumdadır.

Böylesi bir sorgulama bakımından ciddi mesafeler almış olan Yeşil hareketin temel sorunu ise, toplumsal ve politik alandaki belirsizliklerinde ortaya çıkmaktadır. Mellor, "ekolojik krizin içkin bir politikası yoktur" diye belirtir ve ekolojik krizin, kendiliğinden ekolojik bir yanıt üretmediğini söyler. "Yeşiller şu an ki sömürü sisteminden bir çıkış yolu öneriyorlar mı? Yeşil bir geleceğe uzanan yol hangisidir?" vb. çeşitli soruların yanıtlarını arar. Bu noktada Mellor, insanlık ile doğanın birbirini etkilediği diyalektik ilişkiyi temel yaklaşım olarak kabul etmektedir. Biyolojik ve toplumsal evrim arasında bir süreklilik olduğu anlayışını benimsemektedir. Nitekim, toplumsal eşitsizlik ve doğanın yok edilişinin bir bütün olarak ele alınması anlayışı buraya dayanır. Çünkü sorun, yüzyıllardır süregelen ve insan-doğa ilişkisini birbirinden koparan düalist anlayışlarından kaynaklanmaktadır. Marksizm de, başlangıcındaki diyalektik vurgularına rağmen, bu düalist yaklaşımın içinde kalmıştır. Bu noktada Mellor, Yeşil perspektifi kesin bir şekilde benimser.

Öte yandan Mellor'a göre, geleceğe uzanan yeşil yola, en çok ezilen ve en ağır yükü çeken kadınlardan başlamak gerekmektedir. Çünkü "doğanın imgesi" olarak kadına boyun eğdirilmekte ve ataerkil hiyerarşik toplumlarda kadınlar sınırsızca sömürülmektedir. Dolayısıyla başlangıç ilkesi olarak kadının yaratıcı, düzenleyici ve koruyucu dünyasını yeniden keşfetmekten söz eder Mellor.

"*Olay, cinsiyet temelinde bölünmüş bir toplulmun yol açtığı zararları onarma olayı değil, erkeklerin yarattığı ekonomik, politik, askeri ve cinsel egemenlik yapılarını alaşağı etme olayıdır*". Mellor, bu çerçevede, feminizmin, cinsiyet temelinde bölünmüş erkek egemen sistemlerin radikal eleştirisini kabul eder. Kadın merkezli yaklaşımı çıkış noktası olarak alır. Mevcut iktidar yapılarının erkek çıkarları ve önceliklerinden yola çıkarak oluştuğunu, gelecek açısından yaşamı sürdürebilir bir toplumun ise, kadınları önceliklerinden ve özelliklerinden yola çıkarak yaratılabileceğini belirtir. Çünkü, toplumda "yaşam araçlarını yaratıp sürekliliğini sağlamaktan sorumlu olan kadınlardır."

Oysa, erkek egemen toplumsal sistemlerde kadınlar, yaşama "fahri erkek-

ler" olarak katılıyorlar. Yaşanan sosyalizm deneyimlerinde de, bu gerçeğin değişmediği görüldü. Kadın, tıpkı doğa gibi tahakküm altına alınmaktan ve sömürülmekten kurtulamıyor. Mellor'a göre ise, doğayı ekolojik sınırlarından olduğu gibi, kadını da biyolojisinden ayrı olarak ele almak doğru değildir. Bu nedenle, geleceğe yönelik bir toplumsal proje, kadınların özelliklerinden ve tecrübelerinden yola çıkan bir yaklaşımla geliştirilmelidir.

"Feminist yeşil bir sosyalizmin dayanağının, şimdiye kadar kadınlara yüklenmiş olan değerler (fedakarlık, kendini düşünmeden bakma, başka insanların potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olma arzusu) oluşturmalıdır. Kadınların cinsel özgürlüğü feminist, yeşil, sosyalist bir politikanın merkezine alınmadıkça başarılamayacaktır bu"

Mellor, ayrıca, kadınların ödenmemiş emeklerinin değerlendirilmesi talebinin, tıpkı doğanın sınırsızca sömürülüşünde olduğu gibi, ekonomik sistemlerin ve bu temeldeki çözüm arayışlarının sınırlarını ortaya koyduğunu belirtiyor. Ekolojik yıkım bizim dışımızda bir sorun olarak görülemeyeceği gibi, kadınlar da artık bedava ev-içi emeği olarak görülemezler. Oysa bütün ekonomik sistemler bu iki olguyu görmedi.

Bu çerçevede, feminist ve yeşil politika arasındaki ilişkilere de değiniliyor. Doğa ile yakınlığı temel alan eko-feminizm, kadınların 'biyolojik özgüllüğü' ve 'tinselliğe' önem verdiği ölçüde, Mellor tarafından olumlanmaktadır. Özellikle, kadınlarla erkeklerin doğa ile ilişkileri bakımından farklılaştıklarına işaret edilmekte ve 'dişil' değerlerin altı çizilmektedir. Ancak, bu noktada Mellor, toplumsal ve politik sorunlardan uzaklaşma tehlikesine ve yeni bir düalizme düşme sorununa önemle işaret eder. Önemli olan, hem toplumsallığı hem de doğaya yakınlığı temel alan eko-feminist bir kavrayışın benimsenmesidir.

Feminist, yeşil bir sosyalizmin ana hedefi ise, Batı düşüncesindeki 'ekonomizm' egemenliği, yani endüstriyalizmdir. Mellor, Marksizm'in de içinde yer aldığını belirttiği bu düşünce tarzını, çalışmasının temel eleştiri konusu yapmaktadır. Sanayi üretimi temelinde ortaya çıkan Marksizm, kapsamlı bir kapitalizm eleştirisi yapmasına rağmen üretkenlik, sınai büyüme ve gelişme saplantısına düşmekten kurtulamamıştır. Yaşanan deneyimlerin "sanayi sosyalizmi" olmaktan öteye gidemeyişinin temel nedenleri buradadır. Sosyalizm, verili sanayi üretimi temelinde yeni bir ekonomik düzenleme modeli olarak kalmıştır. Dolayısıyla sürdürülebilir, eşit, özgür ve sömürüsüz bir geleceğin yaratılması başarılamamıştır.

Mellor, günümüzde de geleneksel sosyalist partilerin, ekonomik sistemler içinde kalarak iktidar mücadelesi vermekle sınırlı kalırken, feministlerin ve yeşillerin politik belirsizliklerine rağmen, endüstriyalizme ve modernizme meydan okuduklarını belirtmektedir. Dolayısıyla, sosyalistler bugün kendi sınırlılıklarıyla hesaplaşmak, düşünce kalıpları ve anlayışlarını aşmak zorundadır. *"Sosyalizm kapitalizmle hesaplaşmadan önce, kendi akıl yürütme çerçevesinin ötesine geçerek, bu olguyu aşmak zorunda kalacaktır"*. Yani, sosyalist düşünce, sanayi uygarlığını aşan bir perspektife ve teorik çerçeveye sahip olmak durumundadır.

Bu doğrultuda Mellor, feminist ve yeşil hareketin köklü meydan okuyuşunu ve köklü teorik yaklaşımını, politik ve toplumsal bir proje ekseninde, iktidar mücadelesi ile bütünleştirmek gerektiğini belirtir. Bakış açısındaki ayırıcı özellik, kadın ve doğa merkezli bir yaklaşıma sahip olmasıdır. Ancak, burada sınıf mücadelesinin reddedilmesi sözkonusu değil. Geleneksel sınıf politikası eleştirilmekle birlikte, sınıf gerçekliği tümüyle yadsınmıyor. Ayrıca, ezilen ve sömürülen halkların özgürlük mücadeleleri ve anlayışları da sahiplenilmektedir.

Ancak Marksizm, her şeyden önce endüstriyalizmle bütün bağlarını koparmak zorundadır. Mellor, teorik yapıdaki bu bağların izini sürer ve eleştirisini yapar. Sosyalizm, böylesi bir hesaplaşmayı yapmadığı ölçüde reel politikanın sınırlarına hapsolmuş ve modernizmin düşünce kalıplarını, sınırlılıklarını aşamamıştır. Dolayısıyla köklü bir hesaplaşma kaçınılmaz görünüyor. Bu, yeniden kuruluşun kaçınılmaz bir başlangıç adımıdır.

"İnsan sıkıntılarının ve global bir çaptaki ekolojik yıkımın ağırlaşmasından kaçınmayı istiyorsak, önümüzde fazla zaman yoktur. Bugünkü dünya sistemine; özel mülkiyete, kâra ve öz çıkara dayalı olan, militarize ulus devletlerin ayakta tuttuğu patriyarkal kapitalizmin rekabetçi ve bireyselci değerleri yön vermektedir. Bu, hem muazzam gelişmeler hem de muazzam yıkım üreten b sistemdir ama, yaşamı idame ettirebil bir geleceğe uygun örgütlenme ve d ğerleri olan bir sistem değildir. Bu gör ve yalnızca, feminist, yeşil bir sosyaliz uygun düşmektedir. Bu sosyalizm fem nisttir, çünkü kadınların yaşam üreten yaşamın sürekliliğini sağlayan çalışm larını tanımakta ve erkeklerin yıkıcı k rumlardaki egemenliğine dikkat çe mektedir. Bu sosyalizlm yeşildir, çünk insanlığın gereksinimleri ile gezegen bunların sürekliliğini sağlama yetene arasında yeni bir denge kurmak iç global çapta düşünüp harekete geçm miz gerekmektedir. Bu sosyalizm sosy listtir, çünkü dünyadaki bütün insanlar toplumsal bakımdan adil ve eşit bir to lulukta yaşama hakları olduğunu tan maktadır".

Elbette, hazır programlar, strateji taktikler, devrim araçları sunmuyo Mary Mellor. Ancak, umutlu bir yakl şımla, insanlığı geleceksizliğe mahkû eden kapitalizme karşı, kendi sınırlar mızın yıkılmasından başlamak üzer özgür bir geleceğin tasarlanmasına gerçekleştirilmesine çağırıyor. Bugünü karamsarlığı gören, ancak gelecekte umudunu yitirmemiş herkesi, köklü b şekilde düşünmeye, sorgulamaya, tartı maya ve harekete geçmeye çağırıyo Kayıtsız kalınamaycak bir çağrıdır b Ancak, bütün sorunların çözülüp, h şeyin hallolduğu anlamına da, gelmiyo Mellor, sorunları gündeme getirmek kendi ifadesiyle daha çok tartışmala teşvik etmek amacındadır.

Günümüzde "post-endüstriyalizm" "sanayi ötesi toplum", "bilgi çağı" benzeri söylemlerle, kapitalizmin çeli kilerinden ve sorunlarından kurtulduğu bütün insanlık için ideal bir sistem ku rulduğu propaganda ediliyor. Ancak b söylemler hiç bir şekilde gerçekliği ya sıtmamaktadır. Aksine kapitalist dünya zenginlik kaynaklarını hızla tüketere eşitsizlikleri kutuplaştırırken, yeryüzü nün geleceğini de ciddi bir biçimde teh dit etmektedir. "Kapitalizmin bütün su nabileceği zalimce ve ahlakdışı bir ya şam kavgasıdır." Oysa insanlığın, yaşa nabilir bir geleceği yaratmak üzere ge çek bir özgürlük kavgasına ihtiyacı va Sınırları Yıkmak, böylesi bir arayışı çağrısıdır.

* Sınırları Yıkmak

Feminist Yeşil bir Sosyalizme Doğr Mary MELLOR, Çev: Osman Akınha Ayrıntı Yayınları.

Silik fotokopiler

Mustafa ÖZ

İnsan da diğer nesneler gibi diyalektiğin oluşturduğu bir varlıktır. İnsan, felsefenin söylemi gibi yasanın zincirlerine takılmış bir "sonuç" bekleyen ya da o zincirde işlevini üstlenmiş bir nesne değildir. İnsan, canlı dinamik, ileriye yürüyen, beyninin katlarında sakladığı-ürettiği filizleri, düşünüya çıkarandır. Başka bir yönden de tarihselliğin oluşturduğu basamaklarda, insan özündeki yitirilmişlerle yeniden kendini bulmaya uğraşan ve ilişkilerini ona göre oluşturan "tek varlık" olma çabasını sürdürmek isteyendir...

"İnsan olma" ya da "insanlaşma" sürecinin kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Bu bağlamda insan-doğa ve insan-toplum ya da insanla-insan diyalektiği, binlerce yıldan beri uzayıp gelmektedir. Bu uzun yılların çeperlerinde hep "kendini" aramıştır insan. Zaman zaman "kimliğini" bulur gibi olmuşsa da, sonucu belirlemede görünürde, kendinin bilemediği sonsuzluğa doğru uzayıp giden, tükenmeyen bir "yarılık"tır insan...

İnsanın "değeri", gizil oluşumlarıyla eylemleriyle gün ışığına çıkmaktadır. İnsan, yaşamın günlük malzemelerinde değil, insanlığın "amaç" uçlarıyla "bütünlük" kazanmaktadır.... Yerküre nesnelliğinin öznelliğe çevrildiğinde insan edimlerini, diyalektiğin yasalarına vurduğu zaman insanlığın da insanlığa ait bir "varlık" olmanın değerlerini görmektedir...

İnsan yapısallığı, bir "görüntüdür", yansımanın kendisidir. Yansımaysa bir "sonuç" değildir. Maddeyle-yansımanın birlikteliği bir "bütün" oluşturmaktadır. İnsanlık artı toplumsallık, insanlığın konjektürel duvarlarına vuruş bir etmen olarak görünmektedir. Bu bakımlardan, "insan sürekli oluşumdur" diyebiliriz...

Bu açılardan baktığımızda Türk toplumunda "insanı" bulmak zordur ve gittikçe de zorlaşmaktadır. Çünkü bugün dünya insanı, kendi "insanlık" değerlerine aramaktan vazgeçmiş, kendisini oyalayan nesnelerin peşine takılmıştır. "İnsanlığı" arama amacının dışına çıkılmış, nesnenin dış görüntüsünün peşine düşülmüştür... yani bugünkü yeryüzü insanlığı, "insanlığın" peşinde değil, insanı etkisi altına alan doğasal ve toplumsal maddenin peşinde sürüklenerek bilinmeyen, önü görünmeyen ıssızlığa doğru akıp gitmektedir...

Hele Türk insanı, türk toplumu maddenin bulanık sularında ucu görünmeyen ummanlara doğru hızla yuvarlanmaktadır. Biraz daha somuta inecek olursak ve bu somut örnekleri, toplumun öne çıkmışlarından alacak olursak, bu toptancı kişilerin "çürük" kokularını duyarız, kendimizden de insanlığımızdan da nefret etmeye başlarız... Zaman kesitinde toplumun "öne" çıkardığı kişilere bakıyoruz, "iyi", "dürüst", "erdemli", "özverili" vb kişilikli görünen insanlar "zaman"la birlikte "değişime" uğramışlardır. "Çıkar" çemberi onları kendi eleğinde elemiş, kendi suyuyla kendi hamurunu yapmıştır. Hamur, başka bir "biçim" alınca, onlar toplumun kendilerine verdiği görevlerle, kendi kişiliklerini çatıştırarak bambaşka yörüngeye girdikleri gözlenmektedir... Böyle kişilerin bir zamanlar, "amacım bekçiyi dövmek" diyenler, çıkar dehlizlerinde körleştikçe, "zamanın" törpüsüyle törpülendikçe, "amacım, bekçiyi dövmek değil, üzüm yemek" demeye başlarlar... bu iki yüzü birden taşıyanların, "insanlık" denen yüceliğe erişme olanakları kalmamış demektir... Yani bir insanın önce hep etken iken sonradan "edilgen" duruma gelmesi zaaflaşma olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu kişiler, bu denli yiğitken, erdemliyken birden kendilerini neden kaybediyorlar?... Demek ki "insanlığı", "kişilikleri" yutan kocaman bir "deniz" var ortalıkta... Ama görünmeyen deniz, nasıl bir denizdir?... Bu denizi bulmada bizlere ipuçları veren örnekler var gözlerimizin önünde... Örneklemeleri, toplumun ucunda gibi görünenlerden başlayalım. Örneklerden birincisi; toplumun ısmarlama pazarlarında dolaşan, sürekli insanlık ve erdemlerinden söz eden, iyilikleri, kişilikleri etiklikleri uzun uzun anlatan ve bu özellikleri kimselere bırakmayan politikacılardır. Bunlar, toplumun basamaklarında kendilerini en yüksek "insanlık sembolü", kişiliğin en yüksek zirvesinde göstererek toplumdan referans istemektedirler. Bunları gözlemleyen, dinleyenler de böylelerine hayranlıkla bakmaktadırlar. "İnsanlarımızın kurtuluşlu bu kişilerin elinde" imajı yaratılarak bu kişilere "umut" bağlanmaktadır. Toplum, bu umut tüccarlarının peşinden koşmaya başlar. Uzun yıllardır da koşmuştur...

Toplumun gözünde tomurcuklanan politikacılar, ne zaman toplumun onayını alıp, seçilip suyun başına geçtiklerinde, hatta TBMM'sinin kapısından içeri adımlarını attıkları andan itibaren bu kişilerin birden nasıl değiştiklerini, insanlık erdemlerinden nasıl koptuklarını, ikinci yüzlerini birden görüntülediklerini, "toplumun umudu olup" nasıl umutsuzlukların simgesi olduklarını, daha önceleri "ilericilik" ateşi yaktıklarını ve ateşleri söndürerek tamamen gericileştiklerini, halk yığınları kısa zamanda anlarlar ve böyle kişilere nasıl kandıklarının öfkesini duyarlar içlerinde.

Bu neden böyledir?... İşte denizin bir ucu görünmüştür artık. Öteki uçlarını da görebilmek için ikinci "uç" örneğimizi somutlayalım...

Toplumun üstünde gerilmiş ipte görünenlerin ikincisi de basındaki "Köşe

yazarları"dır. Bu kişiler de köşe yazılarına başladıklarının ilk günlerinde yaktıkları ateşle, savurdukları dumanla, tutarlılıklarıyle, gözüpeklikleriyle, sergiledikleri "kişilik"lerle, yığınların gözdesi oluverirler. Tam bu bağlamda yazan da okuyan da mutludur. Okuyanlar birbirlerine, "Bugün filanın yazısını okudun mu? Hemen o gazeteyi bul, oku o yazıyı" demeye başlarlar. Hatta o yazıyı gazeteden keserler, özel dosyalarına yerleştirirler... Artık bu yazar, toplumun "uç" kişisi olmuştur. Tüm gözler bu büyük yazardadır...

Bir de bakarız ki bu göklere çıkarılan köşe yazarı, aylar yıllar geçtikçe köşesinde gittikçe ufalmaya başlar. Onun okuyucuları da şaşırırlar, birbirlerinin yüzlerine alık alık bakmaya başlarlar. "Ne oldu bu adama" diye şaşkınlıklarını çevreye bildirmeye başlarlar. Çünkü umut bağladıkları yazarın ilk günlerindeki olduğu gibi "fikirleri" bitmiştir. Bu kez yeni düşünceler üretemeyen yazar, ne yapacaktır? Politik dedikoduları karalamaya başlayacaktır. Böyle böyle hem günlük yazar, hem de okuyucusu tükenir gider. (Bunların örnekleri bugünkü burjuva basınında çoktur.) Yazarın tüm tükenişi sırasında gazetenin patronu yazarı yakalar, kendi emrine alır onu. Bundan sonra her şey bitmiştir artık. Patron-sermaye kendine iyice bağlamıştır yazarı... Yine bu süreçte yazarın ilk okuyucularıyle kendisi arasında aşılması zor zıtlıklar belirmeye başlar... Yazarın ilk okuyucuları, aynı yazarın politik yazılarını okuyunca ne denli aldandıklarının ayrıntısına vararak ona küfür etmeye başlarlar bu kez...

Böyle bir yazar da "düşünce", "fikir" üretimi gibi bir "ürün" oluşmaz artık. Çünkü emir-komuta zincirine takılmış kişilerde "düşünce" oluşur mu? Düşünce olmayınca yeni fikirler nereden ve nasıl oluşacaktır?... bu örnekleri uzatmak olası. Ama anlaşıldığına göre gerek de yok uzatmaya...

Şimdi denizin tümü göründü demektir. Bu insan yutan deniz, devlettir. Devletin kurallarına uyan, onun dışına çıkamayan insanlar, "fikir" üretemezler üstelik bunlar, gittikçe de gericileşirler...

Bugün medya demek devlet demektir. Bir de bu basına "beşinci kol", "halkın sesi" vb. tanımlar yapılırki, bugün için onların hiç birisi de doğru değildir. Bugünkü basın, devletin paralelinde, devleti herşeyin üstünde gören, devletin her yaptığını hukuksal ve adaletli gören, hatta yargısız infazları bile "haklı" göstermeye çalışan bir basın, halk yığınlarından çok çok uzaklardadır... İşte önceleri bir kutup yıldızı gibi parlayıp sonra birden sönen yazarlar, devlet denizine batmış olan yazarlardır...

Dünkü basın ve yazarları, bugünkülerle kıyaslanmayacak şekilde daha aydınlıkçı, daha "ileri" tutumdaydılar... onlar, devletin organı değil, halklarının sesi-gözü-kulağı olma yolundaydılar... O günkü yazarlar, gazetelerinde hergün yeni fikirler üretiyorlar, sergeliyorlardı. Bunları okuyan yığınlar da yeni düşüncelerden aydınlanıyorlar ve kendilerini, görüşlerini değiştiriyorlardı. Kısaca o günkü basın, "yeni insan"ı oluşturuyordu.

Bu basın organlarını en somutları, Tan, Tasvir-i Efkar; dergilerden de Yeni Dünya, Ses, Yeni Ses, Adımlar vb. Bu ilerici basın, hem yeni düşünceleriyle halkları aydınlatıyorlar, hem de anti-faşist mücadele yürütüyorlardı. İlerici fikirleri ortaya attıkları ve insanları uyardıkları için o günkü yazarların başlarına gelmedik bela kalmamıştır. Devlet, onlar için mahkemelerini çalıştırmış, hapishane kapıların ardına dek açmıştır.. bugün de o geçmiş günde de, halk ve ezilmişler için tavır koymak oldukça zahmetli bir "iş"tir... O günkü basın, tüm bu zahmetleri göze almıştır. Bu günkü basın da dünkülerin tam tersini yapmaktadır...

Bu süreçte iki yol karşımıza çıkmaktadır: Birincisi, devletten yana, devletin sesi, borusu olma yolu; ikincisi de emekleriyle geçinen "insan olma" yoludur ki bu çok çetin bir yoldur.

Onun için bugünkü basında yürütülen, "insanları sisteme ram etme" politikası, insan olma, özgürleşme, demokratlaşma edimlerini de susturmaya yönelmiştir. Bu bağlamda tekelsi, devletsi gazetelerin gerek "haber-yorumları", gerek "köşe yazarları", öylesi bir misyonu üstlenmişlerdir ki, bunun altından da kalkılası değildir... Bir anda devletin borusunu çalma, öte yanda da halklara ihanet etme gibi edimler, en ağır işler(dir)...

Yukarıda söylenenleri konjoktürel açıdan düşünecek olursak, böyle bir köşe yazarının "fikri", "görüşü" olabilir mi?.. Böyle kişileri geçmişteki yazarlarla kıyaslamak olası mı?... Gerçi, o günkü devlet yapısıyla, koşullarla bugünküler arasında çok farklı ayrıntılar vardır. Ama "yazarı" "koşullarla" kıyaslayamayız. Evet, bugünkü yazar, gazetesinin havasına uymak zorundadır. Zorundadır da yine fikri olan yazar, her yerde dürüstlüğünü gösterir. Çünkü insan olma, bir dürüstlüğün göstergesidir...

Bugünkü tekelsi gazetelerin köşelerinde boy gösterenlerin çokları açıkça devletin sözcüsüdürler. Bunların amaçları, toplumsaldaki alternatif düşünceleri eriterek devlet bazında toplamak ve merkezi gücü artırmaktır. Asıl olan emek-sermaye, devlet-özgürlükler çelişkisini unutturarak, hedefi başka yönlerde göstererek sözde yazarlık görevlerinu yapmaktadırlar!... Söz gelimi, "hırsızlıklar", "rüşvetler" vb. düzenden kaynaklanan çarpıklıkları asıl "sorunmuş" gibi hergün gündemde tutmak, dikkatleri başka yönlere çevirmektir.

Bence, günlük olayların yarım-yamalak yorumlanmasıyla "yazar"lık olmaz. Köşe yazarlığı bir yorumculuktur ama gerçekler ve sistemin özü gizlenerek, devlet-patron sarmalı gözardı edilerek, olaylara bu açıdan bakarak yazılar karalamak, köşe yazarını gittikçe küçültür... Bu köşe yazarı silikleşir. Onun için ben bunlara "silik fotokopiler" diyorum. Yani devletin fotokopileri bunlar. Ama bu fotokopiler devlet gibi net değil, onun pek görünemeyen, seçilemeyen silik çıkmış fotokopileridir...

"İnsanlık" giysisini giyenler, başkalarının, başka yerlerin, başka düşüncelerin fotokopileri olmamalıdırlar. Çünkü insanın içselliğinde onu dürten "mükemmellikler" vardır. Bu öz ve onun bilinci, dıştan algıladıklarıyla oluşmaktadır. Dış ve zihinsel oluşum diyalektiği, "kişiliği" oluşturmaktadır...

Aşkın ve devrimin yeni baştan doğuran pratiği

Erkan UĞUR

YENİ BAŞTAN DOĞURAN, BÜTÜN HAYATI ÖZÜMLEYEN, ÜRETEN, YENİLEYEN KİMLİK

Aylık olarak yayınlanan **YENİDEN** dergisinin Ekim 1996 tarihli 17. sayısında yer alan **Doğanay Çakır** imzalı okur mektubu aşk ve devrim konusunda güzel noktaları yakalayan ve bütün sosyalistlerin üzerine eğilmesi gerektiğine inandığım güzel vurguları içeriyor. Bu mektubu okuyunca olduğu gibi aktarmanın ve bunun üzerinden açımlamak istediğim kimi noktaları **Uzun Yürüyüş** okurlarıyla paylaşmanın öğretici ve eğitici olacağını düşündüm.

İşte "Aşk ve Devrim" başlıklı mektubun tamamı; *" Hayat devam ediyor. Kuşkusuz bunun devrimciler açısından politik ifadesi sınıflar mücadelesinin devam ettiğidir. Sınıf mücadelesinin somut görünümünün düşük yoğunluklu seyrettiği günümüzde, kendi politik kültürünü ve siyaset tarzını 80 öncesine göre oluşturmuş Türkiye solu; bu yeni duruma uygun mücadele çizgisi geliştirmekte güçlük çekiyor. Böyle bir mücadele çizgisinin geliştirilmesine katkı olabilmesi açısından aşka değinmeyi uygun buldum. Çünkü bugün Türkiye'de ve dünyada yaşanan tarihsel alt-üst oluşun en önemli yansıma alanı kişilerarası ilişkilerdir. Bunun içinde AŞK'ın özgün bir konumu var. Kimse kimseye aşk konusunda "teorik" bir ders veremez. Çünkü aşk insanın en özel ve irrasyonel ilişki kurma biçimidir. Öznel dir, çünkü siz belli bir kişiye aşık olursunuz. O kişi yalnızca size hitap ediyordur. Birçok karşı cins içinden siz O'nu seçersiniz. İlle de O, başkası değil. İrrasyoneldir, çünkü kuralsızdır aşk. Toplumca kabul gören birçok ölçütü bir kenara koyarsınız. O ölçütlerin dışında birisine aşık oluverirsiniz. Üstelik ölçüt bile kullanmayabilirsiniz. Çünkü ölçütler rasyonel, aşk irrasyoneldir! Çünkü "gönül kimi severse güzel odur". Kişiliğimizi bulmamızda, ürettiklerimiz ve başkaları ile ilişkilerimizdeki kendimizi anımlama sürecimiz önemli bir yer tutar. Her (arkadaşlık, akrabalık, sevgili vb...) ilişkimizdeki "ben", biraz farklı bir bendir. Kimi ilişkilerimizde kaprisli olduğumuza, kimilerinde duygusal yanımızın ön plana çıktığına tanık oluruz. Aşk, bütün bu ilişkilerimiz içinde, kendimizle bütün olarak en çok hesaplaştığımız, daha iyi daha olumlu olmak adına yüreğimizden gelen bir mücadele isteğinin temel dayanağı olup çıkar. Sevgilimizle kuracağımız geleceğin hukukunu birlikte oluşturur ve üretiriz. Karşılıklı ve birlikte bir çabadır bu. Değişmek ve değiştirmek isteğidir. En olmadık şeyler tasarlar, en akıl almaz işlere girişiriz. Bu mücadele içinde dayandığımız temel güç kaynağımız aşktır. Eğer nesnel durummuz da (iş, aile, çevre, medeni durum vb.) uygunsa ve tabii ki aşk denilen o iletişim biçimi de sürüyorsa, birliktelik başka bir evreye (birlikte yaşamak, çocuk yapmak, evlenmek...) geçebilir. Tersi durumda zorlu bir mücadele süreci sizi bekliyordur. Nesnellik ve irade karşı karşıya gelmiştir. Bu noktadan sonra, iktidar "ikimizdedir" denilir. Ürettiğimiz paylaşım biçimi, maddi değerler ilişkinin hukuku geliştikçe biz bu değişime ayak uydurmaya çalışırız. Birliktelik hukukunu yaratamadığımız ölçüde de, ilişki yormaya, tüketmeye başlar. Ve ayrılık acı bir yenilgidir. Ayrılıklarda da, tıpkı siyasi yenilgi dönemlerinde olduğu gibi , kendimizi sorgulamaya başlarız. Geçmişimizi, değerlerimizi, davranış biçimlerimizi... tek tek ele alır, düşünür, kendi içimizde tartışırız. bu sorgulama sırasında neyin doğru neyin yanlış olduğunu saptamakta güçlük çekeriz. Sonra bir "toparlanma süreci" başlar. Aşk ne kadar devrime benzyor değil mi? İşte bu yüzden devrimciler aşık olmasını bilirler. İşte bu yüzden aşık olmasını bilmeyenler devrimci olamazlar. Ve işte bu yüzden, Yeni Türkü'nün o şarkısının yenilgi yaşamış devrimciler için derin bir anlamı vardır: AŞK YENİDEN!"*

Yaşamın anlamının özlü bir değişme ve değiştirme çabasında somutlandığı, mücadelenin insani bir yeniden doğum olarak içselleştirilmeye çalışıldığı, sorgulayıcı bir çabadır aşk. Devrim her seferinde hayatı yeni baştan doğuran, bütün hayatı özümleyen, yıktığının içinden yeni, güçlü ve ileri olanı üretendir. Değer yargıları, yeteneği ve kapasite gelişkinliğiyle geleceğe uzanmış aydınlık bilinçlerin bileşkesidir devrim.

Devrimi yapabilecek bilinçlerin gerçekten devrim yapabilmesi için aşık olmayı bilmeleri gerekiyor. Çokça anlatılır sosyalistlerin 1980 öncesi aşk pratikleri. Bacı-kardeş edebiyatıyla biçimlenen türlü tutarsızlık ve yalpalamalarla aşık olamama, aşkını ifade edememe, bu noktadaki geriliğe koşut olarak devrimi kavramadaki kopukluk, dönüştüren/yaratan kimliğini özümseyememe, kuruluk ve yeteneksizlik.

Bunun yanında gerçekten aşık olabilmek, aşkın tabiatındaki karmaşayı, mücadeleyi ve zenginliği yakalayabilmek, aşkın üzerinde yükseldiği toplumsal zemini anlayabilmek/kavrayabilmekle ilgilidir.

Toplumlar aşklarını içinde bulundukları düzeye göre yaşarlar. Aşkların ve devrimlerin siyasal-kültürel-sanatsal olarak güçlü aydınlanmalar sonucu ortaya çıkmış olması gerçeği de bunun iyi bir açıklayıcısıdır.

Aşkın devrim gerçeğiyle tanıştığı, devrimin aşk gerçeğiyle yoğrulduğu/biçimlendiği dönemler insanlığın köklü ilerleyişinin adımlarını attığı zamanlardır. İşte bu noktadandır ki aşk için devrim gerçeğiyle tanışmak gereklidir. Devrim gerçeğiyle tanışmak içinde pişiren ve sorgulayan aşkı keşfetmek, onu yaratmakta aynı şekilde gereklidir. Bu yönüylede aşka zaman yok diyenlerin devrimi yaratmaya zaman yok diyen ütopyalarından kopmuş bir gerçeklikte olduğunu teslim etmemiz gerekiyor.

Devrimin mekanikçe basit bir alt-üst oluş olarak görülmesi, kaba materyalist düzeyde sadece maddi bir çıkar derekesine indirgenmesi yaklaşımlarının aşka ve devrime yabancı oluşunu peşinen vurgulamalıyız. Aşkı fizyolojik bir ihtiyaçtan daha güçlü olarak tutkuyla isteyebilecek aydınlanmacı bilinçler, aşkın özlü değişme ve değiştirme kimliğine vakıf olabilirler.

Aşkın ve devrimin insanileştiren, hayata bağlayan, öğreten ortak kimliği zevkleri, acıları, tutkuları, özlemleri, istekleri ve korkularıyla insan olmaya dönüştür aslında. Yitirilen duygularımızı, çalınan kimliğimizi yeniden yaratmaya koyulmadır, dünyayı yeniden yaratma isteğini içinde hissetme, tükenen ümitleri alevlendirmedir.

Önemli bir nokta daha var ki aşk da devrim de geçtiği alt üst oluşlar içinden kendi biçimlendirişini, hukukunu yaratır ve yaratılan bu biçimlendiriliş ve hukuk onun ereklerine, tutkularına, ütopyalarına ulaşmada ne kadar mesafe kattettiğini gösteren bir aynadan başka birşey değildir.

DEVRİM, ANLAM KATMA YA DA YENİDEN TANIMLAMADIR; AŞK DA ÖYLE!

Her devrim eğer devrimci bir devrim ise bir şeylere yeniden anlam katmak, yada yeniden tanımlamak ve derinleştirmek misyonundadır; vicdanı kirletilmiş insanlara yeni bir ahlak, özgürlük ve ütopyanın çağrısı niteliğindedir. Aşk da bu misyonu ve niteliği bağrında volkan gibi taşıyan güçlü ve köklü bir devrimdir.

Yeni Türkü'ün *"Aşk Yeniden"* dediği şarkı bana başka bir **Yeni Türkü** parçasını anımsattı; geçmiş yanlış ve doğrularıyla kavrayan gelecceğe ışık olmasını sağlayan umu dolu bir şarkının ezgisiydi bu;

Ne geçmiş tükendi, ne yarınlar
hayat yeniler bizleri
Geçse de yolumuz bozkırlardan
denizlere çıkar sokaklar....

Yanıtlar

Serdar ÇAKMAK

Takriben dokuz aydır **Uzun Yürüyüş**'de yazıyorum. Derginin en fazla eleştiri alan yazarı ünvanını taşıyorum. Bana gelen eleştirileri bir vesile sayarak, şu son dokuz ayın muhasebesini yapmayı zorunlu buluyorum. Dergiyi, bazı yazıları ve kaçınılmaz olarak bana getirilen eleştirileri, okuyucunun huzurunda değerlendirmek istiyorum.

Herşeyden evvel **Uzun Yürüyüş**'ün, Kaypakkaya geleneğinin içerisinde bulunduğu ciddi bunalımın bir tezahürü olduğunu düşünüyorum. Son onbeş sene içersinde, Kaypakkaya camiasının önemli ölçüde cemaatlaştığı bir vakıadır. Kızılabilir ama bu, bence sosyolojik bir tespittir. Halbuki Kaypakkaya geleneği, kurulduğu dönemde ülkenin bir çok yöresinden, bir çok milliyete mensup devrimci militanı bağrında toparlamıştır. Ancak şimdi, maalesef Dersim cemaatının çatı örgütü halini almıştır(istisnalar kattiyyen kaideyi bozmamaktadır). Takdir edilir ki, kapalı köy ekonomisini andıran bu ortamda, devrimci ideoloji değil, en fazla feodalizmin ideolojisi yeşerir.

Kaypakkaya geleneği yoksul köylülerin geleneğidir. Ve kaçınılmaz olarak köylü savaşını vermekle mükelleftir. Ancak aydın birikimine de ihtiyacı vardır. Halbuki, geleneğimiz saflarından aydınları kaçırmıştır.

Şu anda bizim camiamız için gerekli olan, bir aydınlanma dönemidir. Böylesi bir süreç, ancak içimizde sosyal bir barışla mümkündür. Sosyal barış herşeyden evvel gereksiz husumet, güvensizliği ve önyargıyı ortadan kaldıracaktır. *Önce sağlıklı siyasi-ideolojik ayrılığı, ardından da sağlıklı birliği tesis edecektir.* Kısacası, tarihin geleneğimize yaptığı cilveleri repetaklak etmek için, tepemize toplanan karabulutları dağıtmak için, "dar grupçu çıkarlar"ımızı gündemimizin en üst sırasına oturtmak zorundayız.

Kaypakkaya geleneğinden gelen iki gazetenin yukarıda anlatmaya çalıştığımız kaygılardan uzak oldukları bir gerçektir. Cemaatlaşma her ikisi için de sözkonusudur. İşte burada, **Uzun Yürüyüş**'ün sözünü ettiğimiz cemaatlaşmaya tepki olarak ortaya çıktığı kanısındayım. ***Kaypakkaya***'nın, "***Kürecik Bölge Raporu***"nda "orta köylülük" diye adlandırdığı, Marks'ın ise, "shepkeepers(dükkancı)" diye tanımladığı sınıfların siyasetini benimseyen iki gazetenin, genel olarak Marksizm-Leninizm-Maoizm'i ve özel olarak da Kaypakkaya'yı öcü gibi gösterip, her türlü tartışmanın önünü kesmesi, **Uzun Yürüyüş** editörlerinin "*çok sesliliğe ve çok renkliliğe*" ihtiyaç duymasının sebebidir diye düşünüyorum.

Benim **Uzun Yürüyüş**'le müşterekliğim de burada başlamaktadır. İçinde bulunduğumuz dönemin, Kaypakkaya geleneğinin çıkarı açısından son derece nazik olduğunu düşündüğüm için, Uzun Yürüyüş'ün, bu gelenekten gelen bütün insanların tartışma platformu olmasını can-ı gönülden arzulamaktayım. Dergi ile "*allah rızası için bir konuda bile uyuşamayan*" bendenizin, nacizane fikirlerini deşifre etme dürtüsü buradan kaynaklanmaktadır. Kaçınılmaz olarak, "*Yüz Fikir'in olanaklarını aynı mantıkla sömüre*"ceğim. Taa ki, "*yeter artık*" denilinip, "persona non gratas" listesine alınıncaya dek.

Uzun Yürüyüş'e gelen okuyucu mektuplarının ortak paydası; "*derginin fikirlerini açıkça ortaya koymadığı*"dır. Ben bu tespite bir miktar katılıyorum. Editörlerin kendi düşüncelerini deşifre etmekte ürkek davrandığı kanısındayım.

Gerçi bazı fikirlerde uç vermekterir. Dergideki söylem ve tekniğe baktığımda, şehirli devrimcinin, cemaatlaşmaya karşı tepkisinin daha da ileri giderek, köylülüğe karşı bir tepkiye dönüştüğünü hissediyorum. Satır aralarından bunu okuyorum. Cemaatlaşmaya karşı tepkinin, Türkiye'nin önünde duran köylü devrimine de bir tepki haline gelmesini ise ben, kendi payıma son derece tehlikeli buluyorum.Türkiye'nin akıllı kopmpradorlarını dahi, ***"Üç ayrı çağı, tarım toplumunu, sanayi toplumunu ve bilgi toplumunu eşanlı ve içiçe yaşayan bir ülkeyiz. Bir ayağımız Ortaçağ'da, bir ayağımız bilgi çağında... Nüfusun %40'ına ulaşan köylülük ve yükü gittikçe taşınmaz hale gelen tarımsal sübvansiyonlar"***a (Türkiye daha iyisini hakediyor. Yeni Demokrasi Hareketi. İstanbul 1994. Sf.12 ve 15) dikkat çektiği ortamda bizlerin, bu tip hassas konular üzerinde daha dikkatli tartışmamız gerektiğini düşünüyorum.

Dergi'nin "sorgulama" adı altında, 80'lerin ortalarından itibaren Türkiye'ye yeni gelen sivil toplumculuğun etkisinde kaldığı kanısındayım. Köylü devriminin de ötesinde, genel olarak Marksizm'in ABC'sine yönelen sivil toplumculuğun, dergi editörlerini epey etkilediğini müşahade ediyorum. Yarı sömürge/yarı feodal ceberrutluğun ezip, büzdüğü, zabt-ı rapt altına aldığı insan "*yeni korteks*"inin, "*söz ve örgütlenmenin özgürce yaşandığı, demokrasinin yaşam bulduğu bir dünya. Savaşların olmadığı, farklı ulusların mezheplerin, birbirine düşman değil, dost olduğu, her ulusun özgür olduğu bir dünya*"(1. sayı, sayfa 2) düşlemesi gayet normaldir. Ama gezegenin hangi parçasında yaşarsa yaşasın, hiç bir komünistin özlediği dünya değildir bu. El insaf! burada arzulanan dünyanın altına hiç tereddütsüz -bırakalım yabancıları bir kenara- **Hikmet Kıvılcımlı** (Vatan partisi Tüzüğü ile), **Mehmet Ali Aybar** (Güleryüzlü Sosyalizmi ile), **Murat Belge** (Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek ile) imza atmazlar mı? Atarlar. Ama bunun adı komünizm olmaz. Dünya çapında ilelebet sürüp gidecek sosyalist ülkeler cemahiriyesi olur. Bu totolojidir. Benim bildiğim komünizmde uluslar, mezhepler ve dolayısıyla da, sınıflar olmayacağı için, demokrasi denen sınıflı topluma has bir *araca da* gerek kalmayacaktır.

Dergi sayfalarında muazzam şekilde sosyalizm tartışmasına ihtiyaç duyulduğu hissedilmektedir. Katılalım veya katılmayalım. Sevgili **Oruçoğlu**'nun "Taslağın Taslağı" dizisi ve üzerine yürütülen tartışmalar bunun göstergesidir. Derginin birinci sayısında yayınlanan yazımda, "*Devrimci Entarnasyonalist Hareket'in saflarındaki tartışmalardan ne denli haberdarız*" diye sordum. Şayet "*çok seslilikten*" yanaysak, o zaman derginin edi-

törlerini, tartışmayı zenginleştirmesi için okuyucuların huzurunda; Kazanılacak Dünya Dergisi'nde (sayı 17) yayınlanan, K. Venu ile Bob Avakian arasında sosyalizme ilişkin yürütülen polemiği bölümler halinde yayınlamaya davet ediyorum.

* * *

Kadının biri, çocukla otobüse binmiş. Çocuğa bilet almamakta kararlı. Şoför, "hanım, çocuk için de bilet alacaksın" demiş. kadın, "şoför bey, bacak kadar çocuğa da hiç bilet alınır mı" diye itiraz etmiş. Şoför direnemeyip "geç hadi" demiş. Otobüs zamanla iyice dolmuş. Yaşlı bir adam ayakta duruyormuş. Yolcular, kadını uyarıp, çocuğu kucağına alıp yaşlı adama yer vermesini istemişler. Kadın karşı çıkmış. "Be kardeşim, eşek kadar çocuk da hiç kucağa alınır mı?"

Bizim geleneğimizde, özellikle 1972'ye "özeleştirisel" yaklaşıldığında, Kaypakkaya işimize geldiği zaman "bacak kadar çocuk"tur, işimize geldiği zaman da "büyük önderdir". Minareden at beni, in aşağı tut beni! **Uzun Yürüyüş**'ün sayfalarında, böylesi tahlillere sıkça rastlamak mümkündür. Örnek vereyim. "Herşeyden önce **Marksist klasiklerin bir çoğunun dahi ülkeye taşınmamış olduğu** bir durumda **24 yaşındaki genç** bir önderin, kısa mücadele tarihinde yapabileceklerinin çok da fazla olmayacağını bilmemiz gerekiyor".(Sorunlarımızın kökenine bir değini, Erkan Uğur, sayı 1, sf.22)(abç)

Erkan Uğur kaç yaşında bilmiyorum amma şu, "24 yaşındaki genç" lafına fena takılıyorum. Yeri gelmişken ilk önce küçük bir detaya değinmek istiyorum. Kaypakkaya'nın 1949 doğumlu olduğu sadece "resmi kütük"de kayıtlıdır. Doğumundan ancak iki veya üç sene sonra kütüğe yazdırıldığını ise babası ve annesi bilmektedir. Dolayısıyle, Kaypakkaya'nın gerçek yaşını tahmin etmek pek kolay değildir. Ama epey genç olduğu doğrudur(!). Konumuza dönelim. İlk önce okuyucuya, Kaypakkaya hakkında söylenmiş bazı şeyleri sunmak istiyorum.

"İbrahim Kaypakkaya hunharca katledildiğinde, henüz 24 yaşında olan genç bir komünist önderdi. Türkiye-Kuzey kürdistan açısından ele alındığında ona, geçmiş deneyimlerden yola çıkarak doğru Marksist-Leninist çizgiyi devreden bir yaşlı kuşak komünist yoktu. (...)

(...) Türkiye-Kuzey Kürdistan'da devrimci kadrolar 'sol', 'sosyalist' literatürle daha yeni tanışıyordu. Dünya Marksist-Leninist hareketinin temel eserlerinin birçoğu tanınmıyordu." (Yeni Dünya İçin, İbrahim Kaypakkaya Bolşevik Mücadelede Yaşıyor Yaşayacak, İstanbul, Mayıs 1993, Özel Sayı1t, sf.16-17)

"İbrahim öldüğünde 24 yaşındaydı ve taş çatlasa 5-6 yıllık bir deneye sahipti. 5-6 yıllık bir deneyle ve 24 yıllık yaşamla ne kadar bir birikim sağlanabilirse o kadarlık bir yetkinliği vardı. Yaptıkları ve yazdıkları onunla sınırlıydı" (Oral Çalışlar, 68' Başkaldırının Yedi Rengi. Milliyet Yayınları. İstanbul, Temmuz 1988, Sayfa, 26)

Erkan Uğur'un yukarıdaki alıntılardan kopya çektiğini ima etmiyorum. Fakat çok enterasandır, Kaypakkaya'ya karşı getirilen argümanların "hit listesinin" başında " 24 yaş"ında oluşu bulunmaktadır.

Kaç kitabın o yıllarda dilimize çevrildiğini merak edenlere söylüyorum. Şayet istenilirse listesini vermeye hazırım. 1968 ila 1970 yılları arasında dilimize çevrilen bütün Marksizm varyantlı eserlerin sayısı, tabir-i caizse burdan Şam'a yol olur. (Pardon. Stalin'in toplam 16 cildi maalesef tercüme edilmiş değildi!)

Gelelim şu "24 yaş" meselesine. Afedersiniz ama, Kaypakkaya kaç yaşında olsaydı böylesi bir münakaşa gereksiz olacaktı? Siyasi ve ideolojik önderlik için en ideal yaş grubu acaba kaçtır? Meraklıları için araştırdım. Marks 1818'de doğdu, ilk siyasi yazısını 24 yaşında(1842), Lenin 1870'de doğdu, ilk siyasi yazısını 26 yaşında (1896), Stalin 1871'de doğdu, ilk siyasi yazısını 30 yasında(1901) ve Mao 1893'te doğdu, ilk siyasi yazısını 33 yaşında (1926) yazdı. Küçük bir detay daha. Bu adamların hepsinin, "*Marksist klasiklerin birçoğunun dahi ülke(lerine) taşınmamış olduğu bir durumda*" genç yaşlarına rağmen, boylarından büyük işe kalkışmaları "esef" vericidir(!). Kaypakkaya'nın "suçu" ise, 24 yaşında komünist önder olmasıdır. Ancak, bütün bu detayların hepsi boşunadır. Ve komiktir. Çünkü muazzam kapsamlı bir konuyu, detaya boğmaktadır ve çapını küçültmektedir.

Sorunun adını net koyalım. Hiçbir babayiğit bugüne kadar Kaypakkaya'nın ortaya koyduğu siyasi/ideolojik projeyi alt edemediği için, yaşıyla uğraşmaktadır. Geri kitlelerin "daha çocuk bu" lafına takılıp kalınmıştır.

Şimdi de Kaypakkaya'ya üç cephden bakalım. *Birincisi* devletin cephesinden: "Türkiye'de komünist mücadelede şimdiki haliyle en tehlikeli o Kaypakkaya'nın fikirleridir. Onun yazılarında sunduğu görüşler ve öngördüğü mücadele metodları için hiç çekinmeden ihtilalci komünizmin Türkiye'ye uygulanması diyebiliriz." (TKML Dava Dosyası'ndaki MİT Raporundan)

İkincisi, Kürt cephesinden bakalım: "TİKKO Partizan savaş teorisini, gerilla devrim teorisini bizden daha iyi yaptı, onu söyleyeyim. *Sınıf temeli* esas aldıklarına göre çok daha iyi mücadele etmeleri gerekirdi." (Abdullah Öcalan ile Görüşme. Kaynak Yayınları, İstanbul 1990. Sf. 131)(abç) Bura No comment! demekle yetiniyoru (Türkçesi yorum yok)

Üçüncüsü, Uluslararası Maoist Hareket'in cephesinden bakalım: "İbrahim Kaypakkaya'nın kısa fakat son derece zengein hayatı, 1960'lı yılların dünya çapında devrimci Marksizm ile karşı-devrimci revizyonizm arasında tüm dünyada süren mücadelenin bütünsellikli bir parçasıdır...

"Türkiye'de bu sürece her yönüyle önderlik eden, Yoldaş İbrahim Kaypakkaya oldu. Yoldaş İbrahim Kaypakkaya bir dizi cephede, revizyonizmin gayet berrak ve mahvedici bir eleştirisini geliştirdi; bundan da öte özellikle, gerçek bir Halk Savaşı geliştirmenin Türkiye tarihindeki ilk cidi girişimini başlatarak- bu siyasi çizginin pratiğe geçirilmesinde önderlik üstlendi. İbrahim Kaypakkaya, Yoldaş Mao Zedung'un çizgisinin Türkiye'deki en tutarlı, köklü ve en sağlam savunucusu ve Mao'nun proleter devrimci içeriğini boşaltmaya çalışan sahte Mao 'savunucuları'nın en keskin muhalifiydi(...)

(...) Tüm bu sebeplerden ötürü, İbrahim Kaypakkaya, hem yaşamında hem de ölümünden sonra her çeşit devrim düşmanının hedefi olmuştur. Devrimin gelişmesine karşı olanlar, ya doğrudan ya da utana sıkıla İbrahim Kaypakkaya'nın çizgisine saldırmak zorunda kalmışlardır. Yoldaş Kaypakkaya'nın haklı olarak sahip olduğu yüksek itibardan ötürü, sahtekarca onun mirasını savunduklarını iddia eder görünen bazıları... İbrahim Kaypakkaya'nın sözümona 'eksikliklerini' eleştirmekte ve/veya, kendi eğri büğrü teorilerini devrimci kitlelere satmak için, İbrahim Kaypakkaya'nın çizgi

ni karikatürleştirip tahrif etmektedirler. Maoistler, İbrahim Kaypakkaya'nın bu çeşit 'savunucuları'na karşı uyanıklığı leden bırakmamalıdır." (TKP-ML'nin Kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın Şehit Düşüşünün 20. Yıldönümü Üzerine. Devrimci Enternasyonalist Hareket'in Komitesi'nin Açıklaması. Mayıs 1993. Kazanılacak Dünya, sayı 19, sf. 47-48)

Türkiye garip bir ülkedir. Yıllar önce genç bir İtalyan tenor, bizim devlet operamızdan iş ister. Sesi "yeterli bulunmadığı" için reddedilir. Bizimkilerin beğenmediği genç İtalyan tenor, şimdi dünyaca ünlü Luciano Pavarotti'dir.

Bizim geleneğin insanları da tuhaftır. Yıllarca "İbrahim" derler, sonra "dedik de ne oldu" diye sorarlar. Ne yazıktır ki, O'nun değerini akıllı düşmanla, sadık ve gerçek yoldaşları bilirler.

* * *

Türkiye'de seksenlerin ortalarından itibaren Marksist sol hariç, bütün siyasi akımlarda ciddi bir aydınlanma dönemi yaşanmaktadır. Bence; Sol'un çıkardığı dergiler yetmişlerden ve hatta altmışlardan da geridir. Dil, retorik, kavgacılık ve en önemlisi de tez, bu dergilerde namevcuttur.

Tez üreten kendini tartıştıran dergiler maalesef, barikatın öte tarafında çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi benim dikkatle takip ettiğim Türkiye Günlüğü dergisidir. Bu dergi takunyalı İkinci Cumhuriyetçilerin Cedit kanadı tarafından neşredilmektedir. Özal'ın, yaşasa idi Çankaya'dan inip bu grupla ortak bir parti kuracağı Ankara kulislerinde çokça konuşulmuştur.

Türkiye Günlüğü'nün, "24 Aralık 1995" üst başlığının altında, "Ucuz bir seçimin pahalı neticeleri: Halksız demokrasi, halksız siyaset ve 'çekinser' bir hükümet!..." manşetiyle yayınladığı 38. sayısını açıyorum.

Ve hiç yorum yapmadan, "*Devrim Durumu*" adlı ara başlıktan aktarıyorum. "Bu devir, fetret devridir, Kaos Nomos'a baskın gelmiştir. Milletlerin tarihlerinde böyle fetret devirleri hep olmuştur. Fetret devirlerinde 'Hakikat' ve riya birbirine karışır; herkes gerçeğin bir kenarından tutarak çekiştirir, herkes 'haklıdır'; tıpkı bizim 24 aralık seçimlerinde olduğu gibi, herkes 'kazanmıştır'...

(...) **Fetretin Marksist literatürdeki karşılığı, 'yönetenlerin eskisi gibi yönetemedikleri, yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istemedikleri bir devrim durumudur.'**(...)

(...) Kent yoksulları ve kaderlerini onlara göre kurgulamış olan Anadolu halkı, adalet isteklerini dinlerindeki kurtuluş ilahiyatı aracılığıyla duyurmazlarsa ve hele hele dinlerinin rantiyelerde çöreklenenlerin dinleriyle aynı olduğunu (bu Ramazan iftarlarında olduğu gibi) farkederlerse, elbette mazlumların dayanışma arzusu, **bir Lenin bulmakta gecikmeyecektir.**

(...) Sessiz yığınların sonsuza kadar susacağını ve merkez partilerine oy vermeyi sürdüreceğini sananlar, 24 Aralık 1995 seçimlerindeki analiz edilmeye değer tek gerçek sonuca bir kez daha bakıversinler. Merkezin erozyonu, inanılmaz bir hızla sürmektedir."(Sf.53-55)(abç)

Efendim, takunyalılardan alıntı yaptım diye, bendenizin hidayete falan erdiğini sanmayın lütfen. Dini akidilerim pek zayıftır. Öyleyse nerden mi çıktı bu alıntı? Hiiiç! Yanıtlar'ı yazarken, "*halkımızın hala meclisten umudunun olduğu, meclisin niteliğini tanıyıp, bilmediğini*" buyuran **Ata Yadigar** arkadaşın yazısı(sayı 4) aklıma gelmiştir.

Bu tip sağ subjektif tespitlerin yazar arkadaşa kimlerden yadigar kaldığını hepimiz bilmekteyiz. Onun için ben, müsadenizle gene benim gibi "*subjektif/öznel değerlendirme*"ler yapmaya bayılanlardan örnekler vereceğim. Bu sefer ustalar yerine kendime bulduğum başka "*şıracı*" şahitleri takdim edeceğim.

Graham Fuller hepimizin malumudur. Henri Barkey ise, Fuller'in ekolündendir. ABD'nin "Think Thank" yayın organlarından "World Policy Journal"in İlkbahar 1996 tarihli sayısında Barkey'in, "Türkiye, İslami Siyaset ve Kürt Sorunu" başlığı altında 24 Aralık seçimlerini değerlendiren bir yazısı yayınlandı. Bakın neler yazmış emperyalist kalemşörümüz: "*Bu seçim sonuçları üzerine yürütülen münakaşada kaybedenler, seçimin sonuçlarını da, yeni bir koalisyon hükümeti münakaşalarını da kaybetmişlerdir. Ortada olan gerçek, bu seçimlerin galibinin olmadığıdır. Bu seçimler, belki de önümüzdeki dönem gelecek seçimler zincirinin ilk halkasıdır.*"

*(...) Türkiye'de seçimler **kararsızlık ve karışıklığı** beraberinde getirdi. Gerek merkez sağ, gerekse de merkez sol partiler, kişisel sürtüşmelerin kurbanı oldular. 14 Şubat 96 (yazının yazıldığı tarih) itibarı ile şu anda güçlü bir hükümetin ortaya çıkması meçhul görünmektedir. Seçimlerden yedi hafta sonra Türk kamuoyu, Ankara'da parti liderlerinin sonsuz şekilde, ortak hükümet oluşturacak partner arayış dansına şahit olmaktadır. Hiç şüphe yoktur ki, bazıları gizlice ordunun müdahalesini arzulamaktadır.*"(sf. 44-52)(abç)

Şayet Türkiye'de kitleler, düzeni onaylıyorlar ve istikrar varsa, bütün bu islami ve emperyalist kalemşörleri tedirgin eden nedir? **Ata Yadigar**'ın üşenmeden, benim verdiğim, seçime katılmayanlar %15'nin içerisinden bulup çıkardığı %3 müdür? Hayır. Onları tedirgin eden "*düzenin çivilerini gevşetmiş olması*"da (ne kadar da masumane bir tespit) değil, yönetenlerin eskisi gibi yönetemedikleridir. Peki arkadışımızı tedirgin eden nedir? nesnel gerçekliği "uysa da uymasa da" söylemiş olmamızdır.

Hakikaten **Yadigar**'ın dediği gibi; "başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi sınıflar örgütlenmez, partileşmez ve müdahale etmezse, egemen sınıflar bir yolunu bulup yakayı kurtaracaklardır." Ya nasıl? "Parlamentoya ileri derecede ilgi gösteren halkımız var olduğu sürece bu kurumlarda çalış"arak! Gerçekten böylesi bir sağ subjektivist tespit "akıl alacak gibi değildir."

Daha evvelki yazılarımda, Lenin'in "Sol Komünizm" kitabının çok taktiksel bir sürece ilişkin olduğunu, bunun da ötesinde parlamenterizme hevesin, dünyanın diğer ülkelerinde devrimci güçlere neye mal olduğunu, döne döne anlattım. Şimdi tersinden bir yöntem özleyeceğim. Biraz da nesnel hayata ilişkin konuşalım.

Lenin'in "Sol Komünizm"de söyledikleri **doğru da olsa**, Türkiye'nin şu şartlarında *hem genel olarak, hem de bizim geleneğimiz açısından ise çok özel olarak, zerrece geçerli değildir.* 1996'da Türkiye'de hakim sınıfların, birbirlerine dahi legal siyaset yapmayı binbir dalavere ile yasaklamaya çalıştığı, toplumun geniş kesimlerini meclisden umudu kesip, (sağ ve sol) radikalizme yöneldiği, komünist olmayan ulusal hareketin bile 1984'te önce dergisiz, gazetesiz, televizyonsuz ve legal partisiz her şeyini gerillaya yatırarak savaşı başlattığı, bugün dahi bütün silahlı gücüne rağmen, legal partisine kendi siyasetini doğru dürüst izlettiremediği bir ortamda, söyler misiniz, bizim geleneğimiz nesine güvenip de legal mücadele verecek? Ne ordusu doğru dürüst ordu, ne parti yapısı doğru dürüst parti. Hilkat garibesi gibi ortada

kalır. Acep işe nerden başlasak? Yazık. Geleneğimizin, Kaypakkaya'nın güzergahında nasıl ileriye götürülebileceği üzerine kafa yormayıp da, tarihsel olarak koptuğumuz şeylere yeniden öykünmemize, yazık. "Altı doldurulmuş" yanıtlara devam edeceğiz.

* * *

Okuyucu bilir. "24. yıl vesilesiyle" başlığı altında yazılan yazı başıma bela oldu! Övünmek gibi olmasın ama, derginin daha ikinci sayısında nev-i şahsına münhasır siyasi hattı net olarak ortaya koyduğum için pek bahtiyarım. Uzaklardan bir arkadaşımın deyimiyle bu yazı, "delinin biri kuyuya taş attı" misali bir yankı yaptı. İyi de oldu. Derindeki kumu karıştırdı ama, suyu durulamadı. "Altını doldurarak" kumu gene karıştırmak gerekiyor.

O yazı dikkatlice okunduğu taktirde, çuvaldızı döne döne kendimize batırdığım müşahade edilecektir. Okun sivri ucu, geleneğimizdeki kimi arkadaşlarımızın beyin labirentlerinde var olan yanlış fikirlere (legalizm, parlamentarizm ve milliyetçi önderlik v.s) yöneltilmiştir. Maalesef eleştiri olarak çıkan yazılarda, "*iştah açacak*" cevaplar bulunamamıştır.

Söz konusu yazıda birinci iddiam şudur: Türkiye'de ikinci cumhuriyetçilere karşı kendini Marksist telakki eden bütün güçlerin (bu arada geleneğimizin devamı olduğunu iddia edenlerin de) ciddi bir ayrışım çizgisi bulunmamaktadır. "Tekelci kompradorların" (böylesi bir formülasyon nasıl oluyorsa) değil, komprador burjuvazinin İkinci Cumhuriyetçi kanadının reform projesi, bizim değme militan güçlerimizin bile ağzını sulandırmaktadır. Ahmet Altan, Yavuz Gökmen gibi has burjuva ideologlara gizliden gizliye aşıktırlar. Çünkü hakim olan mantık sinsilesi, burjuva diktatörlüğünün hangi biçimi (faşizm ya da burjuva demokrasisi) olursa olsun devirmeye talip değildir. Aşağı yukarı söylenmek istenen, "sistem faşist ise devirir, değilse devirmem"dir.

Şu anda ülkenin dört bir yanında pıtrak gibi ortaya çıkan "kültür merkezleri" yerine, İkinci Cumhuriyetçilerin olası bir reformu ile marjinal örgütlerin illegal isimlerle, legal belde örgütleri kurmalarına bile izin verilse, "taktik yapıyoruz" adı altında böylesi bir yemin üstüne atlamayacak babayiğidi ben tanımıyorum. Gelgelelim ki, Türkiye'nin paranoyak yöneticileri zorunluluklarından ötürü, şimdilik buna fırsat tanımadıkları için, gönlünde burjuva demokrasisine tav olan, değme militan örgütlerin hala yer altında kalmalarına sebebiyet vermektedirler. Anlattıklarımızı, anlamamakta zorluk çekenler varsa, Şili tarihine bir zahmet bakıversinler.

O yazıda, ikinci önemli mesele milliyetçi önderliğe ilişkindir. Bu satırların yazarını "*Türk şovenistliği*" ile itham etmek, çok zoraki bir işgüzarlıktır. Zaten bendenizi de katiyyen gıdıklamamıştır. Zira, orada gene okun sivri ucu kendimize yöneltilmiştir. Kaypakkaya'nın PDA'ya istinaden "zaman zaman Türk şovenizmine, zaman zaman da Kürt milliyetçiliğine yatmaktadır" sözünü hatırlatmaktadır. Bugün milliyetçi önderlik yeşermişse, bunun *birinci dereceden sorumlusu bizim geleneğimizdir*. Şimdi de bazıları kendi çizgisinde sebat edeceğine ezilen ulusun milliyetçiliği önünde secdetmektedir. Zihnen Kürt kitlelerinin çıkarlarını çoktaan milliyetçi önderliğe teslim etmişlerdir. Hatta köylü devriminin sorumluluğundan kurtuldukları gafletine düşmüşlerdir. Kurmak istedikleri seksiyon bile bu ayıbın üzerini kapatamaz. Orada, adı konulmadan anlatılmak istenen bunlardır.

Evet biliyoruz, zihnen böyle düşünenlerin yanı sıra bir de, güya 1972'nin hattında diretenler vardır. Elimizi vicdanımıza koyalım. Söylemin dışında güya bu diretenlerin, yukarıda deşifre etmeye çalıştığımız yaklaşımdan hiç farkları var mıdır? Mükellef oldukları siyasi/ideolojik sorumlulukların üstesinden gelemedikleri için milliyetçi önderliğe çamur atmaktan öteye gitmedikleri alenen ortadadır. Es kaza kendileri bugün aynı güçte olmuş olsalar, örgüt içi demokrasiden tutun da, müzakere masasına oturmaya kadar her konuda, milliyetçi önderliğe rahmet okutturacakları bal gibi ortadadır.

Düşünmesi gerekenler düşünsün. Geleneğimiz evvela, üzerine düşen vazifeyi o topraklarda yerine getirememiştir. Ardından milliyetçi hareketi *devrimci milliyetçi bir hatta bile tutmasını mümkünken*, benim hatırladığım kadarıyla tam üç kez karşı devrimci ilan etmiştir. Özellikle de sırf 1984 sonrası kitle tabanını kaptırmamak için. Dünya dönmeye devam etmiştir. Bizim geleneğimiz daha da sağa doğru savrulurken, milliyetçi hareket doğası gereği devrimci çizgiden gittikçe kaymış, emperyalistlerin ve gerici devletlerin çekim merkezine girmiştir.

Şimdi burada ara verelim ve kimsenin duygu sömürüsü yapmaması için bir noktanın altını özellikle çizelim. Burada tartışmayı yürüten bizler fiilen savaşın içersinde değiliz. Fiilen bu savaşın içersinde olanların siyasi/ideolojik hatları üzerine tartışmak, hakikaten kolay değildir. Siyasi terbiyemiz bize bunu öğretir. Bunu önce beyninde, sonra da yüreğinde hissetmek önemlidir. Kan ve barut ortamında, kafayı ayık tutup, bulutların üzerinden sorunlara bakmak şarttır. Zira, siyaset duygusallığı da kaldırmaz.

Kaldı ki yürüttüğümüz tartışmada tartışılmayacak yegane konu, ezen ulusla ezilen ulusun karşı karşıya geldiğinde bizim, ne tarafta olacağımızdır. *Nerede secde edeceğimiz değil*. Kendi bağımsız siyasi/ideolojik hattımızla barikatın ne tarafında duracağımızdır. Örneğin, "*Sınıf bilinçli prolatarya ezen ulusun Sevr histerisine kapılmayacak, ulusal bayrağa sarılmayacaktır. Dolayısıyla ezilen ulusun mücadelesinin - yani eşit olmak ve milli baskının kalkmasını ve hatta ayrı devlet kurma hakkını (maalesef ezilen ulusun önderliğinin böylesi bir talebi de yoktur) istemek şeklindeki- demokratik muhtevasını, kayıtsız şartsız destekleyecektir*" derken tavır son derece nettir.

Konumuza dönelim. Bırakalım o yazıda Stalin'den verdiğim alıntılara yazarlarımızın özenle yanaşmayışlarını, ezilen ulus için duydukları kaygı da, tıpkı "ulusal hareket" gibi buram buram yapmacıktır. Neden?

Ezen ulusun çıkarları için "real politik" düşünenlerin bile, milliyetçi önderliğin bağımsızlık söylemini ciddiye almadığı ortamda, bizim arkadaşlarımız, hareketin savaş içinde "*denge aşamasına*" gelebileceğini iddia edecek kadar komikleşiyorlar. Benim yine, hiç olmazsa Marksist olduğunu iddia etmeyen ama, düzeninin çıkarları için "real politik" düşünen "şıracı" şahitlere ihtiyacım var.

"Liderlik, konjonktür öyle icap ettiriyorsa, isteklerinin bir bölümünden şimdilik kaydıyla vazgeçebilir, siyasi pozisyonunu değiştirebilir... Veya yeni isteklerle karşımıza çıkabilir. Bunlar, ittifaklar ve güçler dengesinin her dakika değiştiği bölgemizde normal karşılanması gereken durumlardır."

"Bağımsız bir Kürt devleti kurmak isteyen ulusal hareket, federasyona razı olabilir, o olmazsa, 5. Kongre kararlarında katagorik olarak reddettiği otonomi benzeri bir ara formüle evet diyebi-

O da olmazsa örgüt militanlarının kültürel haklar ve yasallaşma karşında silah bırakabilir" (Kadri Gürbağdakiler, Metis Yayınları, İstanbul 1996, sf.62-63)

Bu şıracıyı beğenmeyenler için şimdi başka belgelere geçelim.

Hareketin resmi belgelerini açıp bakalım. Hareket, bugün artık dışa yönelik çizgisinde bağımsız ve büyük Kürdistan tezini tamamen bırakmıştır. İçe yönelik ise, Marksist söylemi ve bağımsız Kürdistan tezini bir çırpıda bırakması - başlıbaşına sebeplerden ötürü- mümkün değildir.

Sırasıyla gidelim. İlk önce içe yönelik söyleme ilişkin bir alıntı. "Örgütün amacı, Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliği ve gerisindeki emperyalizmin etkilerine son vermek, Kürdistan'daki çağdışı kalıntıları tasfiye etmek, bağımsız ve birleşik bir Kürdistan'da demokratik bir halk yönetimini kurmak, ilerici insanlığın bir parçası olarak sınıfsız topluma doğru ilerlemektir." (Tüzük, sf.79 madde 3)

Şimdi bir de şu dışa yönelik söylemlere bakalım. Almanya'da yayınlanan Die Weltz gazetesi hükümete yakınlığı bilinen bir gazetedir. Aynı gazetenin 2 Mayıs 1996 tarihli nüshasında, Öcalan'la tam bir sayfalık mülakatı yayınlıyor. Oradan aktarıyorum.

"Soru: Sizin hakkınızda Leninist, Marxist, terörist, diktatör, bölücü deniyor. Gerçekten siz nesiniz? Öcalan: Bana Leninist, Stalinist deniyor. Neden? Çünkü benim gerçekten neyi düşündüğümü bilmek istemiyorlar. Evet doğrudur. Vaktiyle genç bir militan olarak sol muhalefetin içersinde yer aldım. Tabii iktidar meselisinin taktisiciliğine ilişkin, Lenin'in fikirlerinden yararlanıyorum -ve Türkler gün gün bunun doğruluğunu ispat ediyorlar- Ama bu benim komünist olduğum anlamına gelmez. Ve bir de Stalinist diyorlar. Belki bıyığım, bolşevik lideri Stalin'inkine benzediği için beni, onun takipçisi ilan ediyorlar. Evet, bana yapılan saldırılar bu seviyede. Şayet ismimi biraz daha kısaltmış olsam, o zaman da herhalde Hitlerist mi diyecekler? Soru: Ama en azından adamlarınız Türkiye'de teröre başvurduklarını inkar edemezsiniz. Öcalan: Tarihte çok devlet adamları "terörist" olarak başladılar. Arafat örneği hergün gözlerimizin önünde duruyor. Soru: Peki sizin gerçek hedefiniz nedir? Öcalan: Bugün diyoruz ki, federal ve demokratik bir Türkiye'de yaşasak, bir çok şey kazanılmış olur. Model olarak gözümün önünde Federal Almanya Cumhuriyeti durmaktadır. Almanya, yeniden bölünmemiş ama federal bir devlettir. Eğer, "Özgür Kürdistan (eyalet) devleti" Türkiye'de, "Özgür Bavyera (eyaleti) devleti" kadar özerkliği olmuş olsaydı, o zaman bir sürü kurban veren savaşa gerek kalmazdı. Almanya'da uygulanan demokrasi Türkiye'de uygulanmış olsaydı, sorunların bir çoğu çözülürdü. Federal sistem kendisini sadece Almanya'da değil, aynı zamanda ABD'de, İsviçre'de ve Belçika'da da ispatlanmıştır."

Yorum yapmadan hemen sıcağı sıcağına bir başkasının alıntısına geçiyorum. Profösör Doktor Udo Steinbach sadece, Hamburg'da ki, "Orient Enstütüsü"nün başında bulunmuyor, kendisi aynı zamanda Federal Almanya Dışişleri ve Savunma Bakanlığı'nın birinci dereceden danışmanıdır. Bu kadar ünvana sahip olan beyfendi 1993 senesinde Öcalan'la iki gün süren bir görüşme yapıyor. Die Welt gazetesinde yayınlanan be bizzatihi kendisinin yazdığı makaleden gelin birlikte okuyalım. Danışman beyimizin nüktedanlığına lütfen dikkat edelim.

"Kürdistan İşçi Partisi'nin şefi Abdullah Öcalan, bağımsız bir Kürt devletinin kurulması için savaşan 'Marksist Terör Örgütü'nün 'Stalinist önderi' olarak adlandırılmaktadır... Kürt sorunu etrafında tam on senedir silahlı bir çatışma yaşanmaktadır. sadece askeri bir çözüm mümkün müdür?... Türkiye'nin Güneydoğusu ile Avrupa arasında bir çok cephede savaşan 'Terörist' meşgul olmasına rağmen bir sinyal vermek için, bu satırların yazarı ile 16 saat boyunca konuşmak için zaman ayırmıştır. Ve savaş üzerine değil bilakis, savaşın sonu ve siyasi bir çözüm için. Hatta oldukça yüksek seviyede, uygar bir ortamda... Bu konuşma maratonundan buraya aktarılan iki önemli mesaj çıkmıştır. Birincisi, Öcalan siyasi bir çözüme -Türkiye'nin sınırları içeirsindehazırdır. Bu çözümün temel şartı Kürt kimliğinin tanınmasıdır. İkinci mesajda şudur. Almanya siyasi çözüm için iyi hizmetlerini sunmalıdır."

Şimdi bir anekdotu aktarmanın zamanıdır. Yıllar önce Süleymaniye'de bulunmuş, **İran Komünistler Birliği (Sarbedaran)**'nden bir yoldaş anlatmıştı. Süleymaniye'de bir kahvehaneye KYB yanlısı gençler gelip propaganda yapıyorlar. Gençlerden biri "Mam Celal er-i vallahi" diyor. Yaşlı bir kadın, "neden" diye soruyor. Genç kendinden emin. "Mam Celal gitti görüştü. Amerika bize Stinger roketi verecek". yaşlı kadın istifini bozmadan, gencin ağzının payını veriyor. "Aptal oğlum! Mam Celal, cahş-ı şeş de şeş (Celal Amca 66'nın satılmışıdır). ABD bize neden versin senin o dediğin silahları. Unutma aptal oğlum. Kürdeke fakire!"

Marksist jargonla, "ya proletaryanın kendi kaderi" dedik kıyamet koptu. "**Tuzu kuru olanlar için**" tekrarda mahzur yoktur. Ya Kürdeke fakirenin kendi kaderi? diyoruz. Şimdi anlaşıldı mı? Lamı cimi yok. Kürt kitlelerinin arzuladığı gerçek kurtuluşun garantörü kim? Emperyalist ve gerici devletler mi? Yoksa Kürdeke fakire mi?

Kaypakkaya'nın 1972'de inşa ettiği teleskopun dışında, hiç bir mercekten gerçek bağımsızlık görülmemektedir. Hele hele arkadaşlarımızın merceğinden asla. Çünkü Stalin bir kez daha - "**uysa da uymasa da**"- haklıdır.

"Rusya'da **karşı-devrim dönemi** beraberinde sadece 'gökgürültüsü ve şimsek' değil, fakat **hareket üzerine hayal kırıklığı ve birleşik güçlerde inançsızlık getirmiş bulunuyor.** Önceleri, 'aydınlık geleceğe' inanılmış ve bu nedenle **hangi milliyetten olursa olsun birlik içinde mücadele edilmişti. Şimdi ise düşüncelere kuşku sızdı ve ayrışımlar başladı**: 'Herkes kendi ulusal meclisine; herkes sadece kendisine güvensin! Herşeyden önce 'ulusal sorun'!" (Stalin, Bütün Eserleri, Cilt 2. Devrim Yayınları, Ankara Ocak 1977, sf. 280) (abç)

* * *

Yanıtlar'ı bitirirken şu meşhur "bol tırnak ve bol ünlem" eleştirilerine de küçük bir cevap vermeden edemeyeceğim.

Wolfgang Amadeus Mozart benim en çok sevdiğim klasik müzik üstadıdır. Müzik alanında zamanının devrimci dehasıdır. Vaktiyle Mozart daha Avusturya kralının sarayından kopmadığı dönemde, bir gün yazdığı bir operanın notalarına kral bakmak istiyor.

Kral bakıyor ve çok bilmiş bir eda ile, "iyi olmuş ama fazla nota doldurmuşsun bu sayfalara" diyor. Mozart o kendine has deliliği ile diyor ki, "maalesef yanılıyorsunuz, bu sayfalarda notalar nē az ne de çoktur, ne kadar gerekiyorduysa o kadar nota koydum."

Merak ve umut ediyorum

İ. Halit ELÇİ / Çanakkale Cezaevi

Uzun Yürüyüş'ü ilk sayısından beri ilgiyle izliyorum. Sosyalist teori ve pratiğe yenilenmeci yaklaşımı ve arayışıyla, düzeyli, serinkanlı ve alçakgönüllü tavrıyla iyi bir çizgide yürüyor bence. Türkiye sosyalist hareketinin geçmişindeki çocukluk hastalıklarını eleştirerek, teoride ve pratikte devrimci olan yanlarına sahip çıkıp bunları geliştirerek, bu topraklarda yeni bir senteze ulaşılabileceğine inanıyordum; farklı kaynaklardan çıkan ırmakların biraraya gelip gürül gürül bir nehire dönüşebileceğini düşünüyordum evvelce. **Uzun Yürüyüş** bu umudumu arttırdı.

Apayrı düşünsel ve eylemsel süreçten gelen bir sosyalist olarak **Uzun Yürüyüş**'ün çizgisinde pek çok ortak yan bulabiliyorum. Elbette katılmadığım, karşı çıktığım bazı temel fikirler de var. Ama paylaştığım ve paylaşmadığım görüşlerin ötesinde olaylara/sorunlara yaklaşımını (yöntemini) olumlu buluyorum.

Neyse, burada niyetim **Uzun Yürüyüş**'ün değerlendirmesini yapmak değildi. Yine de **Uzun Yürüyüş**'le ilgili düşüncelerimi birkaç cümleyle özetlemem gerekiyordu. Bunlar, az çok biraz sonra yazacaklarımın gerekçesini oluşturuyor.

Dediğim gibi, **Uzun Yürüyüş**'ü başından beri ilgiyle izliyorum. Ama "bir konu" var ki, bu daima benim **Uzun Yürüyüş**'e olan sempatimi gölgeledi. Derginizin özellikle ilk sayılarında hep o "bir konu" hakkında bir haber, bir açıklama vb. görmeyi umdum. Ama nafile!

Uzun Yürüyüş'ün Ekim sayısında **Erkan Uğur** imzasıyla, **Kemal Yazar**'ın öldürülmesiyle ilgili bir yazı çıktı. Tümüyle katıldığım bu yazıda **Kemal Yazar** adlı devrimcinin, "devrimci bir eylem yaptığını zannedenlerce" öldürülmesi kınanıyor, bu olay mevcut sosyalist solun yapısal olumsuz özellikleriyle bağlantısı içinde eleştiriliyordu. (Kemal Yazar'ın ajan, karşı-devrimci vb. uyduruk suçlamalarla itham edilip öldürülmesi, onu şahsen -cezaevindetanıyan biri olarak beni sadece politik yönüyle değil, kişisel olarak da üzmüştür.)

Kemal Yazar'ın öldürülmesiyle ilgili yazı bana başka bir devrimcinin, **Semih Özal**'ın öldürülmesini hatırlattı. **Semih Özal** (Faik) 25 Temmuz 1995'de Şam'da bir devrimci örgütün militanları tarafından öldürüldü. Bu olay sosyalist basında yer almadı. (Semih Özal'ın dostlarınca sosyalist basın bir yazılı açıklamayla bilgilendirilmişti). Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Ama sanırım en önemli neden, Semih Özal'ın o sıralarda örgütlü ilişkiler içinde olmaması; ve onun öldürülmesinin duyurulmasının kimsenin işine (!) yaramamasıydı.

Semih'in dostları ve eski yoldaşları olarak bu korkunç olayın ayrıntılarını öğrenmeye çalıştık. Çeşitli kanallardan ve sözü edilen örgüt çevrelerinden gayrı resmi olarak edindiğimiz bilgilere göre, Semih arkadaş, bu örgütün bazı savaş araçlarını alışverişinde yardımcı olmuştu. Bu alış-veriş işlerinde ortaya çıkan bazı sorunlardan dolayı kendisiyle konuşulmak istenmiş, bu yüzden bir arabaya binmeye zorlanmış, direnince de vurulmuştu. Yine gayrı-resmi yollardan öğrendiğimize göre, bu örgüt bu cinayeti onaylamıyor, militanlarının fevri bir davranışı olarak niteliyor, sorumluların cezalandırılacağını ve bu konuda bir açıklama yapılacağını söylüyordu. Ancak bunlar gayrı-resmi bilgilerdi. Bu örgüt, cinayetin üzerinden 1,5 yıla yakın zaman geçmesine rağmen bu konuda hiçbir açıklama yapmamış, sorumluları cezalandırmamıştır. Öyle anlaşılıyorki bu olayın üstü kapatılmaya, unutturulmaya çalışılıyor. Oysa bir devrimci örgütün, böylesi korkunç bir hatanın sorumluluğunu üstlenip halk önünde açıkça, dürüstçe özeleştiri vermesi beklenirdi.

Semih Özal 20 yıldır sosyalist hareket te çeşitli alanlarda, her düzeyde yeralmış, çalışkanlığı, fedakarlığı ve devrime olan sarsılmaz inancıyla sadece kendi örgütüne değil, genelde devrimci harekete büyük katkılarda bulunmuş bir insandır. Gerek yoldaşları, gerek ilişkide bulunduğu dost devrimci çevrelerde daima sevilmiş, saygın bir yere sahip olmuştur. **Semih Özal**, Türkiye'de yürüttüğü mücadelenin ve tutsaklıkla geçen sürelerin yanısıra çeşitli zamanlarda Suriye-Lübnan alanında faaliyet göstermiştir. Orada devrimci dayanışmaya olan derin inancıyla dost devrimci örgütlere çok yönlü ve yoğun yardımlarda bulunmuştur. Bu doğrultuda örgütlü-politik tavrın ötesinde bir kişisel gayret göstermiştir. Trajiktir; onun belki de en çok yardım ettiği hareket, onu öldüren örgütün geleneğidir.

Uzun Yürüyüş'teki **Kemal Yazar**'la ilgili yazı bana bunları hatırlattı.

Şimdi merak ediyorum; acaba **Uzun Yürüyüş** böyle bir yazıyı yayımlayabilir mi? **Kemal Yazar**'ın öldürülmesi konusundaki haklı duyarlılığı **Semih Özal** için de gösterebilir mi? **Uzun Yürüyüş** söylem düzeyinde eleştirdiği geleneksel solun sekter, kendinden başkasına değer vermeyen faydacı özelliklerinden kendisini gerçekten kurtarabilecek mi? Dilerim bunu yapabilir.

Yazımı **Erkan Uğur**'un sözleriyle bitiriyorum: "*Kendini sorgulayabilen/sorgulatan, hatalarını farkedip düzeltebilen, özeleştiride cesur ve kararlı olabilen, demokrasiyi kavramış, objektifliğe ve adalete kayumcu titizliğiyle dikkat eden devrimci sosyalistlere ihtiyaç duyuyor ülkemiz toprakları; geleceği onlar taşıyacak...*"

Dostlukla...

UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN AÇIKLAMA

İ. Halit Elçi arkadaşımızın dergimize yolladığı yazı ile ilgili düşüncelerimizi belli başlı noktalarda belirtmek istiyoruz.

Tüm devrimcilerin muhakkak hassas olması gereken bir noktada dergimiz **Uzun Yürüyüş**'e uyarılarını sunan Halit arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Hemen belirtelim ki **Halit Elçi**'nin yazısında belirttiği noktalar bizimde hemfikir olduğumuz, açıkça ve ilkeli olarak savunma noktasında vazgeçilmez gördüğümüz bir konudur. Bu noktada dergimizde bir yazının şimdiye kadar yer almayışının esas nedeni elimize bu konuyla ilgili herhangi bir açıklamanın geçmeyişi, yazıda sözü edilen Semih Özal'ın arkadaşları tarafından sosyalist basına gönderildiği söylenen açıklamanın bizim elimize geçmeyişidir.

Bu noktada içine girilen yanlış tutumlar, yapılan hatalar karşısında dergimiz **Uzun Yürüyüş** eleştirelliğini ve sorgulayıcılığını kesinlikle terketmeyecektir.

Bir devrimcinin yada bir devrimci haraketin yaptıklarını açıkça ortaya koyma, hatalarının özeleştirisini cesaretlice vermesi o hareketin devrimci karekterinin güçülülüğüdür tabiki.

Bu noktada yaşanan olayın ve gelişmelerin komuoyuna açılması ve tarafların görüşlerini ifade etmesi bizim de istediğimiz, açıklığa kavuşturulmasında gerektiğinde sayfalarımızı açabileceğimiz bir durumdur.

Bu konuyu ele almada İ. Halit Elçi arkadaşın uslup ve yöntemindeki görüş bildirimlerinin sağlıklı olduğunu özellikle belirtme ihtiyacıda duyuyoruz.

KEMAL YAZAR'IN ANISINA

Öldürün!...

Farklı mı düşünüyor? Öldürün! Ben gibi yürümek istemiyorum mu diyor? Öldürün! Her zaman muhalefet mi oluyor size? Öldürün!

Hem öyle bir öldürün ki ibret olsun isteme, ne kırk katır ne de kırk satır cezası bile hafif kalsın bununyanında. Öldürün! Ki diğerleri cüret bile edemesin onun akıbetini sormaya. Öldürün!

Emir demiri keser, korku dağları delermiş, Öldürün!

Çünkü siz gelecek "aydınlık günler" için savaşan savaşçılarsınız. Her şey haksınızdır, öldürün!

Güzel amaçlara güzel araçlarla gidilir demeyin. Öldürün! Biliyorsunuz insanlık tarihi "Fi" örgütü ile başladı ve "Fi" örgütü ile bitecek, yani sizinle, öldürün!

Çok değil iki şey gerekli size bu uğurda. Önce kutsallaştırınız kendinizi, yücelterek. Sonra dokunulmaz ve yanılmaz olduğunuzu ilan edin ve kabul ettirin. Eğer bu safhayı tamamlamışsanız öncelikle eleştiriden zebaniden kurtulup sıyrılmış ve ayrıcalıklı olmuşsunuz demektir. Eh ortada giden tek yol da siz olduğunuza göre. Öldürün!

"Şartsız itaat" kesin teslimiyet istemek hakkınızdır. Eğer dokunulmazlık kutsallığınızı askeri güçle kutsamışsanız... Kutsallığın zırhı güçtür çünkü. Öldürün!

Muhammed Mustafa bile Medine'yle karşılaştığında Yahudilere hoş görünmek için kıblesini doğuya dönerek yapmadı mı? Evet! ne zaman ki askeri gücünü etrafında topladı, hem haklılığını ilan etti ve kıblesini Yahudileri, hem de kıblesini Kâbe yapmadı mı? Öyleyse?! Güçlü olan her zaman haklıdır. Öldürün!

DEJENERASYON

Diyeceksiniz ki dünyada ve tabi ülkemizde Marksizm'den bir kaçış başladı. En zayıf dönemini yaşıyor Marksist hareketler. Biliyoruz!

Dinci ve ulusal hareketler aldı başını gidiyor, kadercilik revaçta diyeceksiniz. Biz de görüyoruz. Marksist-Leninist ve Maoist kitaplar raflarda örümcek tutmaya terkedildi. Sürgün edildi tavan aralarına, bodrumlara diye yazıyorsunuz biz de okuyoruz, görüyor, duyuyor, dinliyoruz. İşte dejenerasyon böyle başladı. Önce adım adım, sonra hızla derinleşti, boyutlandı...

Önce Sovyetler Birliği, sonra Çin onu takiben Arnavutluk'ta geriye çark etme, sosyalizmden kapitalizme yeniden geri dönüşler başladı. Elbetteki eleştiri furyaları takip etti bunu, dönüşlere karşı. Ama yol açacağı tahribatların geriye dönüş yapan ülkelerden daha büyük olacağını kimse tahmin edemedi. Ne zamanki bu ülkeler bir de kapılarını ardına kadar kapitalist dünyaya açtılar. "Pandora'nın kutusundaki kötülükler" gibi dalga dalga yayıldı etrafa. Modern revizyonist rüzgar, emperyalist, faşist propagandalarla birleşince korkunç bir karşı-devrimci dalga haline geldi.

Haklı eleştirileri; doğru tavırları da sildi, süpürdü, kısa bir süre için de olsa. İnsanlık tarihinde umutsuzluk rüzgarları hiç bir zaman bu kadar güçlü esmemişti.

Bu, Lenin'in 1905 devrimi yenilgisini anlatan, hayıflanan sözlerinin çok ötesinde bir umutsuzluktu. Lenin o zaman herkes ulusuna evine tarlasına döndü demişti. Bizler ise beterin beterini gördük. İnsanlar yalnız evine dönmekle kalmadı çok daha kötü yerlere gittiler. Eski tüfekler tüfeklerini ters asıp giderken, yeni tüfekler yolunu şaşırdı ağır yükü karşısında sınıf mücadelesinin. Yalpalamalar, bunalımlar takip etti bunu ve düşmanın metodlarından medet ummaya kadar bir çok yabancı gelenek bu bunalım döneminde gelip oturdu devrim sofrasına ve yer buldu kendine bu sofrada. Ve yine ortaya açık bir şekilde çıktı ki, ülkemiz, ülkemiz devrimci hareketlerinin büyük bir kısmı bırakınız proleter demokrasiyi burjuva demokrasini bile, burjuvazi kadar sindiremediklerini ortaya koydular. Varsın Lenin yanılsın *"Proleter demokrasi burjuva demokrasisinden bin kat daha demokratiktir."* diyerek.

Amaç ayakta kalmak olunca nasıl olursa olsun ama ayakta kalayım mantığı neredeyse "amaç her türlü aracı meşru kılar" noktasına geldi dayandı.

Devrimci dalgadaki düşüşün nedenini araştırmak, bilimsel değerlendirmelere tabi tutup kendi kitlelerini bu karşı devrimci dalga karşısında eğitme yerine, ülkemiz devrimci örgütleri bu gerileme aşamasını yanlış tesbit ederek, bu gerilemenin nedenini kendi içlerindeki bölünme ve ayrılmalarda görüp, kendi kitlelerini de bu düz mantığa inandırınca ardından infazlara girişmeye başladı. Sınıf mücadelesi deyince, aklına silahlı asker ve coplu polis gelen bu kafalar, sınıf mücadelesinin fırtına merkezinin, parti, örgüt içinde de tüm hızıyla ama farklı bir biçimde süreceğini, Sovyet, Çin ve Arnavutluk deneylerine rağmen akıllarına bir türlü getirmediler. Bu ülkelerdeki geriye dönüşlerde bizzat Merkez komitelerinin ve parti üyelerinin yozlaşarak, kitlelerden uzaklaşarak revizyonist dönekler haline gelip, kapitalizme dönüşün yine bu komünist partiler ve onların önderlikleri tarafından gerçekleştirildiğini göremediler.

Akıllarına getirmediler, parti, örgüt denilen aracın toplumun içinden çıktığını ve toplumsal her olayın da onu etkileyip, dönüştüreceğini, ya iyiye ya da kötüye doğru savuracağını doğru tesbit edemediler. İşin başının eğitim, eğitim, eğitim.... olduğunu göremediler. Anlamadıklarını bir de anlamlandırmaya çalıştılar. Binlerce yıldır süren sınıf mücadelesini, bir güne, o günü kurtarmaya, daha binlerce yıl sürecek olan sınıf mücadelesini ise kendi grup çıkarlarıyla özdeşlertirerek, "benden sonrası tufan" mantığını getirip insanlara dayatarak devrime gidişte "araç" olan partiyi ya da örgütü "amaç" olarak gördüler. Amaç haline getirilen parti, önce kutsandı, "her şeyin üstünde ve her şeyden önce" hale getirilerek dokunulmaz kılındı. Ve yanılmaz bir önderlik kültü beyinlere işlendi. Çok zorda kalınca, iş çıkmaza girince, isteyerek değil, "hata da yapabilir ama" diyerek farklı düşünceler cebren bu hatalarla birlikte yaşanmaya zorlandı. Farklı çelişkilere farklı çözüm ve yaklaşım yerine, bütün çelişkileri aynı kefeye koyup, düşman ilan etme ve hepsine düşmana takınılan tavrın aynısının (şiddet) alınmasıyla devrimci değerler tam bir dejenerasyona uğratıldı. Ne garip tir ki bu örgütler de, bu kafalar da halbuki başka örgütlerden ayrılarak kendi grubunu, örgütünü, partisini kurmuşlardı.

Ve yine sınıf mücadelesi deyince, tarihi bile çarpıtarak neredeyse kendileriyle tarihi başlatan böylesi mantıklar, kendileri olsa da olmasa da sınıf mücadelesinin tarihsel, toplumsal bir olgu olduğunu göremediler, görmek istemediler. Bu "Katolik Marksist" kafalar öyle bir hale geldi ki neredeyse hanımına bile ayrılıp, boşanma veya başka biriyle evlenme ya da bekar kalma hakkı tanımamaya kadar vardı.

Evet, dünyada esen karşı devrimci fırtına, ülkemiz devrimci hareketlerini de çeşitli şekillerde derinden etkiledi ve sarstı. Her örgütün aynı oranda etkilendiğini söylemek mümkün değildir. (...)

YANSIMALAR

Moğol İmparatoru Cengiz Han'ın çok güzel bir sözü vardı, der ki; "Eğer rakibi-

ne saldırmak istiyorsan, onun veremeyeceği şeyleri iste!". Sekizyüz yıldır bu söz savaş isteyen her devletien parolası olmuştur. Ve ne yazıktır ki bu mantığın tipik bir örneğini MLKP, KP-İÖ ayrışmasında hep beraber yaşadık, gördük. Olaylar şöyle gelişti: MLKP önce, kendinden ayrılan KP-İÖ'den örgütün kalan mallarını istedi. Verdiler. Filanca yerde kalan örgüt kitaplarını istedi. Verdiler. Duisburg derneğinin çoğunluğunu ayrılan KP-İÖ kitlesi olmasına rağmen, MLKP derneği de istedi, KP-İÖ onu da tıpkı diğer malzemeleri verdiği gibi 10'a yakın örgütün bizzat denetiminde, gözetiminde verdiler. MLKP baktı k her istediğini alıyor, bu sefer KP-İÖ'den "adam" istedi. Yani KP-İÖ'nün yönetici şahıslarını... MLKP ortak üretilen değerleri tek yanlı olarak zimmetine geçirirken şunu da öğrenmiş oldu. "Saldırmak için temel şart verilemeyecek şeyleri istemekti!" Çünkü saldırmaya karar vermişti bir kere. Fakat KP-İÖ "adam istenmesi ve sorgulanması konusunda da "evet" deyince (bir şartı vardı yalnız bütün devrimci örgüt temsilcilerinin bulunduğu ortamda olacaktı bu sorgulama) MLKP baktı ki bu isteği de oluyor, hemen yan çizdi. Gerekçeyse tuhaftı "örgüt içi sırlar deşifre olacaktı ve kendi yalnız yargılamak istiyordu" Sanki ayrılanlar hala MLKP'nin adamlarıymış gibi. Örgütün içindeki kişilermiş gibi sorunu bir çırpıda "Örgüt sırrı" yaparak reddetti MLKP.

Ve MLKP'nin saldırıları izledi bunu; önce yumruklarla, sonra sopalarla. Ve sonra silahlı saldırıları takip etti bunu. MLKP-YDK (Yurdışı Komitesi) bu saldırıları Eylül 1995'te çıkardığı "Parti Her Şeyin Üstünde, Her Şeyden Önce Parti" adlı broşürde, hem dünya komünist hareketinin tarihini çarpıtarak, kendine benzetti, hem de en olumsuz örnekleri ön plana çıkartarak (Özellikle şiddet unsurunu içeren örnekleri ön plana çıkartarak) kutsadı. Kendi karşı devrime hizmet eden şiddetini Marksist kılıfla gizlerken, kendi kadrolarına da gözdağı verip "şartsız itaat" istemeyi ihmal etmeden "şiddet" politikasını çizgi haline getirdi. Ne kerametse bu broşürde E. Hoca'dan bolca alıntılarla şiddet yasallaştırılırken Stalin'in, Troçki gibi bir adama karşı bile o engin sosyalist demokrasi anlayışı görmezden gelindi. Mao'nun Teng Siao Ping'e karşı bile hiç bir zaman şiddet unsurunu önplana çıkarmadığı sosyalist zenginlik görülmedi, saklandı gözlerden. MLKP saldırılarını böyle kutsarken onlarca saldırı yaptı KP-İÖ'ye, hem de bütün örgütlerin gözleri önünde, KP-İÖ'ye "karı-koca" örgütü diyen MLKP, önce bir bayanı kaçırdı, ardından "K"yi. Daha sonra da "M" ve "S" isimli şahısları bütün örgütlerin katıldığı bir toplantıda öldüreceğini ilan etti ve bunu **Kemal YAZAR**'ın MLKP tarafından öldürülmesi izledi. MLKP şiddeti doruğa çıkardı. **Atılım** gazetesi ne acıdır ki, bu olumsuzluğu üstlendi.

Büyük devrimci, güzel insan **Kemal YAZAR**'ın öldürüldüğü gün herkes sustu. Bıçak açmadı kimsenin ağzını şaşkınlıktan. Ve o günün gecesi bütün Duisburg'un üstüne kara bulutlar çullandı, sağnak bir yağmur yağdı bütün bir gece, gök gürledi uzaklardan, pencereleri yaladı yağmur suları, damları dövdü kör karanlıkta rüzgar, inim inim içimiz sızladı, yüreğimiz yandı, acı ve elem dolup-taştı o gece ve binlerce soru işareti...

MLKP'YE ÇAĞRI

Değerli arkadaşlar!

Eleştiri arifi olgunlaştırır, cahili hoyratlaştırır derler, sözlerimizden eleştirilerimizden alınmayınız... Devrimci değerlere sahip çıkmak erdemdir, dalkavukluk değil. Picasso'nun dediği gibi "Biz gördüklerimizi yazdık, çizdik, suç bizim değil." Saldırılarınızı durdurun.

Niye sadece biz eleştiriliyoruz, yalnız biz mi devrimci kanı döktük diye tepkici davranmayınız, bu yazımız bunu yöntem, çözüm olarak gören bütün yapılar için geçerlidir.

Herkesin yaptığı yanına kaldı, unutulur diye düşünmeyin. Unutulmaz!

Platon'un dediği gibi "Demirle gelen, tunçla çöker!"

Gönüllü birlik yaptığımız devrimci davada, gönüllü ayrışımlara karşı zoru dayatmayalım. Bu gönüllülük ülküsünü kötüye kullanmak olur. Bu yöntemler devrimci davaya çok daha büyük zararlar veriyor. Kitleler devrimci örgütlerden gittikçe uzaklaşıyor. Kadrolar suskun birer memurlar haline geliyor, iç tartışmaları ve gelişmeleri de dumura uğratan yanlış tavırlardır bunlar. Kanı durdurun!

Uğruna dövüşülen sistem sosyalizm ise (ki öyledir) insanın insan olarak en değer kazandığı yerdir gittiğimiz yol, en geniş demokrasi insan unsurunun en serbest gelişmesi orada olacaktır şüphesiz. İnsan o zaman da düşünecek, farklı şeyler üretecek, farklı görüşler ileri sürecek... Daha binlerce yıl sürecek olan sınıf mücadelesinde halk güçlerine karşı eğitim, dönüşüm ve ideolojik mücadeleyi esas almayarak şiddeti ön plana çıkarmak, işi başında çıkmaza sokmak demektir. Sosyalist toplumda da sürecektir bu farklılıklar, ayrışmalar, işte Sovyetler! İşte Çin! İşte Arnavutluk...

Bu ülkelerdeki sosyalist inşalar dışardan saldırılarla yıkılmadı. Aynı komünist önderliklerin hatalarını sistemleştirip, yozlaşması sonucu halk düşmanı birer partili durumuna gelmediler mi? Ayrışmaya yol tutmuş bir grubu ya da kişiyi, disiplinli örgütsel kararlarla "birlikte" tutmak mümkün mü? Hayır! Doğum yapmakta olan bir kadına "karar aldık, örgüt kararı doğum yapmayacaksın" demek mümkün mü? Evet! Ama onu öldürerek. Saldırılarınızı durdurun!

Dünya devrim tarihinin gösterdiği gibi devrimin ilerlediği ve gerilediği dönemlerde her örgütte ayrışmalar ve çalkalanmalar olmuştur. İlla da komünist olmak gerekmez bu örgütün. Böylesi udurumlarda şiddet unsurunu öne çıkarmak, disiplin ve silah yöntemiyle engellemek, ülkemiz ve sosyalizmi halklar hapishanesine çevirir ve böyle bir yaklaşımın sosyalizmle uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Kanı durdurun! Bunu bekliyor sizden yüreği devrim sevdasıyla çarpan herkes. Kanı devrimci kanı akmasını durdurun!

BÜTÜN DEVRİMCİ ÖRGÜTLERE ÇAĞRI

Kıymetli örgüt yöneticisi, önderi, devrimin büyük kurmayları, arkadaşlar! Değerli kadrolar, dağı yol, fabrikayı cephe sokakları barikat yapan devrimin savaştanrısı militan! Kanı durdurun!

Devrimini yapmış hiç bir ülkede bugüne değin, tek bir örgüt, tek bir parti iktidara gelmedi. Her devrimci örgütün bir diğerine ihtiyacı olduğu gerçektir. Düşmanın bütün gücüyle yüklendiği, saldırdığı devrim cephesi, kan ve can pahasına mücadele ederken imkansızı mümkün hale getirirken, devrimciler arası şiddet bir kabus gibi çöktü umudun üzerine. Kanı durdurun!

Kitleler öcü gibi kaçar oldu devrimcilerden ve devrimciler arası şiddet, düşmanın şiddetinden daha büyük yaralar açtı toplumda, devrimci saflarda. Örgütlere karşı güvensizlik ve inançsızlık aldı başını gidiyor. A-B örgütü fark etmiyor kitleler için, devrimci değerler ülkemiz tarihinde hiç bir zaman bu ölçüde erozyona uğramadı. Bu olumsuz gidişi durdurun! Bu olumsuz gidişata dur demeden kitleselleşmeyi hiç kimse beklemesin. Devrimci de

...lere sahip çıkınız. Hiç bir yapılanma bu ...sürtüşmelerden ufak hesaplar yapıp, si...sal çıkar sağlama yoluna gitmemelidir. ...kan kan devrimin kanıdır, hem kişileri...zi hem de kendi halkımızı kaybediyo...uz. Hiç kimse bu olaylara seyirci kala...maz. Ya da "sorun ideolojik-siyasi köken...dir" diyerek şiddet uygulayan örgütün ...iddetini kesmesi için siyasetini değiştir...mesi, kökünden kopması beklenmemeli...dir. Böylesi gerekçelerle saldırılar doğal...laştırılamaz. Böylesi gerekçelerle saldırı...lara karşı pratik tutum alınması ertelene...mez.

Veyahutta, "bir tek bizim örgütün tavır ...almasıyla iş bitmiyor" gibi gerekçelerle ...avsızlık ve kaderclik, olayların kuyru...una takılıp, seyirci kalmak tavrı kutsanıp, ...leştirilemez. Akan devrimci kanını dur...durun!

Bildirilerin ve sözlü eleştirilerin yapıl...ması elbetteki iyi bir şeydir. Ama görüldü...ü gibi söz ayağa düşmüş, bildiriler önem...senmemiş, önemsenmemektedir de. Prati...e hizmet eden, yaptırım gücü olan karar...lar almanın zamanı gelmiştir, geçiyor da...

Daha kaç devrimci, devrimci kurşunla...yla ölmeli?

İttifaklar, eylem birlikleri, dergi plat...formları... politikalarınızı yeniden gözden ...geçiriniz. Caydırıcılık taşıyan ve pratiğe ...hizmet eden çabalar bekliyor sizden gö...zünde çocuğu kaybedilen ana, sorgusuz ...infazlarda babasını kaybeden çocuk, ...hürriyeti devrim için çarpan herkes!

Anti-faşist cephenin kurmayları, dev...rimin ağır topları, güzel insanlar. Bu çağrı ...milyonların çağrısıdır.

Kanı Durdurun!

7 Ekim 1996

Oturan Adam(Mücadele gazetesi ve Güney Dergisi yazarı), Duisburg ve München'den bir grup devrimci.

✍ ✍ ✍

HALKA YÖNELİK ŞİDDET VE KÜLTÜR DEVRİMİ

Şiddet ile ilgili yazılar okuyorum. Yazı...larda anladığım kadarıyla en fazla halka ...şiddet uygulayan ile, şiddete "sert" bir şe...kilde karşı çıkan anlayışlar arasında esas ...olarak bir fark göremedim. Gerek halka ...şiddet uygulayan anlayış olsun, gerekse ...şiddete karşı çıktığını iddia eden anlayış ...olsun, birleştikleri esas nokta aşiretin (ör...n. parti vb. yapılanmalar) çıkarları teme...linde hareket etmeleridir. Şiddeti uygula-yanlar, genellikle aşiretten ayrıldığı veya aşireti kötülediği (siz eleştiri olarak da anlayabilirsiniz) için şiddeti uyguladığını görebilmekteyiz. ("Parti düşmanı örgüt düşmanı vb." açıklamalar dikkat edilsin) Şiddete "karşı" olan anlayışlar da aşiretin çıkarlarını korumak için karşı çıkmaktadırlar. Bu kesimin bir bölümü, bir yanda Maoizmin doğru olduğunu söylüyor, diğer taraftan da açıktan halka şiddet uygulanları da "devrimci, ilerici vb" hareketler olarak değerlendiriyor. İşte en özlü biçimiyle bu şekilde bir değerlendirme yapanlar da esas olarak aşiretin çıkarlarını savundukları gibi, diğer taraftan da "töre"yi (bilindiği üzere bu kesim, Maozm'i "kabul" etmeden önce yapmış olduğu sınıflar tahlili ile Maoizm'i kabul ettikten sonra yapmış olduğu sınıflar tahlili arasında herhangi bir değişiklik yapmadı) yerine getirmek için uğraşmaktadır. Yani daha önceleri (yanlış olan anlayışları) "büyükleri" tarafından "devrimci, ilerici vb" değerlendirildiği için bunlar da zorunlu olarak aynı şekilde değerlendireceklerdir. (Dogmatik anlayış neydi hatırlansın) Kısaca kafalarda nitel bir değişiklik (kafalarda bilimin iktidar olması) olmadığı için 'karşı" çıkmalar sadece günü kurtarmak içindir. Bir çok insan şiddet uygulanmasının sebebini, ya işçi kökenden gelmediklerine bağlıyor, yada "teoride doğru pratikte yanlış" (bu yanlış bakış açısı diğer konuları değerlendirirken de kendisini gösteriyor.) gibi doğal olmayan yorumlarla açıklıyorlar. Buna benzer anlayış sahipleri, bir çok sorunda olduğu gibi, şiddet olayının temelinde yatan nedenleri de doğru kavrayamazlar. Kafalarındaki ağrı için doktora(halkın ileri kesimi) gittiklerinde adeta bacağında ağrı olduğunu söylemektedirler. Ağrının nerede olduğunu doğru söylemedikleri için, teşhis ve tedavide sağlıklı bir şekilde yapılmayacaktır.

Bilimi kafalarında güçlü bir şekilde iktidar yapanlar (sınıf kökenleri ne olursa olsun) halkımıza değil, şiddet uygulamayı, şiddet uygulayanları karşı-devrimci olarak değerlendirmektedir. Bu anlayışın doğruluğu BPKD'de (Büyük Proleter Kültür Devrimi) ispatlanmıştır. Çünkü doğruları bilince çıkaranlar, biliyorlarki demokrasi bir yerde ne kadar çok gelişmişse, devrimcilik ve bilimsel gelişme o kadar fazla olacaktır. (Çok tanrılı dönem ile tek tanrılı dönemdeki gelişmeler incelensin.) Dolayısıyla şiddet uygulayarak da "gözdağı" verilmesi bilimsel gelişmeye en büyük engellerden biridir. Yani devrime karşı çıkmaktır. Bundan dolayı halkımıza şiddet uygulayanları hala lahkımızın bir parçası görmek oldukça geri bir anlayış olduğu gibi, ilerisi için çok tehlikeli sonuçlar doğuracaktır. Aslında şiddet uygulayanlar üzerinde gündemi yoğunlaştırmak bile gericilik oluyor. Fakat ileri kesimin bir bölümü, bilimi daha yeni yeni kavramaya başladığı için "zorunlu" olarak biraz gerilerden (1957-68'lere kadar olan tartışmalara gitme gereği duyuluyor.) başlanması "doğru" oluyor; yoksa bu sorunlar BPKD döneminde bilince çıkarılmış, "yeni burjuvazi", "kapitalistyolcular" veya "sosyal emperyalist, sosyal faşist" anlayışlar olarak mahkum edilmiştir. Bundan dolayı bugün şiddet uygulamayanlar da "kendilerinin doğru olduğunu" söylemektedirler. Bu anlayışlara da dikkat edilmesi gerekiyor. (BPKD'ni "saray darbesi' olarak görenler ile "Mao, sosyalist bloku böldü" diyenleri kastediyorum.) Çünkü bu anlayışlar da "kapitalist yolcu"ların anlayışı diye mahkum edilmişti. Bu anlayış sahiplerinin bir bölümü "bugün dünyada en tehlikeli revizyonizm Maocu revizyonizmdir" diyenlerdir. 1. Dünya Savaşı dönemi hatırlansın. Kautsky'de o dönemde en tehlikeli revizyonizm Lenin'in düşünceleri -Leninizmdir diye saldırıya geçmişti. Bu düşüncede mahkum edilmişti. Demek ki bu anlayışlar da fazla tehlikeli olamazlar.

Bugün bilimsel gelişmenin önünde en tehlikeli anlayış Maoizm bayrağı ile Maoizm'e saldıranlardır. Bundan dolayı diyorum ki bu sorunun da doğru kavranabilmesi için en azından BPKD'de kitlelerin komünist partisine karşı eylemlilikleri ve bu eylemlilikler karşısında Maoistlerin tavrının nasıl olduğu, bilince çıkarılması gerekiyor. Çin Halk Cumhuriyeti'nde çok partinin varlığı, grev, direniş, yürüyüş, boykot vb. hakların anayasal hak olarak belirlenmesi gibi doğru dersler bilinirse, kitlelerin partiye karşı çıkmalarının gayet meşru ve haklı olduğu bilince çıkartılacaktır. Yani özcesi halkın bugünde, yarında her türlü yanlışı devirme hakkı vardır. (İster örgüt, ister parti, ister devlet olsun hiç farketmez.)

Sonlarken, şiddet uygulayanlar; "ne işçi kökenden olmadıkları" içindir, ne de "teori de başka, pratikte başka" oldukları içindir, sorun bilimin yeterince kafalarda iktidar olmamasından kaynaklanmaktadır.

Şiddetten dolayı "iyi geleneklerin kötülenmemesi", "kitlelerin içinde zor duruma" düşülmemesi, "canımızı sıkan şiddet" olmaması için de BPKD derslerini kavramak için uğraşalım. **Büyük Proleter Kültür Devrimi yol göstermeye devam ediyor.**

M. BİLİR / isviçre

TÜYAP VE SÖYLEMEK İSTEDİKLERİM

İstanbul'da 1-10 Kasım tarihleri arasında düzenlenen ve katılımın bu yıl daha da yoğunlaştığı kitap fuarında gerçekleştirilen kimi etkinlikleri ve bu etkinliklerin önemli gördüğüm bazı yönleri üzerinde durmak istiyorum.

Doğan Cüceloğlu'nun yeni kitabının tanıtılması vesilesiyle düzenlenen söyleşi tam bir eğitim ve değiştirme çabası pratiği olarak gerçekleşti. **Doğan Cüceloğlu**'nun kalite bilincinin temeli konulu **"İçimizdeki Biz"** adlı yeni çıkacak olan kitabını tanıttığı söyleşide 'Ben' olabilme, 'Sen'i kabul etme ve 'Biz' olabilme başlıklarıyla anlattığı, insanın insanlaşma mücadelesini güçlendirmeye çağrı niteliğindeki yaklaşımları salonu dolduran bir çok insanın kendini tanımasına, insana yabancı olan yönlerini yakalayabilmesinde oldukça iyi bir çıkış noktası oldu.

Kuşkusuz orada bulunan ve **Doğan Cüceloğlu**'nun kimi eserlerini daha önceden okumuş bir çok katılımcı için bu söyleşi onu direkt tanıdığı, yumuşak, duru ve uyarıcı uslubuna yakınen tanık olduğu bir işlevle sınırlıyken bu noktada geride olanların onu iyi bir tanımasına vesile oldu. Batı toplumunda 'ben' olmanın bireycilik, bencillik kültürüne dönüştüğü, çıkarcılık biçiminde algılandığını vurgulayan **Cüceloğlu** bunun da insanları derin bir parçalanmaya ve kalabalıklar içinde yalnızlaşmaya götürdüğünü ortaya koydu. Bunun tersinin ise Doğu toplumlarında kullaşma şeklinde yaşandığını; sürüklenen, kendisi olamayan, bağımsız kişiliğini oluşturamamış zayıf kişiliklerin toplumu oluşturduğunu, bunun da sürüleşmekten öte bir anlam ifade etmediğini vurguladı.

Eğitimin, özellikle aileden başlayarak dürüstlük, paylaşım, sevgi ve saygı gibi insani değerlerin üzerinde yükselerek kökleşmesi gerektiği ve bu noktada insanı, kendimizi ve karşımızdakini tanımanın, önem vermenin, insanı sevmenin gerekliliğini üstüne basa basa vurgulayan Cüceloğlu, istenirse her insanın içinde olan cevherin bulunup çıkarılabileceğini ve oradan sağlıklı, dayanışmacı bir kültürün kanallarının oluşturulabileceğinin altını çizdi.

Katılımcıların öğrenme azmiyle dolu ve coşkulu, oluşu, çeşitli kesimlerden oluşu söyleşinin daha verimli ve renkli geçmesini sağladı. Önemle belirtmek istediğim bir şey var ki ilerici, devrimci ve sosyalist kesimlerin böylesi etkinliklere olan ilgisinin istenilen düzeyde olmamasıdır.

Salona şöyle bir baktığımızda katılımcıların genelinin orta tabakadan, burjuva demokrat ve liberal çevrelerden oluşu dikkati çekmektedir. Devrimcilerin ilgisi olmakla birlikte bu daha çok bireysel araştırmacılığıyla bu ucu keşfedebilmiş kişilerden oluşmaktadır. Devrimci çevrelerin veya grupların teşviki, tanıtımı sonucu böylesi etkinliklere katılan insan sanırım yoktur. Hatta böylesi etkinliklerden haberlerinin olmadığı bile söylenebilir. Bu noktada devrimci aydınlanmacı çabalara katkısı olabilecek (görülebildiğinde) böylesi yazarların eserlerini okumak, salık vermek, etkinliklerine katılmak, destek olmak kuşkusuz bugün her zamankinden daha çok ihtiyacımız olan bilgi birikimine, insanı ve kendimizi tanımaya, toplumu dönüştürme kavgasında çeşitli yeteneklerle kuşanmamıza yardımcı olacaktır. Bir yönüylede böylesi aydın ve araştırmacıları aydınlanmacı sosyalist mücadeleyle tanıştırmanın, ortaklaştırmanın kanalları yaratılabilecekir.

Fuarın önemli ikinci etkinliği **Ahmet Altan**'ın yeni çıkan ***'Tehlikeli Masallar'*** kitabının imza günü vesilesiyle düzenlenen söyleşisiydi. Salonun tıka basa dolduğu söyleşide insanların ilgisi bazı şeyleri düşünmeme neden oldu. Kuşkusuz **Ahmet Altan**'ın medyatik avantajları geniş kesimlere ulaşmasında önemli bir yere sahipti. Bu medyatik avantajları yaratan da yine kendisiydi. Kültürel, sanatsal birikimi, ülkesinin sorunlarına gözlerini kapamaması ve yazılarıyla yürüttüğü mücadelesi hakettiği ilginin asıl kaynağıydı. Herşeyden önemlisi görebildiğim **Ahmet Altan**'ın anlattıklarını içten duyumsaması ve büyük bir güven ve rahatlıkla bazı şeyleri dile getirmesiydi. Fakat onun söylediği bir çok şeyi bir devrimci, sosyalist söylese eminim ki kitlelerin ona ilgisi yada sempatisi **Ahmet Altan**'a gösterilenin yarısı bile olmayacaktı. Bunun nedeni kitlelerin sosyalist sola karşı güvenini ve inandırıcılığını yitirmiş olması mıydı? Yoksa **Ahmet Altan**'ın daha zararsız görülmesi miydi? Bende ağır basan şey bu durumun genel olarak sosyalist solun güven verme ve toplumu yenileme, ileri götürme noktasında içinde bulunduğu yetmezlikler ve zaaflardan kaynaklı olduğuydu.

Devletin ve mevcut sistemin insa... ve toplumu nasıl kirlettiğini, bir avu... azınlığın ülkenin zenginliklerini har v... rup harman savururken halkın olana... sızlıklar ve adaletsizlikler çemberin... nasılda ilkelce yaşadığını curetli ve du... gulu sesiyle, doğal bir vatandaşlık gör... vini yerine getirircesine anlattı. Doğ... olan bir çok şey ülkemizde anorm... şeyler olarak karşılandığından bunla... doğalca anlatan **Ahmet Altan**'da bir i... tenlik sezinledim. Alaycılığı ve yazı ... hirine olan inancı insanlığın önemli k... zanımlarını ifade ediyordu. Ve hiç b... zorbanın, gerici rejimin bu kazanımlar... üstesinden gelemeyeceğini, yenilgin... onlar cephesinde kaçınılmaz olduğu... anlatıyordu.

Yazılarında önemle belirttiği duyg... devrimine olan gereksinimi, söyleşisi... de çıkış 'sanata yüklenmekle' gerçekl... şecektir diye belirtiyordu. Sevinçlerin... öfkelerini yitirmiş, bu insani yönle... elinden alınmış bu toplumun bunları y... niden kazanmasının acil bir ihtiyaç o... duğunu ve bunun ancak sanat ve kült... cephesindeki çabaların güçlendirilme... ve desteklenmesiyle mümkün olabilec... ğini döne döne anlatıyordu. Konuşma... sık sık coşkulu alkışlarla kesilen **Ahm... Altan** bizleri bir araya getiren sihir ol... yazı ve parelelindeki düşünce ortaklığ... nın toplumu dönüştürmede vazgeçilme... bir araç olduğunu herkesin bu düşünc... leri yayması ve desteklemesi için çab... sarfetmesi gerektiğini belirttikten son... kendisinin buraya gelenlerin desteğ... den aldığı güçle daha cesur, daha kara... ve güvenle yazacağını, desteğin anlam... nın bu somutlukta görülmesine işaret e... ti.

Söyleşide **Ahmet Altan**'ın özellik... vurguladığı bir nokta vardı ki o da bar... olgusuydu. Sömürücü, mafyacı ve aş... retçi bir avuç zorbanın ülkeyi bir uçur... ma sürüklediğini belirten **Altan** öl... gençlerin ve yokolan ülke zenginlikler... nin sorumlusunun insan haklarını, hu... kuğu ve demokratik değerleri hiçe sa... yan bir avuç savaş yanlısı olduğunu b... lirtti. Analara ve babalara çocukların... ölüme göndermeme çağrısında bulun... **Altan**, kendilerinden bu istendiğind... önce kendilerinin ölmesi gerektiğini a... cak ondan sonra çocuklarının ölüm... gönderilebileceğini söylemelerini isted...

Coşkun alkışlarla karşılanan konuş... ması sonunda herkesi öğrenmeye, top... lumsal sorunlara duyarlı davranmaya v...

...rik olarak mücadele etmeye çağıran ...an hiçbir gücün bizim gücümüzden ...olamayacağını, demokratik değer...in tutarlı ve karalı savunuculuğunu ...beraber yüklendiğimiz oranda ülke...in karanlıkları parçalayarak onurlu ...gelecek yaratabileceğini belirtti.

Önemli olanın Türk olmada değil bir ...yalı olabilmede yattığını söyleyen ...an kendisine "sen bir Türksün" den...inde, "n'olmuş" diyerek karşılık ver...ini, bu boyutuyla önemli olanın in... olmak, dünyalı olmak olduğunu ...guluyordu.

Devrimci aydınlanmacı bir çizginin ...elinde toplumsal duyarlılığa ve in... erdemlere sahip çıkma, geliştirme ...bu çabaların sosyalistler tarafın... görülmesi, öğreneceğimiz şeyler ol...un kavranması ve diyalog kanal...n yaratılması gerektiği kanısında... Bu yaklaşım üzerinden, karşılıklı ...en eksik yada zaafların değiştirile...eğini düşünüyorum. Sosyalist so... kendi dışındaki demokrat ve ilerici ...inlarla ortaklıklar yakalamada ve on... bir şeyler verebilme noktasında ...mli zaaf ve yetmezlikler içinde oldu... belirtmekle birlikte bundan kay... olarak yaşanan seviye düşüklüğü... sekterliklere, basit ve yüzeysel, in... çekirdeğini doldurmayacak eleştiri... dışlamacılığa yönelttiğini vurgula... zorundayım. Bu yaklaşım sosyalist ...gitgide marjinalleştirmektedir.

Üçüncü önemli etkinlik olarak anlat... istediğim söyleşi ise ***"İnsancıl ...gisi 7 Yaşında"*** duyurusuyla düzen... söyleşiydi. ***İnsancıl*** dergisinin 7 ...k yayın faaliyetini değerlendirme ...lu söyleşiyi derginin yazarlarından ...**Öztürk** yönetti. Söyleşide **Te...el Demirer**, **Afşar Timuçin**, **Sennur ...er** ve Evrensel Kültür dergisi adına **...fik Taş** katılımcı olarak yer aldılar. ...leşinin başlangıcından biraz sonra ...salonda ön sırada Derginin sahibi ...Yazılışleri Müdürü **Berrin Taş** ve ...el Yayın Yönetmeni **Cengiz Gün...du** yer alıyordu. Salonun dolmasına ...gereken ilginin gösterilmemiş ...unu düşünmüyorum. Devrimci ve ...alist çevrelerin yoğunlukla yer al... gereken böylesi bir etkinlik, destek ...ması gereken böylesi bir çalışma ...ettiği ilgiye kavuşmalı bence. Bura... hepimize sorumluluk düşüyor. Bu ...da duyarlılık gösteren **Uzun Yürü...**'ün çabası anlamlıdır.

Söyleşinin genelinde bir cansızlık ve tekdüzelik hissettim diyebilirim. **Temel Demirer**'in açıcılığı ve **Sennur Sezer**'in konuşmalarının girişinde ifade ettiği kimi noktalar dışında çok fazla verimlilik sağlanamadığını gördüm. **Cengiz Gündoğdu** etrafında dönüp dolaşan değerlendirmeler ve övgüler, ***İnsancıl***'ın başından beri katkı sunmuş üreticilerinin büyük bir çoğunluğunun burada olmayışının sitem ve öfkeyle ifade edildiği değerlenimler dışında katılımcılara ciddi bir ufuk açabilme noktasında başarılı olunamadı diye düşünüyorum.

Sosyalist kültür alanında önemli bir dinamik olan ***İnsancıl*** gibi bir derginin 7. yılının kutlanması daha derinlikli, öğretici ve renkli bir şekilde gerçekleştirilmeliydi. Böylesi imkanların daha profesyonelce, daha hazırlıklı karşılanması gerektiği inancındayım.

Bir soru işareti olarakta ***insancıl***'ı var eden, onun yaşamasını ve gelişmesine katkı sağlayan bir çok unsurun neden ***İnsancıl***'ın yanında olmadığınıda ***İnsancıl*** camiasının düşünmesi ve ayrıntılı bir tarzda irdelemesi gerektiği kanaatindeyim. Keza aynı problemlerin Türkiye devrimci hareketinde de yaşandığını görüyoruz. Bu sorunun demokrasi kültürünün sağlıklı bir tarzda yerleşmemesine, kolektif çalışmanın kavranmamasına bağlı olarak ele alınmasının daha sağlıklı dersler çıkarmak açısından gerekli olduğuna inanıyorum.

Söyleşide **Temel Demirer**'in "sevdalanmak gerek" deyişinin insanlığa, mücadeleye ve duyarlılığa çağırdığı sözleri, etkinliği ciddiye alan hazırlılıklığı düşülmesi gereken notlar. **Evrensel Kültür**'den **Tevfik Taş**'ın "burjuvaziden de öğreneceğimiz şeyler var" anlayışı çokta reddedilecek bir anlayış değil gibime geliyor. Verili durumda sosyalistlerin bilime ve kültüre yabancılaşmışlığını, buna bağlı olarak yaşadığı kısırlığı gözönünde bulundurursak, bu noktada önemli avantajlara ve rahatlığa sahip burjuva düşün ve sanat dünyasından alabileceimiz şeyler olduğunu kabul etmek doğru bir yaklaşım bence. Bu yerel ve uluslararası planda da ele alınabilir. **Afşar Timuçin** söyleşide önemli ölçüde hantal ve üretimsizdi. Konuşmalarındaki **Cengiz Gündoğdu** nereye, ben oraya yaklaşımıyla bir felsefeciye yakışmayacak ölçüde ciddiyetten uzaktı. Burada **Cengiz Gündoğdu**'nun üretkenliği yada başında bulunduğu ***İnsancıl*** dergisine önemli katkıları ve desteklenmesinin gerekliliği bir arkadaşlık ilişkisinden kaynaklıymış gibi bir tarz ortaya çıkıyor; olumsuzladığım şey bu noktadır.

Söyleşi başlangıcında ***İnsancıl Yayıncılık***'ın çıkardığı kitaplarla beraber ***İnsancıl*** dergilerinin çeşitli sayılarının hediye olarak dağıtılması güzel bir davranıştır.

Bunun gibi çeşitli incelikler ***İnsancıl***'ın daha geniş kesimlere ulaşmasında küçük de olsa faydalı olmaktadır.

Biraz moda olarak estirilen kitap fuarına olan ilgi genede sevindirici ve olumludur. Bu sene sadece **Bulunmaz Yayıncılık** standında gördüğümüz **Uzun Yürüyüş** dergisini umarız önümüzdeki yıllarda **Tohum Yayıncılık** olarak bastığı çeşitli kitap ve yayınlarla standında ziyaret etme olanağını buluruz. Sevgilerle...

Deniz / İSTANBUL

ANCAK ŞİİR ERİTEBİLİR,
BİZİ BİZE HASRET EDEN
O BUZ DAĞLARINI...

Kardeşim Gönül ASLAN'a

Sen
puslu bir seher vaktinde
zalim bir avcının nişangahından
sakınamadığım ceylanım

Sen
çakır ayaz gecelerde
dört duvar arasından
çekip alamadığım naçarlığım

Sen
ılık gözyaşlarımda
ve süzülen her damlasında
yüreğimde yaşama coşkusu

Sen
delişmen, futursuz ve firari
tüm korkulardan azade
nazlı ciğerparemsin

Akan ASLAN/Almanya

Güray YALINCAK/ Bursa Özel Tip Cezaevi

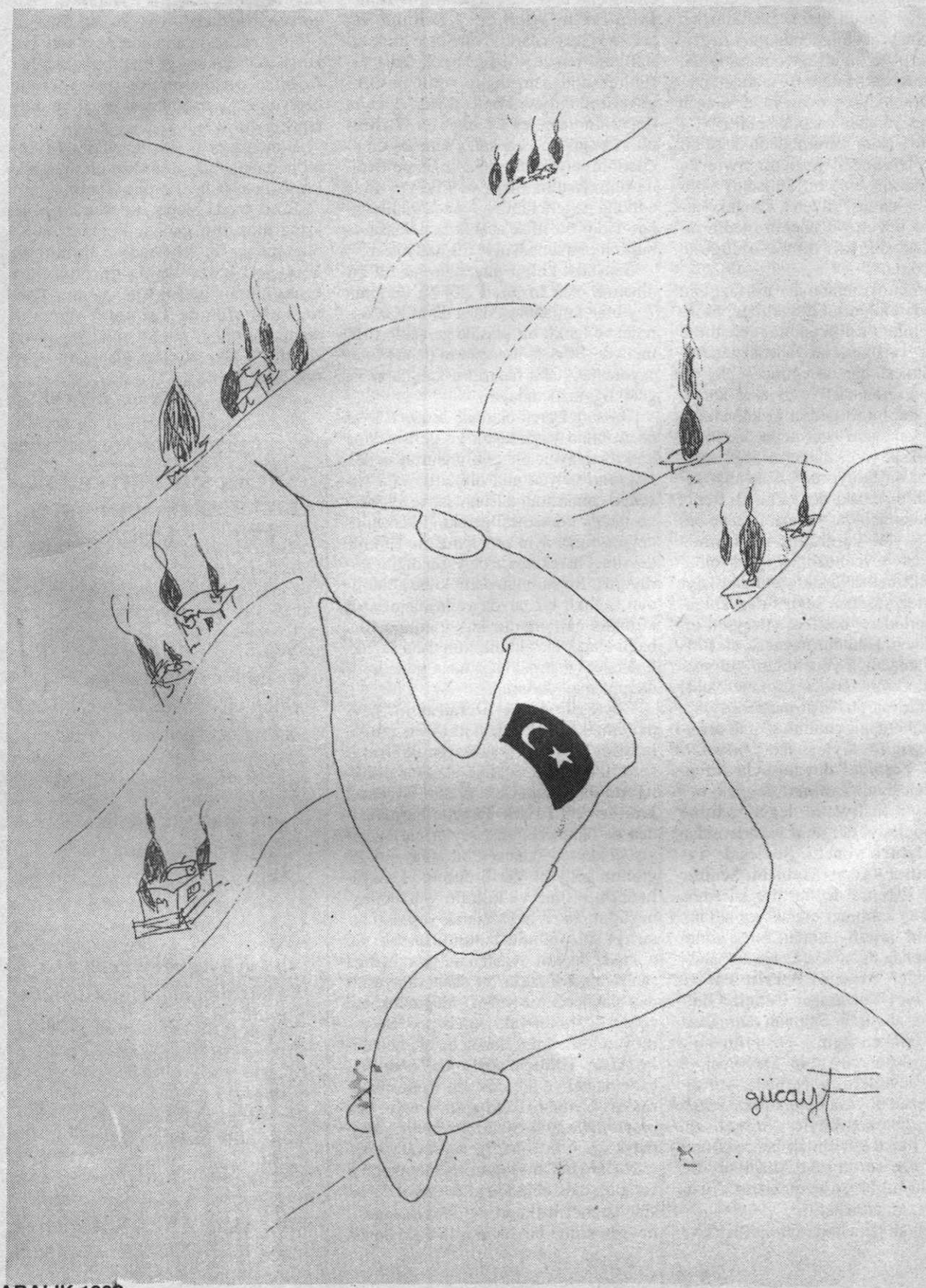

BASINA VE KAMUOYUNA

Bugüne kadar saldırılarına devam eden Avrupa-merkezli ideolojik hegomonya sonucunda küreselleşme piyasa ekonomisi, liberal demokrasi, enformasyon toplumu, bilgi çağı, insan hakları retoriği adı altında sermayenin küresel saldırısı gizlemeye ya da meşrulaştırılmaya çalışıldı.

Bu amaçla kafaları bulandıran kavramlar piyasaya sürülüyor. Post-modern, post-endüstriyel, post-sovyetik vb. küreselleşme çağının tüm bu ideolojik saldırılarının tek bir amacı vardır. İnsanı tarihin öznesi olmaktan çıkarmak.

Bu saldırı insan iradesinin hiç bir güce ve değere sahip olmadığı, edilgen pasif bir "yığın" olduğu, tarih yapmak gibi bir yeteneğinin de mevcut olmadığı görüşünü yayma amacı taşıyor.

Saldırının genel amacı şudur: İnsan dönüştüremez, değiştiremez. O halde boyun eğmekten, uyum göstermekten başka bir seçeneği yoktur.

Bugün Avrupa merkezli bir dünya görüşü kendini dayatmaktadır. Bu anlayışın sahipleri dünyayı kendi amaçları doğrultusunda şekillendirmektedirler.

Her alanda kendini dayatan bu ideolojik hegemonyaya karşı güçlü bir alternatif çıkış yaratılmalıdır. İnsanlık tarihinin ona ihtiyacı olanlar tarafından yeniden yazılması gerekir. İşte biz kendi coğrafyamızda böyle bir girişimi başlatmak istiyoruz.

Türkiye'deki resmi ideoloji Avrupa merkezli ideolojinin ürünüdür. Resmi ideoloji ve onun ortaya çıkardığı yabancılaşma bizi kendimize ve insanımıza yabancılaştırmıştır. Öte yandan resmi ideoloji bilimsel-entellektüel faaliyetin içini boşaltıp soysuzlaştırmıştır.

Okullar ve üniversiteler resmi ideolojinin yeniden üretim merkezleridir. Buralarda çalışan öğretim üyeleri resmi ideolojinin birer uygulayıcısı haline gelmiş, bilim de metalaştırılarak ticari bir nesne haline getirilmiştir.

Türkiye Ortadoğu Forumu Vakfı(TOVF) ve Özgür Üniversite eleştirel bilimsel bilginin yönetilenler, sömürülenler ve ezilen halklar yararına yeniden üretilebileceğini kanıtlama iddiasıyla ortaya çıkıyor ve işçilerin, kimlikleri tanınmayan halkların, yoksulların, onurlu aydınların ortak çabalarıyla kendi bilim kurumlarını, kendi eğitim süreçlerini, kendi bilmsel yöntem ve araçlarını, yazar ve araştırmacılarını, yaratabilecek potansiyele sahip olacakları iddiasıyla yola çıkıyor.

Birinci dönem verilecek dersler:

1- Dünya Ekonomisi, Uluslararası Politikalar ve Küreselleşme, Temel DEMİRER
2- Emek Süreçleri Tarihi, Murat AKINCILAR
3- Düşünce Yöntemi, Cengiz GÜNDOĞDU
4- Ekonomi Politik, Hakan ASLAN
5- Marksist Düşüncenin Temel Kavramları, Hüsnü AKSOY
6- Medya, Ragıp DURAN
7- Türkiye Ekonomisi, Hacer AYDIN, Hakan ASLAN

Dersler üçer aylık iki dönem halinde uygulanacaktır. Her gün saat 18:30 - 20:30 arasında ders görülecek. Cumartesi günleri seminerler ve paneller yapılacaktır.

İstanbul Özgür Üniversitesi yeni öğretim yılına **Galip Dede Cad. Şahkulu sk. Nakkaş Çıkmazı Şahin İşmerkezi, Kat:3 Tünel/Galatasaray** adresinde 15 Kasım'da başlayacaktır.

ÖZGÜR ÜNİVERSİTE YÖNETİMİ

Tel:243 54 81

OKUL DIŞI

Bakın şimdi şu sayacağım şeylerin
Okulu yok
Gökyüzünde rastgele bir bulut parçası için
Körükörüne tutkunluğun
Ağacın birine durup dururken abayı yakmanın
Sigara içmekten
Kibrit çakmaktan alacağınız keyfin
Okulu yok
Yaz geceleri cırcır böceklerini
Dinlemeyi bilmenin de okulu yok
Okulu yok ekmeği peyniri domatesi
Küçümsememenin
Sözün sazın oyanın yazmanın
Halisini seçmenin
Daha buna benzer nice
Nice şeyin okulu yok
Aşkın inancın insanlığın okulu yok
Ama dilerseniz hepsini öğrenebilirsiniz
Biraz çaba
Yeter

S. KUDRET AKSAL